

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

Doktora Tezi

DİYARBAKIR'DA GÜNCEL KENTSEL MEKÂN ÜRETİM SÜRECİNDE ROL
OYNAYAN AKTÖRLER

Y. Mimar
Rojat AKSOY

Tez Danışmanı
Prof. Dr. A. Uğur TANYELİ

Haziran 2016
MARDİN

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

Doktora Tezi

DİYARBAKIR'DA GÜNCEL KENTSEL MEKÂN ÜRETİM SÜRECİNDE ROL
OYNAYAN AKTÖRLER

Y. Mimar
Rojat AKSOY

Tez Danışmanı
Prof. Dr. A. Uğur TANYELİ

Haziran 2016
Mardin

TEZ ONAY SAYFASI

Mardin artuklu üniversitesi mimarlık mühendislik fakültesi mimarlık bölümünün 11251302 numaralı doktora öğrencisi, “Rojat AKSOY”, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “DİYARBAKIR’DA GÜNCEL KENTSEL MEKÂN ÜRETİM SÜRECİNDE ROL OYNAYAN AKTÖRLER” başlıklı tezini, jüri önünde başarı ile sunmuştur.

ONAY:

Bu tezin kabulü; Enstitü Yönetim Kurulu’nun .....tarih ve .....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../2016

Enstitü Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Yusuf DOĞAN

Teslim Tarihi: 25.05.2016

Savunma Tarihi: 23.06.2016

ÖNSÖZ

Öncelikle bu çalışmanın ortaya çıkmasında, konu seçiminden tezin bitimine kadar olan süreçte, değerli görüş ve önerileri ile bana katkıda bulunan danışmanım Prof. Dr. A. Uğur Tanyeli'ye, Prof. Dr. Bülent Tanju' ya, Prof. Dr. Zülküf Güneli'ye, Yrd.Doç. Dr. Birgül Açıkyıldız Şengül'e Yrd.Doç. Dr. Sıtkı Karadeniz'e ve diğer hocalarıma, çalışmanın en küçük parçasında bile katkıda bulunmuş olan herkese, aileme özellikle de herşeyi çocukları olan anneme ve arkadaşlarıma, Röportajların çözülmesinde bana yardımcı olan Ejder Ediz Işık'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca Mimarlığın sadece çizgiden ibaret olmadığını gösteren ve bundan daha da önemlisi mimarlığı sevmemi sağlayan ve akademik kariyer yolunda gitme kararında ilham kaynağım olan hocalarım Prof. Dr. A. Uğur Tanyeli ve Prof. Dr. Bülent Tanju'ya bunun içinde ayrıca teşekkür ediyorum. Onları tanımak hayatımda bir dönüm noktası oldu...

Yüksek Mimar

Rojat AKSOY

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	xi
ABSTRACT	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Kuramsal Bağlamı.....	2
1.2. Çalışmanın Hedefi.....	8
1.3. Çalışmanın Metodu ve Yöntemi.....	10
2. YEREL YÖNETİMLERİN ROL ALDIĞI SÜREÇLER	16
2.1. Büyükşehir Belediyesi.....	17
2.1.1. İşin Adı: Diyarbakır Sur içi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Alipaşa, Lalebey, Cevatpaşa Mahalleleri).....	17
2.1.2. İşin Adı: Diyarbakır Kongre ve Kültür Merkezi.....	29
2.2. Merkez İlçe Belediyeleri.....	36
2.2.1. Bağlar Belediyesi.....	36
2.2.1.1. İşin Adı: Newroz (Bağlar) ve Göletli Park.....	36
2.2.2. Kayapınar Belediyesi.....	40
2.2.2.1. İşin Adı: Cegerxwin Kültür Merkezi.....	40
2.2.3. Sur Belediyesi.....	46
2.2.3.1. İşin Adı: Sur içi Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi.....	46
2.2.4. Yenişehir Belediyesi.....	52
2.2.4.1. İşin Adı: Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası.....	52

3. MERKEZİ YÖNETİM KURUMLARININ ROL ALDIĞI SÜREÇLER.....55

3.1. Valilik.....	55
3.1.1. İşin Adı: Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı.....	55
1. Diyarbakır Kültürel Mirasının Projelendirilmesi Projesi	
2. Diyarbakır Surlarının Turizme Kazandırılması Projesi	
3. Diyarbakır Evlerinin Turizme Kazandırılması Projesi	
4. Ulu Cami Ve Hanlar Bölgesi Renovasyon Projesi	
5. Şeyh Mattahar Cami Minaresi (Dört Ayaklı Minare) Restorasyon Projesi	
6. Diyarbakır Kültürel Mirasının Tanıtımı Projesi	
3.2. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.....	58
3.2.1. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü.....	58
3.2.2. Rölöve Ve Anıtlar Bölge Müdürlüğü.....	60
3.2.2.1. İşin Adı: İç kale Yapıları (Atatürk Müzesi, Eski Jandarma, Cezaevi) Ve İç Kale Surları 73-74 No'lu Burçlar İle 73-74-75 No'lu Burçlar Arası İkmal Restorasyonu Ve Teşhir Tanzimi.....	60
3.3. Toplu Konut İdaresi (TOKİ).....	62
3.3.1. İşin Adı: Diyarbakır Şilbe Toplu konutları (1., 2., 3., 4., Etaplar).....	63
3.4. Şehir Ve Çevre Müdürlüğü.....	67
3.5. Karacadağ Kalkınma Ajansı.....	68

4. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ (STK) ROL ALDIĞI SÜREÇLER.....70

4.1. Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi.....	70
4.2. Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO).....	71
4.3. Diyarbakır Sanayici ve İş adamları Derneği.....	72
4.4. Yerel Gündem 21 (Kent Konseyi).....	72

5. ÖZEL ŞİRKETLERİN - YAP-SAT FİRMALARININ ROL ALDIĞI SÜREÇLER...75

5.1. İnşaat Firmaları.....	75
5.1.1.Özkentaş İnşaat.....	75
5.1.1.1 272 Kişilik Kız yurdu Binası.....	78

5.1.2. Diyar Group / Lotus Yapı.....	80
5.1.2.1. Aplus Seyran Konutları	80
5.1.3. Metropol İnşaat.....	82
5.1.3.1. Gökkuşığı villaları.....	82
5.1.4. Arı Madencilik.....	88
5.1.4.1. Hilton Otel.....	88
5.1.5. Çey-Sa İnşaat.....	93
5.1.5.1. Twin Towers.....	93
5.2. Ruhsatsız yapı yapanların rol aldığı süreçler	95
5.2.1. Dicle (Fiskaya) Mahallesi yapıları.....	95
6. SONUÇ YERİNE.....	99
KAYNAKLAR.....	104
EKLER.....	113
ÖZGEÇMİŞ	149

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.3.1. Çalışma Kapsamında Yapılan Görüşmeler.....	13
---	----

SEKİL LİSTESİ

Şekil 1.3.1. Diyarbakır’da Kentsel Mekân Üretimde Rol Oynayan Aktörlerin Kentsel mekân üretim örneklerinin kentteki konumları	14
Şekil 2.1.1.1. Suriçi kentsel dönüşümün olduğu mahalleler; sarı renkli bölgeler yıkımın gerçekleştiği alanlardır (02.10.2015).....	20
Şekil 2.1.1.2. Suriçi Cevatpaşa Mahallesi kentsel dönüşüm (02.10.2015).....	25
Şekil 2.1.1.3. Suriçi Cevatpaşa Mahallesi kentsel dönüşüm (02.10.2015).....	26
Şekil 2.1.1.4. Suriçi Alipaşa Mahallesi kentsel dönüşüm (11.09.2015).....	26
Şekil 2.1.1.5. Diyarbakır Suriçi (Nisan, 2015, GoogleEarth).....	28
Şekil 2.1.1.6. Diyarbakır Suriçi (Mayıs, 2015, GoogleEarth).....	28
Şekil 2.1.2.1. Kongre ve Kültür Merkezi (19.09.2015).....	30
Şekil 2.1.2.2. Kongre ve Kültür Merkezi Vaziyet Planı (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır).....	31
Şekil 2.1.2.3. Kongre ve Kültür Merkezi Giriş Katı Planı (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır).....	32
Şekil 2.1.2.4. Kongre ve Kültür Merkezi Ön ve Arka Cephe (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır).....	33
Şekil 2.1.2.5. Kongre ve Kültür Merkezi Kesitler (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır).....	34
Şekil 2.1.2.6. Kongre ve Kültür Merkezi (29.03.2016).....	35
Şekil 2.1.2.7. Kongre ve Kültür Merkezi 3d Modelleme.....	35
Şekil 2.2.1.1.1. Göletli Park (02.06.2015).....	38
Şekil 2.2.1.1.2. Göletli Park (30.03.2016).....	38
Şekil 2.2.1.1.3. Göletli Park Vaziyet Planı (Bağlar Belediyesinden alınmıştır).....	39
Şekil 2.2.2.1.1. Cegerxwin Kültür Merkezi Vaziyet Planı (Kayapınar Belediyesinden alınmıştır)	42
Şekil 2.2.2.1.2. Cegerxwin Kültür Merkezi Zemin Kat Planı (Kayapınar Belediyesinden alınmıştır).....	43
Şekil 2.2.2.1.3. Cegerxwin kültür merkezi Görünüşler (Kayapınar Belediyesinden alınmıştır).....	44
Şekil 2.2.2.1.4. Cegerxwin Kültür Merkezi (02.11.2015).....	45
Şekil 2.2.2.1.5. Cegerxwin Kültür Merkezi (02.11.2015).....	45
Şekil 2.2.3.1.1. Gazi caddesi (10.06.2016).....	47
Şekil 2.2.3.1.2. Gazi caddesi (10.06.2016).....	47

Şekil 2.2.3.1.3. Suriçi Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi Mimari Proje Çizimleri.....	48
Şekil 2.2.3.1.4. Suriçi Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi Mimari Proje Çizimleri.....	49
Şekil 2.2.4.1.1. Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası (20.09.2015).....	54
Şekil 2.2.4.1.2. Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası (30.03.02016).....	54
Şekil 4.4.1.1. Cazibe Merkezleri Destekleme Programı kapsamında olan Diyarbakır Surlarının Turizme Kazandırılması Projesi (02.11.2014)	57
Şekil 3.2.2.1.1. İçkale yapıları (03. 06.2015).....	61
Şekil 3.2.2.1.2. İçkale yapıları (03.06.2015).....	61
Şekil 3.2.2.1.3. İçkale yapıları (03.06.2015).....	61
Şekil 3.3.1.1. Diyarbakır Şilbe I. Etap Toplu Konut Yerleşmesinin Görünümü.....	64
Şekil 3.3.1.2. Diyarbakır Şilbe 1.,2.,3.,4. Etap Toplu Konut Yerleşmesi Perspektif Görünüşü....	64
Şekil 3.3.1.3. Diyarbakır Şilbe 1.,2.,3.,4. Etap Toplu Konutları (30.03.2016).....	66
Şekil 3.3.1.4. Diyarbakır Şilbe 1.,2.,3.,4. Etap Toplu Konutları...(30.03.2016).....	67
Şekil 5.1.1.1. 32 Kişilik Anadolu Lisesi (12.05.2016).....	77
Şekil 5.1.1.2. 32 Kişilik Anadolu Lisesi (12.05.2016).....	78
Şekil 5.1.1.1.1 272 Kişilik kız yurdu (12.05.2016).....	79
Şekil 5.1.2.1.1 Aplus Seyran Konutları (30.03.02016).....	81
Şekil 5.1.2.1.1 Aplus Seyran Konutları (30.03.2016).....	82
Şekil 5.1.3.1.1 Gökkuşluğu Villaları.....	84
Şekil 5.1.3.1.2 Gökkuşluğu Villaları.....	84
Şekil 5.1.3.1.3 Gökkuşluğu Villaları uydu görüntüsü.....	85
Şekil 5.1.3.1.4 Gökkuşluğu Villaları Kat Planları.....	86
Şekil 5.1.3.1.5 Gökkuşluğu Villaları Kesitler/Görünüşler.....	87
Şekil 5.1.3.1.1 Hilton Hotel İ.N.N.C Görünümü (25.03.2014).....	89
Şekil 5.1.3.1.2. Hilton Hotel İ.N.N.C Bodrum Kat Planı.....	90
Şekil 5.1.3.1.3 Hilton Hotel İ.N.N.C Görünümü (25.03.2014).....	90
Şekil 5.1.3.1.4. Hilton Hotel İ.N.N.C Zemin Kat Planı.....	91
Şekil 5.1.3.1.5. Hilton Hotel İ.N.N.C Oda Katı Planı.....	92
Şekil 5.1.4.1.1. Twin Towers üç boyutlu görseli	94
Şekil 5.1.4.1.2. Twin Towers (30.03.2016).....	94
Şekil 5.2.1.1. Dicle Mahallesinde bir evin planı.....	96
Şekil 5.2.1.2. Dicle Mahallesi Vaziyet planı	97

Şekil 5.2.1.3. Dicle Mahallesi (21.04.2015).....	98
Şekil 5.2.1.4. Dicle Mahallesi (21.04.2015).....	98

ÖZET

Doktora Tezi

DİYARBAKIR'DA GÜNCEL KENTSEL MEKÂN ÜRETİM SÜRECİNDE ROL OYNAYAN AKTÖRLER

Y. Mimar Rojat AKSOY

Mardin Artuklu Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı

2016:151 Sayfa

Kentler ve günümüzde daha çok metropol olarak adlandırılanlar, birçok toplumsallığın içinde bulunduğu pratiklerden oluşmaktadır. Toplumsallığın çıktılarında biri olan mekânsal üretimler, çoğullukların bütünleşmesi ile biçimlenmektedir. Bu doğrultuda sermaye de kentte yerini bulmaya ve kazanmaya başlar. Sermaye ile birlikte küreselleşme süreci de kentlerin daha çok önem kazanmasına neden olmuş, birçok kent benzer sermaye etrafında biçimlenmeye başlamıştır. Küresel sermayenin kendine yer edindiği alanlardan biri de kuşkusuz mekân üretimidir. Günümüzde mekân üretim pratikleri arasında yapılaşma önemli bir yer tutmaktadır. Metropol kentlerde bu yapılaşma sürecini aktörlerin etkilediği ve ayrıca bu aktörlerin çıkar ya da çıkar gözetmeyen gruplardan oluştuğu ayrı/aynı dönemlerde kentte bir takım değişimlere neden oldukları görülmektedir. Bunun yanında bu yapılaşmaya öncülük ettiklerini söylemek yerinde olacaktır. Değişimlerin iyi ya da kötü olmasının sorgulanmasından çok bunların her defasında kendisini yeniler durumunda olması daha önemlidir. Bu aktörlerin kimler ya da neler olduğunun yanında hangisinin nasıl bir rol oynadığı çalışmanın esas sorgulamalarından biridir. Herkesin kendini ne olarak gördüğü ve birbirleriyle ne kadar ilişki içinde olduklarını sorgulamak

amaçlandı. Çalışmada, herkesin kavga ettiği bir ortamın iç dinamiklerini anlamak istenildi. Bu durum göz önünde bulundurularak Diyarbakır'da son on yılda yapılmış veya yapılmakta olan bazı mekânsal üretimler araştırmanın konusu olmuştur.

Çalışmaya dâhil edilen her aktör; kendini nasıl sorumlu/sorumsuz görüyor. Bu aktörler kendi görevlerini ya da kendilerini nasıl tarif ediyorlar? Birbirlerine göre durumları nasıldır? gibi sorular etrafında çalışma biçimlenmiştir. Kentin mekân üretim sürecinde rol oynayan bu aktörlerden; Yerel Yönetimler, Merkezi Yönetim Kurumları, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve Özel Şirketler - Yap-sat Firmaları çalışma için seçilmiştir. Kentsel mekân üretim pratikleri, Diyarbakır'daki bu aktörlerin üstlendiği yaklaşık 20 proje (tasarım + uygulama) üzerinden şekillenmiştir. Projenin kent içindeki yeri, aktörlerin üstlendiği görev ve sorumlulukları proje üzerinden kısmen de olsa değerlendirilmiş ve bu doğrultuda görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca yapılan bu görüşmeler görsellerle de desteklenip, bazı analizler çıkartılmıştır. Her bir proje için, projeyi daha iyi şekilde anlatabilecek sorular hazırlandı. Hazırlanan bu sorular, bazı projelerde şirket sahiplerine, bazılarında şantiye şefi gibi teknik elemanlara bazılarında mimarlara ve bazılarında ise projenin yapım sürecinde etkili olan aktörlere sorularla çalışmanın amacına ulaşıldı.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Mekan, Diyarbakır, Kentsel Aktörler, Güncel Mimari, Kentsel Dönüşüm

ABSTRACT

PhD Thesis

CURRENT ROLE PLAYING URBAN SPACE PRODUCTION PROCESS ACTORS IN DİYARBAKIR

Architect Rojat AKSOY

Mardin Artuklu University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture

2016:151 pages

Cities and metropolitan called today more who consist of practice in which many sociality. One of sociality spatial production output is formed by the integration of plurality. In this context, capital begins to find and win a place in the city. The globalization process also led to a capital gain with more emphasis on the city, like many cities it began to take shape around the capital. One area gained its place in the global capital is undoubtedly its production. Today, its production occupies an important place among the practical construction. Metropol in urban areas that affect the construction process of the actor and also as a separate group consisting of promiscuous interests or the interests of this actor / in the same period are found to be causing some changes in the city.

Besides, it would be appropriate to say that led to this settlement. After being questioned by the exchange of good or bad is very important to have more of them each time he renews case. This is one of the actors who or what's happening next question which is essentially the study of how to play a role. Everyone sees itself and what the aim was to question how much they are in relationship with each other. The study was required to understand the internal dynamics of an

environment where everyone is fighting. By considering this case, some spatial production during the last decade or made in Diyarbakir, which has been the subject of research.

All actors included in the study; How self-responsible / irresponsible see. These actors themselves or how they describe their tasks? How is the situation in relation to each other? work has been shaped around such questions. The city's role in its production process of these actors; Local Government, Central Government Institutions, Civil Society Organizations (CSOs) and Private Enterprises - Make-selling companies were selected for the study. Urban space production practices, about 20 projects undertaken by these actors in Diyarbakir (design + implementation) has been shaped over. The project location in the city, which assumed the duties and responsibilities of the actors assessed partly on the project and were interviewed for this purpose. It also supported and carried out these negotiations in the visual, some analyzes have been removed. For each project, the project has been prepared for questions that can be understood better. This prepared questions, some project owners in the company, some of the construction site, while some technical elements, such as the chief architect and some effective work by asking the actor to aim at the making of the project has been reached.

Keywords: Urban Space, Diyarbakır, Urban Actors, Current Architecture, Urban Transformation

1. GİRİŞ

Günümüzde küreselleşmeyle beraber kentler daha da çok önem kazanmıştır. Bu yüzden birçok kent aynı veya benzer sermaye etrafında biçimlenmeye başlamıştır. Kuşkusuz mekân üretimi, kentlerde küresel sermayenin kendine yer edindiği alanlardan biridir. Bundan dolayı kentsel mekân üretimi kentler için önemli olmakta ve sürekli değişim göstermektedir. Bu değişimlerin nedenleri arasında aktörlerin farklılığı da vardır. Bu aktörler ister büyük ölçekli yatırımcılar/resmi kurumlar olsun isterse de küçük ölçekli yatırımcılar/gecekonducular/ruhsatsız yapı yapanlar olsun kentteki değişimlerde hepsi farklı rol oynamaktadırlar.

Mekân üretiminin sürekli artış gösterdiği kentlerden biri de Diyarbakır'dır. Bu yüzden çalışma için seçilen kent Diyarbakır olmuştur. Özellikle son on yıl göz önünde bulundurularak, bu süreçte ortaya çıkan değişimler ve bu değişimlerde rol oynayan aktörler araştırma konusu olmuştur. "Bu aktörlerin kentteki değişimlerde ne tür roller üstlendiği, kendilerini nasıl tanımladıkları, herkesin kendini ne olarak gördüğü ve birbiriyle ne kadar ilişki içinde oldukları" sorgulandı. Her aktör kendini nasıl sorumlu görüyor? Bu aktörler kendi görevlerini veya kendilerini nasıl tarif ediyorlar? gibi sorularla çalışmaya yön verilmiştir.

Bu doğrultuda kentte aktif rol oynayan kamu kurumları, yerel yönetimler, inşaat sektöründe en çok iş yapan özel şirketler arasından seçilen beş firma ve küçük ölçekli yapsatçılar (ruhsatsız yapı yapanlar vb.) belirlenmiştir. Bu aktörlerin Diyarbakır'da kentsel mekân üretiminde kendilerini nasıl tanımladıkları ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Bunun için söz konusu aktörlerin inşa ettikleri bazı kentsel mekânlar ele alınarak bu çalışmaya dâhil edilen bazı yapıların mekânsal analizleri de yapılmıştır. Bunun yanı sıra yerel ve merkezi yöneticiler, şirket çalışanları ile de yüz yüze görüşmeler yapılarak bu mekânların kente etkileri değerlendirilmiştir. Kurumlar ve şirketlerin çalışmalarında özellikle kent için önemli sayılabilecek örneklerin seçilmesine özen gösterilmiştir. Ayrıca seçilen projelerin tasarım aşamasında bulunan mimarların bir kısmının yerel bir kısmının yabancı olmasına da dikkat edilmiş, bunlarla da görüşmeler yapılmıştır. Diyarbakır'da kentsel mekân üretiminde etkili olan aktörlerin çeşitliliği vurgulanmıştır.

Çalışma, altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Giriş bulunmakta ve bu bölüm altında, çalışma ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra çalışmanın kuramsal bağlamı, hedefi, metodu ve yöntemi hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, Yerel Yönetimlerin Rol Oynadığı Süreçlerde (Diyarbakır Büyükşehir, Bağlar, Kayapınar, Sur belediyesi) çalışmaya dâhil edilen belediyeler için seçilen projeler anlatılıp aktörler tanımlanmıştır.

Üçüncü Bölümde, Merkezi Yönetim Kurumlarının Rol Oynadığı Süreçlerde (Valilik, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Toplu Konut İdaresi (TOKİ), Şehir Ve Çevre Müdürlüğü, Karacadağ Kalkınma Ajansı) daha çok kurumların görev tanımları üzerinde durulmuştur.

Dördüncü Bölümde, Sivil Toplum Kuruluşlarının Rol Oynadığı Süreçler (Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO), Diyarbakır Sanayici ve İş adamları Derneği, Yerel Gündem 21 (Kent Konseyi) anlatılmıştır. STK'ların rollerinin daha çok katılımıcılık olduğu görülmüştür.

Beşinci Bölümde, Özel Şirketlerin - Yap-Sat Firmalarının Rol Aldığı Süreçler (Özkentaş İnşaat, Diyar Group, Metropol İnşaat, Arı Madencilik, Çey - Sa İnşaat, Ruhsatsız yapı (ev) yapanlar) yer almaktadır. Bu bölümde de firmaların proje örnekleri üzerinden tanımlamaları yapılmıştır.

Her süreçte rol alan aktörlerin sorumlulukları, hedefleri, çalışma alanları, finans destekleri farklılık gösterecek, bazı durumlarda mekân üretimleri kullanıcıların istekleri doğrultusunda bile şekillenebilecektir.

Altıncı Bölümde ise, Sonuç Yerine kısmı bulunmaktadır.

Yapılan okumalar (kent, metropol kent, küresel sermaye, mekan üretimi, niteliksel araştırma yöntemleri ile ilgili kuramsal ve ayrıca seçilen projelere göre okumalar yapıldı. Örneğin kentsel dönüşüm projesi için kentsel dönüşüm ile ilgili kaynaklar okundu) ve görüşmeler (projelerdeki aktörlere projeye uygun hazırlanan sorular doğrultusunda görüşmeler yapıldı) neticesinde mekân üretimlerinde aktörlerin rolleri analiz edilip, aktörlerin çeşitliliği ile ilgili bazı değerlendirmeler yapıldı. Bu doğrultuda toplam 42 kişiyle görüşme yapıldı.

1.1. Çalışmanın Kuramsal Bağlamı

"yolculuk yapa yapa farklılıkların kaybolduğunu fark ediyor insan: her kent bütün öteki kentlere benziyor sonuçta, biçim, düzen ve uzaklıkları değiş tokuş ediyor aralarında yerler, biçimsiz, ince bir toz bulutu kaplıyor kıtaları"

İtalo Calvino

Çalışmanın konusu olan kentsel mekân; mimarlık, sosyoloji, antropoloji gibi birçok pratiğin çalışma konuları arasındadır. Kentsel mekânı, her pratik kendi çerçevesinde değerlendirmeye çalışsa da, her defasında bu pratiklerin birbirine geçişi kaçınılmaz olmaktadır. Çünkü kent ve mekân genelde bütün pratiklerde "yer" bulan ve hemen hemen hepsinin kullanabildiği

kavramlardır. Ama bu bağlamda bahsedilen “yer” kavramı Tuncer Gürkaş’ın çalışmasında ifade ettiği gibi insanların, öyle ya da bir başka türlü ilişik kurdukları, değdikleri, bağlandıkları mekânlardan oluşan anlamlı konumlardır. “Yer” fiziksellikten, konumdan, topraktan başka bir şeye referans verir, burada “yer”i yine mekânla, konumla ilişkili bir şekilde tanımlar¹. Ayrıca Tuncer Gürkaş, daha sonra, mekân ve yer arasında bir ayrıma gidildiğinde, Cresswell’in, mekânın yerden daha soyut bir kavram, bir “dış mekân” ya da “geometri mekânları” ile bir alana ve hacme sahip olduğunu² belirttiği vurgulamaktadır. Lefebvre ise mekânı, bir bakıma, varlığın herhangi bir formda var olduğu yer³ ve mekân kavramının zihinsel olanla kültürel olanını, toplumsal olanla tarihseli birbirine bağladığını⁴ ifade etmektedir. Mekânın esas olarak toplumsal bir faaliyetin ürünü olduğunu ve her zaman toplumsal bir mekândır, boşluk değildir⁵ diyen Mutman ise mekânı toplumsallığın dışına çıkarmaz. Harvey çalışmasında Cassier’in; organik, algısal ve simgesel mekân olmak üzere üç temel mekân deneyim kategorisi ayırt ettiğini⁶ belirtmektedir. Bauman ‘*Postmodern Etik*’ adlı çalışmasında Richard Sennet’in mekân kurgusunda, "geniş boş mekân alanları", kullanılacak değil, içinden geçilecek" alanlar, "içinde olunacak değil, hareket edilecek" alanlar olarak, modern kent mimarisinin bazı önemli başarılarının zekice, derinlikli bir tasvirini sunduğunu⁷ ifade etmektedir.

Mekânların kaçınılmaz olarak kendine yer edindiği kentlerin Lefebvre’nin de belirttiği gibi, kent hakkının mevcut olduğu serbest mekânlar olduğu, sanayi ürünleri çıktılarında önemli bir rol oynadığı⁸ açıktır. Simmel ise, “Kent, servet artışına benzer bir tarzda genişler. Bir miktar mal varlığının, gittikçe daha da hızlı ve neredeyse kendiliğinden bir süreçle artması gibi”⁹ olduğunu ifade etmektedir. “Kent iki şeydir: bunlardan biri; fiziksel kent olarak adlandırılabilen mekânla birbirine bağlanan büyük yapılar bütünü, diğeri ise toplumsal kent olarak adlandırılabilen etkileşimle birbirine bağlanan, karmaşık insan olayları aktiviteleridir. Kentsel pratik ve teori bu iki kenti de birbirine bağlamalı, fakat her ikisini de besleyen düşünümsel disiplinler – kabaca bir tarafta morfolojik disiplinler, diğertarafta toplum bilimler yapıları gereği asimetrik bir bakış açısı sergilerler. Bir başka deyişle, biri fiziksel kenti ön planda tutup diğertini arka plana iter, diğerti de tam tersini yapar¹⁰. Öyle görülüyor ki, kent, hem somut (fiziksel) hem de soyut (insan olayları) olarak birbiri içinde kaybolan tanımlar bütünü olarak görülmeye devam edecek. Yani

¹Ezgi Tuncer Gürkaş, “Yer” Üzerine Bir Okuma Denemesi: Samatya’da “Yer-Kurma” Pratikleri, İstanbul, 2010, s: 15.

²Ezgi Tuncer Gürkaş, a.g.e., s: 15.

³Henri Lefebvre, *Mekânın Üretimi* (2.Baskı), Çeviren: Işık Ergüden, Sel Yayınevi, İstanbul, 2014, s: 7.

⁴Henri Lefebvre, a.g.e., s: 25.

⁵Mahmut Mutman, "Üretilen Mekân, Yokolan Mekân" *Toplum ve Bilim Dergisi*, 64-65, sy; 181-196, 1994, s: 185.

⁶David Harvey, *Sosyal Adalet Ve Şehir*, Çeviren: Mehmet Morali, Metis Yayınları, İstanbul, 1996, s: 18.

⁷Zygmunt Bauman, *Postmodern Etik*, Çeviren: Alev Türker, Ayrıntı Yayınları İkinci Baskı, İstanbul, 2011, s: 193.

⁸Henri Lefebvre, *Writings On Cities*, Translated and edited by Eleonore Kofman and Elizabeth Lebas, Blackwell Publishers, Massachusetts, 2000, s: 67.

⁹Georg Simmel, *Modern Kültürde Çatışma* (9.Baskı), Çevirenler: Tanıl Bora-Nazile Kalaycı-Elçin Gen, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013, s: 95

¹⁰B. Hillier, L. Vaughan, “The City as one Thing”, *Progress in Planning* 67 (3), sy; 205-230, 2007, s: 214.

bunu biraz daha açmak gerekirse; Eraydın, kentleri yerel ve küresel ilişki ağlarının kesişme noktası olarak tanımlarken¹¹, Calvino ise “Kent girmeden geçen için başka, ona yakalanan ve bir daha asla çıkamayan için başkadır; biri ilk kez geldiğin, diğeri geri dönmek üzere terk ettiğin kenttir¹²” diye tanımlamaktadır. Yani aslında Eraydın kenti küreselleşmeye bağlayarak daha somut hale dönüştürür, Calvino ise daha soyutsal yaklaşır. Calvino’nun da ifade ettiği gibi mekânsal üretimin gittikçe çoğaldığı kentler zamanla birbirine benzemekte ve farklılıklarını yitirmektedirler. Lynch ise; mimari bir eser gibi, kent de uzamdaki bir yapıdır. Tek farkı, ölçeğinin daha büyük olması ve uzun zaman içinde algılanabilir olmasıdır. Kent, her ışık ve havada görünür.¹³ Toplum için olduğu kadar, kent gibi çok önemli unsurlar için de sorun, bütünü gözden uzak tutmaksızın ve (özellikle) bükülmeleri, boşlukları, çatlakları ve delikleri unutmaksızın, organikçi eğretilmelerden kaçınmaktır¹⁴.

Bununla birlikte günümüzde Diyarbakır’ın metropol kentlerden sayıldığını ifade etmek çok da yanlış olmaz. Simmel, Metropolün sadece toplumsal farklılaşmanın, karmaşık toplumsal ağların yoğunlaşma noktası olmakla kalmadığını, aynı zamanda sınırları belirsiz toplulukların, kalabalıkların mekânı olduğunu belirtir. Metropolün kargaşasının, seyahat düşkünlüğü, çılgın rekabet hırsı, bir beğeniye/stile/düşünceye ya da kişisel bir ilişkiye bağlı kalamama yönündeki tipik modern sadakatsizlik olduğunu ve hepsinin de istikrarsızlığın, çaresizliğin tezahürleri olduğunu ifade etmektedir¹⁵. Metropolün açmazlarını, kısmen de olsa modernliğin çıktıklarından biri olmasına bağlamaktadır. Ayrıca Simmel, metropolün her zaman para ekonomisinin merkezi olduğunu metropollerde büyük teknolojik sistemlerin çekiciliği kadar, doğal ortamın yıkımının da aynı süreklilikte olduğunu ve çok büyük kentlerin yaşadığı kriz doğanın yaşadığı krizin diğer yüzüdür¹⁶ ifadelerini de kullanmaktadır.

Küreselleşmenin neden olduğu değişimler en fazla kentler ve kentlerde yaşayan insanlar üzerinde görülmektedir. Kentlerin yönetim sistemi, fiziksel mekânı, kentlerde yaşayan insanların yaşam biçimleri, üretim ve tüketim alışkanlıkları küreselleşme ile birlikte köklü değişimler geçirmektedir. Çünkü Bauman’ın ifade ettiği gibi küreselleşmiş bir dünyada yerel kalmak, toplumsal sefaletin ve alçalmanın bir göstergesidir¹⁷ algısı bulunmaktadır. Belki de Küreselleşmenin en büyük yansıması, metropoliten kentlerin niteliğini ve niceliğini değiştirmesidir. Metropoliten kent ve bölgeler, küreselleşme süreci ile birlikte bir ağ haline gelen

¹¹A. Eraydın, “Mekân Organizasyonuna İlişkin Değişen Paradigmalar”, *Toplum ve Bilim*, 64-65 Güz/Kış, sy; 53-76, 1994, s: 98.

¹²İtalyo Calvino, *Görünmez Kentler*, Çeviren: Işıl Saatçioğlu, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s: 166 .

¹³Kevin Lynch, *Kent İmgesi* (7.Baskı), Çeviren: İrem Başaran, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2015, s: 1.

¹⁴Henri Lefebvre, *Modern Dünyada Gündelik Hayat*, Çeviren: Işın Gürbüz, Metis Yayınları, İstanbul, 1998, s: 76.

¹⁵Georg Simmel, a.g.e., s: 21, 25.

¹⁶Georg Simmel, a.g.e., s: 85.

¹⁷Zygmunt Bauman, *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*, Çeviri: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006, s: 9.

küresel sisteminin düğüm noktaları haline gelmiştir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde metropoliten kentlerin sayısı hızla artmakta ve metropoliten kentler küresel sistemin ana üretim ve tüketim merkezleri haline gelmektedir¹⁸.

Kültürü küreselleşme üzerinden değerlendiren Robertson, küreselleşmeye ekonomi merkezli bakanların temel yanılığının piyasada kültür ile ekonominin giderek artan bir şekilde iç içe geçmekte olduğunu fark edememelerinin olduğunu savunur. Çağdaş kapitalizmin yarattığı tüketici ürünlerinin; özelleşen bölgesel, toplumsal, etnik sınıf ve toplumsal cinsiyet pazarlara uyumlu hale getirilmesini giderek daha fazla talep etmesi ekonomiyi yerelleşmek zorunda bırakmaktadır¹⁹. Kültürün küreselleşme analizlerinde merkezi hale getirmesi, küreselleşmenin küresel bir kültür üretmeyeceği anlamına gelmediği, çünkü küreselleşme “dünyanın tek bir mekân haline gelme süreci” olarak tanımlandığını, bu durumda, küreselleşmenin kaçınılmaz olarak küresel bir kültürün oluşmasına yol açacağını, fakat bu kültürün, “aynılaştırıcı” değil, normatif bağlayıcılığı olmayan, dünyaya ilişkin genel bir söylem üreten bir kültür²⁰ olduğunu ifade etmektedir.

Günümüz neoliberal politikalar doğrultusunda küresel sermayenin kentlere dayattığı mekânsal organizasyon biçimi, kentlerin, ülkesinden ve yerel bağlamından bağımsız olarak sermaye ağlarının ve ilişkilerinin içinde var olma savaşı vermesine neden olur. Bu merkezlerde ekonomik gelişmenin bir sonucu olarak sosyal ve mekânsal kutuplaşmanın olduğu görülmektedir.²¹ Küreselleşmenin kentlerdeki bu etkisinden dolayı ulus devletin gücünü yitirmesi ve ağ yapıları içinde hareket eden küresel sermayenin etkin aktör haline gelmesi, küresel kent kavramını ön plana çıkmasına neden olmaktadır²². Ve belki de bu durum zamanla kentlerin her birini küresel kent olmaya götürecektir. Çünkü kapitalizm ile birlikte ekonomik küreselleşme, kültürel küreselleşmenin bütün boyutlarını çarpıcı bir biçimde etkilemiş ve bu etkileşim içinde asli değerler ikinci, üçüncü sırada yer almıştır²³.

Devlet ve sermayenin yeniden şekillenen ilişkisi çerçevesinde kentsel mekânın fiziki, sosyal ve kültürel bariyerlerle “özelleştirilmesi” pek çok yoldan ve pek çok farklı araçla gerçekleştirilmeye başlandı. 1980’li yıllardan itibaren dünyada ve Türkiye’de mekânsal dönüşüm iki temel üzerinde

¹⁸ Cuma Çiçek, Katılımcı Kent Yönetimi Yerelliği Yeniden Keşfetmek Diyarbakır Örneği, 2008, s: 2.

¹⁹ Roland Robertson, *Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*, Çeviri: Ümit Hüsrev Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s: 167, 261.

²⁰ Roland Robertson, a.g.e, s: 221-222.

²¹ Saskia Sassen, *The Global City*, Princeton University Press, Princeton, 2001, s: 54.

²² John Friedmann, “The World City Hypothesis”, *Development And Change*, V:17, Sayı: 1, Sy: 69-83, 1986, s: 69.

²³ Taşkın Takış, “Fantastik Bir Festival: Küreselleşme”, *Dünya Neyi Tartışıyor? Küreselleşme*, Doğubatı Yayınları Sayı:18, İstanbul, 2002, s: 41.

yükselmektedir: Birincisi, neoliberal politikalar ile birlikte devlet ile sermaye arasında yeniden biçimlenen ilişkiler ve kentsel alanlarda sınıfların hak sahipliğinin yükselen sınıflar lehine yeniden düzenlenme çabasıdır. İkincisi ise, kentsel alanın bütünüyle metalaştırılması yoluyla sermaye birikimi mantığının içine alınması ile kolektif eylemi de içinde barındıran kentin kamusal mekânsal varlığının aşındırılmasıdır²⁴.

Küreselleşmenin hareket alanlarından biri olan kentsel mekân, Boyer'in de ifadelerinde belirttiği gibi tümüyle metalaştırmaya odaklı neoliberal politikalar doğrultusunda şekillenen kentin yeni kamusal alanları; önceden kurgulanmış, tüketime yönelik, alışveriş, kültür ve eğlence merkezleri, temalı parklar gibi süreç-mekânlardır²⁵. Tüketimin yeni türlerinden olan planlı eskitme, moda ve stil değişiklikleri her zamankinden daha hızlı bir şekilde; televizyon ve medya toplum genelinde şimdiye kadar eşsiz bir ölçüde nüfuz etmiştir²⁶. Modernlik, geleneğin normalleştirici fonksiyonlarına karşı başkaldırır; modernlik, normatif olan her şeye karşı isyan deneyimiyle yaşar²⁷. Modernlik anlamsızlığa boğularak yitmektedir; en çok önem verdiği şey, pazara ilişkin en dolaysız, yani en önemsiz taleplerdir. Toplumunu bir pazara indirgemiş olan ve ne arttırdığı eşitsizliklerden, ne de doğal ve toplumsal çevrenin yıkımını giderek hızlandırışından dolayı herhangi bir kaygı duymayan modernliğin gözü kör değil mi²⁸? Modernliğin sonuçlarından biri olan moda için Simmel'in ifadeleri açıktır: "Moda, verili bir örüntünün taklididir, bu nedenle de toplumsal uyarlanma yönündeki ihtiyacı karşılar; bireyi herkesin yürüdüğü yolda ilerlemeye sevk eder; her ferдин davranışını salt örnek haline getiren genel bir durum ortaya çıkar"²⁹. Ve moda için meselenin elbette sadece değişim olduğunu vurgulamaktadır.

İnsanlar arasındaki kültürel sembol alış-verişi iletişim teknolojisindeki değişmelerle gerçekleşmekte, yaşanan süreç, değerler sistemini ve tüketim kalıplarını belirlemekte, iletişim ve bilgi teknolojilerinin gelişimi ise bu sürece eşlik etmektedir³⁰. Kent, küreselleşme, modernlik ve modanın da içinde bulunduğu tanımlamaları anlatırken mimarlık ve mimar doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkar. Çünkü mimarlık işi daha çok mimar üzerinden okunmakta, mimarın da tasarımcı rolü önemli olmaktadır. Gerçekte mimarlık-toplumbilim ilişkiselliği, mimarlığın temel bilimler ve doğa bilimleriyle kurduğu ilişki biçimlerine benzer; ancak, mimarlık bu kez toplumsal bir bağlama göndermeyle yeniden sorgu altına alınmaktadır. Burada, tasarımcının öznel dünyasına indirgenen bilgi-kuramlarından görece sıyrılmaya kotaran, bir tür bakma

²⁴H. Kurtuluş, "Kentsel Dönüşüme Modern Kent Mitinin Çöküşü Çerçevesinden Bakmak", *Planlama* 2006/2, Sayı 36, İstanbul, 2006, s: 7.

²⁵Christine Boyer, *The City Of Collective Memory*, MIT Press, Massachusetts, 1994, s: 34.

²⁶Fredric Jameson, "Postmodernism and Consumer Society", *Postmodern Culture*, Ed: Hal Foster, Pluto Press, Londra, 1985, s: 57.

²⁷Jürgen Habermas, "Modernity: An Incomplete Project", *Postmodern Culture*, Ed: Hal Foster, Pluto Press, Londra, 1985, s: 5.

²⁸Alain Touraine, *Modernliğin Eleştirisi*, Çeviri: Hülya Uğur Tanrıöver, Y.K.Y., İstanbul, 2014, s: 16.

²⁹Georg Simmel, a.g.e., s: 104, 128.

³⁰Manuel Castells, *The Informational City: A New Framework For Social Change*, 1991, s: 47.

biçiminin örgütlenmeye başladığı söylenebilir: Tasarımcı, aşkıncı yaratıcı olandan (*creator*) üretici olana (*producer*), tekil ve öznel olandan (*individual, subjective*) etkileşime açık sosyal aktöre (*social agent*) dönüşmekte, mimari nesne ise, sanat eserinden (*art object*) üretimin “nihai” ürününe (*the work of art*) taşınmaktadır. Kısaca, hem tasarımcının hem de mimari nesnenin anlaşılabilirliğini, bir başka mecrada yeniden kurmaya çalışan bir praksise dönüşür³¹.

"Aslında mimarlık işi, mimar öznenin "ehlileştirmeye" çalıştığı gündelik hayatın ta kendisidir. Mimarlık işi, bir gündelik yaşam pratikleri toplamıdır; mimarlık ürünü, gündelik yaşam pratiklerini barındırır ve mimarlık tarihi bir dizi gündelik yaşam pratiğinin tarihidir³². Bununla birlikte mimar, tarih boyunca ütopyik fikirler üretme ve bunların peşinden koşma gibi etkinliklerin ayrılmaz parçası olmuştur. Mimar uzamları şekillendirirken, onlara toplumsal işlerlik kazandırmanın yanı sıra, insani ve estetik/sembolik anlamlar da yükler³³. Mimarların inşaat sanayindeki konumları, toplumsal rolleri ve kendilerini sanatçı olarak görüp görmedikleri geçirilen toplumsal dönüşümlere bağlı olarak mimarlık meslek pratiğindeki değişimleri biçimlendirir³⁴. "Mimarlar yatırımcının ve pazarlama stratejisinin yarattığı sloganlara uygun olarak tasarım yapmak ve yaşam biçimlerini oluşturmak zorundadır. Sonuç ürünlerde bu koşullara uygun olarak ortaya çıkacak ve gelecekteki kent dokusunu oluşturacaktır"³⁵ Mimar, şehrin vahşi yüzüne karşı tuhaf biçimde rahatlatıcı güvenlik fantezileri üreten gezgin bir hikâyeye anlatıcısına benzer ve mimarlık söylemi bir konfor rejimine adanmıştır³⁶. Günümüzde star mimarların mesleki etkinlik alanının ikonik, tekil nesne/binalar tasarlamaktan öteye geçerek, büyük yatırımcılar ve yerel yönetimlerle iş birliği içinde mega ölçekli kentsel alanlar üzerinde çalışan tasarımcı/planlamacılar olarak davranmaya evrildiği gözlenmektedir³⁷. "Architecture of bigness" (büyüklük mimarlığı) te; "büyüklük" kavramı, "mimarlık disiplininin karar verme ve belirleme ihtiyacından vazgeçerek teknolojiye, mühendislere, yüklenicilere, üreticilere, politikalara, kısaca "öteki aktörlere" teslim olma gereğidir³⁸. Aslında kentteki mekân üretim sürecinde rol oynayan aktörler arasında “mimarlık işi” ve “mimar”³⁹ (daha çok tasarımcı rolü olan) da büyük bir yer kaplamaktadır.

³¹<http://gasmekan.wordpress.com/2013/11/21/toplumbilim--praksis-mimarligin-oteki-ayraclari-uzerine-dusunceler/acisindan-mimari>, Toplumbilim Açısından Mimari Praksis: Mimarlığın Öteki Ayraçları Üzerine Düşünceler (Erişim Tarihi: 21 Kasım 2013).

³²Uğur Tanyeli, "Mimarlık Gündelik Yaşamla İlişisini Nasıl Keser?", *Dosya 27*, Ankara Mimarlar Odası yayınları, Ankara, 2012, s: 41-45.

³³David Harvey, *Umut Mekânları*, Çeviren: Zeynep Gambetti, Metis Yayınları, İstanbul, 2011, s: 246

³⁴Nilgün Fehim Kennedy, *The Ethos Of Architects Towards An Analysis Of Architectural practice In Turkey (Türkiye'de Mimar Kimliği Ve Mimarlık Meslek Pratiği Üzerine Bir çalışma)*, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, İstanbul, 2005, s: 67.

³⁵Tülin Görgülü, "Mimar-İşveren-Kullanıcı İlişisinin Satış Sloganları Bağlamında Sorgulanması Ve Sonuç Öneriler", *Mimar.İst*, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, İstanbul, Sayı:21, 2006, s: 36.

³⁶M. Wigley, "Resisting The City", *Transurbanism*, Ed: Arjen Mulder, V2 Publishing/NAI Publishers, 2002, s: 72.

³⁷http://www.architectmagazine.com/design/star-cities_1.aspx

Joan Ockman, *Star Cities*, Architect Magazine, Mart 2008 (Erişim tarihi:16.03.2014).

³⁸Rem Koolhaas, *S,M,L, XI*, Monacelli Press, Ny, 1995.

³⁹Söz konusu olan; sadece mimar diplomasına sahip kişi değil kentsel mekân üretim pratiklerinde rol oynayan kişilerin hepsi anlatılmaktadır.

Yukarda çalışmanın kuramsal bağlamı çerçevesinde; kent, anakent, mekân, kentsel mekân, mimarlık gibi kavramlarla ilgili verilen bilgi; çalışma konusu olan Diyarbakır'da kentsel mekân üretim sürecinde rol oynayan aktörleri anlamamız açısından ön bilgi olarak verilmiştir. 1990'lardan itibaren yoğun bir sermaye akışına sahne olan inşaat sektörü, dünya ekonomisinde de rol oynamaya başlar. Büyük sermayenin güdümünde geliştirilen projelerde asıl pazarlanan, kentsel kalitelerin üzerine çıkan bir "yaşam biçimi" ve bu yaşam biçiminin sürdürülebilmesini sağlayan işletme servisidir. Bu çerçevede, eskiden kentsel arsanın kendisi değer arz ederken, şimdi proje kentsel arsaya rant değeri getirir⁴⁰. Diyarbakır'da da inşaat sektörünün ve bunun çıktısı olan kentsel mekânların/yapılaşmanın Türkiye'nin diğer kentlerinde de olduğu gibi hızla büyüdüğü ve büyümeye de devam ettiği görülmektedir. Bu hızlı büyümenin nedeninin küreselleşmenin ya da kapitalizmin sonucu olarak değerlendirmekten ziyade kentsel mekân üretimde rol oynayan ya da katkısı olduğu düşünülen kurumların ya da şirketlerin kentteki çeşitlenmeleri çalışmanın konusu olmuştur. Bu doğrultuda bu aktörlerin projeleri (tasarım, uygulama ya da tasarım+uygulama) üzerinden aktörleri tanımlama ve değerlendirme yapılmıştır.

1.2. Çalışmanın Hedefi

Kent, günümüzde hemen hemen her disiplinde konuşulan, birçok pratiğin birbirine geçişinde ortak kavramlardan biri olmaya devam etmektedir. Bu da Lefebvre'nin kent için söylediği gibi "kendini böyle, toplumsal pratiğin tümünü içeren genel (buna toplam da denebilir) bir gerçeklik olarak göstermektedir"⁴¹ ifadesini bir bakıma haklı çıkarmaktadır. Bauman ise "Kent sahte bir karşılaşmalar alanıdır"⁴² deyip işin içinden çıkmaya çalışır ve kenti hatta kentliliği sahteleyip gerçekçilikten ayırır. Mumford kentle ilgili görüşlerinde daha ılımlı olup kentin dayanıklı binalarıyla, kurumsal yapılarıyla ve hepsinden de dayanıklı edebiyat ve sanatın simgesel biçimleriyle olup, geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı birleştirdiğini⁴³ savunmaktadır. 1970'li yıllarla birlikte, tüm dünyada meydana gelen ekonomik krizler sonucunda çözüm olarak ileri sürülen neoliberal politikalar, 1980'li yıllarda hâkim ekonomik değerler dizisi haline gelmiş; hızla bir üretim alanı haline gelen ve büyüyen kentlerde, geleneksel planlama yöntemlerde kullanılarak çözüm üretilmeye çalışılmıştır⁴⁴. Bu bağlamda günümüzde kentlerin gelişiminde/değişiminde ve tabii ki gündeminde "mekânsal gelişme stratejileri ve kentsel

⁴⁰ Aysev Evren Deneç, *Kentsel Mekân Üretim Süreçlerinde Mimarın Rolü: İstanbul Örneği*, 2012, s: 52.

⁴¹ Henri Lefebvre, *Kentsel Devrim* (3.Baskı), Çeviren: Selim Sezer, Sel Yayınevi, İstanbul, 2014, s: 49.

⁴² Zygmunt Bauman, *Postmodern Etik* (2. Baskı), Çeviren: Alev Türker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s: 192.

⁴³ Lewis Mumford, *Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*, Çeviren: G. Koca, T. Tosun, Ayrıntı yayınları, İstanbul, 2007, s: 124.

⁴⁴ E. Yeşim & Özgen Kösten, *Kentsel Kimliğin Değişen Görüntüleri: Eski Kent, Yeni Merkez-İzmit*, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/nwsasocial/article/view/5000075282> (Erişim tarihi; 21.11.2015).

projelerin” önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Mekânsal gelişme stratejileri, kentsel gelişme hedeflerinin dinamiklerini tanımlar nitelikte olup bu stratejiler, aynı zamanda kentsel projeler ile diyalektik süreci belirleyen, çok aktörlü yeni bir planlama yaklaşımıdır. Stratejik planların ayrılmaz parçaları olan stratejiler ile projelerin güçlü birlikteliği büyük önem taşımaktadır. Kentin ekonomik ve sosyal dinamiklerini mekânla buluşturmaktadırlar⁴⁵.

Çalışma, Diyarbakır kenti ile ilgili olduğundan yukarıda günümüzdeki kent olgusu ile ilgili bazı tanımlamalar yapılmıştır. Çalışmanın esas temasının Diyarbakır’da kentsel mekân üretiminde aktörlerin çeşitlenmesi olduğu giriş bölümünde de belirtilmişti. Aktörler mekân üretiminde kendini nasıl sorumlu görüyor? kendi görevlerini ya da kendilerini nasıl tarif ediyorlar? ya da kentteki üretimde aktörler kendilerini nasıl tanımlıyorlar, rolleri nelerdir? gibi sorularla kentsel üretimde aktörlerin rollerini sorgulamak ve araştırmak çalışmanın hedefini oluşturmaktadır. Bu aktörlerin oynadığı her rol kentte değişime neden olur. O yüzden kentin mekân üretim sürecinde rol oynayan aktörler kentin oluşumu ve gelişimi için önemlidir. İster büyük ölçekli yatırımcılar ve resmi kurumlar olsun isterse de ruhsatsız yapı sahipleri olsun kente müdahalede bulunan her olgu ve bu olgunun oluşumunu sağlayan aktör, kentteki değişimler için önemli faktörlerdir. Çalışmada, aktörler farklı süreçler içinde değerlendirilip, sınıflandırılarak rollerinin analizi yapıldı. Bu bağlamda çalışmada giriş bölümden sonra aktörlerin rol oynadığı süreçler dört aşamada anlatıldı.

Yerel yönetimlerin rol oynadığı süreçlerde; kentsel dönüşüm, park ve kültür merkezleri projeleri seçildi. Bu projelerde seçilen ve çalışmaya dâhil edilen örnekler, bu kurumlarda görüşülen kişilerin verdiği bilgiler doğrultusunda daha çok “halkın ihtiyaçları” olarak değerlendirilen kentsel mekânlardır.

Merkezi yönetimin rol oynadığı süreçlerde; Valilik, Rölöve ve Anıtlar Bölge müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü ile Koruma Kurulu adı altında seçilen projeler daha çok turizmin canlandırılması adına tarihi yapılara/alanlara yönelik yapılan çalışmalardır. Ayrıca Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ)’nin yaptırdığı konutlar da çalışmaya dâhil edilen projeler arasındadır.

Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın rol oynadığı süreçlerde örnek projeler çalışmaya alınmadı. Çünkü ilerde de anlatılacağı gibi yapılan görüşmeler sonucunda bu bağlamda örnekler olmadı.

---

⁴⁵Serdar Coşgun, Kentsel Tasarım Kapsamında Kentsel Peyzaj Tasarımı ve Diyarbakır Kayapınar Örneğinde İrdelenmesi, Ankara, 2013, s: 6.

Bu kuruluşların kentsel mekân üretimine katkıları daha çok katılımcılıkları ile ilgili olduğu ifade edilmiştir.

Son olarak özel şirketlerin - yap-sat firmalarının rol aldığı süreçlerde, otel, alışveriş merkezi, iş merkezi ve birkaç konut projesi örneği üzerinden değerlendirme yapıldı. Çalışma için seçilen konut projeleri üst, orta ve dar gelirliilere hitap etmektedirler. Örneğin bu projeler arasında günümüzde kentte şu an satılan en pahalı villalardan olan Gökkuşluğu villalarının yanında ruhsatsız olan evler de bulunmaktadır.

1.3. Çalışmanın Metodu ve Yöntemi

Çalışma, daha önce de belirtildiği gibi Diyarbakır'da güncel kentsel mekân üretim sürecinde rol oynayan/söz sahibi olan aktörlerin çeşitlenmesi ve bunların kendilerini nasıl tanımladıklarını incelemeyi amaçlamaktaydı. Bu bağlamda araştırmada öncelikli olarak kapsamlı bir kaynakça taraması yapıldıktan sonra alınan bu bilgiler doğrultusunda çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturuldu. Bu aktörlerin bazı süreçler içinde tanımlanıp yaptıkları/yaptırdıkları projelerde rolleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Seçilen örnekler güncel olup, daha çok son on yılda yapılan kentsel mekânlardır.

Çalışmada yöntem olarak, niteliksel araştırma yöntemi esas alınmıştır. Bu yöntemin çalışma koşulları dikkate alınarak veriler toplanmış ve bu doğrultuda çalışma için seçilen projelerin her biri için anket hazırlanıp görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler de niteliksel araştırma yöntemlerinin çalışma şartları doğrultusunda olmuştur. Çünkü bu araştırma yönteminde Kümbetoğlu'nun da ifade ettiği gibi Bilgi kuramsal (*epistemologic*) ve yöntem bilimsel (*metodolojic*) yaklaşımlar, sosyal gerçekliği kavrayışın farklı bakış açılarını, duruş noktalarını ve yöntemsel tercihleri belirler. Ayrıca uzak mesafeli dışardan bir duruşu olması beklenen "olgucu araştırmacı rolü" ile konuya içerden bakışı eleştirel duruşu ve yakın etkileşimi ideal kabul eden "fenomenolojik ve eleştirel araştırmacı rolü", birbirinden oldukça farklı⁴⁶ olduğundan dolayı yapılan görüşmelerde bu çalışma şartları uygun görülmüştür.

Çalışmaya birçok kişiyle görüşme yapılmasına rağmen 42 kişiyle yapılan bire bir görüşme bırakılmıştır. Bu görüşmelerle beraber çalışmaya katkı sağlayacağı düşünüldüğünden kentsel

---

⁴⁶Belkis Kümbetoğlu, *Sosyolojide Ve Antropolojide Niteliksel Yöntem Ve Araştırma*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2008, s: 17.

mekânların fotoğrafları da çekilip bırakılmıştır⁴⁷. Ayrıca bazı projelerin mimari çizimleri de çalışmaya konulmuştur. Görüşmelerin derinlemesine yapılmasına dikkat edilmiştir. Tuncer Gürkaş'ın da ifade ettiği gibi derinlemesine görüşme bir veri toplama tekniği olarak, açık-uçlu soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi ve ilişkili ilave sorularla araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün kılar. Araştırmacı, görüşmeden elde etmek istediği bilgilere göre, görüşme konusundaki deneyimine bağlı olarak kendi yöntemini belirler. Bu teknik, araştırılan konuda yüzeysel, sıradan bilgilerden çok daha derin ve özel anlamlara ulaşmak istendiğinde, kişilerin kendi deneyim ve düşüncelerini önemseyen bir araştırma yapıldığında kullanılır⁴⁸. Yaygın düşüncenin aksine, yöntemin mantıkla paylaştığı şey, aslında, içinde iş gördüğü bağlamdan tamamıyla ayrı olmasının olanaksızlığıdır. Nasıl ki nesnelere bir kenara bırakabilecek bir mantık yoksa her alanda geçerli bir yöntem de yoktur⁴⁹. Bilgi sözcüğü özel bir uzmanlık alanında, belli bir anda kabul edilmeye uygun ve yatkın olan tüm bilme etkilerini ve prosedürlerini gösterir⁵⁰.

Bütün bunlar göz önünde bulundurularak görüşmeciler için sorular hazırlandı. Görüşmecilere sorulan soruların hepsi aynı olmamakla birlikte genelde benzer birkaç soru etrafında biçimlenmiş, sorulara açık uçlu cevap verilmesi istenmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, daha önce elde edilenlerle de desteklenerek çalışmanın önemli bir kısmını oluşturmuşlardır. Bu doğrultuda niteliksel araştırmada veri toplanması, metnin çözümlenmesi, verilerin ayıklanarak gösterimsel anlamda düzenlenmesi, yorumlanması ve sonuçlanması "etkileşimli ve çevrimsel (*cyclical*)" süreçlerdir⁵¹. Çalışmada yapılan tüm süreçlerde rol oynayan aktörlerde çalışanlarla yapılan görüşmelerde, özellikle çalışmaya biçim vermesi açısından ve aynı zamanda çalışmanın yorumlanması için aşağıda tüm örneklerde sorulan benzer sorular verilmiştir. Bunlar;

—Proje süreci nasıl başladı?

—Projedeki aktörler kimlerdir? Bütün bu süreçte en etkili aktör hangisidir?

—Proje insanlar tarafından nasıl algılandı?

—Projeyi kente etkisi anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

—Kentsel mekân üretim sürecinde çalıştığınız kurum (Yerel, Merkezi Yönetim, STK, diğerleri) nasıl bir rol üstlenir?

⁴⁷Çalışmada bulunan fotoğraflar aksi belirtilmedikçe çalışmanın yazarı Rojat Aksoy tarafından çekilmiştir. Bazı yapılar çalışmaya başlandığında yeni uygulanmaya başlanmış olduğundan bu yapıların ilk aşamalarının ve çalışmanın sonlanacağı dönemdeki aşamalarının fotoğrafları da çekilmiştir ve çalışmaya bırakılmışlardır.

⁴⁸Ezgi Tuncer Gürkaş, a.g.e., s: 54.

⁴⁹Giorgino Agamben, Şeylerin İşareti: Yöntem Üzerine, Çeviren: Betül Parlak, Monokl yayınları, 2012, s:12.

⁵⁰Giorgino Agamben, a.g.e., s: 16.

⁵¹L. Groat & D. Wang, *Architectural Research Methods*, David Wiley And Sons, N.Y., 2002, s: 41.

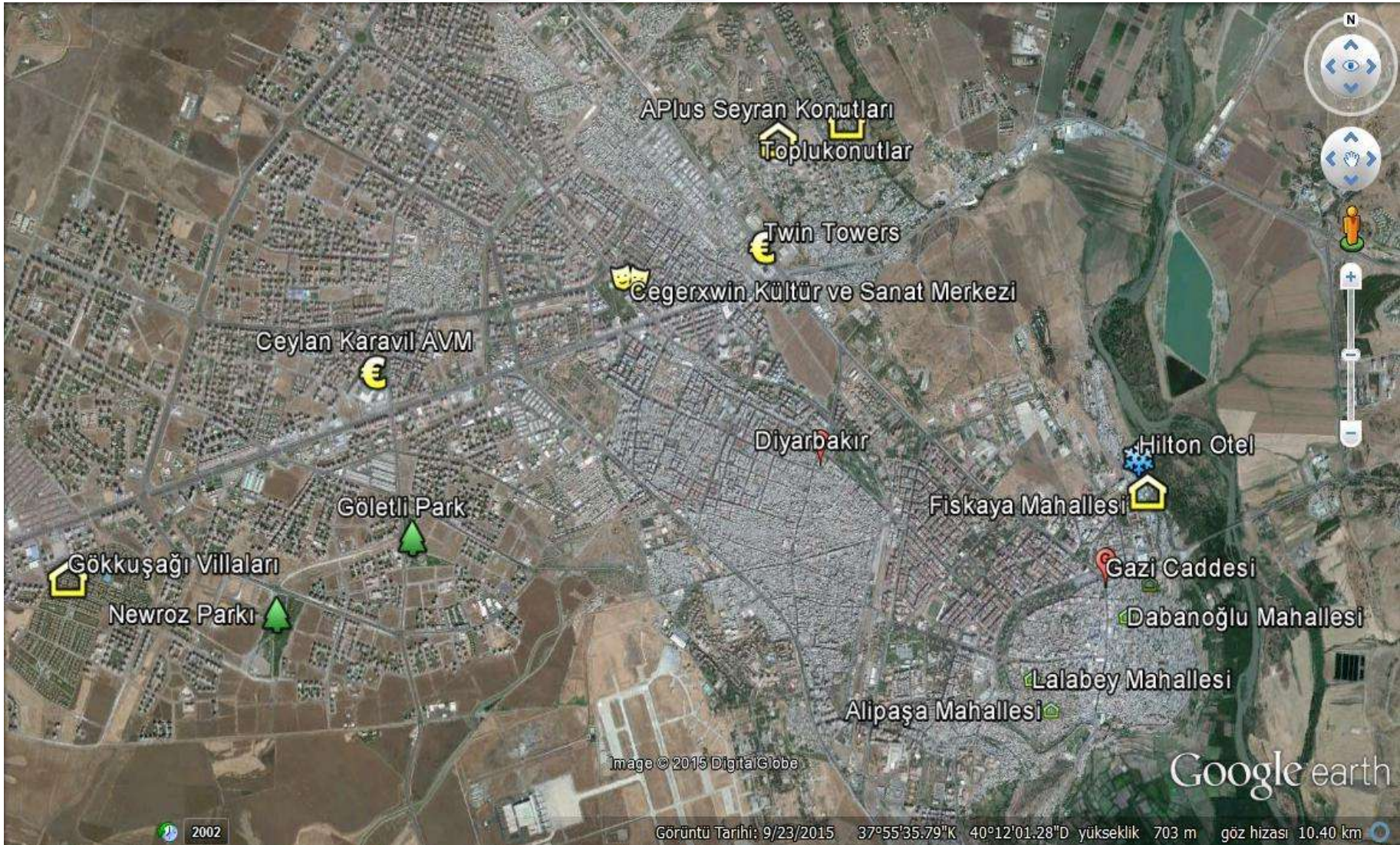
- Böyle bir proje kimin fikriydi? Ne yapılmak istendi?
- Sizin göreviniz nedir? Size hangi sorumluluklar verildi anlatabilir misiniz?
- Bütün bu süreç içinde oynadığınız rolü değerlendirebilir misiniz?
- Siz kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?
- Bu süreçte karşılaşılan en ciddi sıkıntı neydi?
- Sizin projenin başarı ölçütleri nelerdir? Ne kadarına ulaşabildiğinizi düşünüyorsunuz?

gibi sorulardır. Ayrıca bu benzer soruların yanında projenin türü, niteliği ve amacına göre değişen farklı sorularla da çalışma desteklenmiştir. Seçilen örneklerde görüşülen kişiler projede söz sahibi veya bire bir projenin içinde olan kişilerdir. Görüşülen kişilerle ilgili bilgiler bir tablo haline getirildi (Tablo 1.3.1. Çalışma Kapsamında Yapılan Görüşmeler). Bu tablodaki bilgilerde da görüldüğü gibi görüşülen kişilerin ister tasarımcı olanı isterse de uygulayıcı olanı olsun geneli mimardır. Bununla birlikte bu kişiler arasında gazeteci, muhtar (ilkokul mezunu) ve personel olanları da vardır. Çalışmada bu kişilerin mesleğinden ziyade projedeki konumları önemli olmuştur.

Yapılan görüşmeler neticesinde projelerde tasarımcıların genelde mimarlar olduğu görülmüştür. Projelendirme sürecinin anlaşılması için proje hakkında bilgi soruları soruldu ve açık cevaplar istendi. Bununla beraber kurumla ilgili sorular; kurumun işleyişini, çalışma ölçütlerini anlamaya yöneliktir. Son olarak bu aktörlerde çalışan kişilere özgü sorular da kişinin, çalıştığı kurumda ve proje de kendini nasıl tanımladığını anlamak içindir. Tüm bu sorulardan alınan cevaplar, Diyarbakır’ da farklı aktörlerin kentsel mekân üretim sürecinde oynadığı rollerin çözümlenebilmesi, tartışılabilmesi ve anlamlandırılabilmesi tezde kullanılmıştır. Bu çalışma için yapılan görüşmelerin detaylı hali ekler bölümünde verilmiştir (EK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18)

Tablo 1.3.1 Çalışma Kapsamında Yapılan Görüşmeler

İşin Adı	Görüşülen kişi	Kişinin Mesleği	Kişinin konumu	Görüşme Tarihi
Kongre ve Kültür Merkezi	Murat Alökmen	Mimar	İmar Müdürü	05.11.2013
	Bahar Acar	Mimar	Fen İşleri Etüt ve Proje İşleri Müdürü	28.01.2014
	Orhan Balsak	Mimar	Kudeb Müdürü	04.08.2014
	Kadri Avcı	Sanat Tarihçi	Kudeb Personeli	04.08.2014
Sur içi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi	Mustafa Kutlu	Mimar	Kentsel Tasarım Birimi Müdürü	05.11.2013
	Kadri Avcı	Sanat Tarihçi		05.11.2013
Göletli Park/Newroz Park	Nimet Taş	İnş.Müh	Başkan Yardımcısı/İmar müdürü	24.06.2014
	Berna Aydın	Şehir Planı	Personel (imar)	24.06.2014
Cegerxwin Kültür Merkezi	Aydın Bolkan	Gazeteci	Başkan Yardımcısı	24.02.2015
	Ayşe Kaya	Mimar	Ruhsat birimi personeli	04.11.2013
	Şerefhan Aydın	Mimar	Proje Ofisi	04.11.2014
Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Sağlıklaştırma ve Renovasyon Projesi	Dilek Akşahin	Personel	İmar Müdürlüğü Personeli	27.01.2015
	Bahri Karhan	Mimar	Proje Ofisi	30.01.2015
Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası	Yasemin Noyan	Mimar	İmar Müdürü	23.01.2014
Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı	Mustafa Temel	Uzman	Proje Uzmanı	11.11.2013
	Pınar Gürhan	Sanat Tarihçi	Proje Birimi personeli	08.11.2013
	Mihriban Karaaslan	Mimar	Müdür	24.02.2015
	Yılmaz Akkuzu	Mimar	Uzman	28.02.2015
	Gülbahar Özaydoğdu	Mimar	Proje Denetimcisi	07.05.2015
İçkale yapıları	Gülbahar Özaydoğdu	Mimar	Proje Denetimcisi	07.05.2015
Diyarbakır Şilbe Toplukonutları	Sait Bozkurt	İnşaat Mühendisi	Kontrol Amiri	21.09.2015
	Seval Tuğrul	Mimar	Kentsel Dönüşüm Birimi	25.02.2015
	Dişadin İnan	Uzman	Uzman	15.11.2013
	Necati Pirinççioğlu	Mimar	2010-2014 Başkan	07.10.2013
	Arif İpek	Mimar	Proje Denetim	24.10.2013
	Meryem Ö. Aydın	Personel	Genel Sekreter yardımcı	29.01.2015
	Metin Aslan	Mimar	Yönetim Kurulu Üyesi	26.02.2015
	Ali Karakaş	Ekonomist	Yönetim Kurulu Üyesi	24.08.2015
	Metin Aksoy	İnşaat Yüksek Mühendisi	Şirket Sahibi	13.01.2016
	Onur Aksoy	Makine Mühendisi	Şantiye Şefi	13.01.2016
	Oğur Aksoy	Maden Mühendisi	Şantiye Şefi	13.01.2016
A Plus Seyran Konutları	Özcan Zencir	İnşaat Mühendisi	Şirket Koordinatörü	23.01.2015
	Serkan Avnioğlu	İnşaat Mühendisi	Şantiye Şefi	23.01.2015
	Ahmet Avcil	Mimar	Teknik Ofis Müd.	23.01.2015
	Neslihan Tan	İç Mimar	Teknik Ofis	23.01.2015
Gökkuşaağı villaları	Metin Aslan	Mimar	Şirket Müd.	26.02.2015
Hilton Otel	Bora Karataş	Mimar	Proje Koordinatörü	21.03.2015
	Alper Öden	Yüksek Mimar	Mimari Proje Müellifi	11.03.2015
Twin Towers	Önder Tetik	Mimar	Mimari Proje Müellifi	10.09.2014
	Tansel Önal	İnşaat Mühendisi	Yönetim Kurulu Üyesi	03.03.2015
Ruhsatsız yapılar	Vahit Kelekçier		Muhtar	23.04.2015
	Veysel Hatisaru		Muhtar	15.07.2015
	Abdullah Babrak		Muhtar	15.07.2015

Şekil 1.3.1 Diyarbakir'da Kentsel Mekân Üretimde Rol Oynayan Aktörlerin Kentsel mekân üretim örneklerinin kentteki konumları

Yukarıda da belirtildiği gibi, çalışmada aktörlerin rol oynadığı süreçler dört aşamada sınıflandırılmıştır. Yerel yönetimlerin rol aldığı süreçlere bırakılan örnekler görüşülen kişilerin belirtmesi doğrultusunda kent için önemli gördükleri projelerdir. Parklar, kültür merkezleri bu örnekler arasındadır. Bu projeler yerel yönetimler tarafından önemli görülmekte ve yapılan araştırmaların sonucunda belediyelerin daha çok bu tür projelere yoğunlaştığı görülmektedir. Merkezi yönetimin rol oynadığı süreçlere alınan projeler, valilik için kullanılan örnekte, çalışanlarla yapılan görüşmelerde kentin bütçesine katkı sağlayacak cazibe merkezleri destekleme programı kapsamında olan projeler seçilmiştir. Bazı merkezi kurumlarda kent için tarihi değeri yüksek olan projeler örnek verilmiştir. Rölöve Anıtlar, Koruma kurulu, Karacadağ Kalkınma Ajansı gibi kurumların işleyişleri ve kent için buldukları konum çalışmaya alınmıştır. STK'lar kentte daha çok katılımıcılıkta yer bulduklarını söylemişlerdir. Son olarak ta özel şirketlerin- yapsat firmalarının rol oynadığı süreçlerde kente en çok iş yapan firmalardan bazıları seçilip projelerinden birkaç örnek verilmiştir. Diyarbakır'daki kentsel mekân üretim için verilen örnekler içinde bu özel firmalardan başka ruhsatsız ev projeleri de vardır ve çalışmaya dâhil edilmiştir. Şekil 1.3.1.' de bu süreçlerde rol oynayan aktörleri tanımlayabilmek için seçilen örnekler gösterilmiştir.

2. YEREL YÖNETİMLERİN ROL ALDIĞI SÜREÇLER

Yerel yönetimler, Diyarbakır'da kentsel mekân üretiminde aktif rol oynayan aktörlerin en önemlileri arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, Diyarbakır'daki yerel yönetimlerden, Büyükşehir Belediyesi ve merkez ilçe belediyeleri⁵² ayrıntılı olarak ele alınmak üzere seçilmiştir. Bu merkez belediyeler, Bağlar, Kayapınar, Sur ve Yenişehir Belediyeleridir. Yerel yönetimlerin kentsel mekân üretimi, örnek verilen proje üzerinden değerlendirilmiştir. Belediyeler, verilen bu sekiz örneğin bazılarında proje tasarımını bazılarında proje uygulamasını bazılarında ise her iki aşamasını üstlenmişlerdir. Çalışma kapsamındaki yerel yönetimlerin rol oynadığı süreçlere dâhil edilen örneklerde kurumların hangi işleri üstlendikleri ve ayrıca işlerin hangi süreçlerinde buldukları aşağıda belirtilmiştir.

Büyükşehir Belediyesinin etkin olduğu iki örnek seçilmiştir. Bunlardan birincisi *Diyarbakır Sur İçi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Alipaşa, Lalebey, Cevatpaşa Mahalleleri)*' dir. Büyükşehir Belediyesi bu projede daha çok proje üretim/tasarım sürecinde etkili olmuştur. İkincisi ise *Diyarbakır Kongre ve Kültür Merkezidir*. Bu projede ise belediye hem tasarım hem de uygulama aşamasında etkili olmuştur.

Merkez ilçe belediyelerinden biri olan Bağlar Belediyesinin tamamıyla etkin olduğu, birbiriyle hemen hemen aynı süreci yaşayan iki park projesi seçilmiştir. Bunlardan biri *Newroz* biri de *Göletli Park*'tır. Belediye bu iki projenin hem tasarım hem de uygulama sürecinde bulunmuş ikisini de kendisi yaptırmıştır.

Kayapınar Belediyesine ait projelerden biri seçilmiştir. Bu *Cegerxwin Kültür Merkezi*'dir. Belediye bu projenin hem tasarımını hem de uygulama aşamasını yaptırmıştır.

Yenişehir Belediyesinin kendi hizmeti için kullanacağı *Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası*, bu belediyenin yaptırdığı proje örneği olarak seçilmiştir. Belediye, yarışma projesi olan bu projenin hem tasarımını hem de uygulama aşamasını üstlenmiştir.

Son olarak Sur Belediyesi sınırları dâhilinde olan Avrupa Birliği fonu destekli Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde Sur Belediyesinin de dâhil olduğu *Sur içi Gazi Caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi* seçilmiştir. Yerel yönetimlerin rol oynadığı süreçler, seçilen bu sekiz proje üzerinden değerlendirmeye alınacaktır. Bu projeler analiz edilirken yapılan görüşmelerle hem kurumların işlevleri değerlendirilecek hem de bu kurumlarda aktif çalışan yetkililerinin kendilerini nasıl tanımladıkları anlaşılmasına çalışılacaktır.

---

⁵²Merkez ilçe belediyeleri Diyarbakır'ın merkezinde olup önce semt daha sonra ilçe olan Bağlar, Yenişehir, Sur ve Kayapınar alanlarıdır. Bu semtler 2008 yılından sonra ilçe statüsüne geçtiler.

2.1. Büyükşehir Belediyesi

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk belediye teşkilatları "Şehremaneti" adıyla 1853 yılı sonrasında kuruldu. Diyarbakır Şehremaneti ise 1865 yılında kuruldu. Çeşitli metinlerde 1880'li yıllarda eski Diyarbakır Sur İçinin doğu ve batı yakasının iki ayrı Şehremini (günümüzdeki belediye başkanları) tarafından yönetildiği ifade edilmektedir. Türkiye'de ilk Büyükşehir Belediyeleri İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere üç şehirde 1984 yılında, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ise 1993 yılında kurulmuştur⁵³. 1994–2004 yılları arasında belediyenin yüzölçümü 26 bin, 2004 yılında yürürlüğe giren yasa ile 110 bin hektara çıkmıştır⁵⁴.

Yukarıda da ifade edildiği gibi Büyükşehir Belediyesinin etkin olduğu iki proje üzerinden belediyenin aktör olma durumu çözümlenmeye çalışıldı. Bu projeler; Diyarbakır Suriçi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Ali paşa, Lalabey, Cevatpaşa Mahalleleri) ve Diyarbakır Kongre ve Kültür Merkezi'dir. Kentsel dönüşüm projesinin seçilmesinin nedeni Suriçinin kentin ilk yerleşim alanı olması ve birçok tescilli yapının bu alan içinde yer almasıdır. Ayrıca bu proje çok aktörlü bir proje olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kültür ve Kongre Merkezinin seçilmesinin nedeni de Büyükşehir Belediyesinin tek başına aktör olarak karşımıza çıktığı bir proje olmasındandır. Projede yetkili kurumun çok ve tek aktörlü olmasının projelerdeki etkisi bu örneklerle daha iyi anlaşılacaktır.

2.1.1. Projenin Adı: Diyarbakır Suriçi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Ali paşa, Lalabey, Cevatpaşa Mahalleleri)

Yerel yönetimlerin rol aldığı süreçler içinde ilk öncelikle Büyükşehir Belediyesinin rolünün fazla olduğu Sur İçi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında olan Alipaşa, Lalabey, Cevatpaşa Mahalleleri⁵⁵ kentsel dönüşümü, kentteki mekânsal üretimde "söz sahibi" olan birçok aktörün içinde olduğu bir projedir. Aktif rol oynayan aktör kurumların yetkilileriyle yapılan görüşmelerde söz konusu aktörlerin bu projede ne tür rol oynadıklarına ilişkin bilgiler alınmıştır. Günümüzde kentsel dönüşüm/değişim, kentlerin karşılaştığı en güncel olgulardandır. Kentsel değişim, kentteki çeşitli aktörlerin (kurumlar) içsel ve dışsal tepkilerinin bir sonucudur ve kent planlaması kamu ve özel sektörü içine alan çok aktörlü ortamlarda gerçekleştirilir⁵⁶.

⁵³<http://www.diyarbakir-bld.gov.tr/documentviewer.aspx?id=25> 24.04.2009 tarihli yazı

⁵⁴<http://www.diyarbakir-bld.gov.tr/documentviewer.aspx?id=25> 24.04.2009 tarihli yazı

⁵⁵Ali paşa, Lalabey, Cevatpaşa Mahalleleri Diyarbakır'da Sur ilçesinde Sur Belediyesi sınırlarında olan Sur İçi bölgesinde gecekonduların yoğun olduğu mahallelerinden üç tanesidir. Bu üç mahallenin tez kapsamı içine alınmasının nedeni günümüzde buradaki gecekonduların yıkımına devam ediliyor olmasından kaynaklanmaktadır.

⁵⁶Eenhuisen & Nijkamp, "Sürdürülebilir Kenti Nasıl Planlamalı?", *Toplum Ve Bilim Dergisi Güz 64-65*, Sy: 129-140, 1994, s: 131.

Kentsel dönüşüm, kentsel alanların var olan durumundan başka bir biçime girmesi, başka bir durum alması olarak tanımlanabilir⁵⁷. Kentsel dönüşüm olgusu ilk kez Batı ülkelerinin kentlerinde sosyal ve ekonomik açıdan çöküntü alanlarının yeniden canlandırılmasına yönelik müdahaleler yapılmasıyla başlamıştır⁵⁸. “Zaman süreci içerisinde eskiyen, köhneyen, yıpranan ya da potansiyel arsa değeri mevcut üst yapı değerinin üzerinde seyreden ve çoğu kez yaygın bir yoksunluğun hüküm sürdüğü kent dokusunun, altyapısının sosyal ve ekonomik programlar ile oluşturulduğu bir stratejik yaklaşım içinde, günün sosyo-ekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak yenilenmesidir. Ayrıca değiştirilmesi, geliştirilmesi, yeniden canlandırılması ve bazen de yeniden oluşturulması eylemi” olarak tanımlamak mümkündür⁵⁹. Kentsel dönüşüm öncelikli olarak kendine has rant odaklı yeni bir ekonomi oluşturur. Tarımsal rantın kentsel rantın büyüklüğünü ve toprağın fiyatını etkiler. Bu nedenle herhangi bir kentsel dönüşüm salt kentsel değil, kırsal bir etkinliğin de parçasıdır. Bu da kentsel dönüşümün yerine mekânsal dönüşümden bahsetmenin doğru olacağını ve genel olarak mekânsal dönüşümün parçası halini alacağını göstermektedir. Kentsel alan ise ilk olarak sermayenin genişletilmiş yeniden üretiminin alanıdır ve kırsal bir yerleşim gibi üretim aracı sadece toprak değildir⁶⁰. Kısacası kentsel dönüşüm, genişletilmiş ölçekli yeniden üretimi basit biçimde yerine koyma değil, birikim sonucu olarak yık-yap ya da “imara açma” biçimindeki toplu inşalar ile temsil edilir⁶¹. 2000 sonrası dönemdeki en önemli gelişmelerden biri de kentsel dönüşümün yasalarda yer almasıdır. Buna paralel olarak daha önce yerel girişimlerle uygulanmaya başlanan katılımcı yaklaşım ve katılım araçları kentsel planlama gündeminde tartışılmaya başlanmıştır. Stratejik planlama yaklaşımı, katılımcı koruma politikaları, bununla birlikte çok aktörlü karar alma süreçleri, sivil güçlenme gibi çabalar yaygınlaşmaya başlamıştır⁶². Bu bağlamda öncelikli olarak “Yerel yönetimlerin stratejik yaklaşımları ve bu çerçevede yönelikleri kentsel projeler, kentlerin değişen ekonomik üretim süreçleri içinde yaşana birlik ölçütlerinin sağlanması için gerekli mekânsal altyapılarının oluşturulmasında öne çıkmaktadır”⁶³.

Kentsel dönüşüm projeleri, özellikle 2000’li yıllarda yerel yönetimlerin önemli uygulamaları arasında yer almış ve “çevresel kalitenin” iyileştirilmesi açısından olumlu bir imaj oluşturmuştur⁶⁴. Birçok belediye, planlama teorisi ve pratiğiyle ilgili çevreler, özellikle büyük kentlerdeki plansızlık, bürokrasi, düşük yaşam standartları, deprem ve diğer afetler gibi

⁵⁷Akar, "Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler Ve Türkiye" *Planlama 2006/2*, Sayı 36, 2006, s: 26.

⁵⁸A. Ataöv & S. Osmay, "Türkiye'de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım", Ankara: *METU JFA*, 2007/2, (24:2) Sy: 57 – 82, 2007, s: 58

⁵⁹P.P. Özden, "Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler", İstanbul: *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:35 (Ekim 2006), s: 215-233, 2006, s: 217.

⁶⁰Ö. Gündoğan, "Kentsel Dönüşüm, Tarihsel ve Güncel Bir Kırılma Noktası mı?", *Planlama 2006/2*, Sayı 36, 2006, s: 40.

⁶¹Ö. Gündoğan, a.g.e., s: 41.

⁶²A. Ataöv & S. Osmay, a.g.e., s: 68.

⁶³S. Coşgun, a.g.e., s: 6.

⁶⁴Funda Çatalbaş, "Kentsel Dönüşüm Projelerinin Mekânsal Ve Sosyo-Ekonomik Etkileri: Diyarbakır İli Suriçi Bölgesi Örneği", 2011, s: 14

darboğazlar karşısında, kent yenilemeye ve dönüşüme bir kurtuluş yolu olarak bakmıştır. Öyle ki, dönüşüm, hızla planlamanın yerini almaya başlamıştır⁶⁵. Kentsel büyüme operasyonlarında ve oluşturulan yeni plan kararlarında en çok zarar gören yerlerin başında tarihi dokunun da içinde bulunduğu kent merkezleri gelmektedir. Çünkü bu süreçte yeni bir plan yapılırken, 'eski ve yeninin sürekliliğini yan yana sürdürebilmesi gerekliliği' göz ardı edilmiştir. Eskinin korunması sadece fiziksel olanın korunması değil, aynı zamanda, o yer üzerinden ilişki kuran tüm öznelere aidiyeti, sahipliliği ve kent kimliğini oluşturan tüm zamansal birikimlerin de korunması anlamına gelmektedir⁶⁶. Türkiye'de kentsel dönüşüm süreçlerinde Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve belediyeler, kamu adına devreye girmekte ve bu alanlardaki dönüşümlerin tetikleyicileri olmaktadır. Kendisine yasal çerçeve ile verilen rol ile birlikte TOKİ bu alanlardaki kamu müdahalelerini gerçekleştirmektedir. Kentin boş alanlarında ya da özel mülkiyetteki büyük arazilerde sermaye şirketleri kendileri proje ve uygulama yaparken, kentte proje yapılması riskli gecekondularında TOKİ'nin devreye girdiği görülmektedir⁶⁷. Buna bağlı olarak günümüzde kentsel dönüşümü gerçekleştirmede merkezi düzeydeki yetkili kurum, yani işin sahibi Toplu Konut İdaresi'dir⁶⁸ denilebilir.

Kentsel dönüşüm olgusunun nasıl tanımlandığı ile ilgili kavramsal tartışmadan sonra şimdi Diyarbakır'da yapılmakta olan Suriçi kentsel dönüşüm projesi üzerinden bu sürecin nasıl işlediği ve burada rol oynayan aktörlerin hangi pozisyonda oldukları ve kendilerini nasıl tanımladıkları üzerinde durulacaktır. Kentsel dönüşüm projesi dâhilinde olan Alipaşa, Lalabey ve Cevatpaşa Mahallelerinin kentteki konumu Şekil 2.1.1.1'de belirtilmiştir. Burada 02.10.2015 tarihinde son yıkımların gerçekleştirildiği bölgeler sarı renkle belirtilmiştir. Bu bölümde alan çalışmaları sırasında günümüzde halen devam etmekte olan Diyarbakır Suriçi bölgesinin tarihi kimliği ve burada yaşayanların aidiyeti üzerinden geçirdiği dönüşümler üzerinde de durulacaktır.

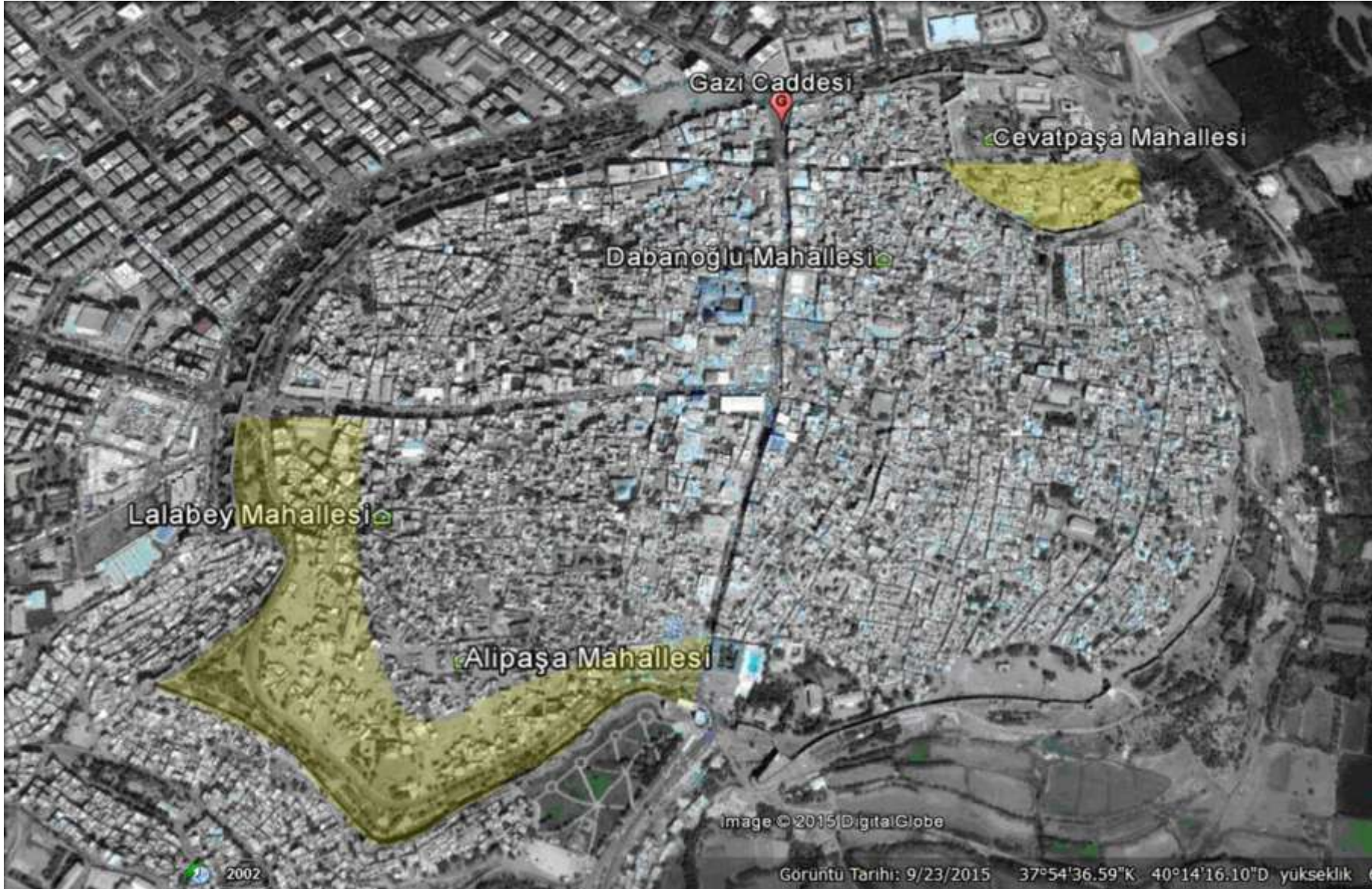
---

⁶⁵Funda Çatalbaş, a.g.e., s:10.

⁶⁶Yeşim E. & Ö. Kösten, a.g.e., s: 21.

⁶⁷Funda Çatalbaş, a.g.e., s: 34.

⁶⁸P.P. Özden, a.g.e., s: 224.

Şekil 2.1.1.1 Suriçi kentsel dönüşümün olduğu mahalleler; sarı renkli bölgeler yıkımın gerçekleştiği alanlardır (Tarih: 02.10.2015).

Günümüz planlama eylemlerinin en önemli problemi olan “boşaltıp “yıkıp/doldurup” “yeni bir kimlik” yaratma durumunun tartışılmaya açık olduğu bu süreçte rol oynayan aktörlerin olaya nasıl baktıkları sorgulandı. Ayrıca esas sorunsal olan bu aktörlerin bu projede kendilerini nasıl tanımladıklarına dair sorularla çalışmaya yön verildi.

Yapılan araştırmalar ve görüşmelerde bu projede, Büyükşehir Belediyesi, Sur Belediyesi, Şehir ve Çevre Müdürlüğü, İl Koruma Kurulu, TOKİ, Karacadağ Kalkınma Ajansı ve imar ve kentleşme ile ilgili sivil toplum kuruluşları gibi birçok aktörün rol aldığı ortaya çıkmıştır. Projede aktif rol oynayan aktörlerin yetkilileriyle yapılan görüşmelerle rollerinin analizi yapıldı. Projede kendilerini nasıl tanımladıkları ile ilgili bilgilerle de çalışmanın sorunsalı çözümlendi. Söz konusu aktörlerdeki yetkililerle yapılan görüşmeler aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin Rolü

Suriçi kentsel dönüşüm projesinde aktör Büyükşehir Belediyesinde, kentsel dönüşüm birimi müdürü mimar Mustafa Kutlu⁶⁹ ile Kudeb⁷⁰ personeli sanat tarihçi Kadri Avcı ile görüşüldü. Bu proje nasıl başladı sorusuna karşılık Mustafa Bey, bu projenin TOKİ'nin önerisiyle başlamış olduğunu söylemiştir. Projenin gerçekleştirildiği yer yerelde olduğu için belediyenin devreye girmesi gerektiğini bu yüzden de belediye tarafından koruma amaçlı imar planı yapıldığını belirtmiştir. Kamulaştırma olduğundan boşalan yerlerin değerlendirilmesine yönelik projenin hazırlanıp TOKİ'ye sunulduğunu ve %60 oranında yıkımın yapıldığını ifade etmiştir. Yani yıkım işini belediyenin üstlendiğini diğer işlerin yürütülmesini de TOKİ'nin üstlendiğini belirtmiştir. Kadri Avcı⁷¹ ise projeye ilgili aşağıdaki bilgileri vermiştir:

“Alipaşa ve Lalabey Mahallelerindeki bu dönüşüm projesi ya da uygulaması ilk etapta Valiliğin ve TOKİ'nin o bölgede yapmak istediği toplu konut projesiydi, biraz da o dönem için seçim yatırımydı. Suriçi bu anlamda en zayıf halkaydı ve toplu konut vaadiyle Suriçinde yaşayan insanların oyunu almayı amaçlayan bir projeydi. Büyükşehir Belediyesinde de o dönem yerel gündem olarak Sur içinde ne yapabiliriz diye gündem oluşturuldu ve yapılan görüşmeler neticesinde belediye koruma amaçlı imar planı süreci başlattı. Belediye bu süreçte kentsel dönüşüm projesinin engellenmesi yönünde bir karar aldı. TOKİ ile bir mutabakata varıldı. Protokol imzalandı, bu protokole göre; TOKİ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanacak koruma amaçlı

⁶⁹Mustafa kutlu; Mimar, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Birimi Müdürü (Görüşme Tarihi: 05.11.2013).

⁷⁰Koruma Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEP), İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyeler bünyesinde, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarıyla ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek, denetimlerini yapmak üzere koruma, uygulama ve denetim büroları kurulması 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nın 5226 sayılı yasanın 13. Maddesinde hükme bağlanmıştır. 11 Haziran 2005 tarihinde bir yönetmelik çıkartılarak kısaca KUDEP olarak anılacak olan bu birimlerin kuruluş ve işleyiş esasları ayrıntıya kavuşturulmuştur.

⁷¹Kadri Avcı; Sanat Tarihçi, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kudeb Personeli (Görüşme Tarihi: 05.11.2013).

imar planını bekleyecek ve bu plan doğrultusunda müdahalelerde bulunacaktı. Büyükşehir'in imar birimiyle bu görüşmeler yapılıyordu. Koruma amaçlı imar planında zemin+1 katlı avlulu Diyarbakır'ın eski tarihi evlerinin özelliğini gösteren yapılar öngörüldü. Oradaki mülk sahiplerinin yarısı mülklerini TOKİ'ye sattılar. Satılanların bir kısmı yıktırılmış bir kısmı hala öyle duruyor. Satış işlemleri bizim harita birimi üzerinden yürütüldü. Yıkım işini Büyükşehir Belediyesi ihaleye sundu ve yıkımlar ihaleyi alan firma tarafından gerçekleştiriliyor. TOKİ yıkım işlemi bittikten sonra yapıları imar koruma planında 1952 tarihindeki duruma göre yeniden inşa edecekti. O dönemdeki sokak dokusunun korunması da öncelikler arasındaydı. Cevatpaşa Mahallesiindeki proje, Diyarbakır Valiliği'nin ve Kültür Bakanlığının ortaklaşa yürüttüğü iç kaledeki bir projedir. Oradaki, gecekondular kaçak yapılar ve surun dibindeki bazı kaçak yapıların yıkılmasını öngören bir projeydi. Bu alanda kazı yapıldığında mozaikli bir alan çıktı. Ben o kazıda birebir yer aldım. O mozaığın sokağa bakan kısmı müzeye verildi. Benim bu projede konumum amirlerimin bize söylediklerini yapmakla yükümlüydüm”.

2. Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün Rolü

Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nda müdür Mihriban Karaaslan (mimar) ile uzman mimar Yılmaz Akkuzu ile görüşme yapıldı. Bu görüşmelerde kurumun işleyişi ile ilgili bilgilerle beraber Suriçi kentsel dönüşüm projesinde oynadıkları rol ile ilgili bilgi de alındı. Mihriban Karaaslan ile görüşme daha çok kurumun işleyişi ile ilgili iken Yılmaz Akkuzu ile yapılan görüşmede hem kurum hem de bölge kurulunun bu projedeki konumu üzerine konuşuldu. İkisinin verdiği bilgiler genelde benzer bilgilerdi. Bundan dolayı kurumun Suriçi kentsel dönüşüm projesindeki rolü Yılmaz Akkuzu'nun⁷² ifadeleriyle tanımlandı.

“Her proje için aktörler farklıdır, aktörler değişir, sadece koruma bölge kurulu sabittir. Kentsel sit alanlarında bir tabelayı bile kurula danışmadan değiştiremezsiniz. Koruma bölge kurulu projelerde kilitlidir, belediye ve valilik gibi diğer kurumlar ise yatırımcı kuruluşlardır. Bu kurumlar, projelerini hazırlar gelip kurula sunarlar. Kuruldan onay aldıktan sonra projeyi uygulayabilirler. Tarihi yapılar yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyaysa bile yıkamazsınız onu restore edersiniz. Aynı yöntemle yapıların çizimleri yapılarak projeler onaylatılıp restore edilmelidir. Tarihi alanda ne uygulama yapılacaksa hepsi için gelip kuruldan onay almak zorundalar. Kentsel dönüşüm adı altındaki projeler de kurula sunulmaktadırlar. Koruma imar planı da bizim kontrolümüze gelir ve bizden onay aldıktan sonra çalışma başlatılır”.

Yukardaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi Kentsel sit alanlarında yapılacak herhangi bir durumda koruma bölge kurulunun onayının alınması şartından dolayı bu proje de kurula gelmiş, proje onaylandıktan sonra alanda herhangi bir müdahalede bulunulmuştur.

⁷²Yılmaz Akkuzu; Mimar, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünde Uzman (Görüşme tarihi: 28. 02. 2015).

3. Şehir ve Çevre Müdürlüğü'nün Rolü

Suriçi kentsel dönüşüm projesinde rol oynayan aktörlerden biri de Şehir ve Çevre Müdürlüğüdür. Bu müdürlükteki kentsel dönüşüm birimi, Diyarbakır'daki kentsel dönüşüm projeleriyle ilgilenmektedir. Bu yüzden bu proje için kentsel dönüşüm birimi şube müdürü mimar Seval Tuğrul⁷³ ile görüşüldü. Seval Tuğrul ile görüşmemizde aşağıdaki bilgileri edindik.

“Sur içinde riskli alanlar mevcut. Riskli alanlarda koruma amaçlı imar planına eşdeğer kamulaştırma yapabiliyoruz. Bununla ilgili projelerimiz var. Kentsel dönüşüm projelerinde kontrol yapıyoruz. Şu anda Ulu Cami ve Zinciriye Medresesi etrafındaki kentsel dönüşümün kontrolünü yapıyoruz. Deprem riski olan yapılara öncelik verilecek ve yıkımı gerçekleştirecek. Binaların yıkımı, ihaleye sunulup ihaleyi alan firma tarafından yapılacaktır. Projelerimiz Koruma amaçlı imar planına paralel olacaktır. Çalışmalar da etap etap olacaktır, konutlar, yeşil alanlar, otoparklar ve yollar gibi. Yıkılan evleri kamulaştırıyoruz. Evlere bir fiyat biçiyoruz, oradan çıkan insanlara bu paralar veriliyor. Kamulaştırdığımız zaman mülkiyet kuruma geçiyor ama tabi hala kararlar tam verilmedi. Hala yerinde uygulama yapmadık o yüzden ne olacak tam belli değil. Bizim projelerde aktör halk oluyor ama diğer bütün kurumlarla da iletişim içindeyiz. Mimar olarak rezerv ve riskli alanlar da çalışıyordum. Şimdi şube müdürü olarak 6306 kanun uyarınca yapılacak bütün iş ve işlemleri yürütüyorum. Anket çalışması yaptık. İnsanlara sorularımız oldu ilk öncelikle çok yanaşmadılar ama sonra cevaplarımızı aldık. Bazı sorularımızın cevapları çok şaşırttı bizi. Mesela ortak alanlar yapmayı önerdik ama yok dediler. Akrabalarınız var mı dedik, yok dediler. Yapılan bu anketler sonucunda projelerimizi oluşturduk. Bu verilere göre konutlar çizilecek buna göre kaç tip konut olacak belli olacak. Ona göre bakanlığa sunulacak. Proje bizden önce başlamıştı bu nedenle kentsel dönüşüm projelerinin başlangıcında sıkıntı yaşandı mı yaşanmadı mı bilmiyorum. Bizim Ulu Camii etrafında çalışmamız var. Bu çalışmada bir sorunla karşılaşmadık çünkü kamulaştırma yaptığımız için anlaşmaya gidiliyor. Ulu Camii'nin silüetine bakılırsa başarılı bir projedir. Bundan sonra riskli yapıların yıkılmaları gerekiyor ve yıkımların yapılması başarıdır. Suriçinde bu dönüşümler yapılırsa insanlar daha sağlam yapılarda yaşamlarını devam ederler. Dönüşüm yapıldığında hem can kaybını hem mal kaybını önlüyoruz”.

Yukardaki görüşmelerden anlaşıldığı gibi görüşme yapılan kişilerin her birinin çalıştıkları kurumların çerçevesinde projeyi değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Bu da kentsel dönüşüm projelerinde birçok aktörün olmasının yanında bu aktörlerin bu projelerdeki başarının ya da olması gerekenin, kendileri tarafından yapılacak olan projeye/uygulamaya bağladıkları açıkça görülmektedir. Ayrıca bu projede aktörlerin kendi çıkarları doğrultusunda birbirleriyle anlaşmaya gittikleri görülmektedir. Bu da biraz da olsa Çatalbaş'ın ifade ettiği “çok aktörlü ve çok sektörlü koalisyonların varlığının, kentsel dönüşüm projelerinin başarılarının

⁷³Seval Tuğrul; Mimar, Şehir ve Çevre Müdürlüğü Kentsel Dönüşüm Birimi Müdürü (Görüşme tarihi: 25.02.2015).

sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmezdir” söylemini gözler önüne serer⁷⁴. Çatalbaş bu projeleri kısmen de olsa soylulaştırma kavramı ile değerlendirmektedir. Soylulaştırma; “Sosyo-kültürel açıdan bozulmuş, çöküntüye uğramış, dolayısıyla fiziksel çevresi de bozulmuş alanlarda, özellikle de tarihi kent parçalarında sosyal yapının ıslah edilmesidir. Bazı gecekondu alanlarının ıslah imar planları yerine özel projeler yöntemi ile dönüşüm sürecine dâhil olmaları soylulaştırma kavramı çerçevesinde açıklanabilir olarak tanımlanmaktadır. Soylulaştırma orta ve orta üstü gelir gruplarının, fiziksel müdahale yolu ile yenilenen alt gelir grubu konut alanlarına yerleşmesi olarak tanımlanabilir”⁷⁵. Özden için ise, soylulaştırma, alana yeni gelen nüfus açısından bakıldığında, alanın kimliğinin değişip gelişmesi, “nitelikli” konut kullanıcısının alana gelmesi, konutların sürekli bakımı ve çevresel niteliklerin, yaşam kalitesinin değişmesi gibi olumlu birçok gelişmeyi çağrıştırırken alandan gidenler için ise yalnızca yerinden edilme, belirsizliğe gitme, yalnızlık, sosyal anlamda dışlanmışlık gibi duygusal süreçlere karşı gelen bir kavramdır.⁷⁶ Kentsel dönüşüm projeleri bu alanda yaşayanlar üzerinde derin etki yaratırlar. Bu insanlar, şu ya da bu nedenle alandan ayrılırlar. Yeni gittikleri alanda tamamıyla yalnızlaşmış olurlar ve ne yaptıklarının farkına o zaman varırlar. Bu da onlarda bir travmaya neden olan zorunlu yaşamaya mecbur kılar. “Kentsel iyileştirme kavramı, fiziksel mekâna olduğu kadar o mekânda yaşayan insanlara da etki eden, orta-uzun vadede mekânsal, sosyal ve ekonomik bağlamlarda yeniden canlandırma süreci”⁷⁷ olarak tanımlansa da gerçekte durumun öyle olmadığı yapılan/yapılmayan çalışmalarda görülmektedir.

Çalışma konusu olduğundan dolayı Diyarbakır üzerinden değerlendirme yaptığımızda bu sürecin canlandırma olmadığı aksine daha önce orada yaşayanlar üzerinde kötü sonuçlara neden olduğu bilinmektedir. Aktörlerin kendilerince projeyi şekillendirdikleri ve anlamlandırdıkları görülmektedir. Dönüşüm projelerinin neticesinin tamamıyla rant odaklı olduğu da bariz görülmektedir. Çünkü kamulaştırma adına mevcut yapıların yıktırılacak ve yerlerine daha pahalıya satılacak yapıların yapılması bunun rant odaklı olduğunu sergilemektedir. Bu da kurumların faydasına olacak bir uygulamadır ve kentsel dönüşüm adıyla ülkemizin gündemine getirilmiş olan projeler rant olarak paylaşılırlar. Bu projelerle insanların sorunlarının çözülmemesinin yanında herhangi bir planlamaya dayanmadan yapılacak uygulamalar, dar gelirli insanların birçok zorlukla barındıkları konut hakkından olacak ve aynı zamanda var olan kent sorunlarına çözüm getirilmemesinin yanında bambaşka sorunları da ortaya çıkarmış olacaktır. Tıpkı Suriçinden çıkarılan vatandaşların TOKİ’nin yapmış olduğu konutlarda maddi ve

⁷⁴Funda Çatalbaş, a.g.e., s: 20.

⁷⁵Funda Çatalbaş, a.g.e., s: 20.

⁷⁶P.P. Özden, a.g.e., s: 33.

⁷⁷C. Roth, Guidance On Urban Rehabilitation, Council of Europe Publishing, Stranburg, 2004, s: 45

manevi sıkıntılar yaşayıp yaşam kavgasıyla boğuşmaları gibi. Dönüşüm projelerinin hepsinde de görüldüğü gibi kentsel dönüşüm kimin çıkarları için uygulanıyor? Yani kentler kimlerin çıkarlarına hizmet için dönüştürülüyor? Soruları hep zihnimizde yer bulacaktır. Metropolleşmeye doğru giden kentler bu tür uygulamalarla beraber zamanla çekici hizmet merkezleri haline gelir ama bunun yanında gelir grupları arasında eşitsizlikler artar. Dolayısıyla bu kentlerin bazı alanları metropol halini alsa bile tamamı eşit olmamaktadır. Kentte birçok alan yoksulluğun merkezi haline alır. Kentin boşalışında mekânsal değişimlerin oynadığı roller, kentte söz sahibi olduğunu iddia eden aktörlerin her defasında kendilerine yer edinimlerinin bir göstergesinden ibaret olur. Bu da aktörlerin yersizliğini ve mekânsızlığını tanımlar.

Şekil 2.1.1.2. Suriçi Cevatpaşa Mahallesi kentsel dönüşüm (02.10.2015)

Şekil 2.1.1.3. Suriçi Cevatpaşa Mahallesi kentsel dönüşüm (02.10.2015)

Şekil 2.1.1.4. Suriçi Alipaşa Mahallesi Kentsel Dönüşüm (11.09.2015)

Şekil 2.1.1.2,3,4'teki görüntüler 02.10.2015 tarihinde Suriçi Cevatpaşa Mahallesi ve 11.09.2015 tarihli Alipaşa Mahallesi kentsel dönüşüm kapsamında yıkımların olduğu alanlara aittir. Fotograflarda da görüldüğü gibi mahalle aralarında yıkımı tam gerçekleşmemiş evlerde yaşam devam etmektedir. 2011 yılında başlayan Kentsel dönüşüm projesi farklı sebeplerden dolayı zaman zaman kesintiye uğramış günümüzde ise tamamıyla durmuştur. Yapılan görüşmelerde bunun sebepleri olarak; mülk sahipleri ve aktörler arasındaki ve aktörlerin birbirleri arasındaki anlaşmazlık ile buradaki kültüre uyum sağlayan insanların buradan kopmak istememeleri gelmektedir.

Mülk sahipleri ve aktörler arasındaki anlaşmazlıkta rayiç bedellerinde uzlaşamama ve insanların evlerinden çıkmak istememeleri sorunlarını içerirken aktörler arasındaki anlaşmazlıkta ise, projenin aktörlerinden olan Büyükşehir Belediyesi, Şehir ve Çevre Müdürlüğü, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ile TOKİ arasında projenin uygulanabilirliği konusunda yaşanan yerinde ve yeniden dönüşüm, emsal, yıkım gibi tartışmalardır.

2015 yılının ikinci yarısında çatışmalı sürecin başlamasıyla çatışmaların yaşandığı alanlardan biri de Suriçi olmuştur. Bu çatışmalardan en çok Hasırlı, Savaş, Cemal Yılmaz mahalleleri etkilenirken kentsel dönüşümün başladığı mahalleler de dahil olmak üzere binlerce yapı yıkılmış⁷⁸ birçoğu da tahrip olmuştur (bknz; Şekil 2.1.1.5 ile Şekil 2.1.1.6).

---

⁷⁸ http://www.gabb.gov.tr/doc/2016/07/gabbhasartespit/GABB_Raporu_TR.pdf

Şekil 2.1.1.5 Diyarbakır Suriçi (Nisan, 2015, GoogleEarth)

Şekil 2.1.1.6 Diyarbakır Suriçi (Mayıs 2016, GoogleEarth)

2.1.2. Projenin Adı: Diyarbakır Kongre ve Kültür Merkezi

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, kongre ve kültür merkezinin hem proje hem de uygulama aşamasını yaptırmıştır. Bu proje için Büyükşehir Belediyede Fen İşleri Etüt ve Proje Birimi müdürü mimar Bahar Acar ile görüşme yapıldı ve bilgiler alındı. Bu bilgiler doğrultusunda projenin gerçekleştirilme sürecine bakacak olursak;

“Kültür Kongre Merkezi projesi 2006 yılında İmar Müdürlüğü tarafından çizdirildi. İlgili kuruluşlar, birimler, daire başkanı ve başkanlık ile görüşmeler sonucunda bu proje ortaya çıktı. Proje Müellifi Ankara firması olan Çatki Mimarlık Mühendislik ve Müteahhitlik Tic. Ltd. Şti idi. Proje cam ve kompozit ağırlıklıydı. Maket yapıldıktan sonra projeler belediyeye teslim edilmişti. Fakat bir süre bu proje bütçeye alınmadı ve gecikti. Programa alınmadığından zaman içerisinde ihtiyaçlar değişmeye başladı. 2011 yılından sonra projede bazı revizyonlara gidildi. Fikir sanat eserleri kapsamında mimari ekiple yeniden görüşme sağlandı. Başkanlık, genel Sekreterlik Kültür Daire Başkanlığı ve Personel Daire Başkanlığı için tiyatro ve sinema kısmı ve diğer atölyelerde çalışan arkadaşlar geldiler, ne istediklerini söylediler. Biz burada Diyarbakır'a dönük bir şey görmek istiyoruz proje ve malzeme açısından, o yüzden proje yeniden revizyona gitti. Malzemede çok büyük değişiklik oldu. Bazalt, mermer kullanıldı. Fen'den bizler vardık uygulamacı olarak, projenin uygun olup olmayacağını denetleyecek kişiler olarak etüt kısmıyız, aynı zamanda yapım kısmıyız. Şu anda inşaatın kontrollüğünü yapan insanlarız. Konferans, tiyatro, sinema eğitiminden dolayı tiyatro ve sinema salonuna ihtiyaç vardı. Bir de işin idari kısımları var. 1887 kişilik bir konferans salonu var. Yeri konusunda bazı sıkıntılar oldu. İlk etapta İpliğin orada olacaktı ama sonra orasının uygun olmadığı, daha sonra işte şuan ki Eski Zirai Donatımın olduğu yer oldu. Burada da bodrum katta otoparklar var ayrıca kazan dairesi, sahne dekor atölyeleri var. Telif haklarından dolayı eski proje firması tarafından revize edildi ve şuan ki durumuna geldi. Mermer, az oranda bazalt, fibro beton ve cam kullanıldı. Proje konusu netleşince, uygulama projeleri de geldi, keşif ve metrajlar çıktı, ihale edildi. 2013 yılında ihaleyi şartları uygun olan Medos Firması kazandı. Bu firma Diyarbakır'da ve ayrıca Güney Kürdistan'da da iş yapıyor. Proje ve yapım kontrolünü biz yaptık. Ben kontrol amiriyim. İnşaat Mühendisi, Mimar, Makine Mühendisi ve Elektrik Mühendisi ve her türlü tekniker arkadaşlarımız kendi alanlarında kontrollerini yapıyorlar”⁷⁹.

Daha önce de belirtildiği gibi, bu projede tek aktör Büyükşehir Belediyesi'dir. Öncelikle sadece belediyede böyle bir proje için fikir oluşturulmuş ardından bu fikir ilgili kişilerle paylaşılmıştır. Sonrasında projenin tasarım aşamasına geçilmiş ve 2006 yılında Ankara firması olan bir firmaya çizdirilmiştir. Ama proje o süreçte uygulamaya geçilememiştir. 2011 yılında proje çizimlerine bazı eklemeler de yapılarak revize edilmiştir. Projenin tasarım/çizim (Şekil 2.1.2.2,3,4,5 Diyarbakır Kongre ve Kültür Merkezi Mimari proje çizimleri) işlemleri bittikten sonra 2013

⁷⁹ Bahar Acar; Mimar, Büyükşehir Belediyesi Fen İşleri Etüt ve Proje Birimi Müdürü (Görüşme tarihi: 28.01.2014).

yılında uygulanması için ihaleye verilmiş ve inşa süreci başlamıştır. Büyükşehir Belediyesinin Fen İşleri Etüt ve Proje Birimi, Kongre ve Kültür Merkezinin uygulanması aşamasında kontrolleri yapmaktadır. Kurumların (Belediyelerin) bu tür projelerinde genelde işlemler aynı süreçten geçer. Yani projeler doğrudan veya ihaleye çıkarılıp, firmalara (doğrudan verilen veya ihaleyle işi kazanan şirketler) verilmektedir. İş alan firma projenin uygulamasını ve işi yaptıran kurum (kongre ve kültür merkezinde belediye) belli aşamalarda kontrollerini de yapmaktadır. Böylelikle kurumların denetiminde projeler bitirilmektedir.

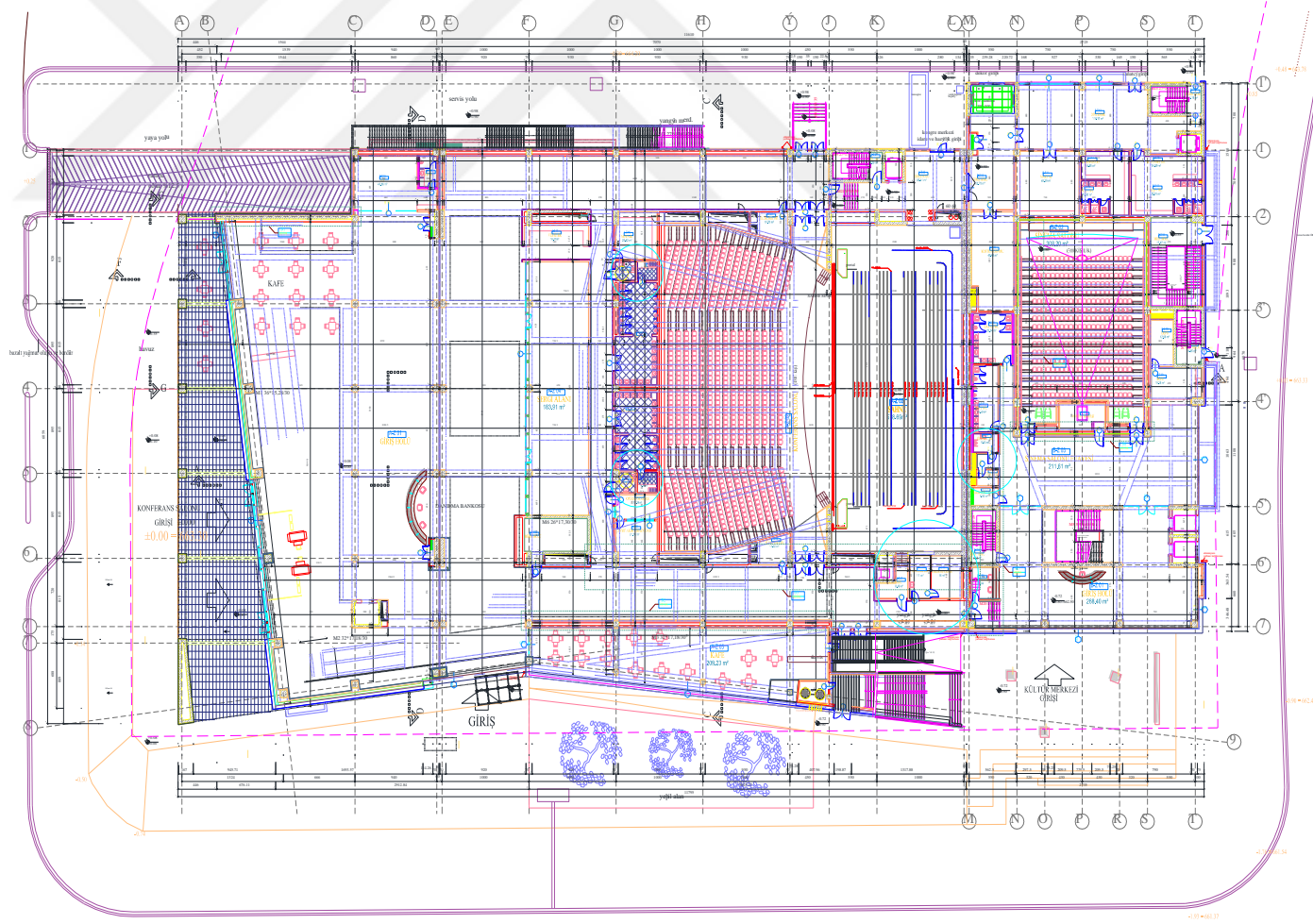
Kongre ve Kültür Merkezi gibi projelerde sadece ilgili kurumdan ziyade başka kurumlardan, STK'lardan ve ayrıca 'halktan' görüş alınması önemlidir. Çünkü bu tür projelerde çok aktörün olması projenin doğru/iyi şekillenmesinde etkin katkıda bulunabilir. Özellikle de tasarım aşamasında tek aktörün olması bu projelerde açmazı gösterir. Çoklu aktör durumunda daha farklı görüşler ortaya çıkar ve tasarım o doğrultuda şekillenebilir. Projeye dâhil edilmesi gereken aktörler, kent içinden veya dışından herhangi resmi ya da gayri resmi kurumlar, serbest/hiç çalışmayanlar da olabilir. Bu yapıyı herkesin kullanma ihtimali olduğundan dolayı fizibilite çalışmalarının yapılması gerekir. Ancak o zaman sadece bir bina yapılmış olmaz ve insanlar binayı kullanabilir.

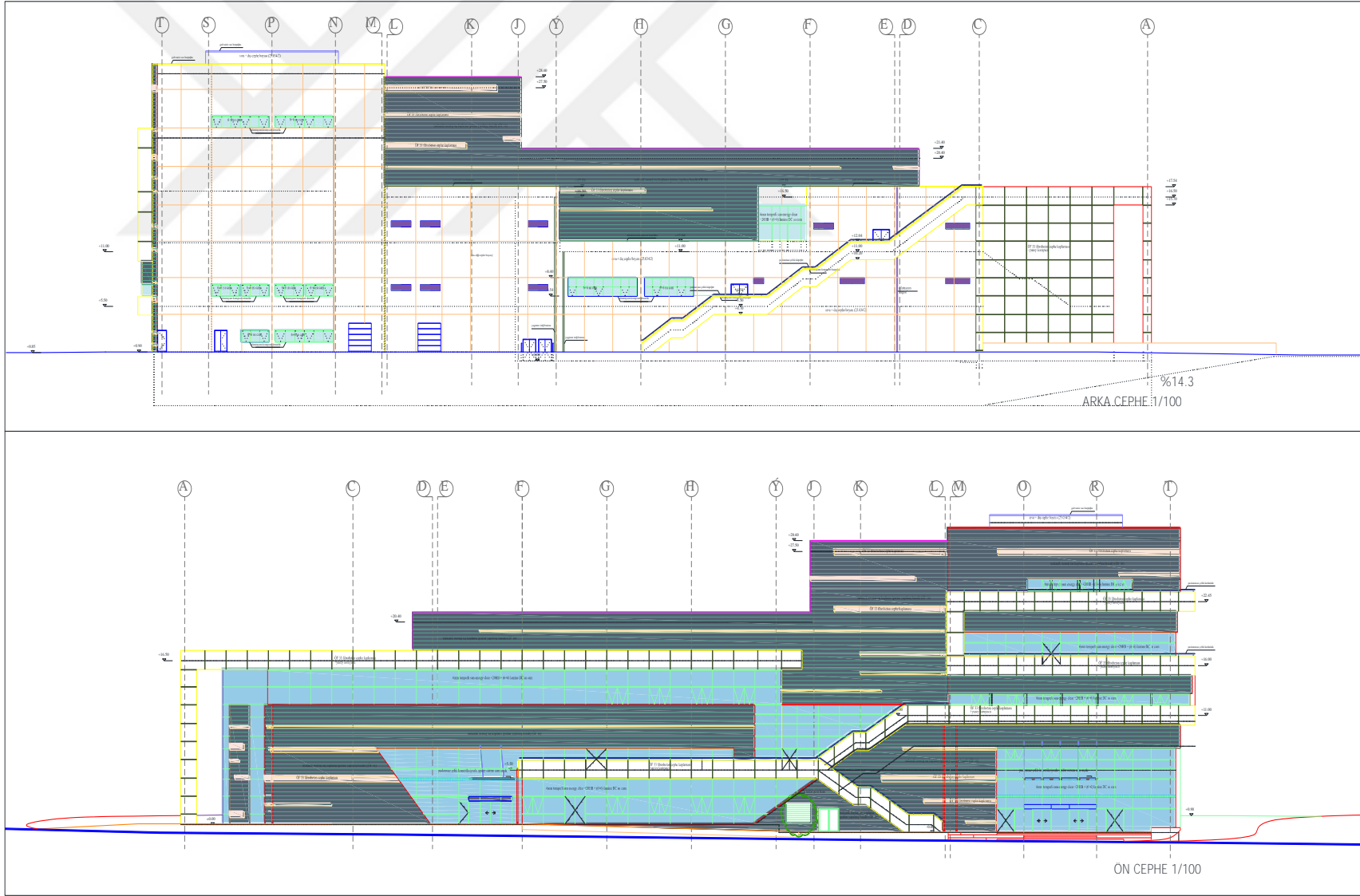
Şekil 2.1.2.1. Kongre ve Kültür Merkezi (19.09.2015)

Şekil 2.1.2.2. Kongre ve Kültür Merkezi Vaziyet Planı (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır)

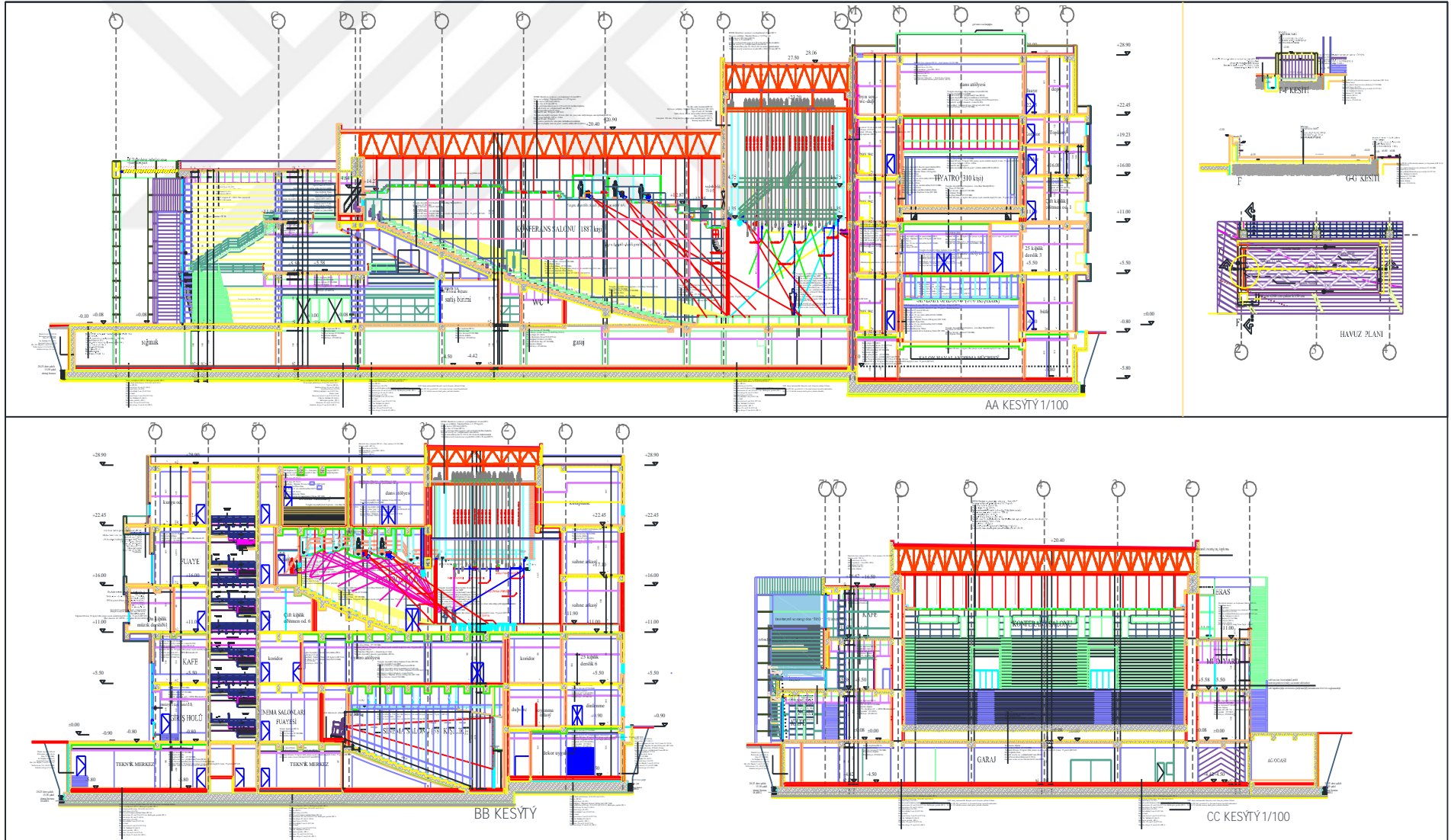

Şekil 2.1.2.3. Kongre ve Kültür Merkezi Giriş Katı Planı (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır)

Şekil 2.1.2.4. Kongre ve Kültür Merkezi Ön ve Arka Cephe (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır)

Şekil 2.1.2.5. Kongre ve Kültür Merkezi Kesitler (Büyükşehir Belediyesinden alınmıştır)

Şekil 2.1.2.6. Kongre ve Kùltür Merkezi (29.03.2016)

Şekil 2.1.2.7. Kongre ve Kùltür Merkezi- 3d modelleme

2.2. Merkez İlçe Belediyeleri

Bağlar, Yenişehir, Sur ve Kayapınar, günümüzde kentin merkez ilçe belediyeleridir. 2008 yılına kadar semt olan bu alanlar ilçe statüsü kazandıklarından bu belediyelere merkez ilçe belediyeleri denilmiştir. Bu belediyeler kentin kentsel mekân üretim sürecinde rol oynayan etkin aktörlerdendirler.

2.2.1. Bağlar Belediyesi

Bağlar Belediyesi, 1993 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin ilan edilmesinden sonra, Sur ve Yenişehir olan ilk kademe belediyeleri ile birlikte kurulmuştur. 2008 yılında Bağlar ilçe statüsü alarak ilçe belediyesi olarak ilan edilmiştir. Öncelikle sınırları 7 mahalle olan belediye, Yüzölçüm olarak 34300 Hektarlık alana sahiptir. Diyarbakır'ın en büyük ilçesi olan Bağlar'ın 2009 yılında yapılan nüfus sayıma göre nüfusu 334954'tür⁸⁰.

2.2.1.1. İşin Adı: Newroz ve Göletli Park

Bağlar belediyesinin yüklendiği/yaptırdığı çalışmalardan olan Newroz ve Göletli Park'ın proje (tasarım) ve uygulama aşamaları birbirine benzediğinden dolayı çalışmaya birlikte alındılar. Newroz parkı 136 bin metrekare alana sahiptir. Günümüzde her sene Mart ayının 21'inde Newroz kutlamalarının yapıldığı alan olan Newroz parkında diğer zamanlarda insanların mangal yaktığı, dinlendiği, gezinti yaptığı alandır (Şekil 2.2.1.1.1, 2 Göletli Park fotoğrafları). Göletli park ise 55 bin metrekare alan üzerine inşa edilmiştir. Yapımına 2011 yılında başlanmış, 2013 yılında yapımı tamamlanmıştır. Parkın 10 dönümü gölet olarak kullanılmaktadır. Diyarbakır'ın ilk su parkı olma özelliğine sahip olan Göletli Parkta yarımada şeklinde bir amfi tiyatro, 3 ayrı kafeterya, büfe, yürüyüş yolları ve oturma grupları bulunmaktadır. Ayrıca gölette deniz bisikleti ile gezinti yapılabilecek yeşil alanlarının da olduğu, insanlara farklı bir dinlenme alanı olarak sunulduğu görülmektedir⁸¹. Bu parklarla ilgili bilgiler, projelerin yapıldığı dönemde onlarla birebir ilgilenen o dönem Bağlar Belediyesinde imar müdürü günümüzde ise Belediyede başkan yardımcısı olan İnşaat mühendisi Nimet Taş ve aynı kurumda şehir plancısı olan Berna Aydın ile yapı ruhsat ve kontrol birimlerinde çalışan mimar ve mühendislerle de görüşme yapıldı. Daha önce de belirtildiği gibi Nimet Taş bu projelerde bire bir etkin olduğundan onun görüşlerine yer verildi ve projelerle ilgili bunları ifade etti:

⁸⁰ <http://www.baglar.bel.tr/K-49-Baglar-Belediyesinin-Tarihcesi.html>

⁸¹ <http://www.parklarimiz.com/goletli-park.html>

“Newroz alanı şehrin dışında bir yerdedi, her sene o kadar insanı o kadar mesafede yürütmek ciddi bir sıkıntı ve problem. Şehir merkezinde böyle bir yer arayışı hep vardı. O süreçte Bağlar Belediyesinin 1/1000 İmarını yapıyorduk. Hiç kamulaştırma parası ödemedi 18 imarlı uygulamasıyla elde edilecekti. Plancımızla beraber toplamda planlamayı da bozmayacak şekilde 140 dönüm civarında bir alan oluştu. Eski DSİ kanalı diye adlandırdığımız bir sulama kanalı vardı. O sulama kanalının etrafına yeşil bir bant ilave ederek o alanı genişlettik. Newroz Parkını da o kuşağın üzerine denk getirdik. İlerde en azından bu kuşak tamamıyla hayata geçtiği zaman bir bütün olarak insanların rahatlıkla yürüyüş, koşu ve spor yapabilecekleri bir alan haline gelsin istedik. Newroz Parkı da bu 140 dönümün içindeydi. Dolayısıyla o kanalın üzerine denk geleceği şekilde dizayn edildi. Bağlar Belediyesinin sınırları içerisinde ve imar planında hiç kamulaştırma parası ödemedi bütün bunları belediye lehine teyitlerini yaparak hayata geçirmiş olduk. Süreç başladı projeler hazırlandı ve newroz alanı olarak insanlar tarafından kabul gördü. İnsanların birçok ihtiyacı karşılanmış oldu. O yüzden başarılı bir proje oldu. Bu projenin finansmanı Bağlar Belediyesi ve %30 ya da %40 oranında Büyükşehir Belediyesinin katkısı oldu. 2004’te başladı 2007 de bitti. Başkanın desteği çok fazlaydı. O yüzden başkan da bir aktördür denilebilir. Ben projeleri kontrol ediyordum. Keşiflerin hazırlanması ihaleye çıkarılması bütün bunlarda ben yer aldım. Bende ekipte biriydim. Göletli Park’a gelince; O süreçte DSİ’nin su kanalı ve etrafında yeşil kuşak planlaması yapılmıştı. Biz bu alanı büyüttük ve elimizde her şekilde (yeşil alan, park gibi) kullanabileceğimiz bir alan oluştu. Teknik elemanlarımızın desteğiyle ve dışardan görüştüğümüz bir peyzaj mimari ile beraber bir proje oluşturduk. Diyarbakır’da su kütlesi en büyük olan alandır. Bizim amacımız o su kanalını tamamen kullanabilmektir. Şehir içinde su kanalının gitmesini istemiştik. Sonra onu korumak çok zor olacağı için ondan vazgeçip böyle bir gölet, içinde kafeler de yapıldı. Kafeyi işletenler belediyeye kira veriyorlar. Proje istediğimiz gibi olmadı yüklenici firma çok iyi değildi. Bu tür yerlerin korunması ve denetimlerinin olması gereklidir. Kente çok iyi bir etkisi oldu. Göletli Park’a her taraftan insanlar geliyor”⁸².

Park projelerinin yapımındaki amaçlar arasında; insanların dinlenmesi, temiz hava solunması ve bazı spor aktivitelerinin gerçekleştirilmesi gelmektedir. Bu kentsel mekânlar insanlar tarafından çok kullanılan alanlardandır. Bu yüzden kurumlar ve özellikle de belediyeler için önemli projeler (tasarım + uygulama) arasındadırlar. Belediyeler, bu tür projelerin o bölgedeki insanların ihtiyaçlarına ve yaşam tarzlarına göre biçimlenmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Göletli parktaki (Şekil 2.2.1.1.3 Göletli parkın mimari proje çizimleri) suyun insanlar için bir ihtiyaç olduğunu ve insanların sudan dolayı buraya çok geldiğini ifade eden Nimet Taş, parkın içindeki Cafelerin⁸³ işletmesini çok beğenmediğini ve bunların denetlenmesi gerektiğini ifade ediyor. Bu

⁸² Nimet Taş; İnşaat Mühendisi, Bağlar Belediyesi Başkan yardımcısı (Görüşme Tarihi: 24.06.2014)

⁸³ Bu parkın içindeki mekânların üstünde “cafe” yazıldığından dolayı böyle belirtilmiştir.

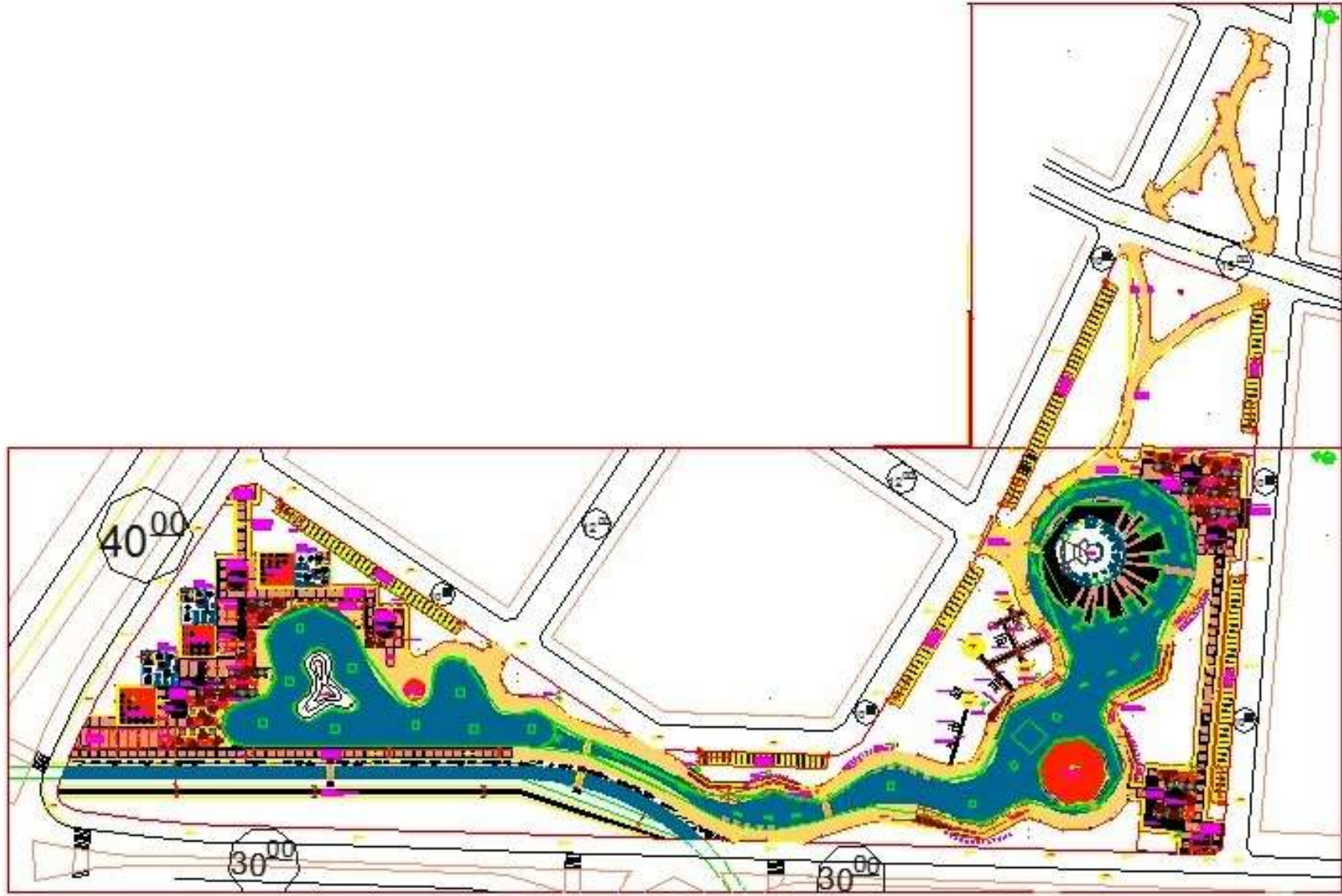
da bize bir anlamda Şunu gösteriyor; Kurumlar çalışmalarına ne kadar önem verdiğini ve özenle yaptığı belirtse de/gösterse de sonraki aşamalarda hem onların istemediği boyutlara gidebiliyor ve hem de insanların bu tür aktivitelerini gerçekleŐtirmelerine olanak sağlayabiliyor.

Şekil 2.2.1.1.1. Göletli Park (02.06.2015)

Şekil 2.2.1.1.2. Göletli Park (30.03.2016)

Şekil 2.2.1.1.3. Göletli Park Vaziyet Planı (Bağlar Belediyesi'nden alınmıştır)

2.2.2. Kayapınar Belediyesi

1991 yılında Diyarbakır merkeze bağlı belde belediyesi olarak kurulan Kayapınar, 2004 yılında merkez ilçeye bağlı birinci kademe belediyesi olarak, 2008 yılında ise yapılan düzenlemeyle ilçe belediyesine dönüşmüştür. 2013 yılında çıkartılan Büyükşehir Belediyesi yasası ile kırsal alanda bulunan köylerin de mahalle statüsüne dönüşmesiyle birlikte belediyenin hizmet alanları büyümüş, 3 merkez ve 25 kırsal olmak üzere 25 mahalleye ulaşmıştır. Kayapınar Belediyesi'nin 2014 yılı Ocak ayında nüfusu 277 bine ulaşmış, bu nüfusun yüzde 90'ı kent merkezinde ağırlıklı olarak Peyas ve Huzurevleri Mahallesi'nde toplanmıştır. Kayapınar yerleşmesinin 1990-2000 yılları arasındaki nüfus artışının nedeni ise, inşaat sektörünün çok hızlı gelişmesi ve Diyarbakır merkez gelişmesinin, yeni yerleşim aksında bulunmasıdır. Diyarbakır'da inşaat sektörünün ve daha çok konut alanında site mantığının yoğunlaştığı bölge burasıdır⁸⁴.

2.2.2.1. İşin Adı: Cegerxwin Kültür Merkezi

Kayapınar Belediyesi sınırlarında olan ve belediyenin hem proje hem de uygulama sürecini yaptırdığı Cegerxwin Kültür Merkezi, günümüzde Park Ormanı adı verilen parkın içindedir. Parkın içinde mevcut olan bir binanın dönüştürülmesiyle kültür merkezi olarak kullanılmaktadır. Cegerxwin Kültür Merkezi yapıldığı süreçte basın biriminde çalışan Aydın Bolkan basın ve kültür çalışmalarını yürütürken bu çalışmaya da dâhil edildiğini ifade edip, projenin süreci ile ilgili şunları söylemektedir:

“Kültür merkezinin bulunduğu alanda Park Ormanı dediğimiz 84 dönümlük park var. Orası belediyeye bir şahıs tarafından iş merkezi ve yeşil alan olarak verilmiştir. Bu alanda bir iş merkezi yapıldı. Kayapınar gün geçtikçe daha yoğun bir alana dönüşmeye başladı. 2007 yılları civarında kültür merkezi sıkıntısı yaşandığı görüldü. Belediye de bu iş merkezi olarak kullanılan 3000 metrekarelik alanı kültür merkezine dönüştürme kararı aldı. Arazi sahibiyle görüşüldü, karara bağlandı. Tiyatro, kültür ve teknik birimimizdeki arkadaşlar birlikte dönüştürme projesini çizdi. Var olan bir binanın dönüşümü olduğundan güçlendirme projesi de çizildikten sonra uygulanmaya başlandı. Toplamda 5500 m2 kapalı alanı, 330 kişilik tiyatro salonu, 300 kişilik resepsiyon, 8 derslik, atölyeler, idari bölüm ve kafeteryası var. Projedeki aktörler; Kayapınar Belediyesi ve Büyükşehir belediyesinin düşünsel desteği oldu. Kentte sosyal boyutta ciddi değişimler yaptı. Müzik, tiyatro, bağlama kursları var. Fikir aşamasından sonra tasarım aşamasında mimari ekip dâhil oldu. İnşaat sürecinde buradaki personellerimiz kontrolünü yaptı. Bizler fikir aşamasında vardık bende bu aşamada vardım. Sonra kültür müdürlüğü yaptım. İstihdam alanı oldu, olumlu bir etki

⁸⁴ <http://www.kayapinar.bel.tr/ekonomik-sosyal-kulturel-yapi>

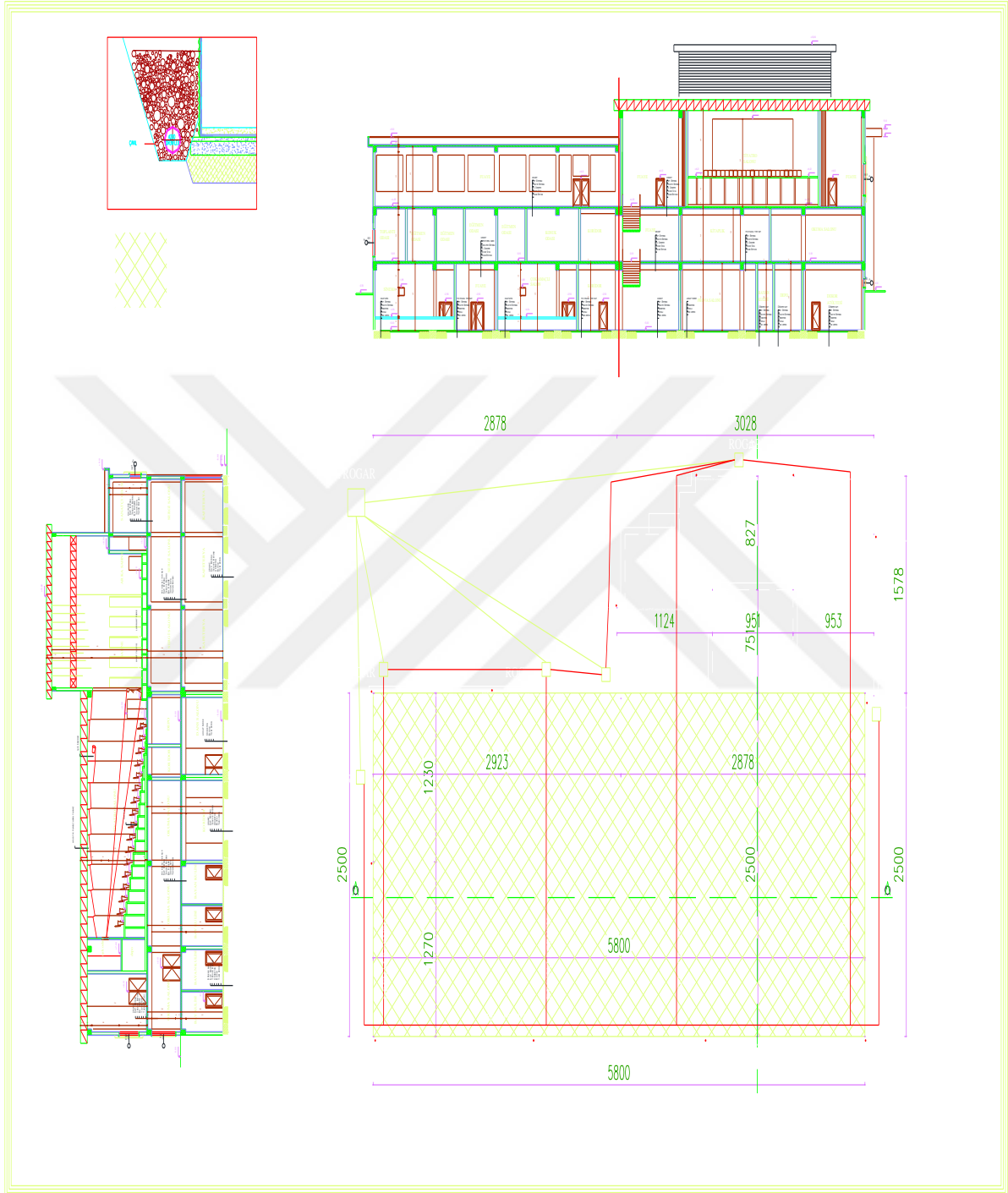
yarattı. Sosyal açıdan çekim merkezi halini aldı. Halkla buluşmayı ve başarılı olduk. Projenin finansmanı Kayapınar belediyesidir. Belediyeler imarlı yapılaşma konusunda önemli bir rol oynuyor. Fakat yeşil alana daha önem verilmeli. Kentte ciddi anlamda betonlaşma var. Kentte yatay ve dikey tartışması var. Yapılaşma yoksulların lehine değil. TMMOB verilerine bakarsanız, 2000 den bugüne 180 milyon m2 yapı yapılmış. 120000 konuta tekabül ediyor. Fakat bu kentin %40 insanca yaşanan alanlarda değil. Yoksulların aleyhine bir uçurum var. Sağlıksız yapılarda yaşanan oranlar çok fazla, Orta sınıf ve orta sınıfın alt grubundakiler bu konutları alamıyor”⁸⁵.

Kültür merkezleri, Diyarbakır belediyeleri gibi Türkiye’nin diğer belediyeleri için de güncel olan yapılandırmalardır. Genelde her belediyenin ister rant için isterse de ihtiyaç olduğu için yaptırdığı binalardandır. Çünkü belediyeler bu yapıları insanlar tarafından çekim merkezi haline dönüştürüp onlara bir takım sosyal aktivitelerini gerçekleştirme olanağı sağladıklarını düşünmektedirler ve kısmen de böyle olmaktadır. Bu da bir bakıma kuruma ilgiyi ve desteği artırır. Belediyede çalışan yetkililer, genelde bu mekânların insanların ihtiyacı doğrultusunda yapıldığını ifade etse de bu mekânlar yapılmadan önce herhangi bir fizibilite çalışması da yapılmamaktadır. Bu mekânlar yapıldıktan sonra insanların genelde gençlerin takıldığı alanlar olmaktadır. Cegerxwin Kültür Merkezi de böyle mekânlardan biridir. Günümüzde tiyatro, sinema, eğitici kurslar (bilgisayar öğretimi gibi) ve diğer birçok aktivitenin gerçekleştiği bir yapıdır (Şekil 2.2.2.1.1, 2, 3. Cegerxwin Kültür Merkezi Mimari proje çizimleri). Aslında Park Ormanı içinde olması bu merkezin amacına ulaşmasına daha da olanak sağlamıştır. Çünkü insanlar parkın avantajlarından yararlanmakta, istedikleri dinlenme olanaklarını burada bulduklarından dolayı kültür merkezinin eksiklerini de bu parkla kapatabilmektedirler.

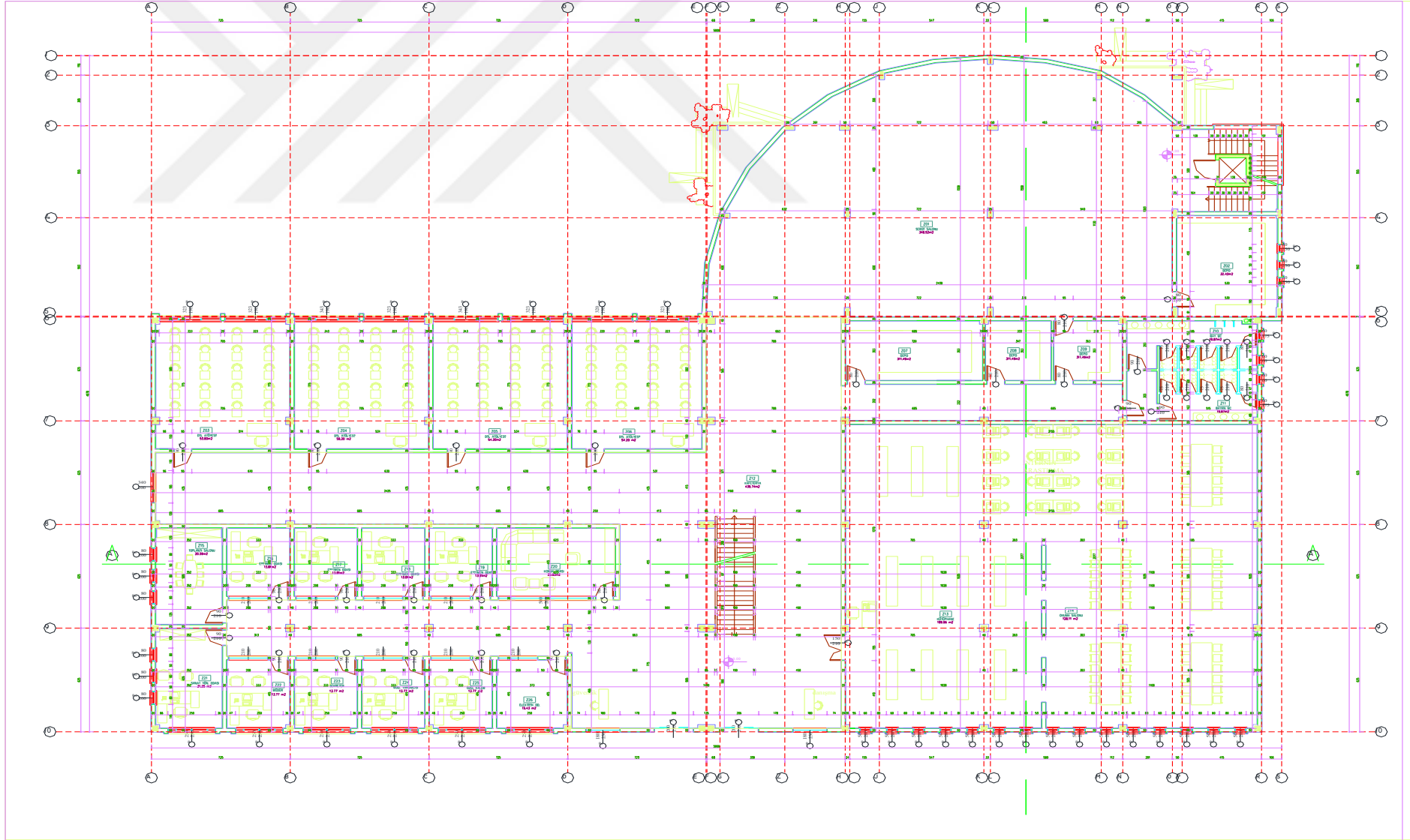
---

⁸⁵Aydın Bolkan; Gazeteci, Kayapınar Belediyesi Başkan Yardımcısı (Görüşme Tarihi; 24.02.2015)

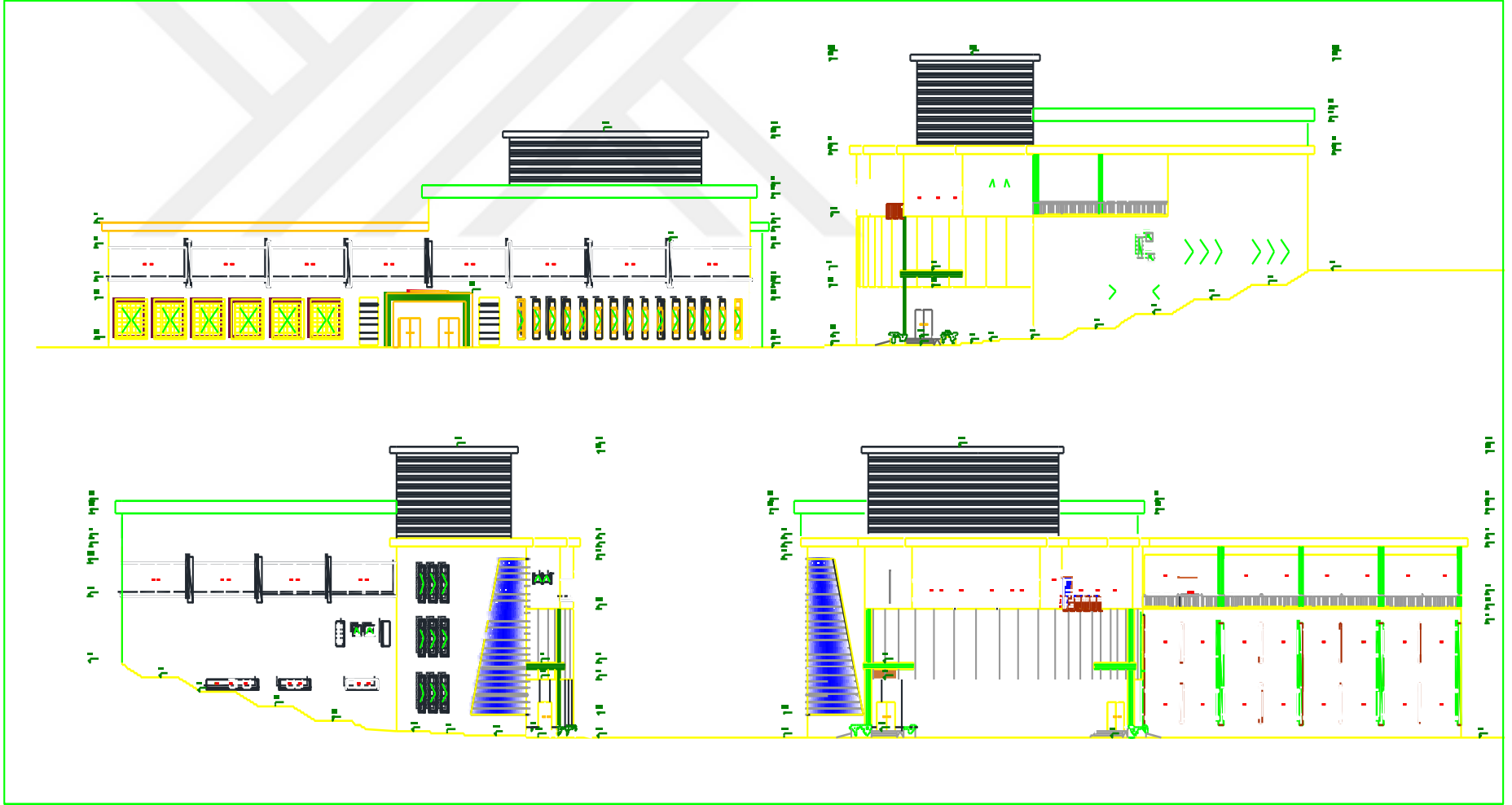

Şekil 2.2.2.1.1 Cegerxwin Kültür Merkezi Vaziyet Planı (Kayapınar Belediyesinden alınmıştır)

Şekil 2.2.2.1.2 Cegerxwin kültür merkezi Zemin Kat Planı (Kayapınar Belediyesinden alınmıştır).

Şekil 2.2.2.1.3 Cegerxwin Kültür Merkezi Görünüşler (Kayapınar Belediyesinden alınmıştır).

Şekil 2.2.2.1.4. Cegerxwin Kültür Merkezi (02.11.2015)

Şekil 2.2.2.1.5. Cegerxwin Kültür Merkezi (02.11.2015)

2.2.3. Sur Belediyesi

Sur Belediyesi de daha önce anlatılan Bağlar Belediyesi gibi, 1993 tarihinde Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin ilan edilmesinden sonra, Bağlar ve Yenişehir olan ilk kademe belediyeleri ile birlikte kurulmuştur. 2008 yılında ilçe statüsü olarak ilçe belediyesi olarak ilan edilen Sur'un sınırları dâhilinde 78 mahalle bulunmaktadır. Ayrıca 120.236 Hektarlık alana sahiptir.

2.2.3.1.İşin Adı: Suriçi Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi

Suriçi Gazi Caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesinde birçok aktör vardır. Bu aktörlerden en etkin olan Büyükşehir belediyesi projenin finans desteğinin çoğunu karşılamıştır. Diğer aktörler ise; proje ile ilgili tüm işlerin yürütüldüğü birim olan Proje Ofisi⁸⁶, Avrupa Birliği ve Sur Belediyesidir. Ayrıca proje tasarlanmaya ve uygulanmaya başladığı zaman Koruma Kurulu, DEDAŞ, Telekom, DİSKİ, DESOB gibi diğer kurumlar da projeye dâhil olmuştur. Avrupa Birliği projeye %25 Hibe desteğinde bulunmuş, projenin uygulama kontrolünü de yapmıştır. Hibe projelerinde yapılan aşamaları bu proje için de gerçekleştirmişlerdir. Daha önce de belirtildiği gibi Büyükşehir belediyesinin desteğiyle bu proje için bir proje ofisi oluşturulmuştur. Bu ofiste proje koordinatörü, mimarlar ve diğer personeller projeyi yönlendiriciler olmuştur. Bu projede yapılan araştırmalar ve görüşülen kişilerden yapılan değerlendirmeler sonucunda, bu projenin tasarım ve uygulama sürecinde rol oynayan aktörlerden; Sur Belediyesinin rolü, imar müdürlüğü personeli Dilek Akşahin'den, Proje Ofisinin rolü ise orada görevli olan mimar Bahri Karhan'dan alınan bilgilerle değerlendirilecektir.

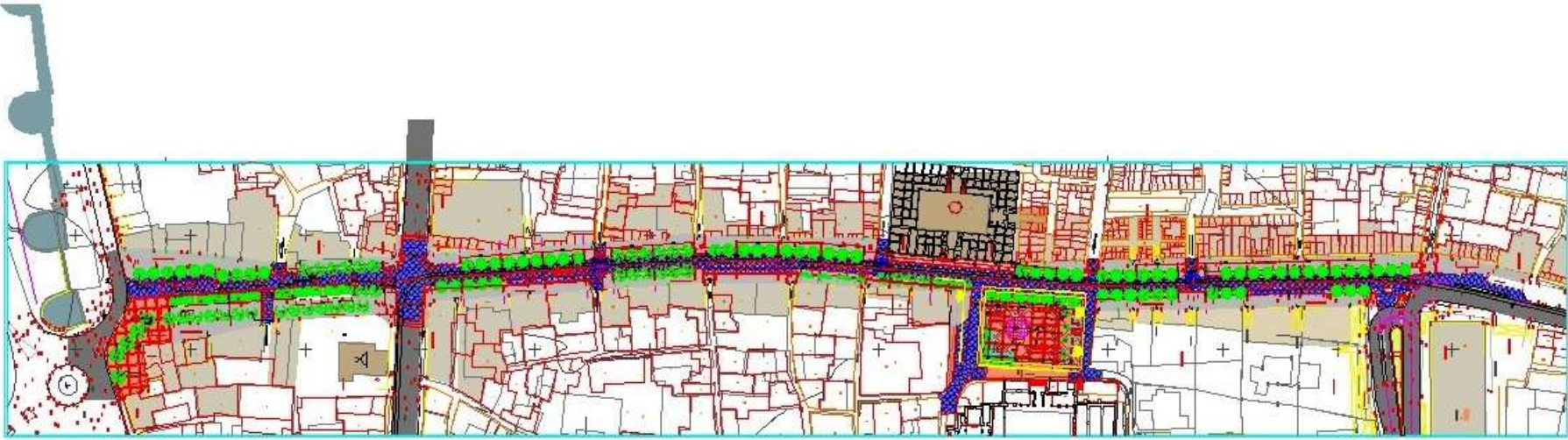
⁸⁶ Proje Ofisi; Büyükşehir Belediyesi tarafından bu proje için oluşturulmuş birimdir.

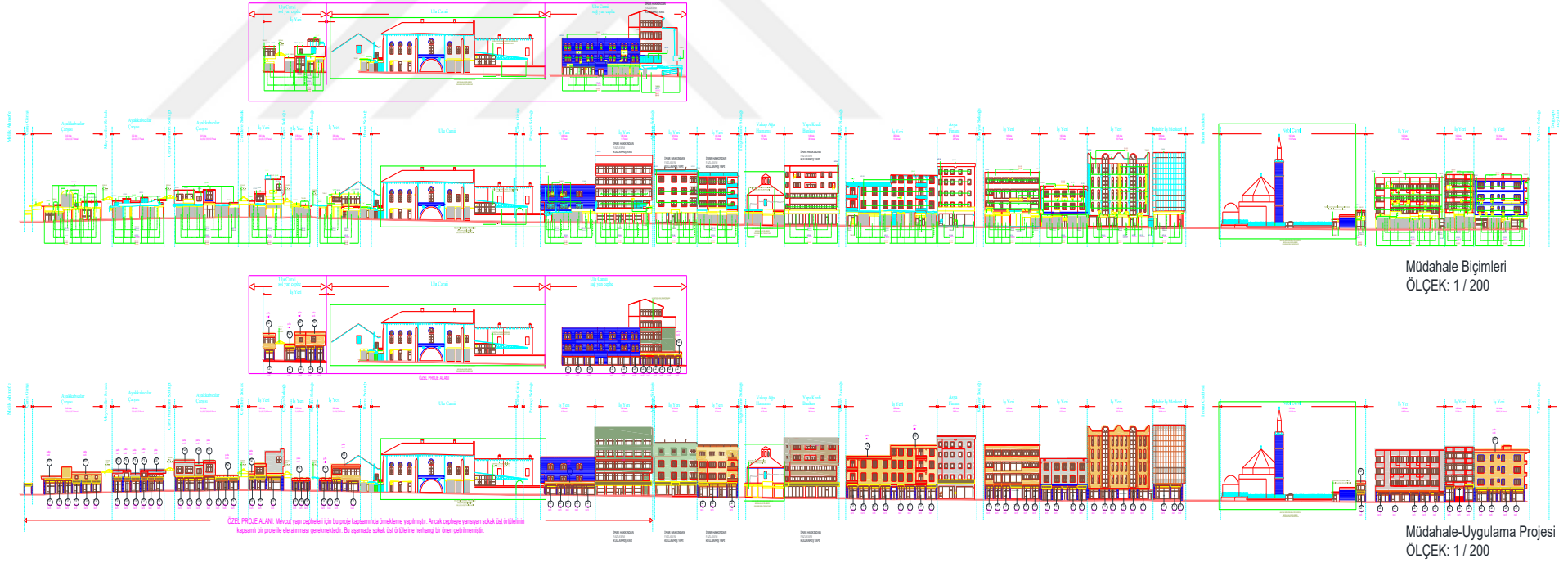
Şekil 2.2.3.1.1. Gazi Caddesi (Foto: Ejder Ediz Işık, 10.06.2016)

Şekil 2.2.3.1.2. Gazi Caddesi (Foto: Ejder Ediz Işık, 10.06.2016)

Şekil 2.2.3.1.3 Sur içi Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi Mimari Proje Çizimleri

GAZİ CADDESİ, BATI CEPHESİ

Şekil 2.2.3.1.4. Sur içi Gazı caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi Mimari Proje Çizimleri

1- Sur Belediyesinin rolü

Öncelikle Suriçi Gazi Caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesinde en etkili aktörün Büyükşehir Belediyesi olmasına rağmen diğer aktörlerden biri olan Sur Belediyesi adı altında anlatılması daha uygun görüldü. Bunun nedeni ise; proje alanının Sur belediyesi sınırlarında olmasındandır. Belediyenin rolü, İmar biriminde 23 yıldır çalışan Dilek Akşahin’le yapılan görüşmeyle değerlendirildi.

“Belediyeler surlar için bir şeyler yapmak istediklerinden dolayı surun içinde bir noktadan başlamak gerekiyordu. Sur içinde yüksek katlı binalar çok fazla. İlk olarak Gazi Caddesinden başlamasının nedeni, tarihi mekânlara giden güzergâh başlangıcı olduğundan estetik olarak güzelleştirmek amacıyla yapıldı. Büyükşehir Belediyesi’nin düşüncesiydi ve proje süreci başladı. Projenin uygulayıcıları Büyükşehir Belediyesi oldu ama Avrupa birliği kontrolünde oldu her yapılan iş için rapor hazırlandı. Bu proje için bir proje birimi oluşturuldu, daha önce Avrupa birliği projelerinde çalışmış olan proje koordinatörünü dışardan getirttiler. Mimar olarak Bahri Karhan ve Necati Pirinçcioğlu da vardı. Bahri bey dışarıdan katılmıştır. Proje uygulamayla beraber 2005–2008 arasında geçen bir projeydi. Bu tür projelerde mülkiyet sıkıntısı çıkmaz ilk başta proje Koruma Kurulu’ndan geçti. Avrupa birliği destekli proje olarak yürürlüğe girdi. Raporları düzenleme görevi olan Proje koordinatörü iş dağılımı yapıyor, toplantılar ayarlıyor eğitimleri düzenliyordu. İlk başta esnaflar biraz tepki göstermeye başladılar. Ama belediye başkanları toplantı yapınca, onları ziyaret edince artık ses çıkarmadılar. Gazi caddesi esnafı orayı daha çok işyeri olarak kullanıyor. Orada yaşayan insanlar tarafından olumlu bir etki yarattı. Estetik görünüm olarak başarı sağladığımızı düşünüyorum tabii ki yüksek binalar olmasaydı daha iyi olacaktı. Çok tetikleyici bir proje oldu koruma amaçlı imar planı düzenlenmesi şart hale getirildi ve bunun olması gerektiği kararına varıldı ondan dolayı çok önemli bir projeydi. Turizm açısından çok etkili bir proje oldu kent için restore edilen bir sürü alan oldu o yüzden kullanıma açıldılar. Proje kapsamında gazi caddesi ile yeni kapıdaki elektrik direkleri yeraltına alındı ve sonrasında DEDAŞ bölgedeki tüm elektrik direklerini yeraltına aldı. Proje ile ilgili eğitimler veriliyordu, Sur belediyesi zabıtalarna eğitim verildi işte tarihi binalar nasıl kurulur? Nasıl denetlenir? Bu konularla ilgili bilgilendirmeler yapıldı Ben belediyeyi temsil olarak ordaydım. Resmi açıklamalar olduğunda, eğitimleri düzenliyordum. Konu ile ilgili bilgi vermede görevliydim”⁸⁷.

2- Proje ofisinin rolü

Daha öncede belirtildiği gibi bu proje için oluşturulan Proje Ofisi, Büyükşehir Belediyesi tarafından oluşturulmuş bir birimdir. Proje ofisinde çalışan elemanlar arasında gönüllüler de bulunmaktaydı. Bu gönüllü çalışanlardan biri de serbest olarak çalışan mimar Bahri Karhan’dır. Bahri Karhan projenin kent için çok önemli olduğunu vurgulamıştır:

⁸⁷ Dilek Akşahin; Sur Belediyesi İmar Müdürlüğü Biriminde personel (Görüşme Tarihi; 27.01.2015)

“Projedeki aktörler, Büyükşehir Belediyesi, Sur Belediyesi, Avrupa Birliği, Proje Ofisi, DEDAŞ, Telekom, DESOB. Bütün bunlar projenin paydaşlarıdır ama bire bir imalat yapacak olanlar Telekom, DEDAŞ, DİSKİ ve proje kapsamında ihale edilen büyükşehir’in ihale etmiş olduğu aslında Sur ile birlikte koordineli yürütülmesi gerekenler. Büyükşehir Belediyesinin kadrosu bu konuda yetersizdi, bu işi yürütebilmek için dışarıdan destek almak zorunda kaldı. Proje ofisi fiziki mekân olarak belediyelerin içinde değildi, dışındaydı. Bizim projenin toplam bütçesi 1,5 milyon Euro iken diğer kurumların da yaptığı işleri bırakırsak 5 milyon Euro gibi bir şey oldu. Bizim en büyük açmazlarımızdan biri de o oldu. Biz hem altyapı hem de üst yapıda iyileştirmeler yapıyorduk. Belediyenin içerisinde Fen İşleri/DİSKİ Daire Başkanlığı, Telekom/DEDAŞ İl Müdürlüğünün projenin koordinasyon kurulunda yer alan ve proje gereği onlara düşen işleri ihale edip, süreci takip etmek ve imalatlarını sahada bizim yapacağımız imalatlardan önce bitirmeleri için bir koordinasyonu vardı. Biz tarihi ve turistik yapıları ortaya çıkartacak bir renovasyon projesini sunduk. Ben sadece işin malzeme onayı ve sahadaki imalat detaylarını kontrol ediyordum. Kentin en yoğun noktasında ticaretin en büyük olduğu yaya trafiğinin en yoğun olduğu yer. Gündüz nüfusun 250000 gece nüfusun 30000 olan bir yerden bahsediyoruz ve biz orda imalat yapıyoruz. Diyarbakır ilk defa bu kadar kurumu bir araya getirmişti. Projemiz Avrupa Birliği projeleri arasında birinciliğe layık görüldü. Türkiye genelinde 37 proje arasında birinci oldu, Proje yürütücülerine ödül verildi. Çok zor bir proje olması, imalatların iyi olması ve çarpanının fazla olması bu projenin birinci olmasını sağladı”⁸⁸.

Yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı gibi projede birçok bileşen (aktörler- yarı aktörler) vardır. Bu aktörlerin çok olması projeye ayrı bir önem kazandırmıştır. Bu projede zorunluluktan dolayı çok aktörün devreye girmesi projeyi farklı boyuta taşımış ve belki de ilk defa bu kadar çok bileşen/aktör uzlaşmak zorunda kalmıştır (Şekil 2.2.3.1.1, 2. Sur içi Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi Mimari Proje Çizimleri). Projenin kent için önemli olması ve “iyileştirme” adına yapılması ve tabii kentte çalışan kurumları ilgilendiren işlerin de olması projeyi çok aktöre taşımıştır. Proje için uzlaşmaya giden bu kurumlar genelde çatışmalı olanlardır, projeler için anlaşmaya gitmezler ama bu proje onların anlaşmasını sağlamıştır, bu da projeye başka bir önem kazandırmıştır. Bu proje istenildiğinde çalışmalarda uzlaşmaya gidilebileceğini de göstermiştir. Proje kapsamında caddede mağazaların ve diğer mekânların dış cephelerinin aynışması estetik açıdan daha güzel görünse de bunun ne kadar doğru olduğu tartışmaya açık bir konudur. Projenin en olumlu taraflardan biri de; elektrik direklerinin yer altına alınması olarak görülebilir. Gazi Caddesinde oturma alanlarının yapılması orada dolaşan insanlar için dinlenme alanları oluşturmuştur bu da projenin başarılarından sayılabilir.

⁸⁸ Bahri Karhan; Mimar, Proje Ofisinde mimar olarak çalışmıştır (Görüşme Tarihi: 30.01. 2015).

2.2.4. Yenişehir Belediyesi

Diyarbakır kent merkezinde bulunan Yenişehir, kuzeyinde Suriçi, güneyinde Bağlar, batısında Kayapınar ilçesi doğusunda ise Dicle Nehri bulunmaktadır. 17.6 Kilometre kare alana sahip ilçe; 1994 yılında ilk kademe belediyesi, daha sonraki yıllarda da ilçe belediyesi statüsüne kavuşmuştur. İlçe, köy statüsünden mahalle statüsüne kavuşan yerleşim merkezleri ile birlikte toplam 30 mahalleden oluşmaktadır. 1998 TÜİK verilerine göre İlçenin nüfusu; 178 bin 972 iken, 2012 yılında 200 bin civarında olmuştur⁸⁹.

2.2.4.1. İşin Adı: Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası

Yenişehir Belediyesi hizmet binası tasarımı (mimari proje çizimleri), Yenişehir Belediyesi tarafından yarışmaya açılmış bir projedir. Bina, yarışmada birinci gelen tasarım projesinin uygulanmasıyla yapılmaya başlamış, günümüzde yapımına hala devam edilmektedir. Belediyenin şu anda hizmet yürüttüğü bina bir apartman binasıdır. Apartman dairesinde belediye hizmetlerinin yapılması zor olduğundan yeni bir binaya ihtiyaç duyulduğu ve bundan dolayı yeni bir hizmet binasının yapımına karar verildiği söylenmiştir. Günümüzde mimar olarak çalışan ama görüşmenin yapıldığı tarihte imar müdürü olan Yasemin Noyan ile yapılan görüşmede proje hakkında şu bilgiler alınmıştır:

“Yenişehir Belediyesinin hizmet verdiği bina, apartman binasından dönüştürülmüş bir yer. Belediyenin hizmet yürütmesine imkân sağlayan bir yapı değil. Artık ihtiyaçlara cevap veremiyor, projelerimizi bırakacak yerimiz bile yok. Belediye hizmet binası olması gerektiğini teknik elemanlar dile getirdi. O dönemde biz hep yeni hizmet binası yapılması gerektiğini dile getiriyorduk Ama yarışma yapmak gibi bir düşüncemiz yoktu. Daha sonra belediye hizmet binası nasıl olmalı, nerede olmalı, yapılmalı mı? diye sorular oluştu. Büyükşehir Belediyesinin zirai donatımın arsası vardı. Şu anda Büyükşehir Belediyesi kongre ve kültür merkezi olarak yapımı devam eden alanda belediye binası yapılması yönünde büyükşehir belediyesinden destek aldık. Meclis üyemiz, Mimar Heval Erdemli yarışma yapılmasını istedi. Herkese açık bir yarışma olması 30'un üzerinde başvuruyu sağladı. Biz araştırmaya başladık. Gerekli hazırlıkları yaptık, teknik şartnamemizi hazırladık ve ilana çıktık. Ulusal mimari proje yarışmasına tüm Türkiye'den katılım olabiliyordu. Gazete ilan veriliyor. Belli bir metrekare ile alakalıydı, şimdi yönetmelikler değişti. Öyle başladık. Projeler yavaş yavaş gelmeye başladı. Yarışmada ben de Emel Hanım'da raportör olarak

⁸⁹ Yenişehir Belediyesi 2015 Yıllık Faaliyet Raporu.

görev yaptık. Gelen hocaların bakış açıları, dikkat ettikleri şeyler, ne var, ne olmalı, bölgenin özellikleri, iklim koşulları ve hepsine bir arada bakıyor olmaları heyecan vericiydi. Jüri üyelerini Belediye yönetimi belirledi. Jüri üyeliği için teklif götürüyorsunuz. Kabul edip etmemelerine göre ilerliyor. Uygur Mimarlık, yarışmada dereceye giren proje oldu. Yurt içinde ve yurt dışında birçok projeleri var. Belediye binası da çok çalışmışlardı. Bu sebeple projeleri çok güzel oldu. Biz yarışmadan sonra uygulamadık, yapmadık. O yüzden ödüller verildi, kaldı. Belediye hizmet binası tekrar gündeme gelince tekrar proje yaptırıp, inceleteceğimize uygulama projelerimiz için yarışma projemizden faydalanalım dedik. Beş yılı bitmemişti, projeyi çizdirebilirdik ama bu bana çok etik gelmedi. Zaten yarışma olduğu için onlara öyle bir hak da tanımlanmıştı. Bu şekilde bir alıma gittik. Uygulama projelerimiz tekrardan hazırlandı, ihtiyaçlar farklı oldu, alan değişti. Yeniden hazırlandı projeler, bu süreçte mimar sürekli hazırlıyor, bakıyoruz. Çalışmalarımız bitti, uygulama projelerimiz de hazırlandı. İhaleye de çıktık ama problemlerden dolayı ihale iptal oldu. İller bankasından da destek alıyoruz. Dünya bankası ile beraber çalışıyoruz. Projelerimizi görüp beğendiler”⁹⁰.

Yasemin Noyan ile yapılan görüşme tarihinde projenin uygulaması için ihale sonuçlanmamıştı. Günümüzde binanın yapım aşaması tamamlanmak üzere kısa bir süre sonra hizmete açılacaktır. Projenin tasarım sürecinde rol alan tek aktör Yenişehir Belediyesi iken, projenin yarışmaya sunulmasıyla birçok farklı aktör de sürece dâhil olmuştur. Hizmet binaları proje tasarımları için yarışma düzenlenmesi aynı zamanda birçok aktörün projede rol alması anlamına gelmektedir. Yarışma sayesinde tasarım alternatiflerinin artması yapılacak olan proje için en uygun çizimin görülmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda yarışma jürisinin kimlerden oluştuğu da önemlidir. Jüri üyelerinin konuya hâkim olması, bu kapsamda yurtiçi ve yurtdışı deneyimlere sahip olması, daha önce benzer yarışmalarda bulunmuş olması yarışmada en uygun projenin seçilmesinde etkilidir. Jüri üyeleri yarışmaya sunulan projeler arasında en etkin olanı seçebilmektedir.

---

⁹⁰ Yasemin Noyan; Mimar, Yenişehir Belediyesi İmar Müdürü (Görüşme tarihi: 23.01.2014)

Şekil 2. 2. 4. 1. 1. Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası (20.09.2015)

Şekil 2. 2. 4. 1. 2. Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası (30.03.2016)

3. MERKEZİ YÖNETİM KURUMLARININ ROL ALDIĞI SÜREÇLER

3.1. Valilik

Valilik bünyesinde oluşturulan Cazibe Merkezlerini Destekleme birimi, Cazibe Merkezlerini Destekleme programı dâhilinde olan çalışmaları yürütmektedir. 2008 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından bu proje için pilot bölge olarak Diyarbakır seçilmiştir. Daha sonra başka illerde de program yürütülmeye başlanmış ve hala devam etmektedir.

3.1.1. İşin Adı: Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı

Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı, Valiliğin bünyesinde aynı isimle oluşturulan birim tarafından koordine edilmekte, bu birimde bulunan kişiler program kapsamında işleri takip etmektedirler. İlk olduğu zamanlarda bu program kapsamında altı proje bulunmakta olup bunlar aşağıda sıralanmıştır:

- 1- Diyarbakır Kültürel Mirasının Projelendirilmesi Projesi
- 2- Diyarbakır Surlarının Turizme Kazandırılması Projesi
- 3- Diyarbakır Evlerinin Turizme Kazandırılması Projesi
- 4- Ulu Cami Ve Hanlar Bölgesi Renovasyon Projesi
- 5- Şeyh Mattahar Cami Minaresi (Dört Ayaklı Minare) Restorasyon Projesi
- 6- Diyarbakır Kültürel Mirasının Tanıtımı Projesi

Diyarbakır Valiliğinin Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı yukarıda isimleri sayılan 6 projenin bir kısmını yapmış bir kısmını yapmaya devam etmektedir. Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı Genel Koordinatörü Mustafa Temel, bu kapsamda yaklaşık bir buçuk yıldır restorasyon ve proje çizim çalışmalarını yürüttüklerini, 09.03.2014 tarihi itibarıyla Dört Ayaklı Minarenin ve 82 burçtan dört tanesinin restorasyonunun devam ettiğini ifade etmiştir.

“Cazibe Merkezleri Destekleme Programı, ilk önce Avrupa’da uygulandı. İlk göç alan illerin kalkınmasında ve o bölgenin cazibe merkezi olmasında, işsizlikle mücadelede, kentin sanayi ve ekonomik alt yapısından tutun o ilde cazibe haline gelebilecek turizm ise, turizme kadar. Türkiye’de 2008’de pilot bölge olarak Diyarbakır seçildi ve Diyarbakır’da uygulanmaya başlandı. Bunu Kalkınma Bakanlığı seçti. Programı uzattı 2011 -2013 ve 2014’te de devam

edecek. Sonrasında illeri de arttırdı. Urfa'yı, Van'ı ve Erzurum'u bu kapsama aldı. Cazibe Merkezi Destekleme Programının uygulanacağı kentin büyükşehir statüsünün ve üniversitesinin olması gerekir. Bu şartları taşıyan Diyarbakır aldığı göçlerden dolayı da cazibe merkezi olarak seçildi. Cazibe tarihi eserle ilgili değil. Organize sanayinin alt yapısını da yapabilir. Diyarbakır'ın lokomotif gücüne baktık, bununda turizm olduğunu gördük ve stratejiler belirledik. En fazla potansiyel olan en fazla ertelenen üzerinde yoğunlaşmayan konunun turizm olduğunu gördük ve bakanlığa bildirdik. Bu doğrultuda surların önemli olduğunu söyledik. Biz burada bir komisyon oluşturduk. Turizm ile ilgili STK'lar, köşe yazarlarından tutunda gazetelere kadar turizmle ilgili çalışan yerel yönetimlerle de görüşüldü, birlikte bir çalışma yaptık. Kültür Bakanlığı Teşkilatı, Büyükşehir, Sur Belediyesi, Sur Kaymakamlığı ve STK'lar. Zaten ajansımızın (Karacadağ Kalkınma Ajansı) turizm çalıştayını vardı bu çalıştayın sonuçlarına da bakıldı. Bu kapsamda Dört Sokak Sağlıklaştırması var. Ve çalışmalarımız devam etmektedir. İlk başta projeler çiziliyor sonrasında Koruma Kurulunun onayına sunuluyor sonra da ihaleye çıkıyor. Proje çizimleri için ihaleler yapıldı. Bu ihalelere Kültür bakanlığı listesinde olmayan firmalar başvuramıyor. Altı kişi çalışıyor bu birimde. Proje kapsamında çalışıyor arkadaşlar. Ben de geçici görevle buradayım. Proje kontrolünü Rölöve Anıtlar Kurulu yapıyor. Sonra Koruma Kuruluna gidiyor. Kurul proje için raportör belirliyor, onay veriyor. Ve gerekli kurumlara gidiyor. Bazı projelerimiz için üniversite hocalarından uzmanlarından oluşan bilim heyeti istiyoruz"⁹¹.

Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında çalışanlardan biri olan Pınar Gürhan ise daha çok programın sürecini ele alarak, projelerin arttıkça birimin de genişlediğini orada çalışan sayısının arttığını ifade etmiştir.

“2010–2011 tarihlerinde burada toplandık. Bir arkeolog, ben, bir de koordinatörümüz (Mustafa Temel) vardı üç kişilik bir birimdik. Daha sonra yaptığımız projelerle genişledik. Cazibe merkezlerini destekleme programı adı altında bir birim oluşturduk. Daha önce adımız Kültür Turizm Proje Birimiydi. Şimdi adımız Cazibe Merkezlerini Destekleme Programıdır. Ama gittikçe birimiz genişledi. Bir muhasebecimiz ve beş tanede idari personelimiz var. Hepimizin amacı Diyarbakır'ın imarına katkıda bulunmaktır. Yayınlar çıkarıyoruz. 11 kitap çıkardık ayrıca fuarlara katıldık. İngiltere de Berlin'de Diyarbakır'ı tanıttık, bunun gibi çalışmalar ve ayrıca sempozyumlar yaptık. Bu birimin 6 tane projesi var (surların restorasyonu, sokak sağlıklaştırmaları gibi) ve biz bu projeleri yaptırıyoruz. Proje kontrollerini Rölöve Anıtlar yapıyor. Biz projeleri ve uygulamalarını gözlemliyoruz. İki proje yeni geçti yani toplamda 8 proje oldu. Proje dâhilinde genel koordinatörümüz vali yardımcısı Ahmet Dalkıran ve başta saydıklarım var"⁹².

⁹¹Mustafa Temel; Proje Uzmanı, Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı Uygulama Birimi Genel Koordinatörü (Görüşme tarihi: 09.03.2014)

⁹² Pınar Gürhan; Sanat Tarihçisi, Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı Uygulama Birimi Personeli (Görüşme Tarihi: 08.11.2013)

Şekil 3. 1. 1. 1. Cazibe Merkezleri Destekleme Programı kapsamında olan Diyarbakır Surlarının Turizme Kazandırılması Projesi
(02.11.2014)

Bunların dışında yine Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamında onaylanan Diyarbakır İçkale Surlarının Restorasyonu Projesi 2 yeni projeden biri olup İçkale’yi saran 20 burç ve burçlar arası sur duvarları ile İçkale’de yer alan 4 kapının restore edileceği projedir. 2 yıl süre verilen projeye, Diyarbakır surlarının çekirdeği konumundaki İçkale burçlarının ve kapılarının altyapısını iyileştirmek, turizm potansiyelini harekete geçirerek, sürdürülebilirliğinin amaçlandığı bu kapsamda 20 burç ve 4 kapının restorasyonunun gerçekleştirilmesiyle Diyarbakır’da kültürel mirasa olan ilgi eksikliğinin yeniden canlandırılıp, korunmasının hedeflendiği belirtilmektedir. Bu program kapsamındaki projeler bunlar olup amaçları kendilerince açıklanmıştır.

Şekil 4.4.1.1.’de görüldüğü gibi bu program kapsamındaki projelerden biri olan Diyarbakır Surlarının Turizme Kazandırılması Projesi dâhilinde surların restorasyonu yapılacak olup işlevlendirilmesi amaçlanmış, ama henüz herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu program kapsamında olan her proje için burada da görüldüğü gibi programı gösteren tabelaları bulunmaktadır. Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamındaki tüm bu projelere bakıldığında genelde projelerde aynı sistemin uygulandığı görülmektedir. Bu yapıların (surlar, burçlar, hanlar v.b.) ister restorasyonları isterse de

işlevlendirilmeleri olsun bunlarda bazı iyileştirmelerin ve düzenlemelerin yapılarak, turizm açısından kente daha çok katkı sağladıkları amacıyla yapıldıkları/yapılacakları savunulmaktadır. Projelerin bazıları kısmen uygulansa da günümüzde bazı politik çıkmazlardan dolayı kentte yaşanan bazı çatışmalardan dolayı bu projeler de uygulanamadı. Bundan sonra bu projelerin uygulanmalarında o alan için yeni verilecek kararlarda nasıl bir duruma geçileceği halen bilinmemektedir.

3.2. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı)

Çalışmanın üçüncü bölümü olan Merkezi Yönetim Kurumlarının Rol Aldığı Süreçlere dâhil edilen Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ve Rölöve Ve Anıtlar Bölge Müdürlüğünün üstlenmiş oldukları, *İç kale Yapıları (Atatürk Müzesi, Eski Jandarma, Cezaevi) Ve İç Kale Surları 73- 74 Nolu Burçlar İle 73 – 74 – 75 No' lu Burçlar Arası İkmal Restorasyonu Ve Teşhir Tanzimi* Projesi bu bölüm için seçilmiştir.

3.2.1. Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, öncelikle 1988 yılında Diyarbakır Koruma Kurulu Büro Müdürlüğü adıyla Yenişehir semtinde yer alan Kültür Sarayı binasında hizmet vermekteydi. 1998 yılında Suriçi bölgesinde geleneksel bir Diyarbakır evinin kamulaştırması yapılarak Müdürlüğe tahsis edilmiş, hala bu evde hizmete devam etmektedir. Kurulduğu dönemde Diyarbakır, Elazığ, Mardin, Siirt, Şırnak, Batman, Bitlis, Van, Hakkâri ve Şanlıurfa illeri olmak üzere görev alanında 10 il bulunmaktaydı. 2006 yılından sonra bazı iller ayrılmış, şu an Diyarbakır, Batman, Elazığ, Siirt, Mardin ve Şırnak illeri Müdürlüğünün görevi kapsamındadır. Müdürlüğün görev tanımlamasına bakıldığında, hizmet alanına giren 6 vilayette kültürel mirasın tespiti, tescili, kullanımı, korunması ve bu mirasa ilişkin tüm hizmetler yürütülmekte, Sorunların çözümünde, genelde makro ölçekli planlamalar ve ölçütlerde çözüm üretilmekte, parsel bazındaki çözümler ikincil sırada yer almaktadır. Ayrıca tespit ve tescil işlemleri, koruma imar planları ve yeni bilimsel nitelikli sit alanlarının oluşturulmasına çalışılmakta, bilimsel ölçütlere dayalı olmayan sit alanları üzerinde, ekip çalışmasıyla yeniden irdeleme yapılmaktadır. Alınan kararların yasalar ve ilke kararlarıyla çelişmemesi, olanaklar

ölçüsünde tescilli yapılan taşınmaz kültür varlıkları ve sit alanları düşük ölçekte haritalara işlenmeye çalışılmaktadır⁹³. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bir birimi olarak çalışan Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, yukarıda verilen bilgilerden de anlaşıldığı gibi kentsel sit alanına giren bütün alanlarda söz sahibidir. Bu bağlamda kentsel sit alanı kabul edilen yerlerde bir değişim yapılacaksa ya da yapılması düşünülüyorsa da bu kurumdan izin almak gerekmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün işleyişi ile ilgili kurumun müdürü Mihriban Karaaslan ile uzman Yılmaz Akkuzu ile görüşüldü. Yukarıda anlatılan bilgilerle birlikte Uzman Mimar Yılmaz Akkuzu'nun ifadeleriyle de kurulun kentsel mekân üretimine katkısı ve kendini tanımlaması kısaca anlatıldı.

“Koruma Bölge Kurulu, kentsel sit alanı ve tarihi yapılara/alanlara bakar. Bu alanlar, arkeolojik alanlar, tek ölçekli yapılar ve kentsel sit alanına giren tüm yapılarıdır. Kentsel sit alanında yapılmış projeler Kültür Bakanlığına bağlı kurula gelir, onaylanır. Diyarbakır Koruma Bölge Kurulu, Diyarbakır, Siirt, Şırnak, Batman, Elazığ, Mardin'e bakar. Kuruldaki raportörler projeyi incelerler ve kurula sunarlar. Kurulda projeyi değerlendirip bir hata bulmasa onaylar. Kurul yaklaşık 20 – 25 yıldır var. Kurulun Diyarbakır'daki kentsel mekân üretim sürecine etkisine bakarsak, aslında sürecin hepsi kurulda bitiyor diyebiliriz. Çünkü tarihi ve tescilli yapılara düşündüğün işlevin onayı kuruldan geçiyor. Üst ölçekli projelere alan yönetimi bakar, mesela surların Unesco'ya geçmesi gibi. Biz alan yönetimine de yardımcı oluruz. Alan yönetimi projelerini de kurul onaylar. Kurula gelen proje süreci ise şöyledir: Yapı sahibi bir mimarla anlaşır. O mimar 3R (rölöve, restitüsyon, restorasyon) dediğimiz projeleri çizer. Rölöve mevcut halidir zaten. Mimar gidip alır rölövesini bize gösterir. Bizde hem projede hem de alanda gerekli incelemeleri yaparız ve kurula sunarız eğer kurulda onaylarsa proje geçer. Ve yeniden tasarımlama aşamasına girer. Restitüsyon bilimsel belgeye dayalıdır. Yapının ilk hali demektir. Hiç bir eklentisi falan olmamışsa zaten restitüsyonu mevcut halidir. Yâ da yapı elemanları eskimiş olabilir ona göre restitüsyonu belirlemek lazım. Eğer eklentiler varsa araştırmalar tam yapılmalı, bilimsel veriler elde edilmeli onların doğrultusunda restitüsyon çizilmeli. Restitüsyon karşılaştırmalı yöntemle de oluşabilir. Her şey tamamlandı kurula sunulur. Kurul da onaylarsa restorasyon aşamasına geçilir. Restorasyon, aslına yakın bir şeye dönüştürmek ve günceli göz ardı etmemektir. Ben burada yaklaşık 4 yıldır çalışıyorum. Kurul mimar (6 tane), şehir plancı, harita mühendisi, arkeolog, müze araştırmacısı ve sanat tarihçilerinden oluşan bir yapıdır. Koruma Bölge Kurulu projelerde kilittir. Belediyeler ve Valilik gibi diğer kurumlar yatırımcı kuruluşlardır. Bu kurumlar, projelerini hazırlar gelip ve gelip kurula sunarlar. Kuruldan onay aldıktan sonra projeyi uygulayabilirler. Tarihi yapılar yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya kalsa bile

⁹³ <http://www.korumakurullari.gov.tr/TR,88848/koruma-bolge-kurulu-hakkinda.html> (Erişim tarihi: 06.03.2016)

yıkamazsınız, onu restore edebilirsiniz. Tarihi alanda ne uygulama yapacaksa hepsi için kuruldan onay alınmak zorundadır”⁹⁴.

3.2.2. Rölöve Ve Anıtlar Bölge Müdürlüğü

Rölöve ve Anıtlar Bölge Müdürlüğü, Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü gibi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı bir birimdir. Bu müdürlük de diğer kurumlar gibi yapılacak çalışmalarda, projeleri (tasarım + uygulama) ihaleye sunup, ihaleyi kazanan firmanın yaptığı işlerin kontrolünü yapmaktadırlar. Proje (mimari+statik+tesisat gibi) ihaleye sunmuşlarsa projenin kontrolünü yaparlar ve sonrasında uygulama için bir daha ihaleye sunup sonrasında uygulama kontrolünü yaparlar.

3.2.2.1. İşin Adı: İç kale Yapıları (Atatürk Müzesi, Eski Jandarma, Cezaevi) Ve İç Kale Surları 73- 74 Nolu Burçlar İle 73 – 74 – 75 Nolu Burçlar Arası İkmal Restorasyonu Ve Teşhir Tanzimi

İç kale Yapıları Restorasyonu projesi için Rölöve ve Anıtlar Bölge Müdürlüğünde Mimar olarak çalışan Gülbahar Özaydoğdu ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşmenin neticesinde projenin hem restorasyonunun ve hem de uygulamasının ihaleye sunulduğunu ve ihaleyi kazanan firmaların işi üstlendikleri anlaşılmıştır. Restorasyon projesini Mersin firması olan Tuba İnş. Taah. Tic.ve San. Ltd. yapmıştır. Uygulamasını da Anıt Restorasyon İnş. Tur. Tic. Ve San. Ltd. adlı bir Diyarbakır firması yapmaktadır. Projeler Koruma Kurulundan geçtikten sonra Rölöve ve Anıtlar Bölge Müdürlüğünde çalışan teknik elemanlar (daha çok mimar) tarafından da kontrol edildikten sonra uygulama projeleri hazırlatılıp bu projeler ihaleye sunulur ve belli bir süre tanınır. İhaleyi kazanan firma uygulamaya başlar. Yaptıkları aşamaları tıpkı restorasyon projesi aşamasındaki gibi kurumda çalışan teknik elemanlar kontrol eder. Bu kontroller uygulama aşaması bitene kadar devam eder. Yapı bittikten sonra firma kuruma teslimi yapar ve böylelikle çalışma sona ermiş olur.

---

⁹⁴Yılmaz Akkuzu; Mimar, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünde Uzman (Görüşme Tarihi: 28.02.2015).

Şekil 3. 2. 2. 1. 1. İçkale yapıları (03.06.2015)

Şekil 3. 2. 2. 1. 2. İçkale yapıları (03.06.2015)

Şekil 3. 2. 2. 1. 3. İçkale yapıları (03.06.2015)

İçkale yapılarının restorasyonu günümüzde hala devam etmektedir. Yapıların restorasyonundan ziyade yapılanın koruma amaçlı olduğu ifade edilmiştir. Uygulamaya alınan projelerin restorasyon değil de konservasyon (conservation) olduğu Koruma Bölge Kurulunda çalışan Mimar Yılmaz Akkuzu tarafından belirtilmiştir. Bu yapılar kentin sit alanının önemli yapılarından, farklı bir işlevle kullanıma açılacaktır⁹⁵.

3.3. Toplu Konut İdaresi (TOKİ)

Türkiye’de İstanbul, Ankara gibi birçok kentte olduğu gibi Diyarbakır’da da kentsel mekân üretiminde rol oynayan aktörlerden biri de TOKİ’dir. TOKİ, 1984 yılında yürürlüğe giren 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile özerk Toplu Konut Fonu'na haiz, Genel İdare dışında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı adı ile kurulmuştur. 1990 yılında 412 ve 414 sayılı kanun hükmünde kararnameler ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı şeklinde iki ayrı idare olarak örgütlenmiştir. 17 Ağustos 1999 tarihinde yaşanan Marmara depremiyle bir kez daha kamunun konut yapımındaki işlev, görev ve eksiklikleri gündeme gelmiştir. Toplu Konut İdaresi, 2002 yılına kadar 19 yılda 43.145 konutu tamamlamış, yaklaşık 950.000 konutu kredilendirmiştir⁹⁶. TOKİ, Diyarbakır’da kentsel üretim sürecinde öncelikle konut yapımında rol aldı. Daha sonraları çalışma alanlarını genişletip başka alanlarda da rol oynamaya başlamıştır. Kentsel dönüşüm projeleri, kamu binaları gibi yapıların da projelerini veya uygulamalarını üstlenen kurumdur. Örneğin şu anda 33 bin kişilik stadyum inşaatını da yaptıran kurumdur. TOKİ’nin Diyarbakır’da kentsel mekân üretimi ilk öncelikle Şilbe Toplukonutları olduğundan değerlendirme bu konutlar üzerinden yapılmıştır. TOKİ ile ilgili bilgiler inşaat mühendisi Sait Bozkurt’tan⁹⁷ alındı:

“2008’den itibaren BCT Müşavirlik Anonim Şirketinde Toki’nin bölge işlerine bakıyorum. Toki’nin merkezi Ankara’dır. Taşra kentlerdeki işlerini BCT Müşavirlik firması gibi firmalar üstleniyor. Bazı kurumlar gibi TOKİ’nin de taşralarda merkezi yoktur. Ankara dışındaki taşralarda müşavirlik firmaları işlerini control ediyor. Ben kontrol amiriyim. Diyarbakır’ın en büyük yapılaşması olan stadyumu yapmaktayız. TOKİ, son bir yıldır ciddi bir konsept değişimi yapmaktadır. Yapılacak sosyal konutlarda yöresel mimari kullanılacaktır. Diyarbakır için de böyle bir proje düşünülüyor. Suriçindeki kentsel dönüşüm projesini de TOKİ yapıyor. Kurumlar arası da çalışıyor, mesela sağlık müdürlüğü işi olan sağlık ocaklarını da yapıyor. Ben şu an Batman ve Diyarbakır’daki işlere bakıyorum, daha önce

⁹⁵ Eski Adliye Binası’nın bir bölümü Arkeoloji Müzesi olarak kullanılacaktır.

⁹⁶ <http://www.toki.gov.tr/kurulus-ve-tarihce>

⁹⁷ Sait Bozkurt, İnş. Mühendisi, BCT Müşavirlik-TOKİ Stadyum inşaatı Kontrol Amiri

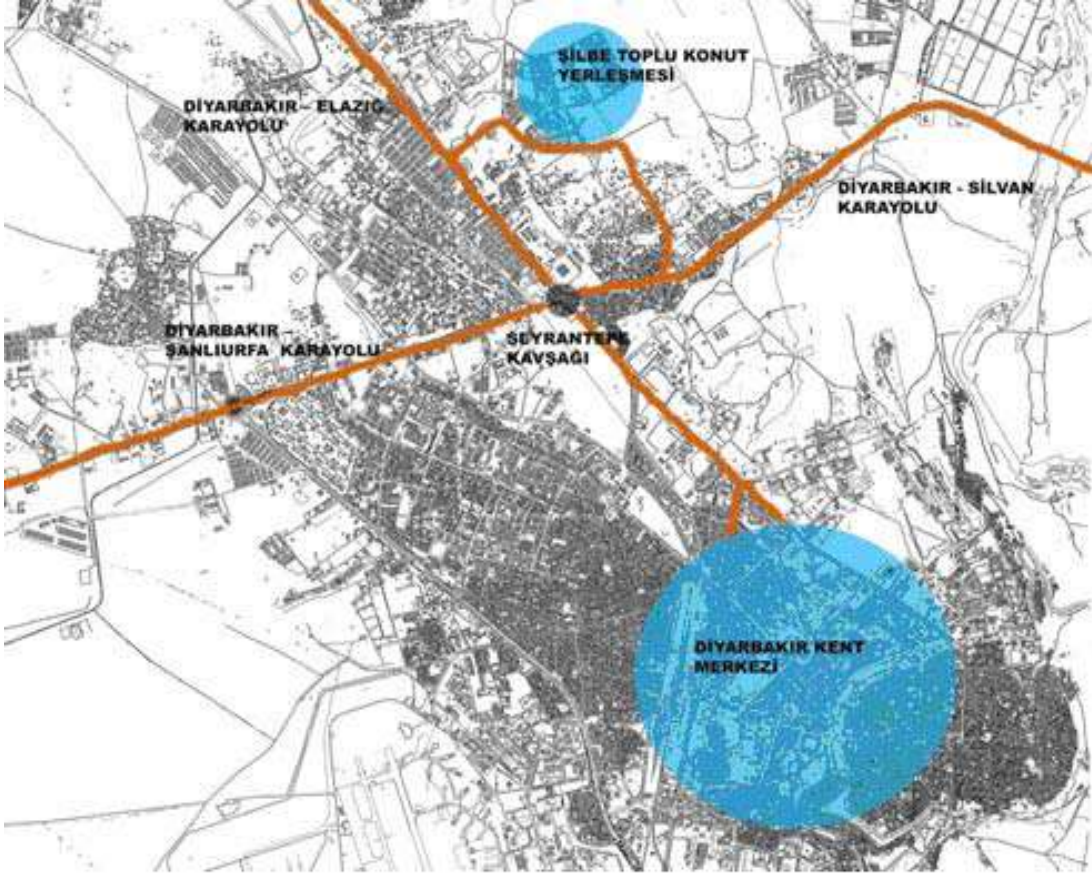
Şırnak, Mardin'de çalıştım. Bu değişiyor gerektiğinde Elazığ'da, Malatya'da da kontrollük yapmaktayım”.

3.3.1. İşin Adı: Diyarbakır Toplu konutları (Şilbe Toplukonutları 1., 2., 3., 4., Etaplar)

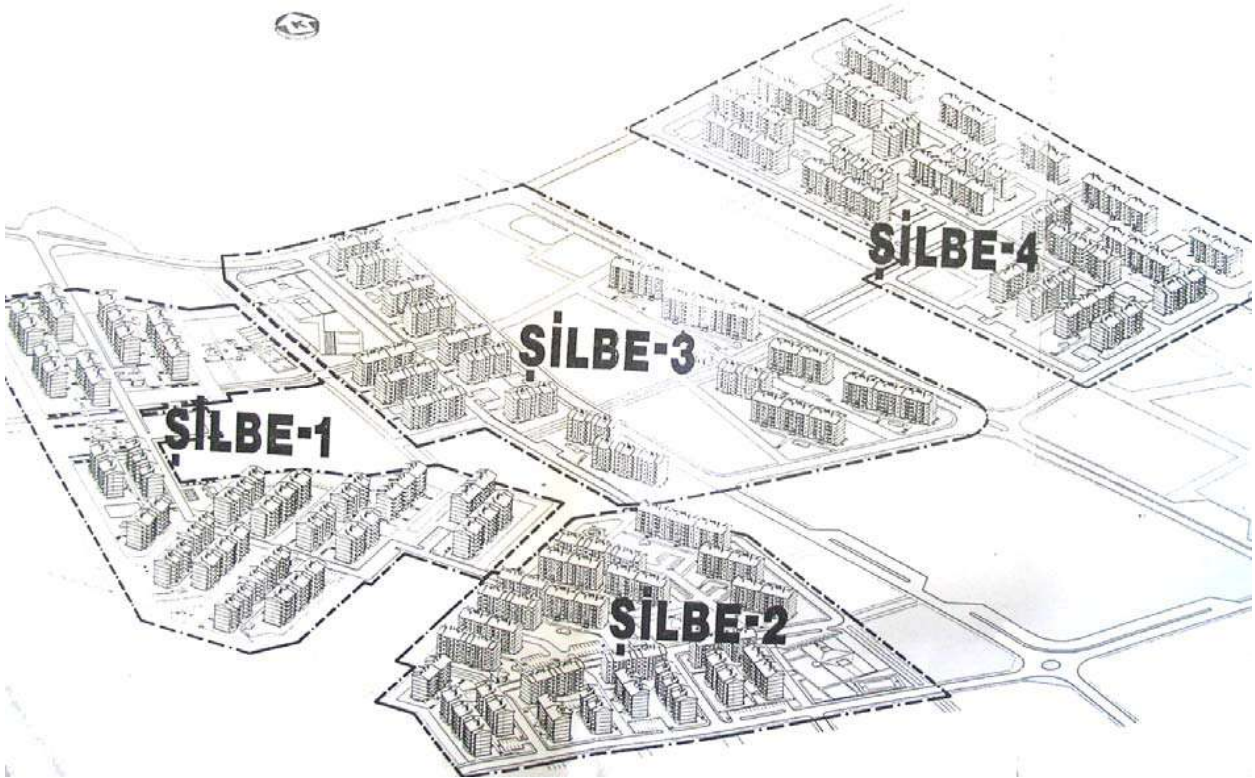
Daha önce de belirtildiği gibi TOKİ'nin Diyarbakır'daki ilk mekân üretim örneği Şilbe Toplukonutları olmuştur. Öncelikle 1. Etap denilen konutlar (Şekil 3.3.1.1 Diyarbakır Şilbe I. Etap Toplu Konut Yerleşmesinin Görünümü) daha sonra 2. 3. ve 4. Etaplar yapıldı (Şekil 3.3.1.2. Diyarbakır Şilbe 1.,2.,3.,4. Etap Toplu Konut Yerleşmesi Perspektif Görünüşü). Etap etap yapıldıklarından dolayı her bir etap farklı zamanlarda yapılmış oldu. Günümüzde yapımları hala da devam etmektedir. Diyarbakır Şilbe 1. Etap toplu konutları, Şilbe bölgesi adı verilen Diyarbakır-Elazığ ile Diyarbakır-Silvan devlet karayollarının kesiştiği alanda, kent merkezine 5 km mesafede, kentin kuzey batısında yer almaktadır. Toplu konut alanının, Diyarbakır Silvan karayolu arasında kalan bölümünde gecekondular yerleşmesi, Diyarbakır-Elazığ Karayolu arasında kalan alanda ise kamu kuruluşları yer almaktadır. 1. Etap Toplu konutlar, 1994 yılında Şilbe bölgesinde dar ve orta gelirli aileleri konut sahibi yapmak amacıyla, 80 ve 100 m² arasında 2050 adet konut inşaatı olarak başlamış ve 1996 yılında yapımları bitmiştir⁹⁸. Günümüzde TOKİ'nin Diyarbakır'da Toplukonut inşa ettiği alanlar içinde Şilbe bölgesiyle birlikte Üçkuyular'da vardır. TOKİ, Bu bölgede konut inşaatına yoğun olarak devam etmektedir.

---

⁹⁸Nail Mahir Korkmaz, Diyarbakır Ve Şanlıurfa'daki Toplu Konutların Kullanım Sonrası Değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2006, s: 32)

Şekil 3.3.1.1. Diyarbakir Şilbe I. Etap Toplu Konut Yerleşmesinin Görünümü (Nail Mahir Korkmaz, a.g.e., s: 119)

Şekil 3.3.1.2. Diyarbakir Şilbe 1., 2., 3., 4. Etap Toplu Konut Yerleşmesi Perspektif Görünüşü (Nail Mahir Korkmaz, a.g.e., s: 119)

TOKİ'nin Diyarbakır'daki işlerini yürüten bir müşavirlik firmasında çalışan bir teknik elemanla TOKİ'nin yaptığı çalışmalarıyla ilgili görüşme yapıldı:

“Diyarbakır'da 2000 den sonra ciddi bir konut patlaması oldu. Konutlarda mantolama kültürü yoktu, bunu ilk olarak TOKİ yaptı ve diğerlerine de öncülük yapmış oldu. Ucuz konut ve devlet kapısı sağlamdır mantığı halkta TOKİ konutları için ciddi bir yer edindi zihinde. TOKİ, Sur içinde biraz sıkıntı yaşadı, halk için Çöl güzelinde konutlar yapıldı. Suriçinde tarihi binalar ortaya çıkacaktı. Açık hava müzesi olacaktı. Ama orda yaşayanların bir kısmı çıkmak istemedi bir kısmı oraya gidip geri döndüler, o yüzden TOKİ burada çok başarılı olamadı. Ben ne olursa olsun konut politikasını beğeniyorum. Çünkü ucuz ev veriyorlar, değişik alternatiflerde ev sunuyorlar. Piyasada statik olarak en sağlam konut üretiyorlar. Site Kültürünü başlattı. Mimari olarak çok iyi sayılmayız. Mimari projeleri TOKİ'de çalışanlar yapıyor. İşçilik normal sayılır, malzeme sıkıntıları olduğundan dolayıdır. Türkiye'de ekonomi değiştiğinden/zayıfladığından bu müteahhide de yansıdı böylede olunca işçilik kötü oldu. TOKİ, avan projesiyle ihaleye çıkıyor sonra projelerde değişiklik falan yapılabilir diye. O yüzden bu ciddi bir avantajdır”⁹⁹.

Müşavirlik firmasında çalışan ve TOKİ'nin çalışmalarını yürüten Sait Bey'in ifadelerinde TOKİ'nin çalışmalarının iyi olduğunu değerlendirse de bu konutlarda yaşayanların düşüncelerini bilmek daha doğru gibi gelmektedir. Diyarbakır'da TOKİ'nin yaptığı Şilbe Konutların günümüzde bu kurum tarafından Üçkuyular'da yapılanlara oranla işçilik olarak daha iyi olduğu bu konutlarda oturan kişiler tarafından belirtilmiştir. Bu da bir anlamda iş alanlarının fazlalaşması yapı kalitesini daha düşürdüğü anlamı taşıyabilmektedir.

---

⁹⁹Sait Bozkurt, İnşaat Mühendisi, BCT Müşavirlik - TOKİ , Stadyum inşaatı Kontrol Amiri (Görüşme Tarihi: 21.09.2015)

Şekil 3.3.1.3. Diyarbakır Şilbe 1., 2., 3., 4. Etap Toplu Konutları (30.03.2016)

Şekil 3.3.1.4. Diyarbakır Şilbe 1., 2., 3., 4. Etap Toplu Konutları (30.03.2016)

3.4. Şehir ve Çevre Müdürlüğü

Şehir ve Çevre Müdürlüğü, Şehir ve Çevre Bakanlığına bağlı olarak çalışan bir kurumdur.

Müdürlüğün bünyesinde çalışan;

- İmar ve Planlama
- Proje
- Yapım
- Yapı Malzemeleri
- Yapı Denetim
- ÇED ve Çevre İzinleri
- Çevre Yönetimi ve Denetimi
- Tabiat Varlıklarını Koruma
- Alt Yapı ve Kentsel Dönüşüm
- Bilgi Teknolojileri ve İnsan Kaynakları,

Şube Müdürlükleri olmak üzere toplamda 9 şubesi bulunmaktadır. Bu kurum, bu şubeleriyle Diyarbakır'da kentsel mekân üretim sürecine birçok alana dâhil oluyor. Birçok yapım kontrolü bu şubeler tarafından gerçekleştiği için kentsel mekân üretimine etkisi doğrudan görünmese de dolaylı olarak birçok kararda etkilidir ve bu kurumun onayı olmadan birçok işlem yapılamaz. Ayrıca Kurum bazı projelerin tasarım veya uygulamasını kendi bünyesinde de yaptırır, bazı projeleri ihaleye de sunup firmalara yaptırmaktadır. Belki de kentsel mekân üretiminde çoğu zaman en büyük gizli aktörlerden biri de bu kurumdur diyebiliriz. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi çoğu proje de etkisi direk olarak görülmesi de firmaların çalışmalarının onayı buradan geçtiğinden, bu kurum istemediğinde birçok işlem gerçekleşmez ve üretim olmaz. Ya da istenilmeyen bir çalışmaya (Diyarbakır'da Kentsel dönüşüm projesi dâhilinde Suriçinin boşaltılması) onay verdiğinde bu çalışma yapılmakta olur. Böylelikle ne kadar direk etkili olan bir aktör olduğu görülebilmektedir.

3.5. Karacadağ Kalkınma Ajansı

Diyarbakır'da 2009 yılında kurulan Karacadağ Kalkınma Ajansı, 2010 yılından beri kurumlara (merkezi/yerel yönetimler, STK'lar v.b) veya özel sektöre projelerinde hibe, eğitim ve doğrudan faaliyet/teknik desteği sunan bir kurumdur. Bu desteklerden yararlanmak isteyen kurumların veya özel sektörün projesinin ihtiyacı doğrultusunda desteği sunmaktadır. Ajansta izleme değerlendirmede uzman olan Diyadin İnan'la görüşme yapıldı.

“Ajansın Diyarbakır'daki yapılaşmaya nasıl bir etkisi olduğunu değerlendirirsek; Desteklerimiz proje teklif çağrısı başta olmak üzere hibe desteği, eğitim desteği ve doğrudan faaliyet destekleri biçiminde devam etmektedir. Proje teklif çağrısına çıkarız, başvurular alınır. Ortalama 60 gün bir başvuru süresi tanırız. Başvuruları değerlendirmek üzere; bağımsız değerlendiriciler dediğimiz ajans dışından ilgili yetkin uzmanları çağırırız. Bu uzmanların bizim destek yönetim kılavuzunda belirtilen en az lisans mezunu ve en az 5 yıl iş tecrübesi olmak zorundadır. Kobi başvuruları bizde daha çok, çünkü mevzuat gereği özel sektöre daha çok destek veriyoruz. Daha çok özel sektörle ilgili bağımsız değerlendiricileri alırız. Bu gelen proje tekliflerini en az iki bağımsız değerlendirici değerlendirir. Bağımsızları başvuru sistemiyle değerlendiriyoruz. Bağımsız değerlendiricilerin kaydı kalkınma ajansı yönetim sistemi üzerinden bilgileri gelir. Ondan sonra biz kaydederiz. Belirlediğimiz bir puanlama vardır. Lisans mezunu ise; yüksek lisans doktora yapmışsa ekstra bir puan verilir. Projeleri değerlendirmişse ona öncelik veririz çünkü bizim Avrupa birliği fonlarında kullanılan bir mantıkla işlemler yapılır. 3 komisyon görevlimiz vardır onlar değerlendirir

bunları, başvurular alınır ve bağımsız değerlendiriciler bunlar arasında seçilir. Bu bağımsız değerlendiriciler değerlendirmeyi yaparken onları dış ortamdan soyutlarız. Çünkü proje değerlendirilirken tarafsız olunması gerekir. Her biri ayrı puan verir. Bu puanlama iki kişi tarafından verilir ama belli şartlar altında üçüncü kişiye de verilebilir bu iki kişinin arasında 15 puan fark varsa üçüncü kişiye de verilir ve oda inceler. Üçüncü kişide incelemeye aldıktan sonra puanlamayı yaparız. İzleme değerlendirme birimi olarak ta bizim görevimiz bunların uygulamasını takip etmek, ödemelerini takip etmek işte yapım işlerini, özel sektördeki makine donanımlarının alındığını kontrol etmek. Biz bu 4 yıllık süreçte Diyarbakır'a ve Şanlıurfa'ya da bakıyoruz. Bütün ilçelerde bilgilendirme toplantılarını yaparız, eğitim veriyoruz, işte proje nasıl yazılır? Nelere dikkat edilir? Eğitimden sonra da projelerini hazırlayanların projelerini tekrar gözden geçiriyoruz. Teknik masa dediğimiz bir yardımımız vardır her çeşit belediyeler, STK'lar, kamu kurum kuruluşları bütün müdürlükler, özel sektörde üretim yapan firmalar işte kafeler, restoranlar gibi üretim yapan esnaf, üretim yapan şirketler bizim muhatabımızdır. Turizm alanında da üç yıldır biz teklif çağrısında bulduk başvurular aldık. Diyarbakır özelinde de buranın belli başlı tüm ilçelerinde desteklerimiz oldu”¹⁰⁰.

Karacadağ Kalkınma Ajansının Diyarbakır'daki mekân üretimine katkısı her ne kadar doğrudan olmasa da öncelikle yaptığı hibe ve diğer (eğitim, teknik) destekler ile etkili bir aktördür. Çoğu kamu kurumu ve gerektiğinde STK'lar bazı çalışmalarını için ajansın destek alırlar. Bu da kentteki değişimlerde söz sahibi olan aktörlerden birinin de ajans olduğunu göstermektedir. Bu ajansın çalışma kriterlerine bakıldığında; denetleyicilerin projeyi değerlendirirken onları dış ortamdan soyutlamaları (telefonlarının alınması vb.) gibi uygulamaları olması bir bakıma kuruluşun ciddiyetini gösterse de bir anlamda güvensizliğin olduğunu göstermekte ve alınan kararların sorgulanması gerektiğini de sorgulamaktadır. Ayrıca bu durum bir bakıma gizli aktörlerin olduğunu da göstermektedir. Karacadağ Kalkınma Ajansı gibi ajanslar kalkınmaya açık kentlerde açılmaya başlamış ve bunlar kentler için önemli olmaktadır. Çoğu yerel aktörler (yerel yönetim/özel sektör firmaları) bu desteklerden yararlanıp çalışmalarını sürdürmektedirler.

---

¹⁰⁰Diyadin İnan; Karacadağ Kalkınma Ajansında İzleme Değerlendirme Biriminde Uzman (Görüşme Tarihi: 15.11.2013)

4. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ (STK) ROL ALDIĞI SÜREÇLER

Diyarbakır'da Kentsel mekân üretim sürecine katkıları olan Diyarbakır'daki STK'lardan (Sivil Toplum Kuruluşlarından); Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO), Diyarbakır Sanayici ve İş adamları Derneği (DİSİAD) ile Yerel Gündem 21 (Kent Konseyi) çalışmaya dâhil edildi. STK'larda çalışan yetkililerle yapılan görüşmelerde sürece katkılarının daha çok katılımçılık bağlamında olduğu belirtilmiştir.

4.1. Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi

Mimarlar Odasının kentsel mekân üretim sürecine katkısı, 2009'dan 2013 yılına kadar odada iki dönem başkanlık yapan Necati Pirinççioğlu ve günümüzde hala görevine devam etmekte olan proje kontrollerini yapan Arif İpek'le yapılan görüşmeyle değerlendirildi. Bunun neticesinde odanın da bu sürece katkısının daha çok katılımçılık anlamında olduğu görüldü. Mimarlar Odası kentsel mekân üretim sürecinde nasıl bir rol üstlenir? mimarlar Odasındaki göreviniz nedir? Siz bu süreçte kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz? kısaca bahseder misiniz? sorularına proje denetimcisi mimar Arif İpek şunları belirtti:

“Benim görevim mesleki denetim yani proje denetimi yapmak. Onun dışında yaptığım çok farklı şeyler de var mesela bazen burada bir yönetici pozisyonunda da oluyorsun, çünkü buradaki gelen giden evraklardır, yeni çıkan kanunlardır, yönetmeliklerdir onları inceliyoruz onlar hakkında görüşler oluşturuyoruz. Bunları bazen üyelerimizle bazen genel merkezle paylaşıyoruz. Onun dışında kentteki imar ve şehircilik uygulamaları ile ilgili gözlemlerimiz falan oluyor bunları gerekli yerlerle de paylaşıyoruz. Ayrıca özellikle öğrenci arkadaşlarla filan ilişkilerimiz oluyor, mimarlığa, piyasaya, mimarlık ortamının nasıl olduğuna dair bilgileri onlarla paylaşıyoruz, onları bilgilendiriyoruz. Çünkü bu konuda yeni oldukları için bilgisizler. Mimar üyelerimizle de kendi hakları nelerdir falan gibi görüş paylaşımlarında bulunuyoruz. Odanın işleyişine bakarsanız tabi ki de bir yönetim kurulu vardır ve o yönetim kurulu kendi görev dağılımlarını yapmışlardır. Bir kararları varsa uygulamaya alırlar”¹⁰¹.

Mimarlar Odasının katılımçılık rolünün yanında yapılan projelerin (tasarım/mimari proje çizimleri) kontrolünün de yapılması kent için önemli olmaktadır. Kent merkezinde yapılan tüm projeler için mimarlar Odasının onayını alınmadan belediyeler tarafından ruhsat verilmiyordu. Projeler oda onayını aldıktan sonra belediyelere gönderilip ruhsat aşamaları başlıyordu. Aksi halde bina kaçak sayılıp yapımına izin verilmemekteydi. Son üç yıldır devletin bazı yasalarıyla (Torba Yasası gibi) odaların görev alanları azaltıldı. Bu bağlamda

¹⁰¹ Arif İpek; Mimar, Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi Proje Denetimcisi (Görüşme tarihi: 24.10.2013)

projelerin oda onayı keyfi bir hal aldı, isteyenler onaylatıyor istemeyenler onaylatmıyor o şekilde projelerini belediyelere sunmaktadırlar. Bununla birlikte bazı belediyeler projelerde oda onayını zorunlu isterken bazıları istememektedir.

4.2. Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO)

DTSO'nun kentsel mekân üretiminde rolünün, yapılan görüşmeler sonucunda diğer STK'lar gibi katılımcılık alanı doğrultusunda daha çok biçimlendiği belirtilmiştir. DTSO'nun yapılaşmada ki rolü; Yönetim kurulu üyesi Metin Aslan ve Genel Sekreter Yardımcısı Meryem Özdemir Aydın'la yapılan görüşme neticesinde değerlendirildi. Birçok aktörün (mimarlar, müteahhitler, iş sahipleri, mühendisler, arsa sahibi v.b) odanın üyesi olduğunu ve bu yüzden Ticaret odasının Diyarbakır'daki yapılaşmaya direk olarak çok katkısının olamayacağını ifade eden Metin Aslan konu ile ilgili ayrıca şunları ifade etmiştir:

“DTSO, toplumun şikâyetlerini dile getirebilen STK olarak ancak baskı unsuru olabilir. Mesela kırklar dağı konakları için bizde tepki gösterdik ve açıklamayı ilk biz yaptık. Yarı resmi bir kurumuz o yüzden Valilikten tutun Belediyelere kadar her kurumla diyalogdayız. Organize sanayi de meslek lisesi inşaatı yapıyoruz. Lojistik kent oluşturuyoruz bunun gibi projelerimizde var. Üyelerimizle ilgileniyoruz ileriki zamanlarda toplumun bazı sıkıntılarını çözebilmek için iş adamlarını bir araya getirecek görüşmeler olacak”¹⁰².

Metin Aslan'la yapılan görüşmeden anlaşıldığı üzere DTSO daha çok üyelerle ilgilenmektedir. Metin Bey'den sonra DTSO'nun rolü, Genel Sekreter Yardımcısı Meryem Özdemir Aydın tarafından da analiz edildi.

“Ticaret odası olarak Neyin içerisindeyiz? Diye sorarsak biz Unesco süreci içerisindeyiz alan yönetimi içinde bulunuyoruz. Onunla ilgili çalışmalara da katılıyoruz. Özellikle tarihi yapılanmanın planlanması ile ilgili projelerde biz de yerel aktörlerle beraber bulunuyoruz. Hem sivil toplum kuruluşu ve hem de yarı merkezi kurum olduğumuzda sosyal projelerden bilgimiz oluyor. Tarihi mekânlar kentin turizmi açısından çok çok önemli o yüzden bu alanları şehrin ekonomisi açısından turizme kazandırmak için bütünlüklü olarak çalışılması gerekiyor o yüzden bunu kendi içimizde tartışıp yerel yönetimlerle de paylaşıyoruz, hatta bakanlığa bile taşıyabiliyoruz. Kentteki tüm alanlarda kiralama ve satış işlemleri için rayiç bedelleri ile ilgili yazı gelir biz bunlara fiyat çıkarırız”¹⁰³.

Yapılan görüşmelerden de anlaşıldığı gibi DTSO'nun yarı resmi bir kurum olması kentteki değişimlerde bilgi sahibi olmasını sağlamasına rağmen bu bağlamda çok da çalışma

¹⁰²Metin Aslan; Mimar, DTSO Yönetim Kurulu Üyesi (Görüşme tarihi: 26.02.2015)

¹⁰³Meryem Özdemir Aydın, DTSO Genel Sekreter Yardımcısı (Görüşme tarihi: 29.01.2015)

yapmadığı anlaşılmaktadır. Kurumun üyelerinin ticaretle uğraşması, ticari kaygılarının olması, belki de DTSO'yu ticari bir merkez haline getirmiş ve çıkarları doğrultusunda hareket etmesine olanak sağlamıştır. Her ne kadar kentteki bazı değişimlerde rol oynadıklarını ifade etseler de bu konuda çok da aktif olmadıkları görülmektedir.

4.3. Diyarbakır Sanayici ve İş adamları Derneği (DİSİAD)

Diyarbakır'da Sivil Toplum Kuruluşundan olan DİSİAD'ın 110 üyesi bulunmaktadır. Bu kuruluşun işleyişini yönetim kurulu üyesi Ali Karakaş'ın ifadeleri ile öğreniyoruz:

“Yönetim kurulu 11 kişiden oluşur, biz genelde üyelerimizin sorunları nelerdir? Onları çözmek için çalışırız. Ayrıca Diyarbakır'da STK olup ta olanlara duyarsız kalmakta mümkün değil. Her ne kadar DİSİAD'ın ticari bir kimliği olsa da bölgede yaşanan sıkıntılar ticarete de etki ediyor. Bundan dolayı olabildiğince bu toplumsal olaylara da duyarlı olup sürece katkımız oluyor. Ayrıca bazı çalışmalar yaparak yatırımcıları buraya getirmeye çalışıyoruz. Turizm panelimiz oldu. Maden paneli enerji ile ilgili paneller yaptık. Ama bu son dönemdeki süreç bütün çalışmalarımızı geriye itti. Konut işlerinde inşaat projesinde rol almalarımız olmadı daha çok toplumsal olaylarda bulunuyoruz. Örneğin bir engelli okul var Süleyman Demirel kampüsü tarafında. O okulun bazı tadilatları var onu üstlendik toplumsal görev olarak, 15 günde bir toplanırız. Şu an çözüm süreci ile ilgili konuşmalarımız oluyor. İlgili taraflarla görüşüyoruz. Biz kent konseyinde de yer alıyoruz o yüzden kent ile ilgili fikirlerimizi orda da paylaşıyoruz. DİSİAD'ın şehrin güncel kentsel mekân üretim sürecine bir katkısı yok az öncede dediğim gibi DİSİAD, daha çok üyelerle ilgileniyor ve bazı toplumsal görevleri yerine getiriyor, ama yapılaşma ile ilgili bir proje olduğunu söyleyemem”¹⁰⁴.

DİSİAD'ın yapılaşma bağlamında kentte çok bir katkısı görünmese de üyelerinin iş adamı olması ve onların inşa ettirdikleri yapıların olması doğrudan bir katkıdır. Ayrıca DİSİAD'ın Irak gibi ülkelerde de çalışmalarının¹⁰⁵ olması sadece ulusal çapta değil uluslararası çapta da rolünün olduğunu gösterir. Kentteki sosyal olaylara duyarlılığın olması ve kent konseyinde bulunmaları da ayrıca ayrı rollerindedir.

4.4. Yerel Gündem 21 (Kent Konseyi)

İlk kurulduğunda Yerel Gündem 21 daha sonra ise Kent Konseyi olarak karşımıza çıkan kuruluştur. Yerel gündem 21, son 2–3 yıldır mevzuattan dolayı Kent konseyi adını aldı. Bunun oluşumun finansmanı Büyükşehir Belediyesidir. Ama henüz tam anlamıyla kent için aktif bir oluşum sergileyemediğinden kent sakinleri tarafından çokta bilindiği

¹⁰⁴ Ali Karakaş; İktisatçı, DİSİAD Yönetim Kurulu Üyesi (Görüşme tarihi: 24.08.2015)

¹⁰⁵ DİSİAD; son zamanlarda Irak'ta Organize Sanayi kurmuşlardır.

söylenemez. Merkezi, yerel yönetimler, STK’lar ve diğer herhangi bir oluşum ya da “halktan” biri olsun bu oluşuma katkılar sağlayabilir. Kent konseyi oluşumunu biraz daha tanıyabilmek için ilk oluşumunda yürütme kurulu üyesi olan inşaat mühendisi Tansel Önal’dan bazı bilgiler alındı.

“Dünya liderleri 1992’de toplanıp daha sürdürülebilir bir gelişme nasıl sağlanır diye tartışmışlar ve bunun sonucunda dünya ile ilgili kararları merkezden değil de yerellerden alalım diye bir karar almışlar. 21. yüzyılın gündemini bu şekilde belirleyip yerel gündem 21 projesi ortaya çıkmıştır. Yerel gündem 21; ilgili yerde yatırım yapılacaksa oradaki yerel bileşenler için içine katılsın bu şekilde sürdürülebilir projeler oluşur diye belitmişler. Diyarbakır büyükşehir belediyesi bu oluşuma başvurmuş ama uzun süre bu başvuruda kalmıştır. 2003’te Diyarbakır’da faaliyet göstermiş ve yerel kurumlara, STK’lara, derneklere çağrılarda bulunulmuştur. O süreçte ben inşaat mühendisleri odasının adına katılıyordum. Belli bir olgunluğa geldikten sonra yerel gündem 21 kent meclisi olarak kuruldu. Büyükşehir belediyesi genel sekreterlik atadı, meclis oluşturuldu ve bu oluşumla yürütme kurulu oluştu. O meclisin altında da çalışma grupları oluşturuldu ve faaliyetler o doğrultuda yürütülmeye başlandı. Yerel gündem 21; Kurum, kuruluşları ve halkı bir araya getiren bileşendir. Projelerde kurumların birbirini dinlemesini sağlar projelerde uygun olanın tartışılması burada olur. Gönüllüler de sunabilir projeleri. Aslında kent konseyinin çalışmaları oluyor ama kentte yanlış yapılanmalar da olduğu için yapılan iyi çalışmalar görülmüyor. Hiçbir oluşum hedeflerine yüzde yüz ulaşamıyor çünkü farklı bileşenler var. O yüzden hem başarılı hem de başarısız olduğu zamanlar oluyor. Mesela keçi burcuna bazı müdahaleler yapılacaktı onu durdurduk. Kent konseyi kırklar dağı konutları yapılmasını diye açıklamalar yaptı ama gidip fiili bir durdurmazdı. Durdurmalarla ilgili yasal bir hakkı yok. Kent konseyindeki bileşenler yılda iki kez toplanıp aldıkları kararların bazıları uygulamıyor bazıları uygulanmıyor. Meclise herkes giremse de çalışma gruplarına örgütlü örgütsüz herkes katılabilir. Ben ilk başta inşaat mühendisleri odası şube yöneticisi olarak oda adına katılıyordum. Konseyde yürütme kurulu üyesiydim aktif çalışıp yürütücülük yaptım. Son üç yıldır inşaat mühendisleri merkez yönetim kurulu üyesi olduğumdan dolayı inşaat mühendisleri odası adına katılmıyorum. Ben şu anda tarih kültür kentleşme çalışma grubu aktivisti olarak katılıyorum”¹⁰⁶.

Kent Konseyinin oluşumu, bileşenlerini, hedeflerini Tansel Bey’den öğrendikten sonra bu oluşumdan umutlu olan DTSO’nun Yönetim Kurulu üyesi Metin Aslan’da şunları ifade etti:

“Diyarbakır’da kent konseyi var ve bütün kurumlar, STK’lar, dernekler bir araya geliyor bu konseyde o yüzden kent ile ilgili problemler bu konseyde konuşulacak. Ve bundan sonra bu konseyde çok ciddi çalışmalar olacaktır, aktif olacağımı düşünüyorum”¹⁰⁷.

Kentler için Kent Konseyi amaç itibariyle çok önemli bir konumdayken, Diyarbakır’da bu oluşum daha öncede belirtildiği gibi aktif olmadığından amacına hizmet edememektedir. Cuma Çiçek, STK’lardaki katılımcılığın genellikle hiyerarşik yapının yumuşatılması, düzleştirilmesi, yönetsel sorumlulukların pratik ihtiyaçlara ve durumlara göre

¹⁰⁶Tansel Önal; İnşaat Mühendisi, Yerel Gündem 21 Yürütme Kurulu Üyesi. Görüşme tarihi; 24.08.2015

¹⁰⁷Metin Aslan; Mimar, DTSO Yönetim Kurulu Üyesi (Görüşme tarihi: 26.02.2015)

paylaştırılması olduđunu¹⁰⁸ ifade etse de Diyarbakır'daki STK'ların bu rolü çok iyi yaptıkları söylenemez. Yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere STK'ların kentsel mekân üretimine katkıları çok görünmese de kent için önemli aktörlerdendirler ve daha da önemli olabilme potansiyeline sahiptirler. Çünkü bazı kurumların kentteki değişimlere neden olabilecek kararlarını değiştirebilir ve bu bağlamda bazı çalışmalarını yürütebilecek konumdadırlar.

---

¹⁰⁸Cuma Çiçek, Katılımcı Kent Yönetimi Yerelliği Yeniden Keşfetmek Diyarbakır Örneği, 2008, s: 59

5. ÖZEL ŞİRKETLERİN - YAP-SAT FİRMALARININ ROL ALDIĞI SÜREÇLER

5.1. İnşaat Firmaları

Diyarbakır'da birçok inşaat firması bulunmaktadır. Bu firmalar 'Kamu ihalelerine girenler', 'Yerel yönetimlerin ihalelerine girenler', 'Yap-sat yapanlar' ve 'Hepsini yapanlar' şeklinde 4 başlık altında toplanabileceği gibi bu başlıklar arttırılabilir. Son dönemde kentte yaşanan çatışmalardan dolayı sektörde durgunluk yaşansa da inşaat firmalarına her geçen gün yenileri eklenmektedir. Bu nedenle tüm İnşaat firmalarını çalışmaya dâhil etmek mümkün olamamakla birlikte çalışmaya dâhil edilenler kent için önemli/farklı bazı özellikleri taşıdıkları düşünülenler olmuştur

Bu inşaat firmaları daha önce de belirtildiği gibi ya kendi bazı özelliklerinden veya yaptırdıkları projelerin özelliklerinden dolayı seçilmişlerdir. Bu özellikleri aşağıda belirtilmiştir. Bunlar;

Özkentaş inşaat; Şu anda Büyükşehir Belediyesinin işi olan 272 Kişilik Kız yurdu ile Diyarbakır Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından verilen Anadolu Lisesini yapmaktadır. Özkentaş İnşaat gibi birçok firma kamu ve yerel yönetimlerin ihaleye verdikleri uygulamaları yapmaktadırlar.

Diyar Group'un yaptığı A Plus Seyran Konutları, Yap-Sat tarzında yapılmış ve kentin en yüksek katlı konut projesidir.

Metropol İnşaat'ın yaptığı Gökkuşluğu Villaları Diyarbakır'da satılan en pahalı konutlardandır.

Arı Madencilik'in yaptığı Hilton Hotel kentteki otel zincirinden biri olduğu için seçildi.

Çeysa İnşaat'ın Twin Towers kentte iş merkezi olarak kullanılacak olan en yüksek yapıdır.

5.1.1. Özkentaş İnşaat

1998 yılında Gaziantep’te taahhüt alanında faaliyete başlayan Özkentaş İnşaat, 1999’dan beri Diyarbakır’da faaliyet göstermekte olup halen burada çalışmalarına devam etmektedir. Öncelikle İnşaat-taahhüt iş tanımlaması olan bu firma daha sonraları tarım, elektrik gibi görev tanımlamalarını da alarak faaliyet alanını daha da genişletmiştir. 2006 yılında Özkentaş İnşaat Gıda Taş. Elek. Mak. San.ve Tic. Ltd. Şti. olarak faaliyetine devam eden firma, bina/yol inşaatları, sanat yapıları, içme suyu şebekeleri, boru ve şebeke hatları gibi üst ve alt yapı işlerini yapmaktadır. Diyarbakır’da birçok okul ve hizmet binaları yapmıştır. Bu firma da olduğu gibi buna benzer birçok firmanın çalışma tanımlamalarında da İnşaat Taahhüt görünmekte olup, kamu kurumlarının veya yerel yönetimlerin ihaleye verdikleri projelerin bazen “takım proje”¹⁰⁹ işlerini almakta ama daha çok projelerin yapım işlerini üstlenmektedirler¹¹⁰.

Firmanın bahsedilen bu görev tanımlamasıyla şu anda Büyükşehir Belediyesinin işi olan 272 Kişilik Kız Yurdu ile Diyarbakır Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından ihaleye verilen, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından uygulama kontrollüğü yapılan 32 Derslikli Anadolu lisesini yapmaktadır. Bu lisenin yapım ihalesi 30.03.2015 tarihinde yapılmış, ihaleyi Özkentaş İnşaat almıştır. Okul inşaatının da kız yurdu gibi 2016’nın son aylarında bitirilmesi planlanmaktadır¹¹¹ (Şekil 5.1.1.1, 2. 32 Derslikli Anadolu Lisesi, 12.05.2016).

¹⁰⁹Takım proje; bütün proje çizimlerinin dahil olduğudur. Bu projeler içinde mimari, statik, tesisat (makine ve elektrik), jeoloji (zemin etüd) gibi projeler bulunmaktadır.

¹¹⁰Metin Aksoy, İnşaat Yüksek Müh., Özkentaş İnşaatın kurucusu (Görüşme Tarihi; 13.01. 2016)

¹¹¹Uğur Aksoy, İnşaat Teknikeri& Maden Mühendisi, Özkentaş İnşaat Şantiye Sorumlusu (Görüşme Tarihi; 13.01. 2016)

Şekil 5.1.1.1. 32 Derslikli Anadolu Lisesi (12.05.2016)

Şekil 5.1.1.2. 32 Derslikli Anadolu Lisesi (12.05.2016)

5.1.1.1. 272 Kişilik Kız Yurdu

Yerel yönetimler tarafından bölgede yapılan ilk öğrenci ünvanını alan bu kız yurdu Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi tarafından 17.04.2015 tarihinde ihaleye sunulmuştur. İhaleyi Özkentaş İnşaat kazanmış ve yurdun yapımına 2015 yılında başladıkları bir projedir. Yapının bütün projeleri¹¹², şartnameleriyle birlikte belediye tarafından bu şirkete verilmiş ve uygulanması istenmiştir. 272 Kişilik bu yurt; 2 kişilik 136 odadan oluşmakta ayrıca yemekhane, kütüphane, bilgisayar odası, kantin, etüt odası, ütü odaları, çamaşırhane, ziyaretçi odası, mutfak, revir, müşahede odası, idari bürolar, personel odaları, terzi, mutfak deposu, temizlik odası, sığınak ve teras gibi birçok mekana sahiptir¹¹³. Bu yapının

¹¹²Takım projeler olarak adlandırılan bu projelerde mimari, statik, elektrik, tesisat, gibi tüm projeler bulunmaktadır.
¹¹³Onur Aksoy, Makine Mühendisliği, Özkentaş İnşaat'ta Proje Koordinatörü (Görüşme Tarihi; 13.01. 2016)

2016'nın son aylarında hizmete açılması düşünülmektedir (Şekil 5.1.1.1.1. 272 Kişilik kız yurdu görüntüsü 12.05.2016).

Şekil 5.1.1.1.1. 272 Kişilik kız yurdu görünümü 12.05.2016).

5.1.2. Diyar Group / Lotus Yapı

Diyar Group, 2006 yılında çalışmalarına başlayan bir firmadır. Diyar Group şirketi adı altında farklı sektörlerde çalışmaları vardır. Bunlardan biri; Bölgenin en büyük dış mekan mobilyaları ve peyzaj işletmesinin olduğu Diyar Peyzaj ve Kent Mobilyaları'dır. Diğerleri ise; Beton-Boru Üretim Tesisi, Şehircilik Hizmetleri, Kent İlaçlama ve Kent Temizlik Ayrıca Yapı ve İnşaat Birimi olmaktadır. Lotus yapı Diyar Group'un inşaat birimi olarak çalışmaktadır. Buradaki Lotus Yapı, Diyarbakır firması olandır. Lotus Yapının yaptırdığı A Plus Seyran Konutları, Diyarbakır'daki en yüksek konut yapısı olduğundan çalışmaya bırakılmıştır.

5.1.2.1. Aplus Seyran Konutları

Diyar A.Ş ve Lotus Yapının ortak girişiminin yapısı olan Aplus Seyran Konutları, Diyarbakır'da konut olarak yapılacak olan en yüksek binadır. İki blok olan bu projede 298 adet daire ve 30 adet ticari birim, sauna, türk hamamı, fitness, kuaför, market, spa, yüzme havuzu, gibi alanlar bulunmaktadır. Proje inşaatı uygulama aşamasında iken projenin genel koordinatörü, şantiye şefi ve teknik ofislerinde çalışan mimarlarla görüşmeler yapıldı. Projenin genel koordinatörü şunları ifade etti:

"Daha çok çevremizde olan kadınlara "nasıl bir konut istiyorsunuz? Sorusu sorularak projeye başlandı. Gelir grubu hedef gruptan seçildi ona göre görüşmeler yapıldı. 5 ayrı proje taslağı yapıldı bunların içinden en uygun olanı seçildi. Yapı 24 katlı ve toplamda 75 metre yüksekliğinde olacağından Diyarbakır'da en yüksek bina olacak. Bu arsadaki metrekareyi ya yatayda kullanacaktık ya da düşeyde, bizde daha çok yeşil alanımız kalsın diye düşeyde kullanmayı tercih ettik. Lotus Yapı yaptığı bir iş karşılığında Belediye'den bu araziyi aldı. Proje Müdürümüz var, şantiye şefimiz, teknik ofisimiz ve saha görevlilerimiz var. Projemiz gayet olumlu karşılandı, büyük daire olayını kırmaya çalıştık ve insanlar daha memnun bu durumdan. Daha çok sosyal alanlar oluşturmaya çalıştık. İlk etapta insanlar gelip burası bizim arazimizdir dediklerinden dolayı bazı sıkıntılar yaşadık ama şimdi çok bir sıkıntımız yok"¹¹⁴.

Koordinatörden projenin genel durumu ile ilgili bilgiler alındıktan sonra Şantiye Şefi ile uygulama aşamaları konuşuldu.

"Sıkıntılı bir parseldi, insanlar hak iddia ediyordu. Zemin nebati topraktı o yüzden temel kazımı sıkıntılı oldu fore kazık yaptık. Temel derinliği 14 metre oldu. Yüksek katlı olması çok daha zordur. Teknik ofisimiz var bu ofiste iki mimar var onlar projenin uygulamaya alınmasını kontrol eder, proje müdürüne

¹¹⁴ Özcan Zencir (Şirket Koordinatörü- İnşaat Mühendisi) (Görüşme Tarihi: 23.01.2015)

danışır ona göre uygulamaya koyarız. Programımız var programa göre hareket ederiz. Diyarbakır'da bir ilki gerçekleştirmek istiyoruz. 2015 Eylül de bitirmeyi düşünüyoruz ve teslim etmeyi. Diyarbakır'da kimse bunu yapmıyor. Biz bir tepki ile karşılaşmadık olumsuz bir şey duymadık. Diyarbakır'da statik anlamda en sağlam yapıyı yapıyoruz. Başarı ölçütlerimiz zamanında insanlara yapıyı teslim etmek sağlıklı bir yapı oluşturmak¹¹⁵.

Projenin uygulama aşamasında teknik ofis biriminde çalışan Mimar Ahmet Avcıl ve İç Mimar Neslihan Tan ise Hakedişleri yaptıklarını, metrajları çıkardıklarını ve ayrıca sahada imalat kontrollerini yaptıklarını ifade edip amaçlarının birazda işleri şekillendirmek olduğunu, bu yüzden de ticari boyutunu da düşünerekten düzenlemeler yaptıklarını ifade etmektedirler. Buda teknik elemanın çoğu zaman kendi alanından ziyade müteahhidvari¹¹⁶ düşünüp ona göre çalışmalarını sürdürmekte olduklarını göstermektedir. Projenin genel koordinatörü projeye gayet ılımlı bakarak, büyük daire olayını kırmaya çalıştıklarını ifade ediyor. Şekil 5.1.2.1.1'de görüldüğü gibi yolun bir tarafında Aplus Seyran Konutları diğer tarafında ise Şilbe Toplukonutları görülmektedir. Toplu konutlara giriş bölgesinde ve diğer alanlarda da gecekondular ve kaçak yapılar bulunmaktadır. Diyarbakır'da konut olarak yapılan en yüksek yapı dar gelirliilerin yoğun olduğu bölgelerden birinde yapılmıştır.

Şekil 5.1.2.1.1 Aplus Seyran Konutları (30.03.02016)

¹¹⁵ Serkan Avnioğlu -İnşaat Mühendisi, Şantiye Şefi (Görüşme Tarihi: 23.01.2015)

¹¹⁶ Müteahhidvari; daha çok ticari düşünceye sahip olma.

Şekil 5.1.2.1.1 Aplus Seyran Konutları (30.03.02016)

5.1.3. Metropol İnşaat

1991 yılında Metropol Mim. Müh. olarak Diyarbakır'da faaliyete başlayan ve ilerleyen yıllarda çalışmalarına devam ederek en sonunda Metropol Mim. Müh. İnş. Taah. Tic. Ltd. Şti. adını alan bu şirket başta mimarlık, mühendislik ve müteahhitlik sektörleri ile hizmet vermektedir.¹¹⁷ Şirket açıldığı ilk on yılda sadece proje çizimleri yaparken, sonrasında uygulama da yapmaya başlamış o doğrultuda çalışmalarına devam etmiştir. Şirketin şu ana kadar yap-sat sistemiyle yaptığı projelere bakıldığında genelde konut oldukları görülmektedir. Bu konut projelerinden çalışma için seçilen proje Gökkuşuğu villaları oldu.

5.1.3.1. Gökkuşuğu villaları

Metropol İnşaatın hem proje hem de uygulama aşamasını yaptırdığı Gökkuşuğu villaları, 2006'da başlayıp 2009'da bitmiştir. Arazi özel mülkiyet olup, 250 tane dubleksten oluşmakta, ortalama 380.000 m² alan üzerine kurulmuştur. Günümüzde Diyarbakır'da satılan en pahalı konutlardandır. Proje süreciyle ilgili şirketin ortaklarından olan mimar Metin Aslan'la görüşme yapıldı:

¹¹⁷ <http://www.metropolins.com/>

“En büyük aktör yapımcı firmanın bunu düşünmesidir Diyarbakır’da daha hiçbir şey yokken böyle bir potansiyelin, böyle bir talebin olabildiğini görmek önemlidir. İkinci aktör arsa sahibidir. Arsa sahibinin uygun oranda bizimle anlaşmasıdır. Hem arsa sahibinin arsa oranını düşürmesi hem de bizim çok fazla kar düşünmeyişimiz bu projenin hayata geçmesini sağladı. Mimari proje ve diğer projeleri çizen arkadaşlarda aktörlerden sayılır. Projeyi gerçekleştirme durumuna göre 4 etapta hazırladık. Birinci etabı bitirdik, baktık doldu ikinci üçüncü de dolunca dördüncü etabı da yaptık. Talepler fazla olunca bütün projeyi bitirdik. 4 mimar tasarım aşamasında beraber çalıştı. Uygulama aşamasında görev dağılımı şantiye kontrolü olarak yapıldı. Benim projede oynadığım rolü değerlendirsek; Ben Diyarbakırlı olduğum için burada toplumun ihtiyaçlarını daha iyi analiz edebiliyordum ve o doğrultuda projeleri yaptık. Hamravat villaları üzerinde değerlendirmeler yapıldı eksiklikleri belirlenip bu sitede onlarda giderildi o yüzden başarılı oldu. Fizibilite çalışmasından anahtar teslimine kadar bütün süreçlerde ben bulundum. Planlanmayı toplumun talebine göre dört etapta yaptık ve olumlu algılandı. Bahçeli ev yaşam kültürüdür. Hayal ettiğimiz süre ve zamanda bitirdik buda başarıydı. Medya Diyarbakır’ı tarihi alanlarıyla tanıtır, insanlar gelip bu siteyi görünce şaşırırlar ve değer kattığını söylerler”¹¹⁸.

Diyarbakır’da “villa” olarak talebin fazla olduğu ve genelde yüksek gelirlilerin satın aldığı konutlardandır. Metin bey, projeye talebin fazla oluşunu projelerin bahçeli olmasına bağlamaktadır ve ayrıca kendinin Diyarbakır’lı oluşunun tasarıma etkisinin olduğunu ve buradaki insanların yaşam kültürünü yansıttığı belirtmektedir. Bundan dolayı talebin fazla olduğunu her defasında etapları arttırdığını ifade etmektedir (Şekil 5.1.3.1.1,2,3,4,5,6) Kentte bir dönem villalara talep çok fazlaydı tıpkı büyük dairelere olan talep gibi, dönemsel oluyor bu talepler. Günümüzde daha çok studio tarzı dairelere talepler fazla olmuş durumda.

---

¹¹⁸ Metin Aslan, Mimar , Metropol İnşaatte şirket sahibi (Görüşme Tarihi; 26.02.2015)

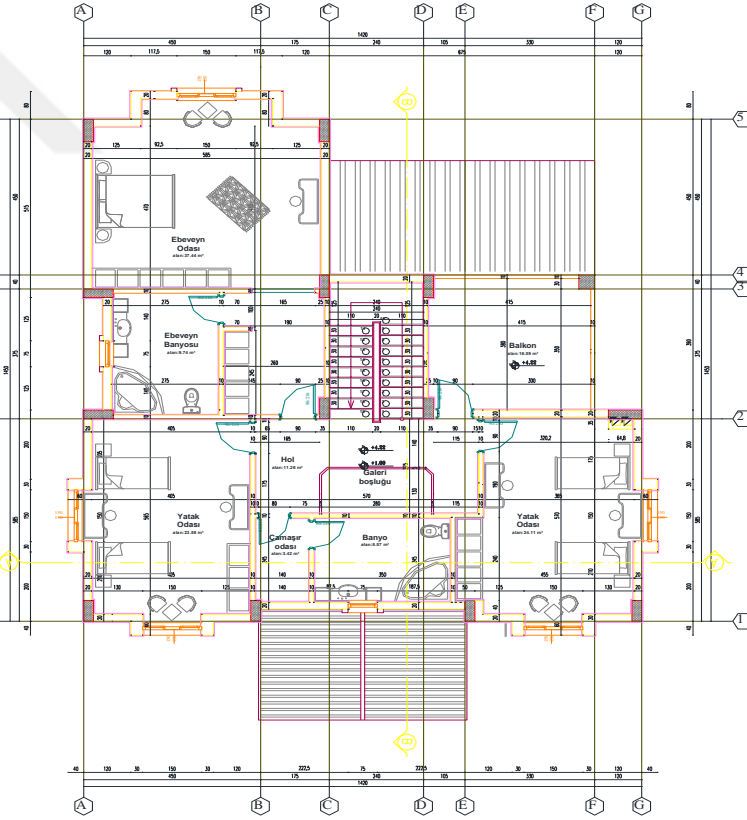
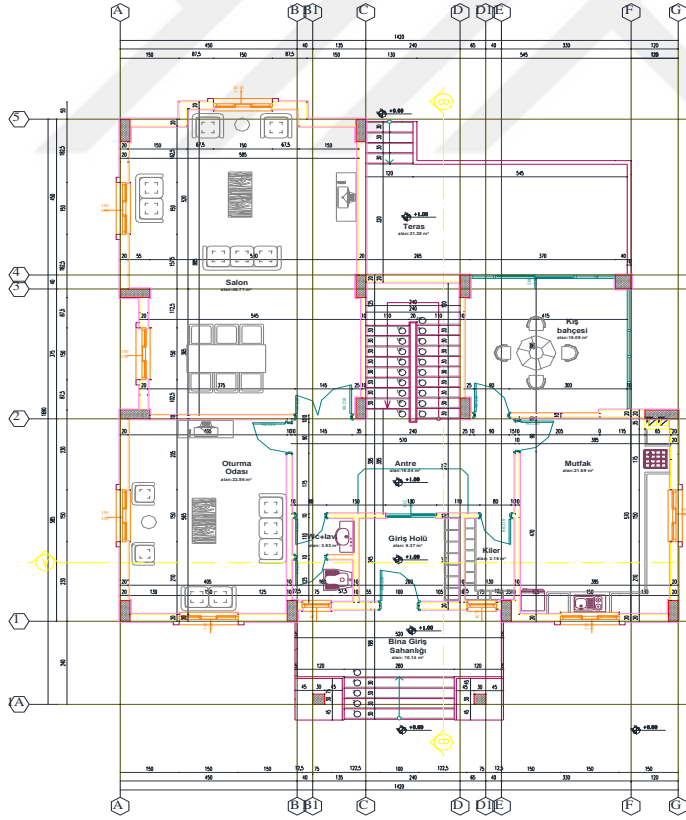
Şekil 5.1.3.1.1 Gökkuşuğu Villaları

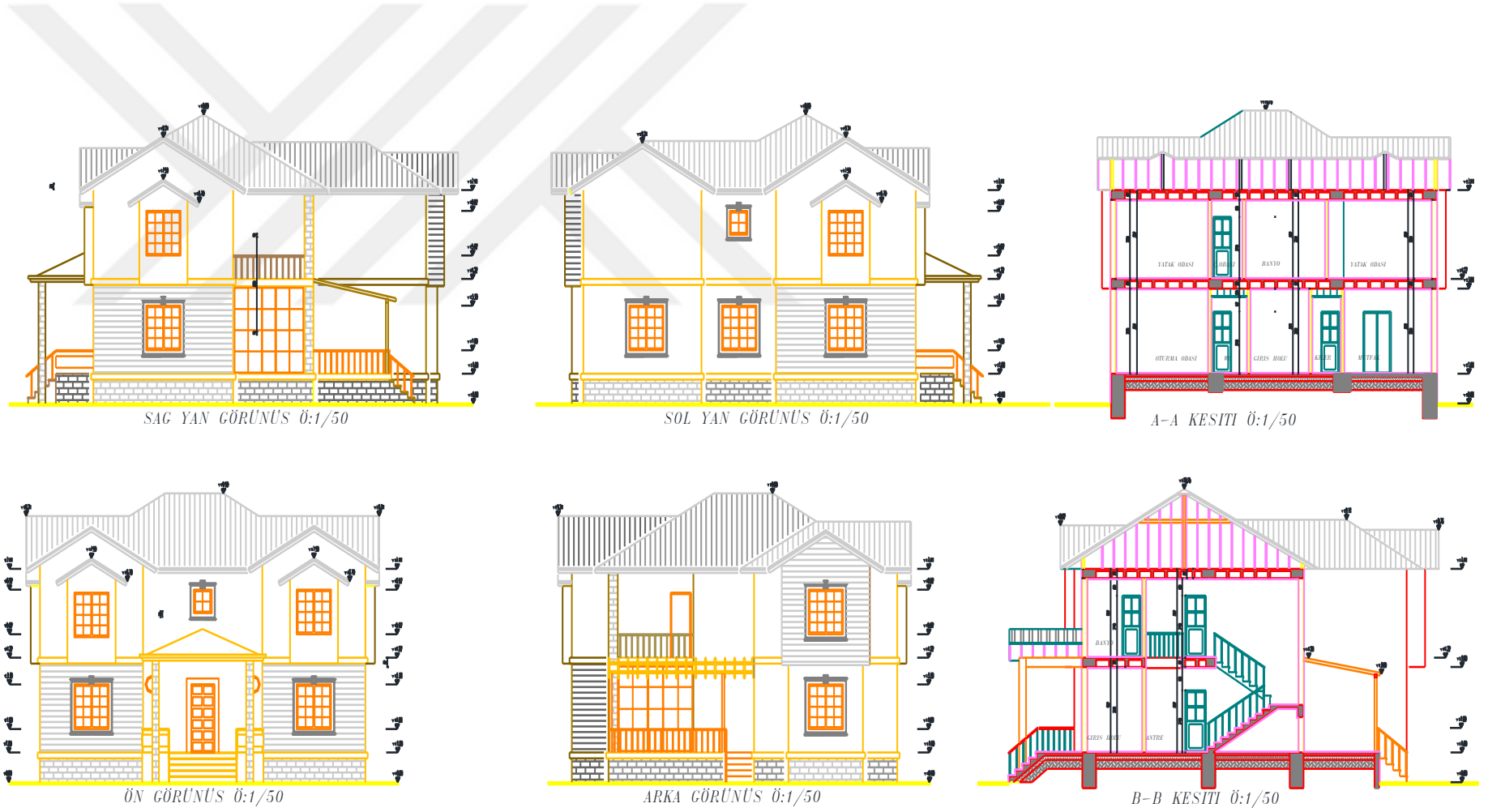
Şekil 5.1.3.1.2 Gökkuşuğu Villaları

Şekil 5.1.3.1.3 Gökkuşuğu Villaları uydu görüntüsü

Şekil 5.1.3.1.4 Gökkuşuğu Villaları Kat Planları

Şekil 5.1.3.1.6 Gökkuşuğu Villaları Kesitler/Görünüşler

5.1.3. Arı Madencilik

Arı Madencilik, Diyarbakır'da çalışan bir firmadır. Sektöründe Uluslararası faaliyet göstermekte olup isminden de anlaşılacağı üzere daha çok mermer rezervleri üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir. Kentte marka otel zincirlerinden biri olan Hilton Hotel İ.N.N.C otelinin yapımını üstlenmiştir. Bundan dolayı çalışmaya dahil edilmiştir.

5.1.3.1. Hilton Hotel İ.N.N.C

Hilton Hotel İ.N.N.C, Diyarbakır' da açılan ilk Hilton markalı oteldir. Otelin inşa edildiği alan, etrafında kaçak yapılar/gecekondu olsa bile, konum itibariyle kentin en iyi konumlarından biridir. Suriçine yakın, hevsel bahçesini, kampüsü ve kentin diğer bölgesini de gören bir cepheye sahiptir. Projenin tasarımını (mimari proje) Antalya firması olan MVA Mimarlık'tan Alper Öden yapmıştır. Dekorasyon projelerini iç mimarlık firması çizmiştir. Proje süreci ile alakalı olarak Alper Öden ve uygulama aşamasında proje koordinatörü Bora Karataş'la görüşme yapılmıştır. Öncelikle mimari projeyi çizen Alper Öden şunları ifade etti:

“Farklı mimarlık firmalarından avan proje teklifi istendi. 4 firma arasından bizim önerimiz seçildi. İl Sağlık Müdürlüğü ile görüşüldü. Alanı projeye başlarken ve inşaat süresince ziyaret ettik, Diyarbakır ve çevresi hakkında araştırmalarımız oldu. Proje yakın çevrenin ihtiyaçları, çevreye katabileceği değerler, yaratabileceği katma değer doğrultusunda ilerledi. Proje bu ekip tarafından hazırlandı bunlar aynı zamanda projenin aktörleridir. İşveren(Arı Madencilik), Proje Yöneticisi(Agio Real Estate), Hilton Worldwide, Mimari Proje(MVA Tasarım), Statik Proje (DKE Mühendislik), Mekanik Proje (Enar Mühendislik), Elektrik Proje (HB Mühendislik), İç Mimari (Özer Tulgan Mimarlık). İlin turistik potansiyelleri, günlük yaşamdaki ihtiyaçları (düğün - çok amaçlı toplantı salonları, restoran, hamam vb.) projenin ihtiyaç programına eklenildi. Projeyi ortağımla beraber yürüttük. İş ilerledikçe diğer mühendislik disiplinleri sürece dâhil oldu. Başından sonuna mimari ekip projeden sorumludur (Mimari projenin disiplinin sağlanması, Hilton standartlarına uygunluğun sağlanması, diğer disiplinlerin hazırladığı projelerin mimari proje ile uyumu, yerinde üretimin takip edilmesi, gelen taleplerin değerlendirilmesi, malzeme seçimi, seçimlerin projeye olan uyumu vb.). Bütün aktörlerin sorumlulukları ayrı ancak yapılan işlerin koordinasyonu mimari ekiptedir. Mimari disiplinin gerektirdiği bütün süreçler karşılandı (tasarım, avan, kesin uygulama projeleri, koordinasyon ve yerinde kontrol). İşveren tarafından ve tamamlanmaya yakın zamanda kullanıcıları tarafından beğenildiği aktarıldı. İşverenin taleplerine, kullanıcılarının ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, etrafı ile (mimari dil, malzeme seçimi, kitle oranları vb.) uyumu, ihtiyaç programındaki fonksiyonların çözüm başarısı, arazi ile ilişkisinin kurulabilmesi, uyumu, yakın çevreye katabileceği değer yalın kitle ifadesi başlıca kriterlerdi, konaklama ihtiyacının yanında farklı bir mimari ürün ortaya koyduğumuz düşünüyoruz”¹¹⁹.

¹¹⁹ Alper Öden, MVA Tasarım, Yüksek Mimar (Proje Müellifi) (Görüşme Tarihi: 11.03.2015)

Projenin tasarım sürecini mimari projeyi çizen Alper Öden’le görüşmeden sonra, uygulama aşamasında proje koordinatörlüğü yapan mimar Bora Karataş’ın da fikirleri alındı.

“Projedeki en etkili aktör mülk sahibi yani arı madencilik olmasının yanında Hilton Markası ve mimar diğer aktörlerdendir. Ben proje uygulama aşamasında iken proje Koordinatörlüğü yaptım. Daha çok uygulamanın projeye uygun olup olmadığını kontrol ederdim aynı zamanda malzeme seçimini de yapardım. Bu projenin marka olması sosyal bir boyuttur, turizm açısından markanın olması önemlidir. Tamamıyla arsa sahibine ait bir alandı, herhangi olumsuz bir tepki görmedik ama sonrasında bazıları şehrin silüetini bozuyor gibi söylentilerde bulundu. Bildiğiniz gibi oralar gecekondularla dolu o yüzden bunlar çıkabilecek durumlardır. Oradaki insanlar memnundu hatta birçok insana iş olanağı sağladık. Böyle bir otelin kente etkisi iyi olmuştur. Hilton uluslararası bir markadır ve bunun Diyarbakır’a gelmesi gayet olumludur. Turizm açısından da katkısı olacağı fikrindeyim.¹²⁰

Diyarbakır’da Hilton Hotel zincirinden bir halka olması kent açısından değerlendirildiğinde olumlu bir etki yarattığı anlaşılrsa da otel zinciri açısından ticari amaçlı olduğu bir gerçektir. Yapının etrafında ruhsatsız yapılar ve gecekondular bulunmasının yanında bulunduğu konum itibarıyla kentin önemli bir yerinde bulunmaktadır (Şekil 5.1.3.1.1,2,3,4,5. Hilton Hotel İ.N.N.C Mimari projeleri ve görüntüleri).

Şekil 5.1.3.1.1 Hilton Hotel İ.N.N.C (25.03.2014)

¹²⁰ Bora Karataş, Proje Koordinatörü, Mimar (Görüşme Tarihi: 21.03.2015)

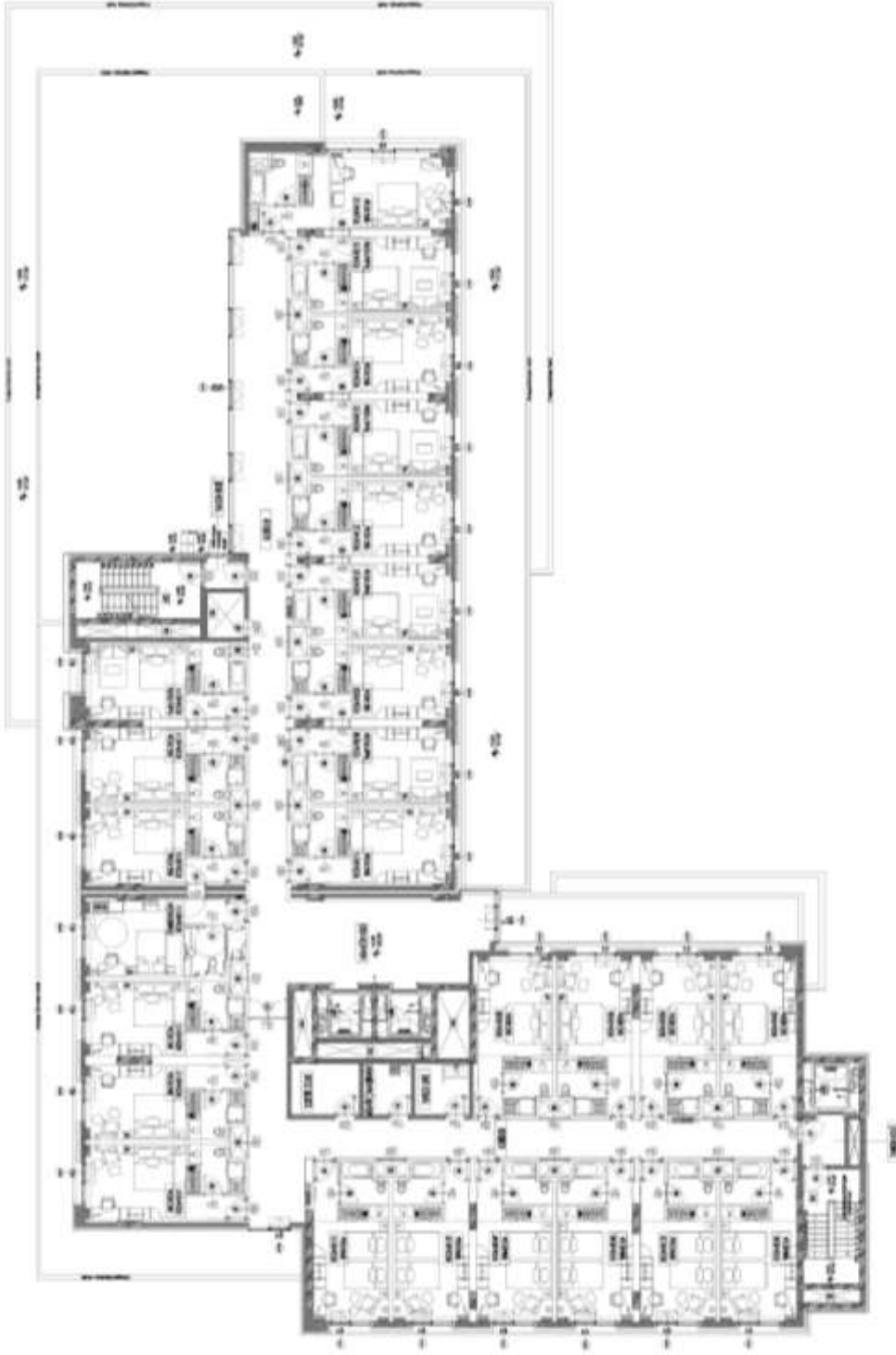
Şekil 5.1.3.1.2. Hilton Hotel İ.N.N.C Bodrum Kat Planı

Şekil 5.1.3.1.3. Hilton Hotel İ.N.N.C (25.03.2014)

Şekil 5.1.3.1.4. Hilton Hotel İ.N.N.C Zemin Kat Planı

Şekil 5.1.3.1.5. Hilton Hotel İ.N.N.C Oda Katı Planı

5.1.4. Çey-Sa İnşaat

Çey-Sa İnşaat, Diyarbakır'da çalışan bir inşaat firmasıdır. 21 yıldır daha çok yap-sat sisteminde çalışmalarına devam etmektedir. Konut, iş merkezi v.b. yapıları yapıp satmaktadırlar. Kentte, Çeysa Plaza, Tutka Park, Serhat Plaza gibi yapıları bulunmaktadır. Yap-sat sistemiyle yaptıkları yapılardan biri olan Twin Towers İş Merkezinin, çalışmaya dâhil edilmesinin nedeni; Diyarbakır'da yapılacak olan en yüksek yapıdır.

5.1.4.1. Twin Towers

Twin Towers, iki bloktan oluşan ve yüksekliğinin 120 metreyi bulacağı ve 300 tane bürosu olan bir iş merkezi olacaktır. 2013'te projenin tasarımı (mimari proje) başlamış, projenin onay süreci ile birlikte 2014'te projenin ruhsatı alınmış olup uygulamaya başlanmıştır. Günümüzde uygulama aşaması hala devam etmektedir. Projenin tasarım sürecini¹²¹ Diyarbakır bürolarından olan Yiğit Mimarlık üstlenmiş, mimari projelerini Önder Tetik ve Önder Yiğit çizmiştir. Bu bağlamda Önder Tetik'le görüşme yapıldı (Şekil 5.1.4.1.1 Twin Towers üç boyutlu görseli).

“Müteahhid firmasının isteği doğrultusunda proje şekillendi. Prestij projesiydi. Ekip olarak çalıştık, ekipte ben vardım. Ayrıca bizim mimarlık büromuzda çalışanlarında desteği oldu. Sonrada ruhsatı alındı Yenişehir belediyesinden ve uygulamasına geçildi. Yenişehir belediyesinin sınırları içindedir. Tasarımı yaparken kimseyle görüşülmedi. Arkası sanayi, bir tarafı karayollarıdır karşısı da tulip parktır, bir tarafı da askeriyedir. Malzeme seçimi projede bir değişiklik olmasını istersek ve kontrolünü yapıyoruz. Arsa tek kişiye aitti, müteahhid arsayı aldı ve yapıyı üzerine inşa etti. Ben ciddi bir rol oynuyorum, yükseklik ve genişlik olarak bölgede yapılan en büyük projedir. Olumluda olumsuzda eleştirenler oldu. Emsali daha çok katlara verdik. Çevre yollarına bu tür yapılar yapılırsa şehir için daha iyi olur. O aks bu tür yapılar için uygun bir akstır. Oranın alanı çok iyi trafiğin akışını bozmuyorsun. Şimdi Ticari alanları belli bir yere topluyorsun bırakıyorsun. Bu tür projeler şehrin marka değerini artırır. Bu değer arttıkça bu herkese her şeye yansır”¹²².

¹²¹Tasarım süreci, tüm proje çizimlerinin Mimari, Statik, Mekanik, Elektrik projelerinin çizildiği süreç.

¹²²Önder Tetik; Mimar, Yiğit Mimarlık (Görüşme tarihi; 10.09.2014)

Şekil 5.1.4.1.1 Twin Towers üç boyutlu görsel

Önder Beyin de ifade ettiği gibi çalışma biterse diyarbakır'daki en yüksek yapı ünvanını alacak. Bu yapının en yüksek bina olup olmayacağını ilerki süreçler gösterecektir. Günümüzde yapıda çalışmalar birkaç aydır devam etmiyor (Şekil 5.1.4.1.2. Twin Towers).

Şekil 5.1.4.1.2. Twin Towers (30.03.2016)

5.2. Ruhsatsız yapı yapanların rol aldığı süreçler

Bu bölüm için başlığa uygun kavramı bulmak zor oldu. Alanın ve alanda yapılan yapıların nasıl doğru tanımlanacağına kararının verilememesinden dolayı başlık bulmada zorluklar yaşandı. Çünkü alan imarsız bir alan ve yapılan evler ruhsatsız evlerdir. Şimdi imarsız bir alanda yapıların ruhsatı da olmaz zaten. Yani arazilerin tapusu var ama imar olmadığından dolayı yapılan evler kaçak yapılmış oluyor. Bu evlerin yapıldığı arsaların tapusu olduğundan bunlara gecekondular denilemez. Yarı gecekondular Özbudak'ın da tezinde belirttiği gibi “Merkezi ve yerel yönetimlerin çıkar amaçlı politikaları ile gecekondular, arsa tapulu gecekondular haline getirilmiştir. Böylece yasal olmayan bir başka yapı türü olan yarı gecekondular doğmuştur. Yarı gecekondular, şahıslara ait arazilerin hisseli parsel düzeninde parsellenmesiyle oluşturulan arsalar üzerinde imara aykırı inşa edilen Yapılardır. Yarı gecekondular, gecekonduların ayıran en önemli fark arsanın tapulu olmasıdır”¹²³ ifade etse de bu yapıları yarı gecekondular olarak adlandırmak da doğru olmazdı. O yüzden bu sürece bırakılan aktörlere ruhsatsız yapı yapanlar denildi.

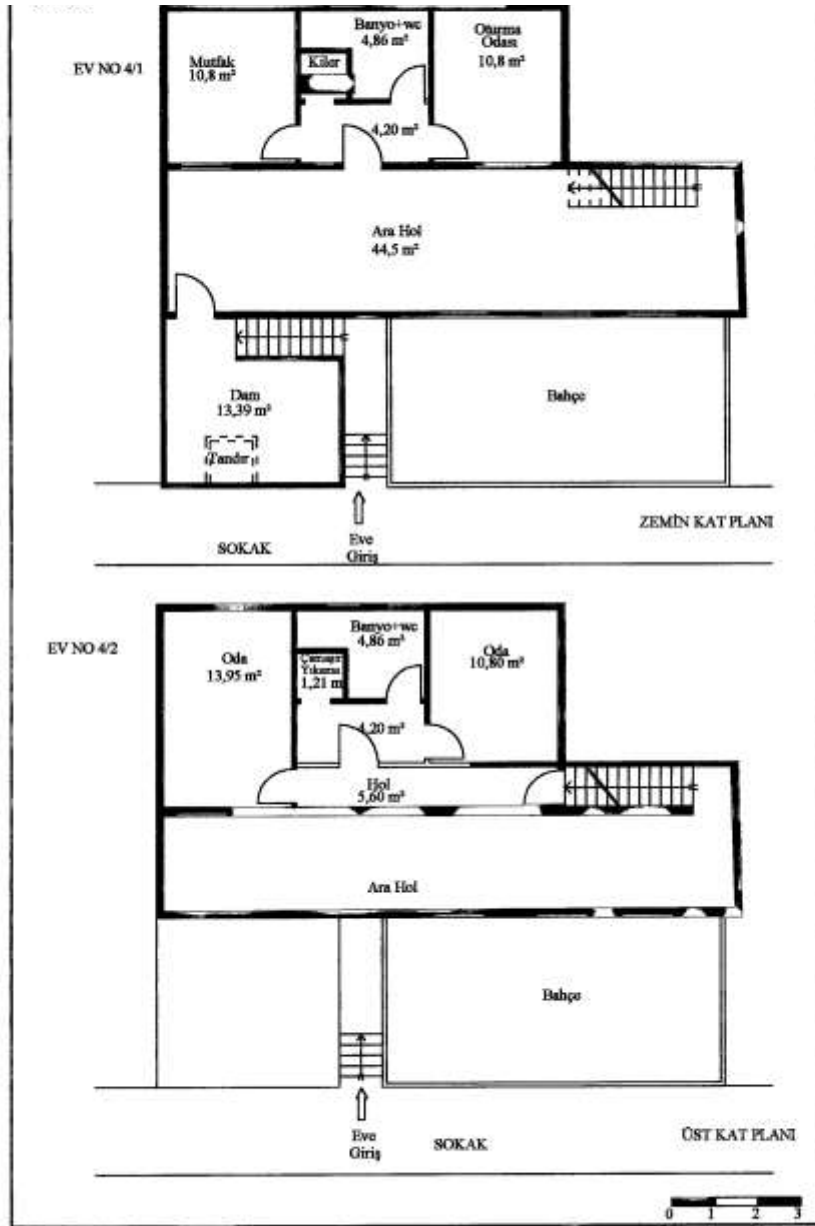
5.2.1. Dicle (Fiskaya) Mahallesi konutları

Kentin bir parçası olan ruhsatsız yapıları genelde arsanın sahipleri olan insanlar tarafından yapılmaktadırlar. Diyarbakır'da bu tür yapıların yoğun olduğu birçok mahalle (Dabanoğlu, Aziziye, Alipaşa, Cevatpaşa gibi) bulunmakta, çalışma için Dicle (Fiskaya) mahallesi seçildi. Bu alanlarda mahallenin muhtarları ve sakinleri ile görüşme yapılarak, bu görüşmelerden muhtarlarla yapılanlar yazıldı. Bölüm alt başlığında her ne kadar Dicle Mahallesi alınsa da bu bağlamda Dabanoğlu, Cevatpaşa, Lalabey ve Alipaşa mahalleleri muhtarları ile de görüşmeler yapıldı. Bu görüşmeler neticesinde genelde sorulara aynı cevaplar verildiğinden bir görüşmenin bırakılması uygun görülmüştür. Dicle (Fiskaya) Mahallesi muhtarı 1957 doğumlu Vahit Kelekçier'le bu yapıların yapım süreci görüşüldü. Diyarbakır'da iki tane Dicle Mahallesi olduğunu ve Fiskaya olarak bilinen Dicle Mahallesi'nin Yenişehir'e bağlı olduğunu ifade etti. 1994 ten beri bu mahallenin muhtarlığını yapan Vahit Bey, bu muhtarlığa bağlı 800 tane konutun olduğunu ve bunların İmarsız projersiz olduğunu ifade edip şöyle devam etti:

¹²³Yadigâr Berivan Özbudak, Geleceğe Yönelik Stratejilerin Belirlenmesi Açısından Yarı-Gecekonduların Sosyal Ve Mekânsal Boyutta İncelenmesi: Diyarbakır Fiskaya Bölgesi Dicle Mahallesi Örneği, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2004, s: 7.

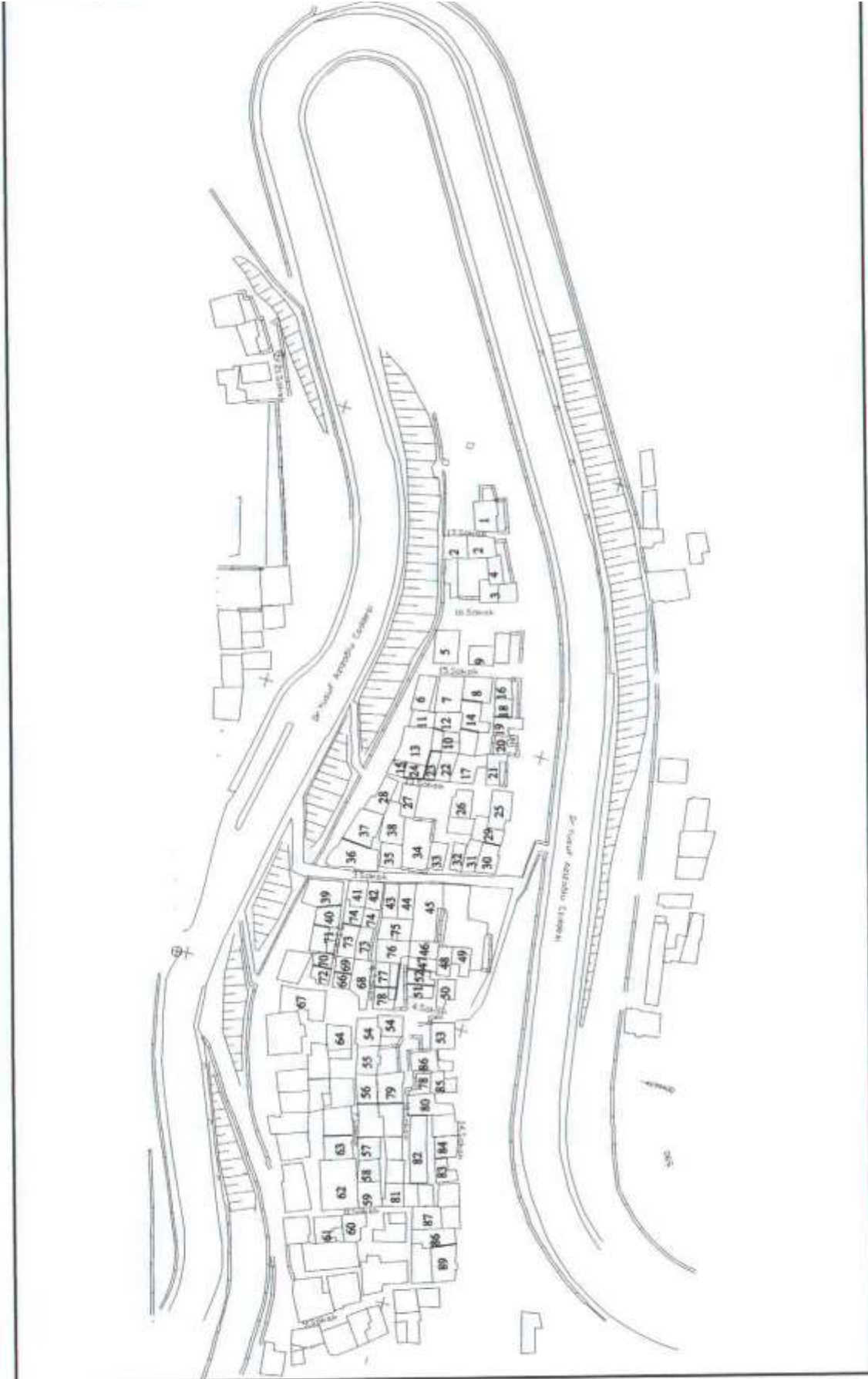
“Arazi tapuları var kaçak değiller. Tapular da arsa bazılarında ise yeşil alan geçiyor. Ama burada imar olmadığı için yapının hiç bir şeyi yok. Arsası olan arsası kadar alana evini yapmaya başlıyor, hiç kimseden izin falan almıyor. Maddi güçleri ne kadara yettiyse ona göre kat çıkıyorlar. Ama çok tehlikeli bir alandır. Buraya ne dozer girebiliyor ne kepçe girebiliyor. Tamamıyla el gücü ile yapıyorlar evleri. El birliğiyle çalışılan işler ve burası tehlike arz ediyor. Mesela burada arabalar geçtiğinde benim burası sallanıyor”¹²⁴.

Muhtar kendi evinin de orda olduğunu ve evi kendisinin yaptığını söyleyip o bölgede herkesin evlerini öyle yaptığını ve belediyeye gitmediklerini, imkânları ne kadara yettiyse ona göre evlerini yaptıklarını belirtmiştir (Şekil 5.2.1.1, 2, 3, 4).

Şekil 5.2.1.1. Dicle Mahallesi'nde bir evin planı (Yadigar Berivan Özbudak, a.g.e, s: 62)

¹²⁴Vahit Keleşçer; Dicle (Fiskaya) mahallesi muhtarı (Görüşme tarihi: 23.04.2015)

Şekil 5.2.1.2. Dicle Mahallesi Vaziyet planı (Yadigar Berivan Özbudak, a.g.e., s: 56)

Şekil 5.2.1.3. Dicle Mahallesi (21.04.2015)

Şekil 5.2.1.4. Dicle Mahallesi (21.04.2015)

6. SONUÇ YERİNE

Mekânlar, insanların gündelik pratiklerini yaşadıkları, deneyimlerini ürettikleri alanlardır. Bununla birlikte mekânı kullananlar gündelik pratikleriyle aynı zamanda mekânı da üretir ve yeniden üretirler. Mekanın üretimi söylemler, inşai etkinlikler ve imgelerle olur. Bunlarıysa toplumsal aktörler var eder. Diyarbakır kentinde kentsel mekan üretiminde etkin olan aktörlerin diyalog, mutabakat ve uzlaşma imkanlarının ne kadar olduğu konusu ve çeşitli aktörlerin kendi aralarında kurdukları ilişkilerin tartışılması çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır.

Çalışmada, Diyarbakır'daki kentsel mekân üretiminde rol oynayan bu aktörlerden kırk ikisiyle görüşüldü, ancak bu görüşmeler öncesinde kaynak kişiye ulaşabilmek ve bazı sonuçlar elde edebilmek için çalışmaya yansıyanların dışındaki kimi kişilerle de görüşülmüştür. Ayrıca gizli aktör¹²⁵ olarak değerlendirdiğimiz kişileri de konuya dahil etmeye çalıştım. Tanyeli, *Rüya, İnşa, İtiraz: Mimari Eleştiri Metinleri* adlı çalışmasında aktörleri şöyle tarif etmektedir: “Kentın aktörleri kim?” sorusuna karşılık cevabın, tüm özel ve tüzel kişilikler, o kentte yaşayan, yaşamayan, kısa ya da uzun süreli konumlanan, konumlanmayan, potansiyel olarak küresel ölçekte herkesin dahil olduğu ifadelerini kullanır. Ayrıca aktör olarak kentsel ‘oyun’a katılanlar kentın dönüşümünü etkileme yeteneğine sahip olanlar sayılıyorsa, aktör olmayan birini bulmanın imkânsız bile sayılabildiğini, hepimizin bazen -hatta her zaman- uzun vadedeki sonuçları kestiremesek de, daima bilinçle amaçlayarak, hesaplayarak olmasa da kentsel oyuna katıldığını söyler. “Kentın aktörleri kim? sorusu kimlerin aktör olduğundan çok, aktörler arası ilişkilere ve diyalog zeminlerine ilişkin bir sorundur”¹²⁶ ifadeleriyle devam eder. Bu çalışmanın ilk bölümlerinde anlattığımız ve aşağıda da daha ayrıntılı bir şekilde açıklanacağı gibi kentlerde herkes bir şekilde bilerek veya bilmeyerek aktör olabilmektedir.

Çalışma için seçilen aktörler, Yerel ve Merkezi Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile özel şirketlerdir.

Yerel Yönetimlerin Rol Oynadığı Süreçlerde; Diyarbakır Büyükşehir, Bağlar, Kayapınar ve Sur Belediyeleri olmak üzere toplam dört belediye çalışmaya alındı. Büyükşehir

¹²⁵ Gizli aktör derken kurumlarda üst idareciler, konutlarda kullanıcı v.b. gibi burada doğrudan adı geçmeyenler kastedilmektedir.

¹²⁶ Uğur Tanyeli , “Kentın Aktörleri Kim”, *Rüya, İnşa, İtiraz: Mimari Eleştiri Metinleri (2.Basım)*, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2013, s:393

Belediyesi adı altında Diyarbakır Suriçi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi için dört kişi¹²⁷, Diyarbakır Kongre ve Kültür Merkezi için de dört kişi ile görüşüldü. Bağlar Belediyesi'nin Newroz (Bağlar) ve Göletli Park Projesi için iki kişi¹²⁸, Kayapınar Belediyesi'nin Cegerxwin Kültür Merkezi için üç kişi ile¹²⁹ Sur Belediyesi'nden Gazi Caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi için iki, Yenışehir Belediyesi'nin ise Yenışehir Belediyesi Hizmet Binası için bir kişi ile görüşüldü. Bu bağlamda görüşülen on dört kişiden bir kısmı idareci konumunda bulunurken bir kısmı ise teknik eleman olarak görev alanlardır.

Merkezi Yönetim Kurumlarının Rol Oynadığı Süreçlerde; Valilik, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Toplu Konut İdaresi (TOKİ), Şehir Ve Çevre Müdürlüğü, Karacadağ Kalkınma Ajansı olmak üzere altı kurum çalışmaya alındı. Valiliğin Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı kapsamındaki projeler için üç, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün¹³⁰ İç Kale Yapıları (Atatürk Müzesi, Eski Jandarma, Cezaevi) Ve İç Kale Surları 73-74 No'lu Burçlar İle 73-74-75 No'lu Burçlar Arası İkmal Restorasyonu ve Teşhir Tanzimi projesi için iki kişi¹³¹ Toplu Konut İdaresi (TOKİ)'nin Diyarbakır Şilbe Toplu Konutları (1., 2., 3., 4., Etaplar) için bir kişi, Şehir ve Çevre Müdürlüğü'nde iki kişi¹³² ile Karacadağ Kalkınma Ajansı'ndan da bir kişi olmak üzere toplam sekiz kişiyle görüşüldü.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Rol Oynadığı Süreçlerde; Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi için iki, Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası (DTSO) için bir, Diyarbakır Sanayici ve İş adamları Derneği'nde bir ve Yerel Gündem 21 (Kent Konseyi) için iki kişi olmak üzere toplamda altı kişi ile görüşüldü.

Özel Şirketlerin - Yap-Sat Firmalarının Rol Aldığı Süreçlerde; Özkentaş İnşaat'ın yaptığı iki yapı için iki, Diyar Group'un Aplus Seyran Konutları için dört, Metropol İnşaat'ın Gökkuşluğu Villaları için bir, Arı Madencilik Hilton Otel için iki, Çey - Sa İnşaat'ın Twin Towers için bir, Ruhsatsız yapı (ev) yapanlar için üç kişi olmak üzere toplam on beş kişiyle görüşüldü.

¹²⁷Büyükşehir Belediyesinden iki, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu müdürlüğünden bir, Şehir ve Çevre Müdürlüğünden bir kişi ile görüşüldü, çalışmaya her üçünün de görüşmesi bırakıldı.

¹²⁸Ruhsat biriminde bir şehir plancı ve idarecilerden bir kişi ile görüşüldü.

¹²⁹Bu proje için ruhsat biriminde bir, proje ofisinde bir, idareden bir kişi ile görüşüldü. İdare de görüşülen kişinin bilgileri çalışmaya bırakıldı.

¹³⁰Bu müdürlüğe bağlı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ile Rölöve Ve Anıtlar Bölge Müdürlüğü çalışmaya bırakıldı.

¹³¹Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu müdürlüğünde bir, Rölöve Ve Anıtlar Bölge Müdürlüğünde bir kişi ile görüşüldü

¹³²Bu kişilerden biri kentsel dönüşüm biriminde çalışan bir idareci biri de personellerden biridir.

Aktörlerin sorumlulukları, hedefleri, çalışma alanları, farklılık gösterse de benzer durumları da bulunmaktadır ve genelde içinde buldukları kentsel mekânı kendi kurum yapıları ve alışkanlıkları çerçevesinde değerlendirdikleri yapılan görüşmelerden de anlaşılmaktadır. Görüşmelerde kimileri bazen yüzeysel cevaplar verirken, kimi de bazı sorulara cevap vermemeyi tercih etmiştir. İkinci kez görüşülen bazı kişiler de öncekiyle çelişen farklı açıklamalarda bulunmuşlardır.

Suriçi kentsel dönüşüm projesinde, söz sahibi olan veya olmak isteyen birçok aktörün olduğunu ve görüşülen bu aktörlerin kendi projelerini ürettikleri görülmektedir. Bu aktörler birbirinden haberdar olduklarını (Şehir ve Çevre Müdürlüğü'nün, Büyükşehir Belediyesi'nin Koruma Amaçlı İmar Planı'na göre proje üreteceklerini belirtmeleri gibi) ve birbirleriyle uzlaşmaya gittiklerini belirtse de, aslında durumun öyle olmadığı görüşmelerde ortaya çıkmaktadır. Çünkü her kurumun kendisi proje üretime gitmektedir. TOKİ'nin Büyükşehir Belediyesi'yle anlaşmaya gidip bina yıkımlarını yapması kısmen de olsa bir noktada uzlaşımın işareti olsa bile, diğer taraftan kurumların kendi çıkarları için hareket ettiğinin göstergesi de sayılabilir.

Hem Büyükşehir ve hem de Kayapınar Belediyesi'nin kültür projelerinde, fizibilite çalışmasının yapılmadığı veya eksik yapıldığı, ayrıca başka aktörlerin de (diğer kurumlar ve daha çok halk denilen kesim) görüşlerinin alınmadığı yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Buradan yola çıkarak aktörün kendi kurum yararı gözeterek bazı kentsel mekan üretimine gittiği söylenebilir. Bütün projelerde olduğu gibi kültür ve kongre merkezlerinin tasarımlarında estetik kaygıdan kurtularak yapının işlevselliğinin ön planda olması projeyi daha anlamlı kılabilir.

Park projelerinde de aktör konusunda çeşitlilik olmasa da, projenin işlevselliği ön planda olmasına rağmen hizmet aşamasında aktör tarafından denetleme bağlamında eksiklikler olduğu görüşmelerde aktarılmıştır.

Gazi Caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi, yukarıda belirtilenlerden farklı olarak aktör çeşitliliği olan bir çalışmadır. Avrupa Birliği'nden alınan destekle Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde oluşturulan 'Proje ofisi' üzerinden Sur Belediyesi, Dicle Elektrik Dağıtım A.Ş. (DEDAŞ), Diyarbakır Su ve Kanalizasyon İdaresi (DİSKİ), Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü,

Telekom ve Diyarbakır Esnaf Sanatkar Odaları Birliği (DESOB) alışmayı birlikte yürütmüşlerdir. Caddenin çalışmayla daha düzenli bir görünüme sahip olmasının yanında yapılacak olan yenileme çalışmaları için öncü bir proje olduğu aktörler tarafından belirtilmiştir.

Çalışmaya dahil edilen sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle yapılan görüşmelerde ‘katılımcılık’ kavramı ön plana çıkmaktadır. Kişiler kentsel mekanların üretimine katılımlarının bu doğrultuda olduğunu belirtmişlerdir. Projelerde genelde görüş bildirme şeklinde rol aldıklarını, ama yapı üretmediklerini ifade etmişlerdir. Yerel Gündem 21 (Kent Konseyi) de, tüm kurum ve kuruluşların hatta gönüllülerin içinde bulunduğu bir oluşumdur. Bundan dolayı birçok aktörün uzlaşmaya gidebileceği projeler için etkin bir rol üstlenebilir.

Türkiye’nin aşamalı olarak sanayileştiği 1950 ve 80’ler de yapı üretiminde özel şirketler ve yap-sat firmaları daha çok konuta yönelmiştir. Orta sınıfın konut ihtiyacını, küçük ölçekli yüklenicinin 'yapsat' adı verilen sistemle yapması karşılar, alt sınıfın konut ihtiyacı ise, yapılan gecekondular tarafından karşılanır. Diyarbakır’daki özel şirketler ve yap-sat firmaları için de aynı şeyler söylenebilir. Daha çok konut üzerinde çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Diyarbakır’da kentsel mekan üretiminde rol oynayan aktörlerin bazı projelerde uzlaşmaya gittikleri ama daha çok kendi çıkarlarına öncelik vererek davrandıkları, kentsel mekanı kendilerince anlamlandırdıkları, işlevselleştirdikleri ve uygulamaya aldıkları yapılan görüşmeler sonucunda anlaşılmaktadır. Çalışmaya dahil edilen bu aktörlerin bazıları kentte ‘en etkin aktör’ olma isteğiyle ve kendilerini merkeze alan bir kent modeli düşüncesiyle mekanı kendi çıkarları için kullandıkları bir makineye dönüştürmektedirler.

Özetle, kentsel mekan üretiminde kentin tüm aktörlerinin birlikte hareket etmesi gerekliliğine işaret edilebilir ve bu aktörlerin işlevlerini daha verimli yerine getirebilmesi için belki de Suriçi Kentsel Dönüşüm Projesi çerçevesinde oluşturulan ‘Proje Ofisi’ biçiminde bir merkeze ihtiyaç olduğu söylenebilir. Ancak, bunun aksi de söylenebilir. şöyle ki, bir kentsel aktörün bünyesinde çelişik birkaç aktörün yer alması projelerin amacına ulaşmasını geciktirmekte, hatta bazen oluşumunu da engellemektedir.

Bauman'ın, "Parçalanmış Hayat" adlı kitabına bu başlığı seçerken büyük ihtimalle kendi hayatındaki parçalanmışlıkları göz önüne getirmiştir. Hayat her an sürekli bir dizi parçalanmışlıklar içinde yaşıyor. Bugün Diyarbakır kentinin içinde bulunduğu durum tam da bunun gibidir. Kentsel mekânları bir yandan var etmeye çalışırken, aynı mekanların bir yandan da umutsuzca yok oluvermesi gibi bir durumdan söz edilebilir.

KAYNAKLAR

A. Ataöv, & S. Osmay, "Türkiye’de Kentsel Dönüşüme Yöntemsel Bir Yaklaşım", *METU JFA*, 2007/2, (24:2), Ankara, 2007, s. 57 - 82.

A. Colquhoun, *Modern Architecture*, Oxford University Press, Oxford, 2002.

A. E. Deneç, *Kentsel Mekân Üretim Süreçlerinde Mimarın Rolü: İstanbul Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2012,

A. Eraydın, “Mekân Organizasyonuna İlişkin Değişen Paradigmalar”, *Toplum ve Bilim*, 64-65 Güz/Kış, İstanbul,1994, sy: 53-76.

A. Gölcük, *Kentsel Planlama Sürecinde Kent Formundaki Değişimlerin Diyarbakır Kenti Örneğinde Araştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, 2010.

A. Touraine, *Modernliğin Eleştirisi*, Çeviri: Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul, YKY, 2014.

B. Anderson, *Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri Ve Yayılması*, İstanbul: Metis Yayınları, 2007.

B. Helvacıoğlu, "Evvel Mekân İçinde Kalbur Zamanlar İçinde: Tarihi-Coğrafi Materyalizm", *Toplum Ve Bilim Dergisi Güz 64-65*, İstanbul, 1994, s. 77-89.

B. Hillier, & L. Vaughan, “The City as one Thing”, *Progress in Planning* 67 (3), 2007, 205–230.

B. Kümbetoğlu, *Sosyolojide Ve Antropolojide Niteliksel Yöntem Ve Araştırma*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2008.

C. Boyer, *The City Of Collective Memory*, Mit Press, Massachusetts, 1994.

C. Çiçek, *Katılımcı Kent Yönetimi Yerelliği Yeniden Keşfetmek Diyarbakır Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir Ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.

C. Jenks, *The Language Of Post-Modern Architecture*, Rizzoli Press, Ny, 1977.

C. Marshall, & G. B. Rossman, *Designing Qualitative Research* (Third Edition), Sage Publications, California, 1999.

C. Roth, *Guidance On Urban Rehabilitation*, Council of Europe Publishing, Stranburg, 2004.

D. Harvey, *Sosyal Adalet Ve Şehir*, Çeviren: Mehmet Moralı, İstanbul: Metis Yayınları, İstanbul, 1996.

D. Harvey, *Umut Mekânları*, Çeviren: Zeynep Gambetti, İstanbul: Metis Yayınları, İstanbul, 2011.

Diyarbakır Mimarlık Ve Kent Sempozyumu 2011, Bildiriler Kitabı, TMMOB Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi Yayınları, Yapım: Mimarlık Vakfı İktisadi İşletmesi, İstanbul, 2012.

E. F. Keyman, "Kapitalizm-Oryantalizm Ekseninde küreselleşmeyi anlamak: 11 Eylül-modernite-kalkınma ve öteki sorunsalı", *Dünya Neyi Tartışıyor? Küreselleşme*, Ankara: Doğubatı Yayınları Sayı:18, 2002, sy: 29-58.

E. Gürkaş, "Yer" Üzerine Bir Okuma Denemesi: Samatya'da "Yer-Kurma" Pratikleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2010.

E. W. Soja, *Thirdspace Journeys To Los Angeles And Other Real-And-İmagined Places*, blackwell publishers, Oxford, 1996.

F. Çatalbaş, Kentsel Dönüşüm Projelerinin Mekânsal Ve Sosyo-Ekonomik Etkileri: Diyarbakır İli Suriçi Bölgesi Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı, Ankara, 2011.

F. Jameson, "Postmodernism And Consumer Society", *Postmodern Culture*, Ed: Hal Foster, Pluto Press, Londra, 1985.

F. London, *Kapitalizm Arzu Ve Kölelik Marx Ve Spinoza İşbirliği*, Çeviren: Akın Terzi, Metis Yayınları, İstanbul, 2013.

G. Simmel, *Modern Kültürde Çatışma* (9.Baskı), Çevirenler: Tanıl Bora-Nazile Kalaycı-Elçin Gen, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013.

H. A. Simon, *The Sciences Of The Artificial*, Cambridge: Mıt Press, Cambridge, 1996.

H. Dizdar, İklimsel Tasarım Parametreleri Açısından Geleneksel Ve Yeni Konutların Değerlendirilmesi: Diyarbakır Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, 209.

H. Foster, *Tasarım Ve Suç Müze-Mimarlık-Tasarım*, Sanat hayat 4, Çeviren: Elçin Gen, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004,

- H. İnancık, Kültür etkileşimi-küreselleşme, *Dünya Neyi Tartışıyor? Küreselleşme*, Doğubati Yayınları Sayı:18, Ankara, 2002, Sy: 77-114.
- H. Kurtuluş, "Kentsel Dönüşüme Modern Kent Mitinin Çöküşü Çerçevesinden Bakmak", *Planlama* 2006/2, Sayı 36, 2006.
- H. Lefebvre, *Kentsel Devrim* (3.Baskı), Çeviren: Selim Sezer, Sel Yayınevi, İstanbul, 2014.
- H. Lefebvre, *Mekânın Üretimi* (2.Baskı), Çeviren: Işık Ergüden, Sel Yayınevi, İstanbul, 2014.
- H. Lefebvre, *Modern Dünyada Gündelik Hayat*, Çeviren: Işın Gürbüz, Metis Yayınları, İstanbul, 1998.
- H. Lefebvre, *The Production Of Space*, Translated By Donald Nicholson-Smith, Blackwell Publishers, Cambridge, 1991.
- H. Lefebvre, *Writings On Cities*, Translated And Edited By Eleonore Kofman And Elizabeth Lebas, Blackwell Publishers, Massachusetts, 2000.
- İ. Bilgin, İ. "Kent Üretimini Ve Kamu Yaşamının Örgütlenmesinde Güncel Eğilimler", *Toplum Ve Bilim Sayı: 105*, Birikim Yayınları, İstanbul, 2006, Sf: 166-177.
- İ. Calvino, *Görünmez Kentler*, Çeviren: Işıl Saatçioğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- İ. Tekeli, *Konut Sorununu Konut Sunum Biçimleriyle Düşünmek*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2009.
- İ. Y. Akpınar & E. Aysev, "Küresel İstanbul'da Bir Sosyal Aktör Olarak Mimarın Rolü", *Doşya 27*, Ankara Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 2012.
- J. Baudrillard, (2006). *Sessiz Yiğınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu*, Çeviren: Oğuz Adanır, Doğu Batı yayınları, Ankara, 2006.
- J. Donald, *İmagining The Modern City*, University Of Minnesota Press, Minneapolis, 1999.
- J. Friedmann & G. Wolff, "World City Formation: An Ajenda For Research And Action", *International Journal Of Urban An Regional Research*, V:6, Sayı:3, 1982, Sf: 69-83.
- J. Friedmann, "The World City Hypothesis", *Development And Change*, V:17, Sayı: 1, 1986, Sy: 69-83.

- J. Gamez & S. Rogers, " An Architecture Of Change Expanding Architecture: Design As Activism", Ed: B. Bell, Wakeford, K. Metropolis, Singapur, 2008.
- J. Habermas, "Modernity: An Incomplete Project", *Postmodern Culture*, Ed: Hal Foster, Pluto Press, Londra, 1985.
- J. Urry, *Mekanları Tüketmek*, Çeviri: Rahmi G. Öğdül, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1995.
- K. Lynch, *Kent İmgesi* (7.Baskı), Çeviren: İrem Başaran, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2015.
- K. Ohmae, *The End Of The Nation State:The Rise Of Regional Economies*, Mckinsey&Co., Londra, 1995.
- L. Groat, & D. Wang, *Architectural Research Methods*, David Wiley And Sons, N.Y., 2002.
- L. Mumford, *Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*, Çeviren: G. Koca&T. Tosun, Ayrıntı yayınları, İstanbul, 2007.
- M. Bağlı, & A. Binici, *Kentleşme Tarihi ve Diyarbakır Kentsel Gelişimi*, Bilim Adamı Yayınları, Ankara, 2005.
- M. Castells, *The Informational City: A New Framework For Social Change*, University Of Toronto Press, Kanada, 1991.
- M. Mayer, Post-Fordist City Politics, In Post-Fordism A Reader, , Der: A. Amin, Blackwell publishers, Oxford, 2008, Sf: 316-337.
- M. Mutman, "Üretilen Mekân, Yokolan Mekân" *Toplum ve Bilim Dergisi* 64-65, 1994, Ankara, sy;181-196.
- M. Tafuri, *Architecture And Utopia Desing And Capitalist Development*, Mit Press, Cambridge, 1976.
- M. Wigley, "Resisting The City", *Transurbanism*, Ed: Arjen Mulder, V2 Publishing/NAI Publishers, 2002.
- M.V. Geenhuisen & P. Nijkamp "Sürdürülebilir Kenti Nasıl Planlamalı?", *Toplum Ve Bilim Dergisi Güz* 64-65, 1994, Sy: 129-140.
- N. F. Kennedy, The Ethos Of Architects Towards An Analysis Of Architectural practice In Turkey (Türkiye'de Mimar Kimliği Ve Mimarlık Meslek Pratiği Üzerine Bir çalışma), A

Thesis Submitted To The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, İstanbul, 2005.

N. M. Korkmaz, Diyarbakır Ve Şanlıurfa'daki Toplu Konutların Kullanım Sonrası Değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Diyarbakır, 2006.

N. Özen, Gap Bölgesinde Yaşanan Göçün Sürdürülebilirlik Bağlamında Konut Çevrelerine Etkisi Diyarbakır Huzurevleri Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Programı, Ankara, 2009.

O. Işık, "Değişen Toplum / Mekân Kavrayışları: Mekânın politikleşmesi, Politikanın Mekânlaşması" , *Toplum ve Bilim Dergisi* güz 64-65, İstanbul, 1994, Sy: 7-38.

Ö. Gündoğan, "Kentsel Dönüşüm, Tarihsel ve Güncel Bir Kırılma Noktası mı?", *Planlama* 2006/2, Sayı 36, 2006.

P. Bürger, *Avangard Kuramı* (7.Baskı), Çeviren: Erol Özbek, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

P.P. Özden, "Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler", *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:35 (Ekim 2006), İstanbul, 2007, s. 215-233.

R. A. Day, *Bilimsel Makale Nasıl Yazılır, Nasıl yayımlanır?* (10.Baskı), Çeviren: Gülay Aşkar Altay, Tübitak yayınları bilgi dizisi, Ankara, 2005.

R. Koolhaas, *S,M,L, XI*, Monacelli Press, Ny, 1995.

R. Robertson, *Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*, Çeviri: Ümit Hüsrev Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1996.

R. Sennett, *Karakter Aşınması Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkileri*, Çeviren: Barış Yıldırım, Ayrıntı Yayınları. İstanbul, 2005.

R. Sennett, *Ten Ve Taş Batı Uygarlığında Beden Ve Şehir* (2. Baskı), Çeviren: Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul, 2006.

S. Aydınli, "Mimarlığı Anlama, Kaynağa Ulaşma ve Özü Yakalama", *TOL Dergisi*, (3), Ankara, 2003, s. 54-60.

S. Coşgun, Kentsel Tasarım Kapsamında Kentsel Peyzaj Tasarımı Ve Diyarbakır Kayapınar Örneğinde İrdelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 2013.

- S. Erdolu Yakut, Diyarbakır Diclekent Bulvarı Üzerinde Bulunan Konut Yapılarındaki Cephelerin İmaj, Kimlik Ve Anlam Boyutunda Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır, 2008.
- S. Eryıldız, "Ekolojik Yerel Yönetim", *Kayapınar Belediyesi Yerel Yönetim Eğitim Dizisi I*, Ankara, 2007.
- S. Sassen, *The Global City*, Princeton University Press, Princeton, 2001.
- Şehirler ve İnsanlar, GABB Araştırma Dizisi: 3, Güneydoğu Anadolu Bölgesi Belediyeler Birliği yayınları, Diyarbakır, 2012.
- T. Görgülü, "Mimar-İşveren-Kullanıcı İlişkisinin Satış Sloganları Bağlamında Sorgulanması Ve Sonuç Öneriler", *Mimar.İst*, İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Yayınları, Sayı:21, İstanbul, 2006, Sf: 32-36.
- T. Korkmaz, Ed, 80lar Ve 90lar:" Vitrinde Yaşamak", 2000'lerde Türkiye' de Mimarlık: Söylem Ve Uygulamalar, Mimarlar Odası, Ankara, 2007.
- T. Takış, "Fantastik Bir Festival: Küreselleşme", *Dünya Neyi Tartışıyor? Küreselleşme*, Doğubatı Yayınları Sayı:18, İstanbul, 2002.
- Taşlar ve Düşler Diyarbakır, (Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sanat yayınları, Yaratım Ajans, Diyarbakır, 2004.
- U. Kömeçoğlu, "Küreselleşme-Modernleşme-Modernlik", *Dünya Neyi Tartışıyor? Küreselleşme*, Doğubatı Yayınları Sayı:18, Ankara, 2002.
- U. Tanyeli, "Mimarlık Gündelik Yaşamla İlişkisini Nasıl Keser?", *Dosya 27*, Ankara Mimarlar Odası yayınları, Ankara, 2012, sf: 41-45.
- U. Tanyeli, *Mimarlığın Aktörleri Türkiye 1900-2000*, Garanti Galerî Yayınları, İstanbul, 2007.
- U. Tanyeli, *Rüya, İnşa, İtiraz: Mimari Eleştiri Metinleri (2.Basım)*, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- Ü. Hassan, *İbn Haldun Metodu Ve Siyaset Teorisi (5.Baskı)*, Doğu batı Yayınları, Ankara, 2011.
- V. Sgoutas, "İmmigrants And Poverty-Parallel Roads", UIA 2005 İstanbul'a Doğru Türkiye Kongreleri, Kentler Ve Mimarlık, Konuşmalar Bildiriler Değerlendirmeler Diyarbakır-Mardin Bildirgesi, Mimarlar Odası Yayını, Ankara, 2005.

W. F. Haug, *Critique Of Commodity Aesthetics: Apperance, Sexuality And Advertising İn Capitalist Society*, Polity Press, Great Britain, 1986.

W. T., Adorno, *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*, Çeviren: Nihat Ünler-Mustafa Tüzel-Elçin Gen, Metis Yayınları, İstanbul, 2014.

Y. B. Özbudak, Geleceğe Yönelik Stratejilerin Belirlenmesi Açısından Yarı-Gecekondukların Sosyal Ve Mekansal Boyutta İncelenmesi: Diyarbakır Fiskaya Bölgesi Dicle Mahallesi Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Diyarbakır, 2004.

Z. Bauman, (2006). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*, Çeviri: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006.

Z. Bauman, *Postmodern Etik* (2. Baskı), Çeviren: Alev Türker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011.

Z. Bauman, *Sosyolojik Düşünmek*, Çeviren: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006.

Z. M. Akkar, "Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler Ve Türkiye" *Planlama* 2006/2, Sayı 36, 2006.

İNTERNET KAYNAKLARI

E.Yeşim & Özgen Kösten, *Kentsel Kimliğin Değişen Görüntüleri: Eski Kent, Yeni Merkez-İzmit*, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/nwsasocial/article/view/5000075282>, Erişim tarihi; 21.11.2015

Hakkı Yırtıcı, *Gündelik Yaşam İdeolojisi*, Arkitera Köşe Yazıları: 2005
<http://www.arkitera.com/k67-gundelik-yasam-ideolojisi.html> [erişim tarihi: 29.05.2014]

Toplumbilim Açısından Mimari Praksis: Mimarlığın Öteki Ayraçları Üzerine Düşünceler, 21 Kasım 2013

<http://gasmekan.wordpress.com/2013/11/21/toplumbilim--praksis-mimarligin-oteki-ayraclari-uzerine-dusunceler/> acisindan-mimari, (erişim tarihi: 14.05.2014)

Joan Ockman, *Star Cities*, Architect Magazine, (çevrimiçi), Mart 2008
http://www.architectmagazine.com/design/star-cities_1.aspx [erişim tarihi: 16.03.2014]

Catherine Roth, Guidance On Urban Rehabilitation, Council Of Europe Publishing, strasbourg.(<http://books.google.com.tr/books?id=T85-aym2fr0C&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false> [erişim tarihi: 19.03.2014])

<http://www.diyarbakir-bld.gov.tr/>

<http://issuu.com/diyarbakir>

<http://www.diyarbakirkayapinar.bel.tr/>

<http://www.diyarbakirkayapinar.bel.tr/zkb/soz-verdik-gerceklestirdik.html>

<http://sur.bel.tr/turkce/>

<http://www.baglar.bel.tr/>

<http://www.baglar.bel.tr/c44-Projelerimiz-ve-Uygulamalari.baglarbelediyesi>

<http://www.baglar.bel.tr/Pro-457-Göletli%20Park>

<http://www.baglar.bel.tr/Pro-61-NEWROZ%20ALANI>

<http://diyarbakiryenisehir.bel.tr/>

<http://v3.arkitera.com/k242-TOKİ-nedir.html>

<http://forum.mimdap.org/index.php?topic=191.0;wap2>

<https://www.TOKİ.gov.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EFE6DB75D0F6D6C383>

<http://www.turizmhaberleri.com/haberayrinti.asp?ID=26325>

<http://www.diyarbakir.gov.tr/>

<http://www.diyarbakirkulturturizm.org/Proje>

<http://www.diyarbakirkulturturizm.org/Proje/Details/Ickale-Surlarinin-Restorasyonu-Projesi-/348>

<http://www.azelyapi.com/tr/index>

http://www.azelyapi.com/tr/i/azel_deluxe_1

<http://www.ceysayapi.com.tr/index.php>

http://www.ceysayapi.com.tr/projeler.php?iwarpages=altinsehir_plaza_ve_konutlari_2

http://www.ceysayapi.com.tr/projeler.php?iwarpages=altinsehir_plaza_ve_konutlari_1

<http://emlakkulisi.com/diyar-group-300-konutluk-proje-yapiyor/64922>

<http://www.emlaktasondakika.com/t/A-Plus-Seyran-Konutlari-Nerede/Diyar-Grup-Aplus-Seyran-Konutlarinin-insaatina-basliyor/66221.aspx>

<http://dunyalilar.org/kentsel-donusum-nedir-ve-hangi-amaca-hizmet-etmektedir.html>

<http://www.diyarbakir.gov.tr/Content.php?id=46&baslik=KENTSEL>

www.diyabekircazibe.com

http://www.gabb.gov.tr/doc/2016/07/gabbhasartespit/GABB_Raporu_TR.pdf

EKLER

EK 1). Diyarbakır Suriçi Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi (Alipaşa, Lalebey, Cevatpaşa Mahalleleri) için yapılan Görüşmeler

Mustafa Kutlu; Mimar, Büyükşehir Belediyesi Kentsel Dönüşüm Birimi müdürü (Görüşme tarihi: 05.11.2013)

- Bu proje nasıl başladı?

TOKİ'nin başlatmış olduğu bir iştir. TOKİ'nin önerisi olmuştur. Ama neticede yerelde olması için belediyenin devreye girmesi gerekirdi. Koruma amaçlı imar planı olması için belediye işin içine girdi. Kamulaştırma falan olduğu için boşalan yerlerin değerlendirilmesi için mesela içkale alanında arkeopark yapılması gibi proje hazırlandı ve TOKİ'ye sunuldu %60 oranında yıkım yapıldı. Yıkım işini belediye üstlendi. Diğer işlerini TOKİ üstlenmiştir.

Kadri Avcı; Sanat Tarihçi, Büyükşehir Belediyesi Kudeb personeli (Görüşme tarihi: 04.08.2013)

-Bu projeden bahseder misiniz?

Alipaşa ve Lalebey mahallelerindeki bu dönüşüm projesi ya da uygulaması ilk etapta valiliğin ve TOKİ'nin o bölgede yapmak istediği Toplukonut projesiydi.

-Bu projeyi kim önerdi? Nasıl oluştu?

Valilikten çıkan bir fikirdi. Birazda seçim yatırımıydı o dönem. Sur içi bu anlamda en zayıf halkaydı toplukonut vaadiyle oradaki insanların oyunu almak içindi. Bizde o dönem yerel gündem olarak ne yapabiliriz diye gündem oluşturuldu ve yapılan görüşmeler neticesinde belediyenin koruma amaçlı imar planı süreci başlatıldı bu süreç bu projenin engellenmesi yönündeydi. Süreç başlatıldı ve TOKİ'yle bir mutabakata varıldı. Protokol imzalandı. Bu protokole göre; TOKİ koruma amaçlı imar planını bekleyecekti. Ve bu planda o bölge için ne varsa ona göre düzenleme yapılacaktı.

-Büyükşehir'in hangi birimiyle bu görüşmeler yapılıyordu?

Büyükşehir'in imar birimiyle bu görüşmeler yapılıyordu. Öncesinde Kudebte vardı. Ama TOKİ ile görüşmeleri imar birimi yapıyordu. Koruma amaçlı imar planında zemin+1 katlı avlulu eski Diyarbakır'ın tarihi evlerinin özelliğini gösteren yapılar öngörüldü. Oradaki mülk sahiplerinin yarısı mülklerini TOKİ'ye sattılar. Satılanların bir kısmı yıktırılmış bir kısmı hala öyle duruyor. Satış işlemleri bizim harita birimi üzerinden yürütüldü. Yıkım işini büyükşehir belediyesi ihaleye sundu ihaleyi alan firma tarafından yaptırılıyor. TOKİ yıkım işlemi bittikten sonra yapıları yapacak ve imar koruma planında 1952 deki duruma göre yapılar yapılacak o dönemdeki sokak dokusu falan korunacaktır.

-Cevatpaşa mahallesindeki proje farklı mıydı?

Valiliğin ve kültür bakanlığının yürüttüğü iç kaledeki bir projedir. Oradaki gecekondular kaçak yapılar ve surun dibindeki bazı kaçak yapıların yıkılmasını öngören bir projeydi.

Onlar yıkıldı. Arkeopark düşünülüyor. Orda kazı yapıldığında mozaikli bir alan çıktı. Ben o kazıda birebir yer aldım. O mozağin sokağa bakan kısmı müzeye bırakıldı. Martin diye bir Fransız arkeolog vardı o geldi çalışmalar yaptı antik tiyatro burada olabilir demişti. Ama kesin bir kanı yok. Genel kanı Hz. Süleyman'ın o alanlarıydı. Mozağin çıktığı alan hamamdı.

-Bütün yapılar yıkılacak mı?

Yok, tescilli yapılar var ve bu yapılar için genel bir tescil işlemi yapıldı tescilli evler yıkılmayacak.

Yılmaz Akkuzu; Mimar, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünde Uzman, (Görüşme Tarihi: 28.02. 2015)

-Koruma Bölge Kurulunun işlevi nedir?

Kentsel sit alanı ve tarihi yapı ve alanlara bakan kurul. Bu alanlar; arkeolojik alanlar, tek ölçekli yapılar ve kentsel sit alanına giren tüm yapılar. Kentsel sit alanında yapılmış projeler bize gelir biz onaylarız.

-Kurul kime bağlıdır?

Kurul direk Kültür bakanlığa bağlıdır. Diyarbakır koruma bölge kurulu 6 yere bakıyor. Diyarbakır, Siirt, Şırnak, Batman, Elazığ, Mardin. Bölge Kuruldaki raportörler projeyi incelerler ve kurula sunarlar. Kurulda projeyi değerlendirip bir hata bulmasa onaylar.

-Kaç yıldır var?

Yaklaşık 20 – 25 yıldır var.

-Kurulun Diyarbakır'daki kentsel mekân üretim sürecine etkisi nedir?

Aslında sürecin hepsi kurulda bitiyor. Çünkü tarihi ve tescilli yapılara vereceğin işlevin onayı kuruldan geçiyor. Mesela sen buradaki tarihi evi kafe olarak kullanacaksan kuruldan geçirmen lazım. Üst ölçekli projelerine alan yönetimi bakar mesela surların unescoya geçmesi gibi. Biz alan yönetimi de yardımcı oluruz. Alan yönetimi olamayan tüm projelere bakarız. Alan yönetimi projeleri de biz onaylarız

-Kurula gelen proje sürecini anlatır mısınız?

Yapı sahibi bir mimarla anlaşır. O mimar 3 R (rölöve, restitüsyon, restorasyon) dediğimiz projelerini çıkarır. Rölöve mevcut halidir zaten. Mimar gidip alır rölövesini bize gösterir. Bizde gerekli incelemeleri yaparız. Hem projede hem alanda. ve kurula sunarız eğer kurulda onaylarsa proje geçer. Ve yeniden tasarımlama aşamasına girer. Restitüsyon bilimsel belgeye dayalıdır. Yapının ilk hali demektir. Yapı tek dönemde de yapılmış olabilir yada iki üç dönemde de yapılmış olabilir. Hiç bir eklentisi falan olmamışsa zaten restitüsyonu mevcut halidir. Yâ da yapı elemanları eskimiş olabilir ona göre restitüsyonu belirlemek lazım. eğer eklentiler varsa araştırmalara tam yapılmalı. bilimsel veriler elde edilmeli onların doğrultusunda restitüsyon çizilmeli. Restitüsyon karşılaştırmalı yöntemle de oluşabilir. Ve her şeyi tamamlanıp kurula sunulur, kurulda onaylarsa restorasyon

aşamasına geçilir. Restorasyon aşaması bugünün özü, aslına yakın bir şeye dönüştürmek ve günceli göz ardı etmemektir.

-Koruma kurulunda kaç kişi çalışıyor? Görevleri nedir?

Ben yaklaşık 4 yıldır çalışıyorum burada. Mimar (6 tane), şehir plancı, harita mühendisi, arkeolog, müze araştırmacısı ve sanat tarihçilerinden oluşan bir yapı. Bir mimar müdürümüzdür diğerleri hep uzmandır. 12 tanede idari personelimiz var.

-Projelerdeki aktörlerle ilişkiler nasıl?

Her proje için aktörler farklıdır, aktörler değişir sadece koruma bölge kurulu sabittir. Kentsel sit alanlarında bir tabelayı bile kurula danışmadan değiştiremezsiniz. Koruma bölge kurulu kilittir projelerde, belediyeler, valilik gibi diğer kurumlar yatırımcı kuruluştur. Bu kurumlar, projelerini hazırlar gelip kurula sunarlar kuruldun onay aldıktan sonra projeyi uygulayabilirler. Tarihi yapılar yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyaysa bile yıkamazsınız onu restore edersiniz aynı sistemle projelerini çizip onaylatıp restore edilmelidir. Tarihi alanda ne uygulama yapacaksalar hepsi için gelip kuruldun onay almak zorundalar. Valiliğin Cazibe merkezleri programındaki projeleri de bizim onayımıza sunuluyor. Kentsel dönüşüm adı altındaki projelerde sunuluyor.

Seval Tuğrul; Mimar, Şehir ve Çevre Müdürlüğü Kentsel Dönüşüm Birimi Şube Müdürü, (Görüşme tarihi; 25.02.2015)

-Ne kadar süredir çevre ve şehircilik müdürlüğünde çalışıyorsunuz?

2010'dan beri bu kurumdayım.2011 den beri Diyarbakır'dayım. 2.5 aydır kentsel dönüşüm şube müdürüyüm. Bu birim 2013 ten beri şube olarak devam ediyor.

-Bu şubenin çalışma alanları nedir?

Biz 6306 sayılı yasaya tabiyiz. Afet alanlarını dönüştürülmesi kanununa tabiyiz. Bu kanun için 3 uygulama alanı var. Riskli alan, rezerv alanı ve riskli yapı olmak üzere. Riskli yapılar deprem riski taşıyan ağırlıklı Yenişehir ve ofis bölgelerinde alanlarında dönüşümün olduğu alanlarda faaliyet gösterilmektedir. Bakanlığın lisanslandığı firmalar var o lisanlı firmalara başvurular yapılıyor. Riskliliği kesinleştiği zaman riskli bina olarak tespit ediliyor ve yıkıma başlanıyor. Ve anlaşılan müteahhitlerle yeni binalar yapılıyor. Sur içinde riskli alanlar mevcut. Riskli alanlarda koruma amaçlı imar planına eşdeğer kamulaştırma yapabiliyoruz. Bununla ilgili projelerimiz var. Kentsel dönüşüm projelerinde kontrol de yapıyoruz. Şu anda ulucami ve Zinciriye medresesi etrafındaki kentsel dönüşümün kontrolünü yapıyoruz. Deprem riski olanlara öncelik verilecek. Yıkımı falan olacak binaların yıkımını biz ihaleye verecez. Boşalttığımız alanlar var. Bu riskli yapılar yıkıldıktan sonra onların yerine 2 katlı 3 katlı geleneksel konut yapısına uygun evler yapılacaktır. Projelerimiz Koruma amaçlı imar planına paralel olacaktır. Bizim çalışmalarda etap etap olacaktır. İşte konutlar, yeşil alanlar, otoparklar yollar gibi. Devam eden projeleri destekliyoruz. Yıkılan evleri kamulaştırıyoruz ona bir fiyat biçiyoruz ve oradan çıkan insanlara bu paralar veriliyor. Kamulaştırdığımız zaman mülkiyet bize geçiyor ama tabi hala tam kararlar yok. Hala yerinde uygulama yapmadık o yüzden ne olacak nasıl olacak tam belli değil.

-Projedeki aktörler kimlerdir?

Bizim projelerde aktör halk oluyor ama diğer bütün kurumlarla iletişim içindeyiz.

-Kentsel dönüşümde sizin rolünüz nedir?

Mimar olarak Rezerv ve riskli alanlarda sürecinde çalışıyordum. Ama şimdi şube müdürü olarak 6306 kanun uyarınca yapılacak bütün iş ve işlemleri yürütüyorum.

-Sosyal boyutu var bu projelerin ne yaptınız bununla ilgili?

Anket çalışması yaptık. İnsanlara sorularımız oldu ilk öncelikle çok yanaşmadılar ama sonra cevaplarımızı aldık. Bazı sorularımızın cevapları çok şaşırttı bizi. Mesela dedik ortak alanlar yapalım yok dediler. Akrobalarınız var mı dedik, yok dediler. Ve şunu anladık bu evlerde yaşayanlar yerliler değil. Yapılan bu anketler sonucunda projelerimizi oluşturduk. Bu verilere göre konutlar çizilecek buna göre kaç tip konut olacak belli olacak. Ona göre bakanlığa sunulacak.

-Burada yaşayanlar genelde ev sahipleri miydi?

Onunla ilgili elimde net veriler yok ama kiracılar da vardı.

-Ekibin yapısı nedir?

Bir şube müdürü ve 15 tane de personel var. Bunların 3 ü mimar, şehir plancısı, harita mühendisi, İnş. Mühendisi, inş. Teknikeri, elektrik teknikeri ve düz memurlar var.

-Projenin geneli nasıl algılandı?

Bizden önce başlamıştı zaten kentsel dönüşüm projeleri o yüzden sıkıntı yaşandı mı yaşanma dı mı bilmiyorum. Bizim Ulucami etrafında çalışmamız var bir sorunla karşılaşmadık çünkü kamulaştırma yaptığımız için anlaşmaya gidiliyor.

-Bu projenin başarı kriterleri nelerdi?

Ulucaminin silüetine bakılırsa başarılı bir projedir. Ondan sonra riskli yapıların yıkılmaları gerekiyor ve yıkımların yapılması başarıdır.

-Kente etkisi nedir?

Sur içinde bu dönüşümler yapılırsa ve bağlar göz önüne alınırsa kente etkisi olumlu olur. Çünkü bağlarda bu dönüşümler yapılamaz halde. Ama sur içinde bunu yapıyoruz insanlar daha sağlam yapılarda yaşamlarını devam etmeliler. Ben bu yasayı çok olumlu görüyorum ve umarım uygulamalara devam edilir. Dönüşüm yapıldığında hem can kaybını hem mal kaybını önlüyoruz.

-Projenin finansmanı kimdir?

Bakanlıktır.

-Proje paylaşılıyor mu?

Biz belediyelerle sürekli irtibat halindeyiz. Diğer kurumlarla da irtibattayız sürekli. Geçenlerde bir Seminer yaptık tüm kurumları davet ettik ve projemizden bahsettik paylaşımımız böyle oldu.

EK 2). Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi- Diyarbakır Kongre ve Kültür Merkezi

**Bahar Acar; Mimar, Büyükşehir Belediyesi Fen İşleri Etüt ve Proje Birimi Müdürü,
(Görüşme Tarihi; 28.01.2014)**

-Büyükşehir Belediyesi Diyarbakır'da kentsel mekân üretim sürecinde nasıl bir rol üstleniyor?

Belediye üstyapı işini Fen İşleri Daire Başkanlığı bünyesinde Etüt Proje ve Yapım Şube Müdürlüğü yapıyor. Bazen bu üst yapı işlerinde otoparklar ve benzeri bazı otoparklar, park bahçenin yaptığı parklar içerisindeki üst yapıları onlar yapsa da aslında bu etüdün işi. Belediye üst yapı işlerini nasıl organize ediyor? Neye istinaden oluyor? Bunları iki ayrı şekilde değerlendirmek lazım. Birimlerden gelen talepler, vizyon projeler yani (seçim vaatleri olarak sunulanlar) bir de kişilerden gelen talepler şekillendiriliyor. Kişilerden gelen talepler daha çok taziye evleri gibi küçük çaplı işler oluyor. Ki bunlarında örnekleri yapıldı. Birimlerden gelen ihtiyaçlar Kültür Kongre Merkezi gibi ki bu aynı zamanda vizyon projeydi, aslında ana başlığı taşıyan hizmet binaları. Mesela buranın itfaiye binasına ihtiyaç oldu. 2007'de ben buraya başladığımda itfaiye binası yapılması düşüncesi vardı. Şuana kadar Diyarbakır'da sıfır yapılmış bir itfaiye binası yoktu. Biz birimle bir toplantı aldık. İtfaiye Daire Başkanlığı'yla burası Büyükşehir olduğu için daire başkanlığı bünyesinde çalışıyor. Daire başkanlarıyla ve şube müdürleriyle görüştük. Aslında orada şöyle bir sıkıntı da oldu; daha sonra çalışanlar dediler ki, alt düzeyde çalışanlar personel düzeyinde, müdür ya da daire başkanı yetkili olmayanlar diyelim, bizimle birebir görüşme yapılmadı. Şimdi biz açıkçası işin bir daire başkanı var ve bu işi organize edecek, onlarla paylaşacak kişi kendi daire başkanları ve şube müdürleridir diye kendileriyle görüştük. Bunu kendileri daire başkanları ölçeğinde kendileri organize etmeliydiler. Bu şey yapılmadı. Biz kendileriyle oturduk, konuştuk. Nasıl bir ihtiyaçları var? Aslında biz öğrenciyken çalıştığımız işlerde, bize bir ihtiyaç listesi hazır geliyordu ya, serbest piyasada ve kurumlarda size ihtiyaç listesi hazır gelmez, siz kendiniz hazırlarsınız. İlk etapta bunu ortaya çıkardık. Oturduk bir ihtiyaç listesi hazırladık. İhtiyaç listesi kimlerle hazırlanır? Biz teknik olarak düşündüğümüz şeyler vardı. Tasarım açısından neler olması gerekiyor, kullanıcılar açısından ve yönetmelik açısından zorunlu olan şeyler.

-Peki, Kullanıcılarla hiç görüşüldü mü? Mesela o bölgedeki insanlarla görüşüldü mü?

Yok. İtfaiye Merkezi örneğinde konuşalım. İtfaiye Merkezi şudur: bir hizmet binasıdır. Oranın kullanıcıları personellerdir. Kullanıcılar kimlerdir, çalışanlardır. Ne ihtiyaçları var? Birincisi, orası 24 esasına dayalı bir yer, 24 saat çalışılır dolayısıyla bir yatakhaneye ihtiyaçları vardı. Günlük hayatta kullanacakları bir yere ihtiyaç vardı. Eğitim ve toplantıları yapacakları sürekli bir eğitim halindeler, eğitim ve toplantılarını yapacakları bir mahalle ihtiyaçları var. Antrenman yapmak için bir fitness salonuna ihtiyaçları var ve bunun tabi bunun müştemilatlarıyla beraber. Aynı zamanda açık havada eğitim yapacakları bir yere ihtiyaç var. Tabi olmazsa olmaz otoparka ihtiyaçları var. İtfaiye araçlarının park edeceği kapalı bir garaja ihtiyaçları vardı. İşliğin bir diğer idare kısmına da ihtiyaçları vardı. Bunlar şekillendi ve biz 30 tonluk su deposunun arkasında, Kayapınar' da bir itfaiye binası projesini ortaya çıkardık. Projenin çizimleri yapıldığında sürekli arkadaşlarımız kullanıcılarla görüşmeler yaptılar.

-Biz bu sistemi Kültür ve Kongre Merkezi üzerinde konuşsak, onu yazmayı düşünüyorum o yüzden. Nasıl bir rota seçtiniz? Ne yaptınız?

Kültür Kongre şuanda inşaatı yeni başlamış bir iş.

-Proje Müellifi nerenin firması idi? kimdi?

Çatkı Mimarlık Mühendislik ve Müteahhitlik Tic.Ltd.Şti olan Ankara firması idi.Teknik kadroları Antedde yazıyor zaten.

-Proje sürecini siz mi takip ettiniz yoksa başka bir mimar mı?

Kültür Kongre Merkezi 2006'da projesi imar üzerinden çizdirildi. O dönemki sürecini bilmiyorum. Yine ilgili kuruluşlar, ilgili birimler, daire başkanı gibi ve başkanlık ile bir görüşmeler olmuş muhtemelen bir proje çıkmıştı. Bu proje cam ağırlıklıydı. Cam ve sanırım fibro beton. Cam ve kompozit ağırlıklıydı zaten onun maketini de yapmışlardı. Şimdi bunlar yapıldıktan 2006'dan sonra projeler teslim edilmiş ve bırakılmıştı takım projeler. Daha sonra bütçeye alınmadı, gecikti yani programa alınmadı derken bu sefer ihtiyaçlar değişmeye başladı. 2011'den sonrada bu sefer projede bazı revizyonlara gidildi. Fikir sanat eserleri kapsamında mimari ekiple yeniden görüşme sağlandı, onlar buraya davet edildi. Çünkü daha önce Ankara'da yaptırılmıştı bu proje. Biz kendilerini buraya çağırdık. Başkanlık, genel Sekreterlik yani üst idareciler, Kültür Daire Başkanlığı ve Personel Daire Başkanlığı için tiyatro kısmı, sinema kısmı ve diğer atölyelerde çalışan arkadaşlar geldiler, ne istediklerini söylediler. Neye ihtiyaçları olduklarını söylediler. Sonra bir de o komisyondan karar çıktı. Biz burada Diyarbakır'a dönük bir şey görmek istiyoruz malzeme açısından, proje açısından ve proje yeniden revizyona gitti. Malzemede çok büyük değişiklik oldu. Bazalt kullanıldı, mermer kullanılacak. Aslında mermerin yerine fibro beton gitti çünkü Diyarbakır mermeri dış cephede zamanla çatlamaya uğruyor ama bazaltın da olduğu bir cepheye geçildi. Diyarbakır'ın hava koşulları göz önüne alınarak cam kısımlar biraz yapıldı

-Bunu siz mi tespit ettiniz? Niye oralar bazalt olsun falan denildi?

Bazaltın olması gerektiği bizim tarafımızdan yani o ekip tarafından söylendi.

-Sizin ekipte kim vardı? Siz vardınız başka?

Fen'den bizler vardık uygulamacı olarak, projenin uygun olup olmayacağını denetleyecek kişiler olarak etüt kısmıyız aynı zamanda bide yapım kısmıyız. Şuanda inşaatın kontrollüğünü yapan insanlar bide kullanıcılar. Burada kimler olacak? Belki de böyle bir projede halkla bir anket çalışması yapılmadı, bir görüşme yapılmadı. Bir konferans salonuna ihtiyaç vardı, bir tiyatro salonuna ihtiyaç vardı bir de sinema salonuna ihtiyaç vardı. Bir tiyatro eğitimi, sinema eğitimi veriliyor bunlar için de ayrıca salonlar var. Bir de işin idari kısımları var. Biz bazaltın olması gerektiğini cephede söyleyip, kendilerine bildirdik onlarda cepheyi bu şekilde tasarladılar ve bir de bak oluşturdular. Burası işin kültür kısmı, burası da kongre kısmı. Şurada tiyatro ve sinemalar var. Şurada da 1887 kişilik bir konferans salonu var. Yeri konusunda bazı sıkıntılar oldu. İlk etapta İpliğin orada olacaktı ama sonra orasının uygun olmadığı, daha sonra işte şuan ki eski zirai donatımın olduğu yer. Burada da bodrum katta otoparklar var ayrıca işte diğer birimlerimiz var; kazan dairesi, sahne dekor atölyeleri var.

-Eski Proje firması yani değil mi? Aynı firma yani?

Eski proje firması olması telif haklarından kaynaklı, Mimarların böyle bir hakları var ya? Yeniden onlar tarafından revize edildi ve şuan ki durumuna geldi. Şurada gördüklerimiz mermer, az oranda bazalt bunlarda fibro beton aynı zamanda cam. Dört çeşit malzeme kullanılacak, en son şey bu oldu.

-Sonrada ihaleye verdiniz değil mi?

Proje konusunda netleşince, uygulama projeleri de geldi, keşif ve metrajdan çıktı, ihaleye girdi ihale edildi.İhale edildikten sonra şartları uygun olan firma.

-Diyarbakır firması mı yoksa yabancı bir firma mı?

Yok. Diyarbakır'da da iş yapan bir firma. MEDOS diye bir firma. Güney Kürdistan'da da iş yapıyor. Öyle bir firma aldı şimdi yer teslimini yaptık, kazılar yapıldı. Grobetyenlere ilacımızı yaptık, grobeton döküldü hava şartlarından dolayı yalıtım işi biraz askıda kaldı.

-Kontrolünü de siz yapıyorsunuz? Siz şahsi kendiniz mi?

Kontrol bizim elimizde; proje ve yapım. Ben kontrol amiriyim. İnşaat Mühendisi, Mimar, Makina Mühendisi ve Elektrik Mühendisi ve her türlü tekniker arkadaşlarımızla işin kendi alanlarında kontrollerini yapıyorlar. Biz burada olduğumuz sürece biz yapıyoruz.

-Uygulama ihalesi ne zaman yapıldı?

2013'te yapıldı. 2012'de yapıldı ihale edilmedi artık.2013'te daha önce de belirttiğim gibi Medos firması kazandı ihaleyi ve uygulama aşaması başlatıldı.

EK 3). Bağlar Belediyesi- Newroz ve Göletli Park

Nimet Taş; İnş. Müh. Bağlar Belediyesi Başkan Yardımcısı, (Görüşme Tarihi; 24.06.2014)

-Göletli ve Newroz parkının proje süreçleri nasıldı? Bu projelere nasıl karar verildi? Baştan beri sanırım siz buradasınız.

Doğrudur. Newroz parkından başlayalım. Nihayetinde bir Newroz alanı vardı şehrin dışında ve her sene o kadar insanı şehrin dışında o kadar mesafede yürütmek götürmek ciddi bir sıkıntı ve problemdi. Bu yüzden şehir merkezinde böyle bir yer arayışı hep vardı sadece bağlar için değil diğer ilçeler içinde geçerlidir bu. Bizimde tam o süre zarfında devam eden bir imar planı sürecimiz vardı işte bağlar belediyesinin 1/1000 yapıyorduk. O esnada gelişti işte hani madem öyle küçük küçük parklar yerine totalde büyük hem bir nesil alanı karşılayacak hem de Newroz günü insanların rahatlıkla gelip toplanabileceği ve bunu bir şenlik havasında yasayabileceği bir alan yaratalım. Bunu da hiç kamulaştırma parası ödmeden 18 imarlı uygulamasıyla elde etmiş olalım diye bir düşünce ortaya çıktı. En nihayetinde plancımızla beraber bu çalışmaların içerisine girdik. İşte toplamda planlamayı da bozmayacak şekilde 140 dönüm civarında bir alan oluştu. Bunu da nereden getirdik mesela şey var eski DSİ kanalı diye adlandırdığımız bir sulama kanalı vardı zaten o sulama kanalı etrafını biz korumak zorunda olduğumuz için yeşil bir bant ilave ederek o alanı

genişlettik. Newroz parkını da o kuşağın üzerine denk getirdik. İlerde en azından bu kuşak tamamıyla hayata geçtiği zaman bir bütün olarak insanların rahatlıkla yürüyüş yapabileceği koşu yapabileceği ve spor yapabilecekleri bir alan haline gelsin. Newroz parkı da bu 140 dönümün içindeydi. Dolayısıyla o kanalın üzerine denk geleceği şekilde dizayn etti.

-Sınırlar bağlar belediyesinin sınırları değil mi? yani özel mülkiyet falan değil.

Hepsi bağlar belediyesinin sınırları içerisinde ve dediğim gibi imar planında bunları dizayn ettiğimiz için hiç kamulaşma parası ödemedem bütün bunları belediye lehine teyitlerini yaparak hayata geçirmiş olduk. Akabinde işte projenin hayata geçmesi aşaması var. O alan yaratıldıktan sonra ve imarları yapıldıktan sonra ki çok sancılı oldu çünkü buradaki insanlar o yüzde 40 olayının alınması olayına alışık değil. Yani o vatandaşlar sabah kalktıklarında arsalarının yüzde 30-40 ellerinden gitmiş.

-Ama orda özel mülkiyet yok demiştiniz ben yanlış mı anladım?

Arazinin tümü özel mülkiyet zaten imar uygulaması yapıyorsunuz imar uygulamasıyla yol yeşil alan v.b. alanlar yüzde 40'ına kadar belediyeye terk edilebiliyor ama bunu planla yapıyorsunuz planda onları gösteriyorsunuz ama onları sadece o amaçla kullanabiliyorsunuz başka amaçla kullanıldığında zaten o eski sahiplerine geri dönüyor. O yüzden özel mülkiyetten çıktı ve belediyenin malı olarak kaldı.

-Arazi sahiplerine bir şey verildi mi?

Şöyle oldu onların arazisi tarım arazisiydi böyle yapınca arsaya dönüştü oradan kazançları oldu zaten. Onu anlamaları zaman aldı. Bunun farkına vardıktan sonra kabullenmeye başladılar. Çünkü arazileri daha fazla değer kazanmış oldu. Süreç başladı projeler hazırlandı ve newroz alanı olarak kabul gördü insanlar tarafından. İnsanlar orda rahatlıkla piknikte yapabiliyorlar. Mangal yapıyorlar. Ramazan aylarda sahura kadar kalıyorlar. O yüzden başarılı bir proje oldu. İnsanların birçok ihtiyacı karşılanmış oldu.

-Bu projenin finansmanı kim oldu?

Bağlar belediyesi ve %30 ya da %40 oranında Büyükşehir belediyesinin katkısı oldu. Başka aktör yoktu.

-Bu projenin aktörleri kimdi?

Bağlar belediyesi ve Büyükşehir belediyesi. 2004'te başladı 2007 de bitti başkanın desteği çok fazlaydı. O yüzden başkan da bir aktördür.

-Bütün bu süreç içinde oynadığınız rolü değerlendirirseniz?

Ben proje kontrolüydüm. Keşiflerin hazırlanması ihaleye çıkarılması bütün bunlarda ben yer aldım. Ekip olarak vardık. Bende ekipte biriydim. 2004'te başladı 2007 de bitti başkanın desteği çok fazlaydı.

-Göletli parka (bağlar parkı) niye ihtiyaç duyuldu?

O süreçte yeşil kuşak planlaması yapılmıştı. Dsi'nin su kanalı ve etrafı. Biz bu alanı büyüttük ve elimizde her şekilde (yeşil alan, park gibi) kullanabileceğimiz bir alan

oluşmuştu. Teknik elemanlarımızın desteğiyle ve dışardan görüştüğümüz bir peyzaj mimari ile beraber bir proje oluşturduk. Önce kültür merkezi düşündük sonra baktık kültür merkezlerimiz var ve bu tür alanların işletmesi ciddi boyutlardadır o yüzden vazgeçtik. Diyarbakır'da su kütlesi en büyük olan alandır. Bizim amacımız o su kanalını tamamen kullanabilmektir. Şehir içinde su kanalının gitmesini istemiştik. Sonra onu korumak çok zor olacağı için ondan vazgeçip böyle bir gölet oluşturup etrafında düzenlemeler yapıldı. İçinde kafeler de yapıldı. Kafeyi işletenler belediyeye kira veriyorlar.

-Proje istediğiniz gibi oldu mu?

Hayır, istediğimiz gibi olmadı müteahhidi firma çok iyi değildi şimdi o kafeler de çok farklı boyuta götürdü o yüzden projemiz tamamıyla istediğimiz gibi olmadı. Su kirli çöpler var. Bu tür yerlerin korunması ve denetimlerinin olması lazım.

-Kente etkisi anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok iyi bir etkisi oldu. Göletli parka her taraftan insanlar geliyor. Surdan Kayapınar'dan Yenişehir'den. Ve o da bir ihtiyaçtır. Çünkü Su çok önemli bir olgu ve insanlar etrafında toplanmak ister ama tabii denetlenmesi lazım.

EK 4). Kayapınar Belediyesi- Cegerxwin Kültür Merkezi

Aydın bolkan; Gazeteci Kayapınar Belediyesi Başkan Yardımcısı, (Görüşme Tarihi; 24.02.2015)

-Cegerxwin kültür merkezi yapılıırken konumunuz neydi?

Ben o süreçte basın mensubuydum. Basın ve kültür çalışmalarını yürütüyordum. Bu çalışmaya da dâhil edildim.

-Belediyenin yaptığı projelerden bahsedebilir misiniz? Mesela Cegerxwin kültür merkezinden.

Kültür merkezinin bulunduğu alan 84 dönüm park var. Park ormanı dediğimiz alan. Orası belediyeye bir şahıs tarafından iş merkezi ve yeşil alan olarak verilmiş. Bu alanı kurtarmak için bir iş merkezi yapmış o bina o alan ile çözülmüş. Gittikçe kayapınar yoğun bir alana dönüştü. 2007 yılları civarında ve kültür merkezi sıkıntısı yaşandığı görüldü. Ve belediye bu iş merkezi olarak kullanılan 3000 metrekarelik alanı kültür merkezine dönüştürme kararı aldı. Arazi sahibiyle görüşüldü ve karar verildi.

-Kimler vardı bu projede?

Tamamıyla belediyede çalışanların ortak kararıydı. Tiyatro, kültür biriminde çalışan arkadaşlar ve teknik birimimizdeki arkadaşlar birlikte dönüştürme projesini çizdi. Sonra güçlendirme projesi de çizildi öyle uygulamaya başlandı.

Var olan bir binanın dönüşümüydü. Toplamda 5500 m2 kapalı alanı 330 kişilik tiyatro salonu 300 kişilik resepsiyon var. 8 derslik var atölyeler idari bölüm ve kafeteryası var.

- Projedeki aktörler kimlerdir?

Kayapınar belediyesi, Büyükşehir belediyesinin düşünsel desteği oldu.

-Bu projenin mimari boyutundan öte sosyal boyutu da var mıdır?

Evet, Kentte sosyal boyutta ciddi değişimler yaptı. Büyük talepler var. Müzik eğitimleri, tiyatro, bağlama kursları falan var.

- Mimari ekip var mı? Bu ekip projeye ne zaman dâhil oluyor? Ekibin yapısını hiyerarşisini kısaca anlatır mısınız?

Fikir aşamasından sonra mimari ekip dâhil oldu. Tasarım aşamasında. İnşaat sürecinde buradaki personellerimiz kontrolünü yaptı.

- Bütün bu süreç içinde oynadığınız rolü değerlendirirseniz?

Bizler fikir aşamasında vardık bende bu aşamada yaptım. Sonra kültür müdürlüğü yaptım.

- sizin projenin başarı kriterleri nelerdi ve ne kadarına ulaşabildiğinizi düşünüyorsunuz?

Halkla buluşmaydı ve başarılı olduk.

-finansmanı kimdir?

Kayapınar belediyesi.

-Kentın yapılaşma sürecinde belediyenin nasıl bir etkisi var?

Belediyeler imarlı yapılaşma konusunda önemli bir rol oynuyor. Fakat yeşil alana daha önem verilmeli. Kentte ciddi anlamda betonlaşma var. Kentte yatay ve dikey tartışması var. Yapılaşma yoksulların lehine değil. TMMOB verilerinden 2000 den bugüne 180 milyon m2 yapı yapılmış.120000 konuta tekabül ediyor. Fakat bu kentın %40 insanca yaşanılan alanlarda değil. Yoksulların aleyhine bir uçurum var. Orta sınıf ve orta sınıfın alt grubundakileri bu konutları alamıyor. Sağlıksız yapılarda yaşanılan oranlar çok fazla.

EK 5). Sur Belediyesi- Suriçi Gazi caddesi ve Yenikapı Sokak Cadde ve Sokak Sağlıklaştırma ve Cephe Rehabilitasyon Projesi

Dilek Akşahin; Sur Belediyesi imar müdürlüğü personeli (Görüşme Tarihi: 27.01.2015)

-Buradaki konumunuzu söyler misiniz?

Ben imar Müdürlüğü'nde 23 yıldır çalışıyorum personel olarak.

-projenin adı ne olarak geçiyor?

Gazi caddesi Yenikapı Sokak Renovasyon projesi olarak geçiyor.

-Projedeki aktörler kimlerdir? Bu fikir kimindi?

En etkili aktör büyükşehir belediyesiydi fikir onlarındı. Ayrıca Avrupa birliği ve sur belediyesi projenin aktörlerindendi.

-Proje süreci nasıl başladı?

Surun içinde bir noktadan başlamak gerekiyordu bunun içinde belediyeler sur için bir şeyler yapmak istiyordu biliyorsunuz sur içinde yüksek katlı binalar çok fazla. İlk olarak gazi caddesinden başlamak gerekiyordu. Sur için çok önemli bir yerdir. Estetik olarak güzelleştirmek amacıyla yapıldı. Tarihi mekânlara giden güzergâh başlangıcı olarak o yüzden öyle bir şey düşünüldü. Fikir büyükşehir Belediyesi'nden çıktı.

-Büyükşehir belediyesi imar birimi mi oluşturdu projeyi?

O zamanlar Büyükşehir belediyesinde proje birimi vardı. Avrupa birliğinin bir sürü hibe projesi vardı şu anda yok çok fazla. Bu çok ciddi bir projeydi fazlaydı.

-Bu projenin uygulayıcıları kim oldu?

Uygulayıcıları büyükşehir belediyesi oldu ama Avrupa birliği kontrolünde oldu her yapılan iş için rapor hazırlandı Avrupa birliği denetleyicileri denetliyordu.

-Siz ne yaptınız bu süreçte?

Proje ile ilgili eğitimler veriliyor sur belediyesi zabıtalarna eğitim verildi işte tarihi binalar nasıl kurulur nasıl denetlenir bu konularla ilgili bilgilendirmeler yapıldı turizme nasıl katkı sağlar ben de birebir çalıştım bu projede. Bu proje için bir proje birimi oluşturuldu proje koordinatörü vardı.

-mimarı kimdi?

Bahri Karhan ve Necati Bey de vardı. Bahri bey dışarıdan katılmıştır. Proje 2005 2006 2008 arasında geçen bir projeydi bitti zaten uygulama ile beraber bu yıllarda.

-Projede mülkiyet sıkıntı çıktı mı?

Bu tür projelerde mülkiyet sıkıntısı çıkmaz ilk başta proje koruma Kurulu'ndan geçti zaten Avrupa birliği destekli proje olarak yürürlüğe girdi.

-Aktörlerin ortaklığını birazcık anlatabilir misiniz?

Proje koordinatörü iş dağılımı yapıyordu. Koordinatör raporları düzenliyordu. Toplantılar ayarlıyor eğitimleri düzenliyordu.

-Proje koordinatörü kimdir?

Dışardan bir personel getirttiler kudret hanım denilen bayan büyükşehir belediyesi ayarladı kendisi elektrik elektronik mühendisiydi. Daha önce Avrupa birliği projelerinde çalışmıştı. Büyükşehir belediyesi belirlediği biriydi.

-Bu süreç içinde sur belediyesi olarak değil de kendi şahsi olarak nasıl rol oynadığınızı söyleyebilir misiniz?

Ben belediyeyi temsil olarak ordaydım. İşte diyelim resmi açıklamalar olduğunda, eğitimleri düzenliyordum. Konu ile ilgili bilgi vermede görevliydim.

-Sizce insanların tepkisi nasıl oldu? Olumlu ve olumsuz?

İlk başta esnafla biraz tepki göstermeye başladılar. Ama belediye başkanları toplantı yapınca, ziyaret edince artık ses çıkarmadılar. Sonuçta Avrupa birliği projelerinden biriydi. Ticaretin olduğu yerdir suriçi insanın içinde önemlidir o yüzden çok olumsuz bir şeyle karşılaşmadık. Dediğim gibi esnafıyla birazcık sorun yaşadık ama bu sorun çözüldü gazı caddesi esnafı daha çok işyeri olarak kullanıyor orayı orda oturmuyorlar.

-Yani orada yaşayan insanlar tarafından olumlu bir etki yarattı mı?

Evet, öyle oldu.

-Bu projenin başarı kriterleri nelerdir? Başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?

Bence estetik görünüm olarak başarı sağladığımızı düşünüyorum tabii ki yüksek binalar olmasaydı daha iyi olacaktı.

-Başarı oranı ne kadardı söyleyebilir misiniz?

Yüzde 70 diyebiliriz. Ama inanın bence çok tetikleyici bir proje oldu koruma amaçlı imar planı düzenlenmesi şart hale getirildi ve bunun olması gerektiği kararına varıldı bu projede çok tetikleyici rol oynadı ondan dolayı çok önemli bir projeydi.

-Kente etkisi anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

Turizm açısından çok etkili bir proje oldu kent için restore edilen bir sürü alan oldu o yüzden kullanıma açıldılar ve olumlu etkileri olduğu kanaatindeyim. Bu alanda elektrik direkleri proje kapsamında yeraltına alındı o yüzden çok iyi oldu. Proje kapsamında gazı caddesi ile Yenikapı'daki elektrik direkleri yeraltına alındı ve sonrasında DEDAŞ tüm bölgedeki elektrik direklerini yer altına aldı.

-Projedeki finansman kimlerdir?

Genel olarak Avrupa Birliği finansmandı ama büyükşehir Belediyesi'nde katkısı olmuştur.

-Bu süreçte karşılaşılan en ciddi sıkıntı neydi?

En büyük sıkıntıyı boyacılar çıkardı ulu caminin oradaki ayakkabı tamircileri. Ayakkabıcılar biliyorsunuz orada bir yerde var caminin önünde biz onlar için orada pergolalar yaptırдық. Oraya geçsinler diye. Ama ne yaptysak geçmediler. Altı yedi defa eden başkan Osman onlarla toplantı yapmasına rağmen onları ikna edemedik yani bir kaç metre öte tarafa geçeceklerdi ama geçmediler.

Bahri Karhan; Mimar, Proje Ofisinde Mimar olarak çalışmıştır (Görüşme Tarihi: 30.01.2015)

-Projenin adı ne?

O süreçte Avrupa Birliği ile birlikte 'Turizm' başlığı altında biz o projeyi sunduk. 'Turizm Gelişimi' diye bir başlık açtı Avrupa Birliği. Bunun için de merkezi hükümetle de şöyle

anlaştı, yani buraya aktardığımız fonu, parayı sadece GAP Bölgesi'nde kullanma üzerine anlaştı. Bir anlamda coğrafi olarak bizi kapsayan bir şeydi. Burada da GAP Bölgesi'nde ki turist sayısını arttırmak için o bölgedeki tescilli turistik yapıların daha iyileşmesi, rahat dolaşabilmesi. Tabi biz yapı ölçeğinde o sürece bir şey sunamadık Diyarbakır'da. Yapı ölçeğinde sunduğunuzda daha dar bir çevreye hizmet edecek diye düşündük. Bizde Gazi Caddesi ve Yenikapı Sokağı renovasyonu olarak sunduk ve bunu sunarken de aslında proje bizi kapsamıyordu sonuçta biz kentsel bir yenileme yapıyorduk orada.

-Biz derken kimden söz ediyorsunuz?

Büyükşehir Belediyesi bu işi yürütebilmek için dışarıdan destek almak zorunda kaldı. Kadrosu bu konuda yetersizdi. Avrupa Birliği kendi mevcut kadrosuyla bu işi yapması durumunda işin tamamen belediyelerin kontrolüne geçeceği hem işin ruhuna uygun bir ihale süreci işlemeyecek hem de oradaki hiyerarşi içinde o projenin başındaki adam, başkana ya da yerel iradeye direkt bağlı olduğu için onun söyleyecekleri de talimat olacak. Onun için ona çok yanaşmayıp, bunlar için proje ofisleri kurdular. Biz dediğimiz şey, biz o projeyi yürüten ekibin içinde belediye vardı ama projenin ana iskeletini biz dışarıdan oraya gönüllü olarak hem yetkinlik anlamında o işe yetkin kişiler olarak bizleri seçtiler hem de işleyişi belediyelerin dışında tutmaya çalıştılar ve bunun için proje ofisi fiziki mekân olarak zaten belediyelerin içinde değildi, dışındaydı ve belediyelere hizmet den bir proje olmasına rağmen, en çok çalışma alanı da belediyelerdir.

- Dışardan siz vardınız, başka kimse var mıydı bu projede?

Kudret hanım vardı. Elektrik Elektronik Mühendisiydi. Bizim projenin en büyük çarpanı da TEDAŞ, Telekom ve DİSKİ. Bizim projenin toplam bütçesi 1,5 milyon Euro iken bunun çarpanı 5 milyon Euro gibi bir şey oldu diğer kurumların yaptığı işler bakımından. Bizim en büyük açmazlarımızdan bir de o oldu. Biz hem altyapı yapıyorduk hem de üst yapıda iyileştirmeler yapıyorduk. Belediyenin içerisinde sadece Fen İşleri Daire Başkanlığı, DİSKİ Daire Başkanlığı, Telekom İl Müdürlüğü ve TEDAŞ İl Müdürlüğü projenin koordinasyon kurulunda yer alan ve proje gereği onlara düşen işleri ihale edip, süreci takip etmek ve imalatlarını sahada bizim yapacağımız imalatlardan önce bitirmeleri için bir koordinasyon vardı. Biz tarihi ve turistik yapıları ortaya çıkartacak bir renovasyon projesini sunduk. Biz birebir tarihi tescilli hiçbir yapının tek bir taşına bile müdahale etmedik.

- Proje ofisi oluşturulduktan sonra mı proje uygulamaya geçti? Yoksa projeden sonra mı proje ofisi oluşturuldu?

Belediye kendi bünyesinde bir proje ofisi oluşturmaya çalışmıştı.

- Şimdi bu proje vardı değil mi? Proje geldi kendi proje ofislerini kurdular sonra yetersiz olduklarını görünce bir proje ofisi kurmaya çalıştılar değil mi? Hani bir şeylerin başlaması için bir projenin başlaması gerekir dimi?

Proje ofisi daha öncede belediyenin bünyesinde vardı ve o farklı ihtiyaçlar için kullanılan bir birimdi. Bu iş de haliyle o ofise verildi. Projeden öncede Büyükşehir'in bünyesinde vardı. İhtiyaçlara göre bütün belediyelere sadece Diyarbakır merkez olmamak kaydıyla, ihtiyaçlara göre program sunuyorlar. Bunun için bunların bir hazırlığı vardı bu temelde ama bu işin içerisinde yine dışarıdan insanlar da vardı proje ofisinin içerisinde. Bu süreçte birlikte belki de Avrupa Birliği'nin dayatmasıyla tamamen belediyecilerden ya da oradaki

hiyerarşinin içerisinde değil de projenin yürütme biriminin bağımsız dışarıdan alınan elemanlar alınmasıyla oluşturuldu. Ben sürece böyle dâhil oldum. Biz dâhil olduğumuzda yazınsal anlamda proje sunuyoruz. Bunu yapabilmek içinde bize dediler ki siz bir proje üretin bize getirin biz ona karar verelim.

- Böyle bir proje kimin fikriydi peki? Ne yapılmak istendi de böyle bir proje oluştu?

Diyarbakır'da geçmişten bu yana biraz sivillerin işin içinde olduğu, benim de zaman zaman içinde bulunduğum öncü olarak görev yaptığım tarihi sur içini kurtarmak için bir ev bir sokak diye başlattığımız bir proje vardı. Bu proje gündeme gelince bir ev bir sokak için oluşan bir çalışmamamız, birikimimiz vardı. Bu da gündeme gelince birazda oradan gelen ivmeyle bu gündemleştirildi. Bu sefer bir proje ihtiyaç duyulduğu için bizim proje olarak sunmayı düşündüğümüz ki orada en büyük şey bir milyondur. En büyük projeye ayrılan şey bir milyondur. Gazi Caddesi bir milyon aldı ve en büyük projede oydu. Bir proje süreci başladı sonra orayı ihale etti belediye. İlk olarak biz renovasyon projesini hazırlayıp, götürüp kurulda onaylatıp ihale edemeyiz. Bunun için belediye onu ihale etti.

-Büyükşehir Belediyesi, Sur Belediyesi, Avrupa Birliği var. Bir de Proje Ofisi var. Belediye elemanları ve dışarıdan elemanlar var değil mi? Bu 4 kalem var? Başka bir kalem var mı?

TEDAŞ, Telekom, DESOB. Çünkü orada bir sürü esnafı ilgilendiren bir şey yapıyorsunuz. Bütün bunlar projenin paydaşlarıdır ama bire bir imalat yapacak olanlar Telekom, TEDAŞ, DİSKİ ve proje kapsamında ihale edilen Büyükşehirin ihale etmiş olduğu aslında Sur ile birlikte koordineli yürütmesi gereken şey.

- Kaç yıllarında bu proje için görev aldınız?

2007-2009 yılında...

- Projenin içeriğinde neler vardı?

Projenin içerisinde oradaki bütün elektrik, Telekom şebekelerinin yer altına alınması vardı. Onun dışında yer altına alınan şebekelerin geleceğini planlayıp, 20 yılını planlayıp ona göre rezervlerini oluşturup bir daha kazmadan hem TEDAŞ'ın, hem Telekom'un hem de DİSKİ'nin Yollarda yerin altında kalan. Yerin üstünde kalan bizim yürüttüğümüz o cephelerin ıslahı vardı. Boyaması, onarılması, kısmen gabari dengesine sahip kaplamalar vardı kısmen tartışmaların olduğu yerlerde, ondan sonra aydınlatma elemanları vardı.

-Tescilli yapılara müdahale yoktu değil mi?

Tescilli hiçbir yapıya müdahale yoktu. İmara aykırı yapılara da müdahale yoktu aslında özü itibarıyla. Gazi Caddesinde imara aykırı ruhsatsız yapılar da var. İmarın ötesinde üstüne ek katlar yapan şeyler de var. Bunlara da müdahale yoktu. Projenin mantığı da hiç kimsenin mağdur olmayacağı üzerine tüm tarafların anlaşarak ortak konsensüsüyle bir sorun varsa çözülmesi üstüne kurulmuştu. Amacın da oradaki turistik yapıların Nebi Cami, Hasan Paşa Hanı, Ulucami arka sokaklarda da sivil mimarilerin daha görünür olması için asıl amaç oydu. Kentsel dokudan çok çarpışık düzen vardı onu biraz düzelttik, ıslah ettik.

-Sadece dıştan yapıldı sanırım başka bir şey yoktu?

Yol cephesinden görünen binaların boyası, sıvasız olanların sıvasının yapılması. Cephenin bir bütün olarak boyanması, araç ve yaya trafiği alanlarının bazalt kaplamalarının bir bütün olarak yenilenmesi, imalatına uygun bir şekilde yapılması.

-Avrupa Birliği'nin sadece fon desteği mi oluyordu? Başka bir desteği oluyor muydu?

Teknik kadroları vardı, Parasal destekleri vardı. Tabii onlar o kadar para öderken Büyükşehir bütçesinden de yüzde 25'e tekabül eden bir bütçeyi de harcaması gerekiyor. Tamamı hibe üzerine oturan bir iş olmasın diye.

- Proje yapılırken kimseyle görüşüldü mü?

Aslında projenin paydaşı olan DESOB'un yürütmesi gerekirken esnaf ile diyalogları pasif kaldı. Pasif kalınca esnafı Proje Ofisi arasında görüşmeler oldu. Sonra Büyükşehir Belediyesiyle birlikte toplu bir görüşme yapılmaya çalışıldı. Bana göre çok verimli bir çalışma değildi. O kadar insanı bir salona doldurup, herkesin farklı bir sorunu vardır orada. Kuyumcunun sorunu farklıdır, ayakkabı boyacısının sorunu farklıdır.

- En büyük sorunu boyacılarla yaşamışsınız herhalde?

Onlara yer yapmamıza rağmen yerlerinden kalkmadılar. En çok toplantılar onlarla yapıldı fakat yine de yerlerinden kalkmadılar. O şekilde yerlerinde kalmaları aslında çok doğru değildi. Yağmur yağdığında kafasına bir naylon çekiyor ama biz onlara yağmurda korunacak bir sundurma yaptık. Onun atına sığınırırlarsa daha iyi olur ama biz sırtımızı cami duvarından ayırmayız dediler.

- Mimari ekip var mıydı? Bu ekip projeye ne zaman dâhil oldu?

Ben mimar olarak projenin en başından hani ilk saha alanlarından hatta yeni kapı sokağı projesini kurulda bizim belediyedeki arkadaşlarla birlikte hazırlamış olduğumuz proje. Koruma kurulunda onay aldı. İhale edildikten sonra biz yapmış olduğumuz 6 projeyi o firmaya verdik. O sonra onları projelendirip, proje formatında...

- Kaç proje?

Yeni kapı Sokağın projesi en uğraştırıcı projeydi. Onu biz koruma kuruluna belediyedeki arkadaşlarla birlikte hazırlayıp sunduk. Orda onay aldıktan sonra bu proje Büyükşehir Belediyesi tarafından ihaleye çıktı. Hazırladığımız o projeleri de aldıkları da o firmaya verdik. Artık o daha detaylı, detayları tabela mesela aydınlatma detaylarını çözmüş olduk. Proje formatına dönüştürdü hani ihaleye çıkabilecek bir proje formatına dönüştü.

-Uygulama sürecinde hiçbir faaliyetiniz oldu mu? Kontroller falan mı yaptınız?

Biraz çetrefilli geliştiği için süreç çok rahat değildi, onu toparlamaya çalışıyorum. Projeden sonra biz ihaleye çıktık. İhale şeffaf bir şekilde bizim de tercih ettiğimiz doküman üzerinde yeterli olan bir firmaya verildi. Projede bize göre açmazlar vardı, malzeme açmazları vardı. Kaldırımlarda andezit taş kullanılmıştı. Andezit bölgenin taşı değildi ve bizim bazaltımız ondan daha iyi bir performans veriyordu kaldırımda. Sonra biz projeyi buradaki sivil toplum kuruluşları ve üniversitedeki o işin branşıyla ilgili hocalarla birlikte bir taşmaya açtık. Sonra oradan malzeme değişikliğine gittik. Malzeme değişikliğine gittikten sonra

imalat sürecini başlattık. Bire bir malzeme analizlerini alıp, malzeme olurunun verdikten sonra sahada imalatları takip ediyordum.

-Bu projedeki bütün rolleri siz mi üstlenmediniz? Bu projenin sonuçlarına nasıl yansıdı?

Yok, tüm bunları ben üstlenmedim. Ben sadece işin malzeme onayı ve sahadaki imalat detaylarını kontrol ediyordum. Projenin bir sürü ayağı vardı; sosyal ayağı, oradaki esnaflar için çalışmalar yapıyordu vs. Hijyen çalışması, lokantacılar ve berberler, kuaförler için hijyen çalışması, diğer kesimler için başka çalışmalar onu yürüten başka arkadaşlar vardı.

-Sosyal boyutunu yürüten kim vardı sizin ekipte?

Sosyolog olan Necla Hanım vardı.

- Mülkiyet durumu nasıldı orada?

Mülkiyet durumunun en karışık olduğu bölgelerden biridir. Ticaretin en yoğun olduğu bölge olduğu için değerlerdir her metre kare ve babadan oğula, nesilden nesle geçtiği için mülkiyet olayı çok karışıktır.

-Bu sizin için çok sorun teşkil etti mi?

Yok, biz bire bir mağazanın içine girmediğimiz için bizim için çok fazla sorun teşkil etmedi. Biz cephede kaldığımız için. Herkesin cephesine de aynı şekilde kapladığımız için sorun olmadı.

-Kaç dükkân vardı orada? Bunun sayısal verileri var mı sizde?

Evet, projede zaten baştan sona kadar hangi dükkânın cephesi ne kadardır, numarası nedir? Biz bir ara onların mülkiyetlerini de tespit etmeye çalıştık. Orası çok karışık olmuş, ondan geri adım attık. Mesela, 20 metre karelik dükkânın kaç sahibi var ya da kaç hissedarı var? Gelecekte oraya yönelik bir proje hazırlandığında bu da arşivde olur bunun üzerinden yürür, daha kolay olur diye. Sonra içinden çıkamadık.

-Proje çok yordu mu sizi?

Proje çok terletti bizi. Çünkü zor bir projeydi. Kentin en yoğun noktasında ticaretin en büyük olduğu yaya trafiğinin en yoğun olduğu yer. Gündüz nüfusun 250 000 gece nüfusu 30000 olan bir yerden bahsediyoruz ve biz orda imalat yapıyoruz. Diyarbakır ilk defa bu kadar kurumu bir araya getirip bu işi yapıyoruz. Çok sıkıntılar yaşadık kurumlar arasındaki uyumu sağlamak ayrıca oradaki esnafın tabelalar için sorun çıkarması bizi çok yordu. Mesela şalvarlı döner tabelayı değiştirtmedi. İki koordinatör vardı.

-Projeden memnun muydunuz?

Proje tescilli yapılara yönelikti ihalede sadece bizim projemiz böyleydi. O yüzden bunu kabul ettirmek çok zor oldu çünkü adamlar bize şunu sordu Diyarbakır'da bütün kurumlar birbirine düşmanken nasıl olur da hepsini bu proje için bir araya getireceksiniz? En çok zorlandığımız iki durum oldu birincisi projeyi kabul ettirmek ikincisi sur belediyesi en çok problem üretti.

-Belediye nasıl problem çıkardı?

Belediye yeniden yapılaşmaya izin vermiyordu.

-projenin geneli nasıl algılandı? Sizce doğru algılanabildi mi? işte belediyeler olsun halk olsun.

Projemiz Avrupa birliği projeleri arasında birinciliğe layık görüldü. Bizlere ödül verildi proje yürütücülerine. Türkiye genelinde 37 proje arasında birinci oldu. Çok zor bir proje olması ve imalatların iyi olması ve çarpanının fazla olması işte diski TEDAŞ gibi kurumların çok olması. Sirkülasyon daha iyi oldu insanlar yorulduğunda dinlenebileceği alanlar oldu. Trafo sıkıntıları çözüldü. Başarılı bir proje oldu.

-Proje orda yaşayan insanlara nasıl bir etki yarattı?

Bence orda yaşayan insanlara çok ciddi etki yaratıldığını sanmıyorum. Çünkü oradaki insanlar genelde ticaretle uğraşıyorlar ve akşam evlerine geçiyorlar. Gelirleri yüksek olan insanlar ve sur içinde yaşamıyorlar.

-Kente Etkisi Anlamında Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

Kente etkisi anlamında iki başlıkta değerlendirebilirim. Birincisi kentsel idarecilerin bir araya gelmesi aynı masa etrafında bulunmaları ve projeyi başarabilmeleri ikincisi bu kadar yoğun bir insan kitlesinin beraber oluşu esnafından tutun idarecisine kadar hepsinin bu projeyi kucaklaması başarıdır.

-En etkili aktör hangisiydi?

Büyükşehir belediyesiydi.

EK 6). Yenişehir Belediyesi Hizmet Binası

Yasemin Noyan; Mimar, Yenişehir Belediyesi İmar Müdürü, (Görüşme Tarihi: 23.01.2014)

- En baştan başlayalım o halde. Belediye de ne zaman çalışmaya başladınız?

15 yıl önce belediyede tek teknik eleman olarak başladım, kimse yoktu. Biz de yeni bir anlayışla başladık. Ben başladığımdan beri BDP yönetiminde daha önce sanırım saadet partisi vardı. Farklı bir anlayışla başladık. O dönemde her şey çok farklıydı, bu günkü gibi değildi. Biz çok savaştık. O dönemlerde kaçak katlar almış başını gidiyordu. Dışarıdan girişler, asma katların farklı uygulamaları gibi birçok konuda sizin gördüğünüz veya görmediğiniz, biliyorsunuz ama nasıl yapıldığı mesela yapı yaklaşma mesafeleri, bir binanın bütün cephelerinden önlerden beş yanlardan üç çekip yapıyordu müteahhitler. Ve bunu plan notunda da şöyle söyleyeyim lejantlarımızda A3-3 diye geçiyordu. Bunu da kendilerine temel alıp bu şekilde uyguluyorlardı. Ama kat arttıkça mesafe artması gerekiyor.

-15 yıl önce bu uygulama var mıydı?

Tabii ki. İlk günden bizim planlarımızda bu vardı ama orda üçü görünce minimum bahçe mesafesi olarak almamıştı o dönemde burada görev yapan arkadaşlar. Üç metre. 7 katlı bina da olsa, 8 katlı veya 10 katlı bina da olsa üç metre. İlk geldiğimizde her şeyi bilmiyorduk. Bir defa üniversite çok farklı, Okulda gördüğünüz bilgiler, akademik bilgiler, aldıklarınız mesela ben her görüştüğüm arkadaşına bu örneği veririm. İmar kanunu dersi bizim özüydü okulun. Kanun ne işimize yarar diye düşünüyorduk ama buraya gelince bütün imar kanunu maddelerini ezberlemek zorunda kalıyorsunuz. Böylesi bir durumu var. O dönemlerde böylesi uygulamalar vardı, ciddi anlamda yol katledildi imarda. Sadece mimar değil, şehir plancılarının çok etkisi şehirde planlamalarda yapılaşmalarda farklı bakış açılarıyla çok etkili oldu. Elif hanımda göreve başladı. Onunla birlikte yan bahçe mesafeleri, kat arttıkça yarım metre artar ki uygulanması gereken bir şeydi. Biz o dönemlerden sonra 200-2001'den sonra bunu uygulamaya, kabul ettirmeye başlattık. O dönemler çok zordu, müteahhitler hiçbir şey bilmiyorlar, hep kendi istediklerini yapıyorlar, kaçak kat çok normal, olmazsa olmaz gibi görünen şeyler. Ama o dönemlerdeki yöntemlerin de bakış açıları da çok önemli. Çünkü belediyelerde siz sadece teknik bilgilerle ilerleyemiyorsunuz. Sonuç itibarıyla seçimle gelen insanlar, onların bakış açısı da sizin gidişinizi çok etkiliyor. Örnek veriyorum o dönemin yönetimi bizi destekler olmasaydı, biz belki bu denli bunu yapalım demeyecektik. O dönemlerde belediyelerin hiçbirinde teknik kadro yoktu. 2000-2001'den sonra bütün belediyelerde teknik eleman kadrosu oluşturuldu. O teknik eleman kadrolarıyla beraber nerde aksaklık görüyoruz, problem nerde görüyoruz, ne düzeltilebilir. Bu daha çok şehir plancılarıyla yapılan şeylerdi ama o toplantıların hepsinde mimar arkadaşlar da vardı. İlk günden bu güne kadar biz bütün planlama toplantılarında mimarlar olduk. Hiçbir zaman sadece şehir plancısı arkadaşlarla veya sadece mimarlarla olmadı, beraber olduk. Çünkü biz kendi alanımızda hangi aksaklıkları görüyoruz, planlamada ne tür aksaklıklar var, o çerçevede ilerledi. Tabii diğer belediyeler ile ortaklaşınca, belediyeler ortak dili konuşunca herkes aynı şeyi yapınca, bugün Diyarbakır belediyeleri 10-15 seneden önceden çok farklı bir yerde. Konuşma dilimiz çok farklı, anlatımımız çok farklı. O dönemde farklı şeylerin tartışmasını yürütürken bugün çok daha farklı, ince detay tartışmaları yürütebiliyoruz. Bu açıdan ciddi anlamda yol katledildi. Mesela ben diğer illere gidince, belediyede çalışıyor olunca ister istemez yapılaşmaya bakmak zorunda hissediyorsunuz, bakıyorsunuz veya görüyorsunuz. Bir şekilde dikkatiniz çekiyor. Biz kendi farkımızı görebiliyoruz. Diyarbakır'ın nereden nereye geldiğini görebiliyorsunuz. Dönemseldir diyorum ama 90dan 95e kadar tek tarz yapılaşma vardır 95-98 kadar farklılaşmaya başlamıştır. Belli bir dönem yapı kat adetleri 5 kat, bir yıl sonra yapı kat adetleri 6 olmuş. Birkaç dönem de böyle gitmiş. Ondan sonra 8-9 kat olmuş. Biz planlamayla bunun da önünü kestik. Nasıl yaptık? Kat adetlerini planda artırdık, vatandaş paçal katı yapmasın. Yapacaksa da planlı yapsın. Bu tarz şeyle önümüz çok açtı. En sonunda yapı denetim ile birlikte ciddi bir düzelme daha bir düzelme, yapı bazında. Vatandaşa bilinçlendi, ne istediğini biliyor artık. Başımı sokacak bir evim olsun diyen bir vatandaş, şimdi benim dairemde yalıtım yapılmamış diyerek belediye başvurabiliyor. Vatandaşın bilinçlenmesiyle yapılar daha bir iyileşti. Şu anda iyi bir yerde ve daha da iyiye gitmesi yönünde belediyeler sürekli bir araya geliyor. Belediyelerde fikir ayrılıkları yok, ortak çalışmalar yürütülüyor. Her ne kadar ortak yürütülse de özel bölgelerimiz de var. Mesela Bağlar Belediyesinin eski bağlar, Kayapınar'ın huzurevleri, Yenişehir'de merkez Yenişehir ve şehitlik semtlerinde yapılaşmalar neredeyse bitmiş alanlar. Bunlar öznel olarak tek tek irdelenilerek gidilmesi gerekiyor.

- Teknik elemanların bilinçlenmesinden kaynaklanıyor sanırım. Kat yükseklikleri çok artmış, 25'e kadar çıkabiliyor artık.

Yasama ve yönetmelikler ile birlikte artık emsal verilebiliyor. Aşmak serbest. Mesela şu alanda 1000 metre kare yapabilirsin deniliyor. İster 20 kat yap, ister 10 kat yap. Bu biraz mimariyi rahatlatan bir durumdu. Biraz güç kavgasına dönüştü ama kimin binası daha yüksek gibi espriler dönüyor ama mimariyi rahatlamaktı asıl amaç.

-Şehir yapı ortalaması 7-8 kat iken, 20-25 katlı yapıların yapılmaya başlanması genel anlamda problem olarak görünmekte.

Evet. Alt yapının buna ne kadar uygun olduğu önemli. İtfaiye araçları, herhangi bir afet durumunda müdahale etme imkânı var mıdır? Ama bunu da engellemek mümkün değil. Sonuç olarak Diyarbakır hızlı bir büyüme katlediyor. Sınırlandıramıyorsunuz. Çünkü farklı tasarımlar görebiliyorsunuz. Biraz da buna da ihtiyaç vardır. Bu 25 kat olmalı mıdır? Tartışılır. Talep onunca, engel de yok ise yapılıyor.

- 25 kat olmasını bir rant olarak görüyorum. Son on yılda şehrin geldiği nokta önemsenecek düzeyde teknik elemanların ektisi çok büyük. Belediyeye ilk mimar olarak geldiniz, kademeleriniz yavaş yavaş değişti. Biraz bahseder misiniz?

Belediyede ilk olarak geçici işçi olarak işe başladık. Uzun bir süre bu şekilde devam etti daha sonra işçilere kadro gelince teknik elemanlarda da sözleşme hakkı tanındı. Biz o hakla birlikte sözleşmeye geçtik. Daha sonra özel kalem üzerinden memur statüsüne geçtim. Şu andaki bütün arkadaşlar memur. İmar müdürlüğü yaptım. 2 – 3 yıl kadar. Daha sonra doğum izninden ayrıldıktan sonra henüz başladım. Süz izni kullandığımdan müdürlük yapamıyorum. Mimar olarak görevime devam ediyorum, teknik olarak proje inceliyorum. Kontrollerini yapıyorum. Ruhsat işlemlerini yapıyorum, inşaat ruhsatlarını düzenliyorum. Müdürlüğe Abdullah Bey bakmaktadır.

- İlk başlarda mimar olarak ne yapıyordunuz? Sonrasında müdür olarak neler yaptınız?

Burada mimar olarak çalıştığımız zaman müdürümüz teknik değildi. Müdür arkadaş vatandaşlarla görüştü, toplantılara katıldı, bizim teknik olarak hazırladığımız alt yapısını hazırlayıp kendisine izah ettik. Bizim öngörü, söylem ve taleplerimizle ilerlendi. Müdürken de teknik eleman olarak çalıştığım zamanlarda da çok fark eden bir durum olmadı. Hatta müdürlüğe baktığım zamanlarda mimar olarak çokta fazla bir şey üretmedim. Daha çok bürokratik işlemleri yürüterek geçirdim. Toplantılara katılma, vatandaşlarla görüşerek geçti daha çok.

- Hangisi daha rahat sizce?

Kesinlikle kendi işinizi yapmalısınız. Ben kendi işimiz yaparken çok mutlu oluyorum. Proje incelerken, ruhsat düzenlerken çok mutlu ediyor. Yaklaşık 15 yıldır proje incelerken kesinlikle tek bir çizik atmadım, arkadaşları çağırıp gerekli düzeltmeleri yaptırırdım.

Yapılanlar doğru olabilir, yönetmelik izin veriyor olabilir. İnsani olarak bakıldığı zaman, sonuçta biz burada yaşayacağız. Hiç unutmam bir mimar arkadaşına şöyle demiştim. Bu koridorda nefes alamam, çok dar. Çünkü seviyorum bu işi. Belediyelerde müdürlük çok zordur, sıkıntılıdır. Ama siz teknik anlamda yaklaşıyorsanız bambaşkadır.

-Nasıl başladı? Öyle bir şeye neden karar verildi? Öyle bir ihtiyaç neden doğdu? Sonra yapıldı?

Yenişehir Belediyesinin binası zaten görünüyor, bunu çok fazla söylemeye gerek yok. Apartman binasından dönüştürülmüş bir yer. Bir belediyenin hizmet yürütmesine imkân

sağlamıyor. Yaklaşık 15 yıldır bir, iki duvar kaldırılıyor. Bir türlü belediye binasına uyumlu bir alan değil. Artık ihtiyaçlara cevap veremiyor, projelerimiz yerlerde kaldı. Projelerimizi bırakacak yerimiz yer yok. Belediye hizmet binası bize şarttı, olması gerekiyordu.

-Bunu siz mi dillendirdiniz peki?

Bizler yani teknik elemanlar dile getirdi. O dönemde biz hep yeni hizmet binası yapılması gerektiğini söyledik ama yarışma o dönemlerde çok aklımızda değildi. Daha doğrusu binanın ne zaman yapılacağı belli değildi. Çünkü Yenişehir belediyesinin hiç arsası yoktu. O dönemlerde 18.madde imar uygulaması çok bilinen, yapılan bir iş değildi. Biz iki tane yapmıştık, Diyarbakır'da ilk 18.madde uygulamasını biz yaptık.

- Nerede, ne değişiklikler yaptınız?

Elazığ Caddesi, 220 no'lu parselde yaptık. Bir de Şehitlik'te 18.madde uygulaması oldu. Onlar da mahkeme tarafından iptal edildi. Mahkemelerin sebep yokken iptal edilmesi bizde kırgınlık yaptı. O yüzden belediyemiz arsa da üretmiyor. Çok isteniyor ama yapılamıyor. Daha sonra konu ile ilgili çalışmalarımız devam etti. Belediye hizmet binası nasıl olmalı, nerde olmalı, yapılmalı mı? Büyükşehir belediyesinin zirai donatımın arsası vardı. Şu anda büyükşehir belediyesi kongre ve kültür merkezi olarak yapımı devam eden alanda belediye binası yapılması yönünde büyükşehir belediyesinden destek aldık. Meclis üyemiz, mimar Heval Erdemli yarışma yapılmasını istedi. Belediye hizmet binası ciddi anlamda ele alınması gereken, ne nerde olmalı, nasıl tasarlanması gerekir. Mimar arkadaşlarımız yapamaz demek yanlış olur ama herkese açık bir yarışma olması 30'un üzerinde başvuruyu sağladı. Yarışmaya karar verirdi ama yarışmayı bilmiyoruz. Yarışma nasıl yapılır, şartnameler nasıl hazırlanır, be haberiz. Biz araştırmaya başladık. Gerekli hazırlıkları yaptık, teknik şartnamemizi hazırladık ve ilana çıktık. Ulusal mimari proje yarışmasına tüm Türkiye'den katılım olabiliyordu.

- Yarışma projeniz için nerelere başvurduunuz?

B: Gazete ilanı veriliyor. Belli bir metrakare ile alakalıydı, şimdi yönetmelikler değişti. Öyle başladık. Projeler yavaş yavaş gelmeye başladı. Yarışmada ben de emel hanım da raportör olarak görev yaptık. Arayanlar, gelen giden ve projelerle tamamıyla biz ilgilendik. Çok keyifli bir süreçti. Doğum izninde olduğum sürece denk gelmesine rağmen projeleri incelemeye geldim. İncelemeler hocalarla birlikte DSİ'de yapıldı. Her mimar arkadaşın tatması gerekir diye düşünüyorum. Gelen hocaların bakış açıları, dikkat ettikleri şeyler, ne var, ne olmalı, bölgenin özellikleri, iklim koşulları ve hepsine bir arada bakıyor olmalı heyecan vericiydi.

-Jüri üyelerini kim tayin etti?

B: Belediye yönetimi belirledi. Jüri üyeliği için teklif götürüyorsunuz. Kabul edip etmemelerine göre ilerleniyor. Jüri üyeleri yarışmanın başından beri, şartname oluşturma aşamasında hocalarla tartışarak hazırlamıştık. Yarışmada derece giren proje Uygur mimarlık oldu. Karı koca mimar, beraber çalışıyorlar. Çok profesyonel çalışıyorlar. Yurt içinde ve yurt dışında birçok projeleri var. Belediye binası da çok çalışmışlar. Bu sebeple projeleri çok güzel oldu. Biz yarışmadan sonra uygulamadık, yapmadık. O yüzden ödüller verildi, kaldı. Belediye hizmet binası tekrar gündeme gelince ben başkan beye biz tekrar proje yaptırıp, inceleteceğimize uygulama projelerimizi yarışma projemizden

faaydalanalıım. Çünkü beş yılı bitmemiştii, projeyi çizdirebilirdik ama çok etik gelmedi bana. Çünkü ciddi anlamda bir emek vermiştik. Hem fiziksel hem de maddi hem de manevi anlamda çalışma yürütölmüştü. Sağ olsun başkan bey de kabul etti. Çağırdık, arkadaşlarla görüşöldü. Zaten yarışma olduğu için onlara öyle bir hakta tanımlanmıştı. İhale olmadığı için, bir sanat yapısıydı. Bu şekilde bir alıma gittik. Uygulama projelerimiz tekrardan hazırlandı, ihtiyaçlar farklı oldu, alan değiştii. Mesela zirai donatım alanındayken, şu anda Elâzığ caddesinde hayat kentin hemen ön tarafındaki alanda inşallah başlayacağız. Yeniden hazırlandı projeler, bu süreçte mimar sürekli hazırlıyor, bakıyoruz. İhtiyaçları belirliyoruz. Öncelikle biz bakıyoruz, teknik anlamda. Sonra başkan bey ile paylaşıyoruz. Ne istiyorsunuz, ne ihtiyacımız var. Çalışmalarımız bitti, uygulama projelerimiz de hazır. İhaleye de çıktık ama problemlerden dolayı ihale iptal oldu. Yakın tarihte tekrardan ihaleye çıkıyoruz. İller bankasından da destek alıyoruz. Dünya bankası ile beraber çalışıyoruz. Projelerimizi görüp beğendiler.

-İmar plan notları neye göre belirleniyor?

B: İnşaatın işinde olmayan kişiler bilmezler. Büyükşehir belediyesi müteahhitlerle toplantılar yapmıştı. Talepler nedir? Ne isteniyor? Ne yapılıyor? Biz plan notları hazırlarken toplantı süreçleri tamamlandıktan sonra yapmıştık. şu anda devlet bu konuları da kapsayan yönetmenlik çıkardı. Emsal hesaplarında yeni bir çığır açtı. Emsal 2 olan bir yerde emsal 2, 3 gibi bir şey kullanılıyor. Bu yeni yönetmelikle ciddi bir yoğunluk yaptı. Bana kalırsa kötü oldu, İstanbul, Ankara'daki uygulamalar bu yönde. Devasa yapılar. Laz bir yüklenici ile diyalogum oldu, Ankara, İstanbul ve Trabzon'da yapmış. Ben %44 ayıracaksın dediğimde, neden bırakıyorum. Ben kendi içimde çözüyorum. Okul alanını ayırmış, okul özel okul. Sağlık özel sağlık. Kendi içinde çözümlüyorum demiştii. Diyarbakır belediyelerinde henüz böyle bir uygulama yapılmadı, yapılması düşünölen bir durum da değil. Emin olmamakla birlikte oralarda, tarım alanlarında yeni imar planı hazırlatılıyormuş. Yeni ve yoğun yapılaşmaların olduğu yapılar görölüyor. Burada 20-25 katlı da olsa yapılar, yoğunluklar düşük. Emsal 1,25. Yani 2 emsal çok nadirdir. Ben o projede emsal 7 hesapladım, bu tarz yoğunluklar var. Belki zamanla buralarda da olacak. Umarım hiçbir zaman olmaz. Doğal olarak yüklenici te diyor ki vatandaşta böyle istiyor. Eğlencesini, alışverişini aynı yerde istiyor. Aynı yerde çözüyoruz. Tekrar bir alan bırakma gereği yok. Yeşil alan diye bir şey yok.

EK 7). Valilik- Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı

Mustafa Temel- Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı Uygulama Birimi Genel Koordinatörü Proje Uzmanı, (Görüşme Tarihi: 09.03.2014)

-Cazibe Merkezlerini Destekleme Programından biraz bahseder misiniz?

Bu kapsamda yaklaşık bir- bir buçuk yıldır cazibe merkezleri kapsamında restorasyon ve proje çizim çalışmalarını yürütüyoruz. şu an dört ayaklı minarenin restorasyonunu yapıyoruz. Diyarbakır surlarından 82 burcundan dört tane burcun restorasyonu devam ediyor.

-Cazibe merkezleri destekleme programı nedir?

İlk başta Avrupa da uygulandı. İlk göç alan illerin kalkınmasında ve o bölgenin cazibe merkezi olmasında işsizlikte mücadelede kentin sanayi ve ekonomik alt yapısından tutun o

ilde cazibe haline gelebilecek turizmse turizmden marka kent olması için yapılması gereken çalışmaları hedef aldı. Türkiye’de 2008 de pilot bölge olarak Diyarbakır seçildi ve Diyarbakır’da uygulamaya başlandı. Bunu kalkınma bakanlığı seçti. Programı uzattı, 2011 -2013 ve 2014 te de devam edecek. Sonrasında illeri de arttırdı. Urfa’yı, Van’ı bide Erzurum’u bu kapsama aldı.

-Cazibe merkezi olmasının kriteri var mıydı?

Vardı. Bulunduğu yerin üniversitesi olacak. Bulunduğu yer Büyükşehir olacak. Nüfus 500 000 den fazla olacak gibi. Diyarbakır aldığı göçlerden dolayı da cazibe merkezi olarak seçildi.

Cazibe tarihi eserle ilgili değil. Organize sanayinin alt yapısını da yapabilir. Yani cazibe tarihle alakalı değil. Diyarbakır’ın lokomotif gücüne baktık. Bununda turizm olduğunu gördük ve stratejiler belirledik. En fazla potansiyel olan en fazla ertelenenin üzerinde yoğunlaşılmayan konunun turizm olduğunu gördük ve bakanlığa bildirdik. Bu doğrultuda surların önemli olduğunu söyledik.

-Siz bunlara nasıl karar verdiniz? Siz tek mi karar verdiniz?

Hayır, biz tek karar vermedik tabii ki buna. Biz burada bir komisyon oluşturduk. Turizm ile ilgili STK’lar, köşe yazarlarından tutunda gazetelere kadar turizmle ilgili çalışan yerel yönetimlerle görüşüldü bu kapsamda biz birlikte bir çalışma yaptık. Kültür bakanlığı teşkilatı, Büyükşehir, sur belediyesi, sur kaymakamlığı ve STK’lar.

-STK’lar hangileri?

Mimarlar odasından tutunda hepsi, turizm derneği yani bu konuyla ilgili herkesle görüşüldü.

Zaten ajansımızın (Karacadağ Kalkınma Ajansı) turizm çalıştayını vardı bu çalıştayın sonuçlarına da bakıldı. Sokak sağlıklaştırmalar falanda bu kapsamda. Dört sokak sağlıklaştırması. Ve çalışmalarımız devam etmektedir. İlk başta projeler çiziliyor sonrasında koruma kurulunun onayına sunuluyor sonrada ihaleye çıkıyor.

-Çizimler kime yaptırıldı?

İhaleler yapıldı zaten kültür bakanlığı listesinde olmayanlar başvuramıyor, öyle işte.

-Birim olarak nasıl çalışıyorsunuz?

6 kişi çalışıyor bu birimde. Proje kapsamında çalışıyor arkadaşlar. Bende geçici görevle buradayım. Proje kontrolünü rölöve anıtlar yapıyor. Sonra koruma kuruluna gidiyor. Kurul proje için raportör belirliyor, onay veriyor. Ve gerekli kurumlara gidiyor.

Bazı projelerimiz için üniversite hocalarından uzmanlarından oluşan bilim heyeti istiyoruz.

Pınar Gürhan; Sanat Tarihçi (Görüşme Tarihi; 08.11.2013)

2010-2011 tarihlerinde burada toplandık. Berfin hanım arkeolog, ben birde koordinatörümüz (Mustafa Temel) vardı üç kişilik bir birimdik önce. Daha sonra yaptığımız projelerle genişledik. Cazibe merkezlerini destekleme programı adı altında bir birim oluşturduk. Daha önce adımız kültür turizm proje birimiydi. Şimdi adımız cazibe

merkezlerini destekleme programıdır. Ama gittikçe birimiz genişledi. Bir muhasebecimiz ve beş tanede idari personelimiz var. Hepimizin amacı Diyarbakır'ın imarına katkıda bulunmaktır. Yayınlar çıkarıyoruz. 11 kitap çıkardık ayrıca fuarlara katıldık. İngiltere de Berlin'de Diyarbakır'ı tanıttık, gibi çalışmalar yaptık. Ayrıca sempozyumlar yaptık.

Bu birimin 6 tane projesi var (surların restorasyonu, sokak sağlıklaştırmaları gibi) ve biz bu projeleri yaptırıyoruz. Proje kontrollerini rölöve anıtlar yapıyor. Biz gözlemliyoruz projeleri uygulamalarını. İki proje yeni geçti yani toplamda 8 proje oldu. Genel koordinatörümüz vali yardımcısı Ahmet Dalkıran'dan var proje dâhilinde ve başta saydıklarım.

EK 8). Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü.

Yılmaz Akkuzu; Mimar, Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünde Uzman, (Görüşme Tarihi: 28.02. 2015)

-Koruma Bölge Kurulunun işlevi nedir?

Kentsel sit alanı ve tarihi yapı ve alanlara bakan kurul. Bu alanlar; arkeolojik alanlar, tek ölçekli yapılar ve kentsel sit alanına giren tüm yapılar. Kentsel sit alanında yapılmış projeler bize gelir biz onaylarız.

-Kurul kime bağlıdır?

Kurul direk Kültür bakanlığa bağlıdır. Diyarbakır koruma bölge kurulu 6 yere bakıyor. Diyarbakır, Siirt, Şırnak, Batman, Elazığ, Mardin'dir. Bölge Kuruldaki raportörler projeyi incelerler ve kurula sunarlar. Kurulda projeyi değerlendirip bir hata bulmasa onaylar.

-Kaç yıldır var?

Yaklaşık 20 – 25 yıldır var.

-Kurulun Diyarbakır'daki kentsel mekân üretim sürecine etkisi nedir?

Aslında sürecin hepsi kurulda bitiyor. Çünkü tarihi ve tescilli yapılara vereceğin işlevin onayı kuruldan geçiyor. Mesela sen buradaki tarihi evi kafe olarak kullanacaksan kuruldan geçirmen lazım. Üst ölçekli projelerine alan yönetimi bakar mesela surların UNESCO'ya geçmesi gibi. Biz alan yönetime de yardımcı oluruz. Alan yönetimi olamayan tüm projelere bakarız. Alan yönetimi projeleri de biz onaylarız

-Kurula gelen proje sürecini anlatır mısınız?

Yapı sahibi bir mimarla anlaşır. O mimar 3 R (rölöve, restitüsyon, restorasyon) dediğimiz projelerini çıkarır. Rölöve mevcut halidir zaten. Mimar gidip alır rölövesini bize gösterir. Bizde gerekli incelemeleri yaparız. Hem projede hem alanda ve kurula sunarız eğer kurulda onaylarsa proje geçer. Ve yeniden tasarımlama aşamasına girer. Restitüsyon bilimsel belgeye dayalıdır. Yapının ilk hali demektir. Yapı tek dönemde de yapılmış olabilir ya da iki üç dönemde de yapılmış olabilir. Hiç bir eklentisi falan olmamışsa zaten restitüsyonu mevcut halidir. Yâ da yapı elemanları eskimiş olabilir ona göre restitüsyonu belirlemek lazım. Eğer eklentiler varsa araştırmalara tam yapılmalı. Bilimsel veriler elde edilmeli onların doğrultusunda restitüsyon çizilmeli. Restitüsyon karşılaştırmalı yöntemle

de oluşabilir. Ve her şeyi tamamlanıp kurula sunulur, kurulda onaylarsa restorasyon aşamasına geçilir. Restorasyon aşaması bugünün özü, aslına yakın bir şeye dönüştürmek ve günceli göz ardı etmemektir.

-Koruma kurulunda kaç kişi çalışıyor? Görevleri nedir?

Ben yaklaşık 4 yıldır çalışıyorum burada. Mimar (6 tane), şehir plancı, harita mühendisi, arkeolog, müze araştırmacısı ve sanat tarihçi lerinden oluşan bir yapı. Bir mimar müdürümüzdür diğerleri hep uzmandır. 12 tanede idari personelimiz var.

-Projelerdeki aktörlerle ilişkiler nasıl?

Her proje için aktörler farklıdır, aktörler değişir sadece koruma bölge kurulu sabittir. Kentsel sit alanlarında bir tabelayı bile kurula danışmadan değiştiremezsiniz. Koruma bölge kurulu kilittir projelerde, belediyeler, valilik gibi diğer kurumlar yatırımcı kuruluştur. Bu kurumlar, projelerini hazırlar gelip kurula sunarlar kuruldan onay aldıktan sonra projeyi uygulayabilirler. Tarihi yapılar yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyaysa bile yıkamazsınız onu restore edersiniz aynı sistemle projelerini çizip onaylatıp restore edilmelidir.

Tarihi alanda ne uygulama yapacaklarsa hepsi için gelip kuruldan onay almak zorundalar. Valiliğin Cazibe merkezleri programındaki projeleri de bizim onayımıza sunuluyor. Kentsel dönüşüm adı altındaki projelerde sunuluyor.

EK 9). Toplu Konut İdaresi (TOKİ)

Sait Bozkurt; İnş. Mühendisi, BCT Müşavirlik-TOKİ Stadyum inşaatı Kontrol Amiri, (Görüşme Tarihi:)

-TOKİ'de nasıl bir görev üstleniyorsunuz?

2008'den itibaren BCT Müşavirlik Anonim Şirketine TOKİ'nin bölge işlerine bakıyorum. TOKİ'nin merkezi Ankara'dır. Taşra kentlerdeki işlerini BCT Müşavirlik firması gibi firmalar üstleniyor. Bazı kurumlar gibi taşralarda merkezi yoktur. Ankara dışındaki taşralarda müşavirlik firmaları işlerini kontrol ediyor. Ben kontrol amiriyim. Diyarbakır'ın en büyük yapılaşması olan stadyumu yapmaktayız. TOKİ, son bir yıldır ciddi bir konsept değişimi yapmaktadır. Yapılacak sosyal konutlarda yöresel mimari kullanılacaktır. Diyarbakır için de böyle bir proje düşünülüyor. Projeler yapılıyor bitmek üzere başka bir müşavir firma üstlenecek. Suriçindeki kentsel dönüşüm projesini de TOKİ yapıyor. Kurumlar arası da çalışıyor, mesela sağlık müdürlüğü işi olan sağlık ocaklarını da yapıyor. Ben şu an Batman ve Diyarbakır'daki işlere bakıyorum, daha önce Şırnak, Mardin'de çalıştım. Bu değişiyor gerektiğinde Elazığ'da, Malatya'da da kontrollük yaparım.

-TOKİ'nin konut politikası ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Diyarbakır'da 2000 den sonra ciddi bir konut patlaması oldu. Konutlarda mantolama kültürü yoktu bunu TOKİ yaptı ve diğerlerine de öncülük yapmış oldu. Ucuz konut ve devlet kapısı sağlandı mantığı halkta TOKİ konutları için ciddi bir yer edindi zihinde yine 1500 konut olacak ihalesi yapılacak ama 3500 talep olacak görürsünüz ihalede. Sur içinde biraz sıkıntı yaşadı TOKİ, halk için Çöl güzelinde konutlar yapıldı. Suriçinde tarihi binalar ortaya çıkacaktı. Açık hava müzesi olacaktı. Ama orda yaşayanların bir kısmı çıkmak

istemedi bir kısmı oraya gidip geri döndüler tekrar Suriçine, o yüzden TOKİ burada çok başarılı olamadı. Ben ne olursa olsun konut politikasını beğeniyorum.

1. Ucuz ev veriyorlar, değişik alternatiflerde ev sunuyorlar

2. Piyasada statik olarak en sağlam konut üretiyorlar.

4. Site Kültürünü başlattı.

3.Mimari olarak çok iyi sayılmayız. Mimari projeleri TOKİ'de çalışanlar yapıyor. Bir de işçilik normal sayılır., malzeme sıkıntıları olduğundan dolayıdır.

Türkiye'de ekonomi değiştiğinden/zayıfladığından bu müteahhite de yansıdı böylede olunca işçilik kötü oldu. TOKİ, avan projesiyle ihaleye çıkıyor sonra projelerde değişiklik falan yapılabilir diye. O yüzden bu ciddi bir avantajdır.

EK 10). Karacadağ Kalkınma Ajansı

Diyadin İnan; Karacadağ Kalkınma Ajansında İzleme Değerlendirme Biriminde Uzman, (Görüşme Tarihi: 15.11.2013)

-Karacadağ Kalkınma Ajansının Diyarbakır'daki yapılaşmaya nasıl bir etkisi/katkısı oluyor?

Ajans 2009 yılında kuruldu. Resmi açılış 5 Aralık 2009. 2010 yılından beri kamu kurumlarına özel sektöre destek vermekteyiz. Desteklerimiz 2013 yılına kadar hibe desteği yani proje teklif çağrısı başta olmak üzere hibe desteği, eğitim desteği ve doğrudan faaliyet destekleri biçimde devam etmektedir. Bizim uygulamalarımız genelde şöyle olur; özellikle proje teklif çağrısı yönteminde olan uygulamalarımız; belli bir periyotta başvurular alınır. Proje teklif çağrısına çıkarız, başvurular alınır. Ortalama 60 gün bir başvuru süresi tanırız yararlanıcılarımıza. Onlar bize başvurur ondan sonra o başvuruları değerlendirmek üzere bağımsız değerlendiriciler dediğimiz ajans dışından ilgili yetkin uzmanları çağırırız.

- Kimler oluyor bu uzmanlar?

Bu uzmanların şartları bizim destek yönetim klavuzunda belirtilen en az lisans mezunu ve en az 5 yıl iş tecrübesi olmak zorunda diye tanımlanmış. Tabi başvurularda biz sıralamaya yaparız. Mesela 10 mimara ihtiyacımız varsa mimarlara öncelik veririz veyahutta kobi başvuruları bizde daha çok olduğu için bizim çünkü mevzuat gereği özel sektöre daha çok destek veriyoruz. Daha çok özel sektörle ilgili bağımsız değerlendiricileri alırız. Bu gelen proje tekliflerini en az iki bağımsız değerlendirici değerlendirir. İkisi ayrı puan verir birbirinden habersiz bir şekilde puanı verir.

-Bu bağımsızları nasıl seçiyorsunuz?

Başvuru sistemiyle. Mesela bizim başvurularımız devam ediyor. O bize başvurur. Bağımsız değerlendiricilerin kaydı kalkınma ajansı yönetim sistemi üzerinden bize başvuru bilgileri gelir. Ondan sonra biz kaydederiz. Belirlediğimiz bir puanlama vardır. İşte mesela kobi ise özel sektördeki tecrübesi yılına göre puan veririz. Lisans mezunu işte yüksek lisans doktora yapmışsa ekstra bir puan verilir. Projeleri değerlendirmişse ona öncelik veririz çünkü bizim Avrupa birliği fonlarında kullanılan bir mantıkla işlemler yapılır. O mantığa aşına olmak lazım. 3 komisyon görevlimiz vardır onlar değerlendirir bunları. Başvurular alınır ve bağımsız değerlendiriciler bunlar arasında seçilir. Bu bağımsız değerlendiriciler değerlendirmeyi yaparken onları dış ortamdan soyutlarız. Telefonları falan alınır başkasıyla konuşmasın diye. Çünkü proje değerlendirilirken tarafsız olunması gerekir. Her biri ayrı puan verir. Bu puanlama iki kişi tarafından verilir ama belli şartlar

altında üçüncü kişiye de verilebilir bu iki kişinin arasında 15 puan fark varsa üçüncü kişiye de verilir ve oda inceler. Üçüncü kişide incelemeye aldıktan sonra puanlamayı yaparız. Bu puanlamada en yüksek diyelim ki bütçemiz 10 milyon TL ise yüksekten başlarız talep ettikleri gibi puana göre. 10 milyon olan bütçemiz hangisine yetiyorsa orda keseriz onları destekleriz. İzleme değerlendirme birimi olarak ta bizim görevimiz bunların uygulamasını takip etmek, ödemelerini takip etmek işte yapım işlerini, özel sektördeki makine ekipmanlarının alındığını kontrol etmek. Bizim birim olarak temel görevimiz bu. Biz bu 4 yıllık süreçte Diyarbakır'da ayrıca Şanlıurfa'ya da bakıyoruz. Diyarbakır'daki Urfa'daki bütçelere bakmışız en az bütün ilçelere gitmişliğimiz vardır. İşte başvuruları yaparken bütün ilçelerde bilgilendirme toplantılarını yaparız. Diyarbakır'daki ve Urfa'daki bütün ilçelere gidiyoruz. Eğitim veriyoruz, işte proje nasıl yazılır? Nelere dikkat edilir? Eğitimden sonra da projelerini hazırlayanlara biz burada projelerini tekrar gözden geçiriyoruz. Teknik masa dediğimiz bir yardımımız vardır her çeşit belediyeler, STK'lar, kamu kurum kuruluşları bütün müdürlükler, özel sektörde üretim yapan firmalar işte kafeler, restoranlar gibi esnaf değil de üretim yapan esnaf, üretim yapan şirketler bizim muhatabımızdır. Genel işlerimiz bunlardır. Turizm alanında da üç yıldır biz teklif çağrısında bulduk başvurular aldık. Diyarbakır özelinde de buranın belli başlı tüm ilçelerinde desteklerimiz oldu. Ergani, Bismil Eğil, Çermik, Çüngüş ve diğerlerinde desteklerimiz oldu yaptığımız faaliyetler oldu. Restorasyon, sokak sağlıklılaştırması, şelale yapımı gibi. Çermik'te termal turizm için rapor hazırlanması, ziyaretçilerin vakit geçirmesi için alanlar yapılması gibi projelerimiz oldu.

-Tamam, Eğil'in projesini kim getirmişti size?

Kaymakamlık yine bize başvuruyu yapmıştı. Eğil Köylere hizmet götürme birliği dediğimiz kaymakamlık birlikleri var onların 2010 yılı projesiydi. Proje kapsamında 9 tane bungalov ev yaptık. Ondan sonra jet ski aldık, gezi teknesi bu sene alacaktık vazgeçildi. Yamaç paraşütü aldık. Bu proje kapsamında daha çok eko-turizmin gelişmesine yönelik bir proje amacı taşıyordu. Bu yıl tekrar eğil de peygamber türbelerinin etrafının rekreasyon alanı yapılması projemiz var oda inşallah 2014 yılında neticelenecek.

-Teşekkür ederim. Sizin biriminizde çalışan arkadaşların görevleri nelerdir?

Biz hepimiz aynı görevi yapıyoruz. Projelerin takibini yapıyoruz kendi aramızda birim başkanımız önder bey genel sekreterin oluruyla projeleri dağıtır ve herkes projelerini bitim süresinde başarılı bir şekilde bitirir.

-Biriminizde çalışanların meslekleri ne?

Hülya hanım O.D.TÜ Siyaset ve Uluslar Arası ilişkiler mezunu, Selçuk bey İ.T.Ü Endüstri mezunu, Önder bey de K.T.Ü Maliye bölümü mezunu Urfa'da iki arkadaş var, biri Endüstri biri de Çevre mühendisidir bizim birimde çalışanlar.

-teşekkür ederim.

EK 11). Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi

Arif İpek; Mimar, Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi Proje Denetimcisi (Görüşme Tarihi: 24.10.2013)

-Mimarlar Odası nasıl bir rol üstlenir kentsel mekân üretim sürecinde? Mimarlar odasındaki göreviniz nedir? Size hangi sorumluluklar verilmiş? Kısaca bahseder misiniz?

Benim asli görevim mesleki denetim yani proje denetimi yapmak onun dışında yaptığımız işler arasında çok farklı şeyler de var yani mesela sonuçta burada bir yönetici pozisyonunda da oluyorsun çünkü buradaki gelen giden evraklardır işte onun dışında yeni çıkan kanunlardır, yönetmeliklerdir onları inceliyoruz onlar hakkında görüşler oluşturuyoruz. Bunları bazen üyelerimizle bazen genel merkezle paylaşıyoruz. Onun dışında kentteki imar ve şehircilik uygulamaları ile ilgili gözlemlerimiz falan oluyor bunları gerekli yerlerle paylaşıyoruz. Bunların dışında özellikle öğrenci arkadaşlarla filan ilişkilerimiz oluyor, mimarlığa, piyasaya, mimarlık ortamının nasıl olduğuna dair bilgisiz oldukları için bunları bizimle paylaşıyorlar onları bilgilendiriyoruz. Mimar üyelerimizin de kendi hakları nelerdir falan gibi görüş paylaşımlarında bulunuyoruz.

-Evet, proje denetimini yapıyorsunuz bunun dışında bazı konularda yönetimin dediklerini yapıyorsunuz değil mi?

Odanın işleyişine bakarsanız tabii ki de bir yönetim kurulu vardır ve o yönetim kurulu kendi görev dağılımlarını yapmışlardır. Bir kararları varsa uygulamaya alınır.

EK 12). Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası

Metin aslan; Mimar, DTSO yönetim kurulu üyesi (Görüşme Tarihi: 26.02.2015)

-Ticaret odasının Diyarbakır'daki yapılaşmaya katkısı var mıdır? Yok mudur?

Direk olarak çok katkısı olmaz, çünkü birçok aktör (mimarlar, yükleniciler, iş sahipleri, mühendisler, arsa sahibi vb.) odanın üyesidir. STK olarak Baskı unsuru olabilir. Toplumun şikâyetlerini dile getirebilen STK olabilir. Mesela kırklar dağı konakları için bizde tepki gösterdik ve açıklamayı ilk biz yaptık. Yarı resmi bir kurumuz o yüzden valilikten tutun belediyelere kadar her kurumla diyalogdayız. Organize sanayi de meslek lisesi yapıyoruz. Lojistik kent oluşturuyoruz bunun gibi projelerimizde var. Üyelerimizle ilgileniyoruz toplumun bazı sıkıntılarını çözebilmek için iş adamlarını bir araya getirecek görüşmeler olacak. Diyarbakır'da kent konseyi var ve bütün kurumlar, STK'lar, dernekler bir araya geliyor bu konseyde o yüzden kent ile ilgili problemler bu konseyde konuşulacak. Ve bundan sonra bu konseyde çok ciddi çalışmalar olacaktır ve aktif olacağını düşünüyorum.

Meryem Özdemir Aydın; Ticaret odası genel sekreter yardımcısı, (görüşme tarihi: 29.01.2015)

-Kentsel mekân üretimine sivil toplum örgütlerinin bir katılımı oluyor mu? Oluyorsa nasıl oluyor? Birazcık bunu sorguluyorum. Sizin faaliyetleriniz oluyor mu? Ticaret odası olarak bu sürece bir katkınız oluyor mu? Üyelerinizi katmadan değerlendirirsek neler söylersiniz?

Bir ara sosyal konut ile ilgili bazı çalışmalar olmuştu. İşte Diclekent, Kayapınar taraflarındaki konutlaşma için uygun olabilecek alanlar ile ilgili bir gündem vardı ama dediğim gibi çok bizim dolaylı olduğumuz bir şey. Ama neyin içerisindeyiz? Diye sorarsak biz UNESCO süreci içerisindeyiz bizde alan yönetimi içinde bulunuyoruz. Onunla ilgili çalışmalara da katılıyoruz. Özellikle tarihi yapılanmanın planlanması ile ilgili projelerde bizde yerel aktörlerle beraber katılıyoruz.

-Bu projelerden sizin bilginiz nasıl oluyor? Yerel aktörler mi bilgi veriyor? Siz mi takip ediyorsunuz?

Bizimde haberimiz oluyor. Hem sivil toplum kuruluşuyuz hem de yarı merkezi kurum oluyoruz o yüzden bilgimiz oluyor bu tür projelerden. Biz birde o noktayı böyle tutuyoruz Tarihi mekânlar kentin turizmi açısından çok çok önemli o yüzden bu alanları şehrin ekonomisi açısından turizme kazandırmak için bütünlüklü olarak çalışılması gerekiyor o yüzden bunu kendi içimizde tartışıp yerel yönetimlerle de paylaşıyoruz hatta bakanlığa bile taşıyabiliyoruz. Kentteki tüm alanlarda kiralama ve satış işlemleri için rayiç bedelleri ile ilgili bize yazı gelir biz bunlara fiyat çıkarırız. Arsa alım satımı mekân işleyişi değişimi çok yoğun olan bir kentte yaşıyoruz.

Ek 13). Diyarbakır Sanayici Ve İş Adamları Derneği (DİSİAD)

Ali karakaş; İktisatçı, DİSİAD yönetim kurulu üyesi,(Görüşme Tarihi; 24.08.2015)

DİSİAD olarak neler yapıyorsunuz?

Diyarbakır sanayici ve işadamları derneğidir. Bizim 110 a yakın üyemiz var. 11 kişiden oluşur yönetim kurulu. Biz genelde üyelerimizin sorunları nelerdir onları çözmek için neler yapabilirizle ilgileniriz. Ayrıca Diyarbakır'da bölgede bir STK olup ta olanlara duyarsız kalmakta mümkün değil her ne kadar DİSİAD'ın bir ticari bir kimliği olsa da bölgede yaşanan sıkıntılar ticarete de etki ediyor bundan dolayı olabildikçe bu toplumsal olaylara da duyarlı olup onunla sürece bi katkı ya. Kısacası faaliyet alanlarımız bunlar. Son dönemlerde teşviklerle beraber bir yatırım talebi artışı oldu bundan dolayı organize bir yer sıkıntımız oldu onu halletmeye çalıştık. Ayrıca bazı çalışmalar yaparak yatırımcıları buraya getirmeye çalışıyoruz. Turizm panelimiz oldu. Maden paneli enerji ile ilgili paneller yaptık. Ama bu son dönemdeki süreç bütün çalışmalarımızı geriye itti.

-Sizin buradaki göreviniz nedir?

Ben yönetim kurulu üyesiyim. Ben şirket sahibiyim. İktisatta mastır yaptım. Şirketim; Diyarbakır firması olan lotus yapıdır.

-Hangi projelerde nasıl roller üstleniyorsunuz?

Konut işlerinde inşaat projesinde rol almalarımız olmadı daha çok toplumsal olaylarda bulunuyoruz. Örneğin bir engelli okul var Süleyman Demirel tarafında. O okulun bazı tadilatları var onu üstlendik toplumsal görev olaraktan.

-Rutin toplantılarınız oluyor mu?

Evet, 15 günde bir toplanırız. Şu an çözüm süreci ile ilgili konuşmalarımız oluyor. İlgili taraflarla görüşüyoruz. Biz kent konseyinde de yer alıyoruz o yüzden kent ile ilgili fikirlerimizi orda da paylaşıyoruz.

-DİSİAD'ın şehrin güncel kentsel mekân üretim sürecine bir katkısı var mı?

Yok, az öncede dediğim gibi DİSİAD, daha çok üyelerle ilgileniyor ve bazı toplumsal görevleri yerine getiriyor, ama yapılaşma ile ilgili bir proje olduğunu söyleyemem.

EK 14). Yerel Gündem 21 (Kent Konseyi)

Tansel Önal; İnş. Mühendisi, Kent konseyi yürütme kurulu üyesi, (görüşme tarihi; 24.08.2015)

-Kent konseyi nedir? Nasıl oluştu?

Dünya liderleri 1992 de toplanmışlar daha sürdürülebilir bir gelişme nasıl sağlanır diye tartışmışlar ve bunun sonucunca böyle bir karar almışlar ve demişler ki dünya ile ilgili kararları merkezden değil de yerellerden alalım. Ve 21. yüzyılın gündemini bu şekilde belirleyelim diye yerel gündem 21 diye proje ortaya çıkmış ve oraya katılan ülkelerin liderleri imzalamıştır. Türkiye'nin de cumhurbaşkanı imzalamış. Yerel gündem 21 in esprisi şu; o ilgili yerle yatırım yapılacaksa oradaki yerel bileşenler için içine katılsın bu şekilde sürdürülebilir projeler oluşsun. Yereller insana zarar veren projeleri uygulamaz diye yereller önemsenmiş. Ve Büyükşehir belediyesi bu oluşuma başvurmuş, uzun süre bu başvuruda kalmış. 2003 te Diyarbakır'da faaliyet göstermiş ve yerel kurumlara STK'lara derneklere çağrılarda bulunuldu. Ben İnş., mühendisleri odasının adına katılıyordum. Belli bir olgunluğa geldikten sonra yerel gündem 21 kent meclisi olarak kuruldu. Çalışma grupları oluşturuldu. Büyükşehir belediyesi genel sekreterlik atadı, meclis oluşturuldu ve bu oluşumla yürütme kurulu oluştu. O meclisin altında çalışma grupları oluşturuldu ve faaliyetler o doğrultuda oluşturuldu. Yerel gündem 21; Kurum, kuruluşları ve halkı bir araya getiren bileşendir. Projelerde kurumların birbirini dinlemesini sağlar projelerde uygun olanın tartışılması burada olur. Gönüllüler de sunabilir projeleri.

-Kent konseyi işliyor mu?

Evet, çalışıyor ama tabi yanlış oluşumlar olduğu için de iyiler görülmüyor. Hiçbir oluşum hedeflerine yüzde yüz hedeflerine ulaşamıyor çünkü farklı bileşenler var. O yüzden başarılı olduğu başarısız olduğu zamanlar da oluyor. Mesela keçi burcuna bazı müdahaleler yapılacaktı onu durdurduk. Kırklar dağı konutları içinde açıklamalar yaptı yapılmaması ile ilgili ama gidip fiili bir durdurması olamaz tabi. Durdurmalarla ilgili yasal bir zorunluluğu yok.

-Yerel gündem 21, Kent konseyi adını ne zaman aldı?

Son 2-3 yıldır bu adı aldı mevzuattan dolayı bu ismi aldı.

-Bu oluşumun finansmanı kimdir?

Büyükşehir belediyesidir.

-Kent konseyi Yılda kaç defa toplanıyor?

Yılda iki kez toplanıyor bu bileşenler. Kararların bazıları uygulanıyor bazıları uygulanmıyor.

-Katılımcılık var mı?

Evet, meclise herkes giremse de çalışma gruplarına herkes katılabilir. Örgütlü örgütsüz herkes katılabilir.

-Sizin konumunuz ne?

Ben ilk başta İnş. Mühendisleri Odası şube yöneticisi olarak oda adına katılıyordum. Konseyde yürütme kurulu üyesiydim aktif çalışıp yürütücülük yaptım. 12 yıllık bir süreçten bahsediyorum. Son üç yıldır İnş. Mühendisleri merkez yönetim kurulu üyesi olduğumdan dolayı İnş. Mühendisleri Odası adına katılmıyorum. Ben şu anda tarih kültür kentleşme çalışma grubu aktivisti olarak katılıyorum.

EK 15). Aplus Seyran Konutları

Özcan Zencir; İnş. Müh. Şirket Koordinatörü, (görüşme Tarihi: 23.01.2015)

-Projedeki aktörler kimlerdir?

Aktörler sizinde bildiğiniz gibi Diyar A.Ş ve Lotus Yapının ortak bir girişiminin yapısıdır.

-Proje süreci nasıl başladı?

Projeye başlamadan önce "daha çok çevremizde olan kadınlara "nasıl bir konut istiyorsunuz?"

Sorusunu sorarak projeye başlandı. Gelir grubu hedef gruptan seçildi ona göre görüşmeler yapıldı. Fikirlerin eskizlere dönüşümü ile proje süreci başladı. 5 ayrı proje taslağı yapıldı bunların içinden en uygun olanı seçildi.

-Sanırım yapı 24 katlı ve toplamda 75 metre yüksekliğine ulaşacak? Diyarbakır'da konut olarak en yüksek bina olacak. Niye bu kadar yüksek? Özel bir nedeni var mıydı?

Evet, en yüksek bina olacak. Hayır, özel bir nedeni yok tamamıyla emsal ile alakalı bir durum. Ya yatayda kullanacaktık bu metrekareyi ya da düşeyde, bizde daha çok yeşil alanımız kalsın diye düşeyde kullanmayı tercih ettik. Yani tamamıyla dizaynla ilgili bir durum. Yüksek yapı daha maliyetlidir. Yangın sistemi, asansör sistemi gibi büyük sorumlulukları vardır.

-Bu projenin mimari boyutundan öte sosyal boyutu da var mıdır?

Çokta sosyal boyutu olduğunu düşünmüyorum.

-Mimari ekip var mı? Bu ekip projeye ne zaman dâhil oluyor?

Teknik Ofisimiz mevcut. Burada mimar arkadaşlar kalıyor.

-Mimari ekip inşaat sürecinde nasıl bir rol oynuyor?

Teknik ofisteki arkadaşlar uygulama aşamasında projeye uygunluğuna bakıyorlar. Aykırı bir durum olmaması için uğraşıyorlar.

- Mülkiyet durumu nasıl?

Belediyenin arazisiydi Lotus Yapı yaptığı bir iş karşılığında bu araziyi aldı.

-Ekibin yapısını hiyerarşisini kısaca anlatır mısınız?

Proje Müdürümüz var, şantiye şefimiz, teknik ofisimiz ve saha görevlilerimiz var.

-Projenin geneli nasıl algılandı sizce?

Gayet olumlu karşılandı. Büyük daire olayını kırmaya çalıştık. İnsanlar daha memnun bu durumdan. Daha çok sosyal alanlar oluşturmaya çalıştık.

-Proje burada yaşayan insanlarda nasıl bir etki yarattı? Yanınızda TOKİ'nin binaları ve gecekondular var.

Kimsenin tepkisiyle karşılaşmadık.

-Sizin başka buna benzer proje deneyiminiz var mı?

Var.

-Yerel yönetimle ilişkileriniz nasıl?

Yerel Yönetimle çok bizim işimiz olmuyor. Yapı denetim firması olduğu için onlar daha çok muhattap oluyor onlarla. Arada gelip bakıyorlar.

-Süreçte karşılaşılan en ciddi güçlükler ne?

Yapımına başlanıldığı zaman insanlar gelip burası bizim arazimizdir diyebiliyorlardı. O yüzden ilk etapta bu sıkıntıları yaşadık ama şimdi çok bir sıkıntımız yok.

Serkan Avnioğlu - İnşaat Müh., Şantiye Şefi, (görüşme Tarihi: 23.01.2015)

-Ne kadar süredir çalışıyorsunuz?

Birbuçuk yıldır çalışıyorum hemen hemen inşaatın başlangıcından beridir çalışıyorum. Diyar Groupun inşaat birimi olarak çalışıyorum. Lotus yapı Diyar Groupun bir birimidir.

-Ne gibi sorunlarla karşılaştınız? Nasıl başladınız?

Sıkıntılı bir parsel insanlar hak iddia ediyordu. O yüzden 6 aylık bir gecikme oldu. Sancılı bir dönem idi, araziydi. Zemin nebatı topraktı o yüzden temel kazımı sıkıntılı oldu fore kazık yaptık.

-Temel derinliği ne kadar oldu?

14 metre oldu. Yüksek katlı olması çok daha zordur. Sıkıntıları çok daha fazladır. Beton kütlesi çok fazladır.

-Kaç katlı olacak?

24 katlı olacak.78 metredir. Kuleleri var (asansör kuleleri)

-Nasıl bir çalışma sisteminiz var?

Teknik ofisimiz var bu ofiste iki mimar var onlar projenin uygulamaya alınmasını kontrol eder proje müdürüne danışır ona göre uygulamaya koyarız. Programımız var programa göre hareket ederiz. Diyarbakır'da bir ilki gerçekleştirmek istiyoruz. 2015 Eylül de bitirmeyi düşünüyoruz ve teslim etmeyi. Diyarbakır'da kimse bunu yapmıyor.

-İnsanların tepkisi olmadı mı? Yüksekliğinden şikâyetçi olan olmadı mı?

Biz bir tepki ile karşılaşmadık olumsuz bir şey duymadık. Diyarbakır'da statik anlamda en sağlam yapıyı yapıyoruz. Başarı kriterimiz zamanında insanlara yapıyı teslim etmek sağlıklı bir yapı oluşturmak.

Ahmet AVCIL; Mimar- Neslihan Tan (İç Mimar), Projenin uygulama aşamasında teknik ofis personeli.

-Sizin burada göreviniz nedir?

Hak edişler metrajlar yapıyoruz. Sahada imalat kontrollerimiz var. Amacımız birazda işleri şekillendirmektir. Ticari boyutu da düşünerekten düzenlemeler yapmaktır.

EK 16). Gökkuşuğu Villaları

Metin aslan; Mimar, Şirket sahibi, (görüşme tarihi; 26.02.2015)

-Projedeki aktörler kimlerdir?

En büyük aktör yapımçı firmanın bunu düşünmesidir bence. Diyarbakır'da daha hiçbir şey yokken böyle bir potansiyelin, böyle bir talebin olabildiğini görmek önemlidir. Ve böyle bir riski göze alıp böyle bir projeyi yapmaktır. En büyük aktör yatırımcı aktördür. İkinci aktör arsa sahibidir. Arsa sahibinin uygun oranda bizimle anlaşmasıdır. Biz kat karşılığı aldık. Uygun bir şekilde anlaştık. Hem arsa sahibinin arsa oranını düşürmesi hem de bizim çok fazla kar düşünmeyişimiz bu projenin hayata geçmesini sağladı. Mimari proje ve diğer projeleri çizen arkadaşlarda aktörlerden sayılır. Diyarbakır'da çok sayıda bahçeli iki katlı ev konsepti yok belki saysanız 3000 konutu geçmez ama gökkuşuğu 250 tane dubleksten oluşur. Ortalama 380.000 m2 alan üzerine kuruludur.

-Hangi yıllarda yapıldı?

2006 da başladı 2009 un ortalarında bitti proje 3 ay falan sürdü.

- Proje süreci nasıl başladı?

Projeyi gerçekleşme durumuna göre 4 etapta hazırladık. Birinci etabı bitirdik baktık doldu ikinci etapta üçüncü de dolunca dördüncü etabı da yaptık ve projeyi tamamıyla bitirmiş olduk. Talepler fazla olunca bütün projeyi bitirdik. Eğer talepler dolmasaydı etap olarak bitirilecekti. 2,5 yıl gibi bir sürede bitti.6 yıl kadar bir sürede ikamet ediliyor.

-Mimari ekip var mı? Bu ekip projeye ne zaman dâhil oluyor? Ekibin yapısını hiyerarşisini kısaca anlatır mısınız?

3 ortağımız da mimardı. Sonradan bir mimar daha katıldı bize. 4 mimarda tasarım aşamasında beraber çalıştı. Uygulama aşamasında görev dağılımı şantiye kontrolü olarak yapıldı. İnşaat sürecinde teknik ekip zenginleştirildi.

-Mülkiyet durumu nasıldı orda?

Özel mülkiyeti. 2 ortaklıydı arsa.

-Ekibin yapısını kısaca anlatır mısınız?

Ekip 90'lı yıllarda bir araya geldi projecilikten başladı çalışmaya.10 yıla yakın projecilik yaptı sonra bu ekip hem uygulama hem de teorik olarak çalıştığı için birçok proje ve uygulamaya imza attı. Ondan sonra daha büyük projelere imza attı. 91 de iki kişi olarak şirketi açtı. Gökkuşluğu aşamasında 6 ortak vardık.

-Bütün bu süreç içinde oynadığınız rolü değerlendirirseniz?

Ben Diyarbakırlı olduğum için burada toplumun ihtiyaçlarını daha iyi analiz etme durumum vardı ve o doğrultuda projeleri yaptık. Ben kendimde gökkuşluğunda yaşıyorum ve çok ciddi sorunlar yaşamadım. Eksiklikleri yok gibi çünkü hamravat üzerinde değerlendirmeler yapıldı eksiklikleri belirlenip bu sitede onlarda giderildi o yüzden başarılı oldu. Esnek tasarımlar vardı burada mesela bazılarında kış bahçesi var. Çatı katı olanları var, 2 katlı olanlar, bodrumu olanlar çeşitleri fazla tuttuk. Fizibilite çalışmasından anahtar teslimine kadar bütün süreçlerde ben bulundum.

-Projenin geneli nasıl algılandı sizce? Doğru algılanabildi mi?

Dört etapta planlanmayı toplumun talebine göre yaptık ve olumlu algılandı.

- Proje orada yaşayan insanlarda nasıl bir etki yarattı?

Bahçeli ev yaşam kültürüdür. Diğer alanlarda yaşayanlar uzak bu alana o yüzden diğer insanlara etkisi yok. Ve tampon alanlar var yüksek katlılar ile aralarında. Çok fazla yakınlık yok. Bir iki noktada o yakınlık var.

-Sizin projenin başarı kriterleri nelerdi ve ne kadarına ulaşabildiğinizi düşünüyorsunuz?

Hayal ettiğimiz süre ve zamanda bitirdik buda başarıydı. Dört etapta bitirdik.

- Kente etkisi anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

Medyada Diyarbakır tarihi alanlarıyla tanıtılır gelip bu siteyi görünce şaşırırlar ve değer kattığını söylerler.

-Sizin başka buna benzer proje deneyiminiz var mı?

Hamravat'ta projeyi tasarladım. Ve şimdi ki şahin tepe konutlarını yapıyoruz. Ve bittiler hepsini sattık.

- Yerel yönetimle ilişkileriniz nasıl?

Bağlar belediyesiyle görüşmüştük ve onlarda olumlu karşıladı. Sıkıntı yaşamadık belediyeyle.

-Kamuoyundan gelen tepkiler, eleştiriler neler?

-Süreçte karşılaşılan en ciddi güçlükler ne?

Yolu, suyu ve elektiriği biz götürmek zorunda kaldık. Sıkıntılarımız o oldu, sonrasında atlattık.

-Proje paylaşıyor muydu? (yerel yönetimle, STK, gibi..)

Ben daha önce mimarlar odası başkanlığı yaptım iki dönem o yüzden belli bir STK çevrem vardı, bire bir ilişkilerde anlatıyorduk. Billboardlarda yayınladık reklâmlar hazırladık.

EK 17). Twin Towers

Önder Tetik; Mimar (görüşme tarihi; 10.09.2014)

-Proje kaç yılında başladı? Tasarımı ne kadar sürdü?

2013 te başladı ve aynı tarihte bitti ilk avan projesi uzun sürmedi. 2014 te proje onaylandı. Ruhsat aşaması falan uzun sürdü.

- Projedeki aktörler kimlerdir?

Müteahhid firmadır.

- Proje süreci nasıl başladı?

Müteahhid firmasının isteği doğrultusunda proje şekillendi. Prestij projesiydi. Biz kafasındaki şeyleri en uygun şekilde kâğıda döktük. Ekip olarak çalıştık. Ekipte ben vardım. Bir mimar arkadaş daha var önder yiğit. Ayrıca bizim mimarlık büromuzda çalışanlarında desteği oldu. Tasarım netleşti teknik çizimler oldu. Sonrada ruhsatı alındı Yenişehir belediyesinden ve uygulamasına geçildi.

-Sınırları hangi belediyenin?

Yenişehir belediyesinin.

-Bu proje yapılırken çevresindeki insanlarla görüşüldü mü?

Tasarımı yaparken kimseyle görüşülmedi. İnsan yok ki çevresinde. Arkası sanayi Bir tarafı karayollarıdır karşısı da tulip parktır, bir tarafı da askeriyedir.

-Mimari ekip uygulama aşamasında var mıdır?

Evet, malzeme seçimi falan yapıyoruz. Projede bir değişiklik olmasını istersek yapıyoruz. Ve kontrolünü yapıyoruz. Eksiklikler varsa tamamlıyoruz.

-Mülkiyet durumu nasıldı orda?

Arsa tek kişiye aitti. Müteahhid arsayı aldı ve üzerine inşa etti yapıyı.

-Bütün bu süreç içinde oynadığınız rolü değerlendirirseniz?

Ben ciddi bir rol oynuyorum.

-Projenin geneli nasıl algılandı sizce? Doğru algılanabildi mi?

Bölgede yapılan en büyük projedir. Hem yükseklik hem de genişlik olarak. 120 metre yüksekliği var. Olumlu da olumsuz eleştirenler de oldu. Mevcut bir emsal vardı 0.60'lık TAKS oranı vardı. TAKS'ı düşündüğünde daha yoğunluklu bir kütle yapabilirdik. Biz 0.27 sini kullandık biz taban alanı küçültürek yeşil alanı artırdık. Emsali daha çok katlara verdik. Bence çevre yollarına bu tür yapılar yapılırsa şehir için daha iyi olur. O aks bu tür yapılar için uygun bir akstır.

- Kente etkisi anlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

Şehrin değerini arttırır böyle yapılar. Şimdi Ticari alanları belli bir yere topluyorsun oraya 300 tane büro bırakıyorsun. Doktoru da avukatı da bir sürü mesleği orda topluyorsun. Oranın alanı çok iyi trafiğin akışını bozmuyorsun. Bu tür projeler şehrin marka değerini arttırır. Bu değer arttıkça bu herkese yansır her şeye yansır.

-Sizin projenin başarı kriterleri nelerdi ve ne kadarına ulaşabildiğinizi düşünüyorsunuz?

Proje için içimiz rahattır diyebiliriz.

- Yerel yönetimle ilişkileriniz nasıl?

Ciddi bir problemimiz çıkmadı yerel yönetimle.

- Finansman kimdi?

Müteahhid firma olan çeysa inşaat.

-Süreçte karşılaşılan en ciddi güçlükler ne?

Bize yansıyan bişey olmadı. Biz projesini çizdik. Diğer süreçle ilgilenmedik. Arka planda onlar sorunlarla karşılaşmışlarsa bilmiyorum.

EK 18). Dicle (Fiskaya) Mahallesi Konutları

Vahit Kelekçier, Dicle (fiskaya) mahallesi muhtarı, (Görüşme tarihi; 23.04.2015)

-Merhaba, İlk öncelikle isminizi ve konumunuzu öğrenelim.

Ben 1957 Diyarbakır doğumluyum, ismim: Vahit Kelekçier. Dicle ki Fiskaya olarak bilinen mahallenin muhtarıyım.

-Dicle Mahallesi nereye bağlıdır?

Diyarbakır'da iki tane Dicle Mahallesi vardır. Fiskaya olarak bilinen Dicle Mahallesi Yenişehir e bağlıdır.

-Siz kaç yıldır muhtarlık yapıyorsunuz?

Ben 94 ten beri buranın muhtarlığını yapıyorum. 21 yıldır 22. yıla giriyor muhtarlığım hiç rakibimde olmadı. Hep tek aday oldum. Rakipsiz muhtar.

-Peki, mahalleye bağlı kaç ev?

Şu an benim muhtarlığıma bağlı 800 ev var. İmarsız projersiz evlerdir.

-Yani kaçak yapılardır diyebiliriz öyle mi?

Kaçak değil çünkü tapuları var.

-Bu tapular arsa tapuları ama değil mi?

Evet, arsa tapuları vardı. Tapularımızda arsa diye geçiyor. Bazılarında yeşil alan geçiyor. Ama burda imar olmadığı için yapının hiç bir şeyi yok. Vatandaş kendine ne yapabildiyse belediyeye falan gitmiyor. İmkânları ne kadara yettiyse ona göre yaparlar evlerini.

- Bana biraz evler nasıl yapılıyor anlatır mısınız?

Arsası olan arsa kadar alana evini yapmaya başlıyor, hiç kimseden izin falan almıyor. Maddi güçleri ne kadara yettiyse artık ona göre kat çıkıyorlar. Ama çok tehlikeli bir alandır. Buraya ne dozer girebiliyor ne kepçe girebiliyor. Tamamıyla el gücü ile yapıyorlar evleri. El birliğiyle çalışılan işler ve burası tehlike arz ediyor. Mesela burada arabalar geçtiğinde benim burası sallanıyor.

ÖZGEÇMİŞ

Rojat AKSOY

E-Posta: rojataksoy@gmail.com

arojat@hotmail.com

Araştırma İlgileri ve Akademik Çalışma Alanları

Mimarlık Tarihi, Köy Mimarisi, Güncel Mimari,

EĞİTİM

Derece	Eğitim Kurumu ve Bölümü	Alan	Yıl
Lisans:	Dicle Üniversitesi, Mimarlık Bölümü	Mimarlık	1999-2003
Y.Lisans:	Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Tarihi		2007-2009
Doktora:	Mardin Artuklu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü	Mimarlık	2012-2016

Doktora Tez Başlığı: “Diyarbakır’da Kentsel Mekan Üretim Sürecinde Rol Oynayan Aktörler”

Yüksek Lisans Tez Başlığı: “Güneydoğu Anadolu Bölgesi Diyarbakır, Mardin, Urfa, Batman Geleneksel Köy Evleri”

AKADEMİK ÜNVANLAR

Kurum Görev Yıl

Selahaddin Eyyübi Üniversitesi, Mühendislik - Mimarlık Fakültesi, Arş.Gör. 2014- 2015

Mimarlık Bölümü, Diyarbakır

Selahaddin Eyyubi Üniversitesi, Mühendislik - Mimarlık Öğr.Gör. 2015-Halen Fakültesi,

Mimarlık Bölümü, Diyarbakır

BİLDİĞİ DİLLER

Türkçe

İngilizce : İyi düzeyde

Kürtçe: İyi düzeyde

BİLİMSEL KURULUŞLARA ÜYELİKLER

T.M.M. O.B Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi

YAYINLAR

ULUSAL KİTAP

Aksoy, Rojat, *Barbülün Taş Bülbülleri: Êzidilik, Yaşam ve Mimari*, Diyarbakır: TMMOB

Mimarlar Odası Diyarbakır Şubesi, 2013.

ULUSAL HAKEMSİZ DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELER

“Yitirilmiş Yezidi Konut Mimarisi”, *Arredamento Mimarlık Tasarım Kültürü Dergisi* 9

(2011): 110-117

ULUSLARARASI BİLİMSEL TOPLANTILARDA SUNULAN VE BİLDİRİ KİTABINDA BASILAN BİLDİRİLER

"**Yezidi (Ezidi) Konut Mimarisi**", I. Uluslararası Batman ve Çevresi Tarihi ve Kültürü

Sempozyumu, 15-17/04/2008, Batman Valiliği Yay. S:491-510

SON İKİ YILDA VERDİĞİ DERSLER

		LİSANS			
Akademik Yıl	Dönem	Dersin Adı	Haftalık Saati		Öğrenci Sayısı
			Teorik	Uygulama	
2014-2015	Güz				

	İlkbahar	Teknik Resim ve Atölye Çalışmaları I	2	2	16
		Teknik Resim Ve Rölöve I	2	2	11
2015-2016	Güz	Mim 101 Mimari Proje I ve Anlatım Teknikleri	4	4	8
		Mim 101 Temel Tasarım Stüdyosu	2	2	57
	İlkbahar	Mim 102 Mimari Proje II	2	2	8

MESLEKİ DENEYİMLER

**Özkentaş İnşaat tarafından yapılmış olan D.Bakır Bağıvar Anaokulu binasında ve D.Bakır Cezaevi semti M.Halit Mahallesi

**21 Derslikli İ.Ö.O inşaatında Şantiye Şefliği görevi.

** Diyarbakır Şehitlik semtinde Aksoy 1, Aksoy 2 (Z+5), Aksoy 3 Binalarının Mimari proje müellifi ve teknik uygulama sorumluluğu.

** Diyarbakır Bahçeşehir villalarının teknik uygulama sorumluluğu.

** Diyarbakır Silvan, çınar ilçeleri ve Mardin' in Kızıltepe ilçesinde bazı binaların Mimari proje müellifi ve teknik uygulama sorumluluğu.

** Diyarbakır Ermeni Katolik kilisesi Restorasyon projesi Uygulamasında kontrollük.

** Bismil Belediyesinde bir süreliğine çalışma (2013).